

СЕЛЯНСЬКИЙ АЛЬМАНАХ

» Вауер «

Охоронні засоби для рослин, що гарантують здорові та багаті врожаї:

Церосан

сухі та мокрі байці до нищення всяких збіжових хворіб

Гродиль

до нищення збіжового моля у шпихлірях і складах

Селінон

до зимового опорскування овочевих дерев і кущів

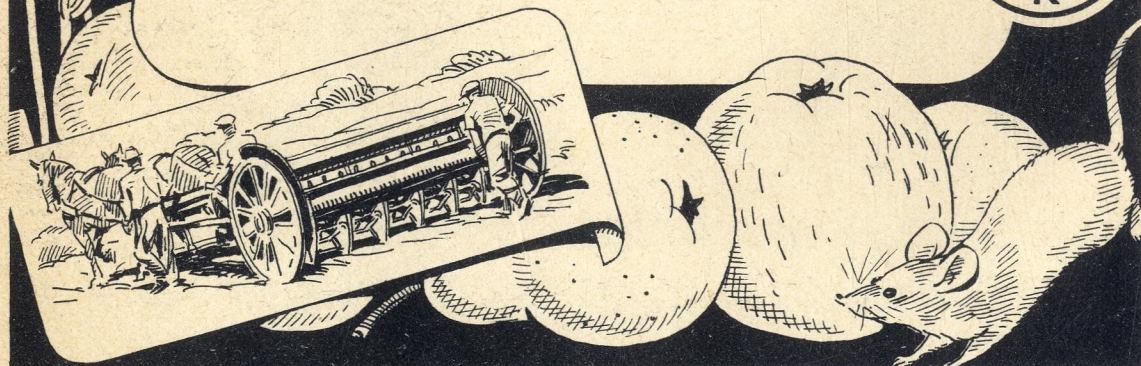
Целіо-зерно

до винищування домашніх і польових мишей

Целіо-паста

до винищування щурів і кртиць

Всі згадані й інші препарати, призначені фірмою „Bayer“ для збільшення й охорони врожаїв продає: Distriktstellen der Landwirtschaftlichen Zentralstelle, Кооперативи й хліборобські фірми
ПОРАДНЯ ОХОРОНИ РОСЛИН
КРАКІВ: Данцінгерстр. 19 — Тел. 159-17

96
10

00204

СЕЛЯНСЬКИЙ АЛЬМАНАХ

ХЛІБОРОБСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО
ЛЬВІВ

— Ціна 3.- зл. —

П.я 43

Українські селяни вітають Генерал-Губернатора

П.я 43. 2. 67

ВСТУПНЕ СЛОВО

Земля та хлібороб — це два символи: сили й життя. Вона дає не тільки міць деревині, пахощі квіткам, ситість збіжжям та солодість овочам. Без неї і людина не людина і народ не народ. Майбутнє, добробут і щастя запевнені тільки для тих, що тісно з землею об'єднані, що люблять її і своєю працею підсилюють її стихійну животність. Він — це якраз втілення того об'єднання з землею, тієї любови до неї та невтомної співпраці з нею. І тому народ, що має міцне селянство — це сильний, здоровий і невмірущий народ.

Коли сьогодні довкола нас шаліє історична хуртовина, розвалюються держави, внівець ідуть колишні теорії та методи, — роля селянина, як одвічного носія об'єднання з землею, любови їй та співпраці з нею виростає до основи, яка одиноким може в ті бурхливі часи зберегти від загибелі народ та дати йому силу дійти крізь сучасні катаклізми до того нового і кращого світу, якого обриси виринають уже зі спільного зусилля крові і праці. Майбутнє народу — в руках селянина.

І ось у такий грізний та бурхливий рік увійшли ми знову. Вимагає він від усіх натуги сил — вимагає її й від селянина. І коли селянин сьогодні кладе свої руки на чепиги, то класти їх мусить він інакше, як досі: з ним мусить бути свідомість своєї вирішальної ролі для життя свого народу та постанови виконати поставлене йому завдання якнайкраще. Не менше, але куди більше мусить він випродувати і не гірші овочі свого труду, але куди кращі простягнути своїм братам, — тим, що у полі грудьми своїми його, народ та землю захоронюють, тим, що зброю і нові плуги кують, тим, що так чи сяк поручи нього для Великого Майбутнього працюють та висилуються.

Наш альманах має бути у тих переломових часах та при виконуванні того важкого обов'язку селянина — дорадником йому і приятелем. Він має бути коло нього кожночасно, як кожночасна в селянська праця. А коли сьогодні увесь народ вірить у своє селянство і в його руки зложив свою долю і своє майбутнє — роля цього альманаху стає почесна і гідна щирої до нього уваги.

РЕДАКЦІЯ.

Ми горді. що ми селяни!

Наш народ — наскрізь селянський народ. Більш три четвертини його працює безпосередньо на рілі, а решта — інтелігенція, купецтво, ремісництво й робітництво — це все вийшло як не в цьому, то в одному з попередніх поколінь зпід селянської стріхи і, як це сказав прегарно один наш поет — «душа їх ще пахне сінокосом». Тимто й нема в нас такої прірви між селянством та іншими шарами, як це буває в інших народів: наш інтелігент почувається братом селянина і навпаки, словом — ми суцільний, типово хліборобський, народ. Такаж сама й культура наша: чи візьмете приказку, казку чи пісню, вишивку, килим чи хатне устаткування, отже те, на що ми горді, що вважаємо нашою красою й чим захоплюємо інших — це все теж має свої основи в селі й коріниться у ньому. Навіть наше письменство, малярство, музика — і вони повні суто народних, селянських мотивів. Хочби хто й не знав нас, мігби на основі цього оцінити та змалювати нас.

Та село було і є не тільки основою нас, як народу. Воно було і є носієм нашого історичного існування й коли такою основою німецького народу є середуший шар, отже купецтво, ремісництво й робітництво, а в інших народів його шляхта й вельможі — то нашу історію формувало селянство. Це воно відбувало після наїздів степовиків чи інших ворогів кожний раз порушювані оселі і воно давало аж до останнього часу борців і оборонців тій землі. І коли переглядаємо нашу історію, то груди мусить нам розпирати гордість — стільки там світлич постатей, що вийшли з села, з самої народної гунці.

І бути може, в цьому й наш ратунок, що так було. Бо всі інші шари або винищував ворог або вироджувалися, а селянство було як здоровий пень, який зеленів щораз, хоч хуртовини обломлювали його гілля. Без нього була б загинула наша мова, наша культура, наша традиція, були б загинули ми, як народ.

Та коли свідомість такого значіння селянства і такої його ролі в історії повинна бути гордошами — то що бачимо в дійсності?

А ось що: перейдімся до першого з краю міста чи містечка і побачимо там селянина, що вступається з пішеходу, вистоює в уряді на коридорі, говорить з кожним «сурдутовцем», тримаючи шапку в руках та, бідно одягнений, почувається всюди гіршим, біднішим, покірним. Це увійшло подекуди так уже в кров селян, що це робить аж прикре вражіння і сам селянин, буває, постійно підчеркує свою нічим неоправдану другорядність та нижчість. «Що я, бідний хлоп можу», «Я от собі звичайний хлоп» і такі інші вискази почуєте ще серед наших селян доволі часто.

Очевидно, такий підхід селянина до загалу та селянина до себе самого має свої основи. Той світ, що вже відійшов, і який звав себе демократичним, проголошував сповидно рівність усіх людей, але в дійсності давав першенство і достатки гуртові визискувачів, здебільшого жидів, а ці, виголошуючі скрізь фрази про рівність людей, виказували на кожному кроці погорду до людини, що працювала руками та при цій праці була зашмарована, обкурена, започена.

Від цієї «верхівки» переймали собі цю моду й інші «підпанки» і врешті який-такці недоук, нераз негідний чистити чоботи чесному й роботяшому господареві та остання каналія під моральним оглядом, дозволяла собі держати селянина в сінях і не подавати йому руки, коли той селянин приходив з якоюсь справою, бо мовляв «хлоп смердить», соромилася сісти поруч селянина на лавці в залізниці чи за один стіл у ресторані та мала для нього постійно найгірші погірдливі слова. Перший з краю писар, поліцай, лісничий чи езекутор у колишній Польщі показував і підчеркував своєю поведінкою, що він щось вище від «хлопа» та що він робить йому ласку, коли з ним говорить, сідає за

Благословення їй, Землі...

Благословення плугові стальному,
Рукам, опертим твердо на чепиги,
Землі у зриві творчому й дивному,
Що вчить нас більше, як найгрубші книги —

Даруй їм, Боже, сонце кожноденне
І повний колос наливай на ниві,
Щоб піт і кров пили з нас недаремне,
Щоб ними в світі всі були щасливі!...

один стіл і не чарку. А вже безприкладні у тій своїй безличності були за Польщі жида. Будьякий класцюх і пейсач не тільки узялежнював селянина від себе та своєї організації, диктуючи йому ціни й забираючи за півдурно хліборобські продукти: такий Мошко, Лейба чи Мордко міг назвати селянина хамом, дурнем, мургою, а то й набити, і за це йому з голови не впав волос. Уся тодішня система складалася так, що говорилося про рівність і справедливість для всіх, але жертовною, яку визискували, упокорювали і зневажали, був селянин.

До тогож усього селянин, який сховався при тодішніх капіталістичних господарських методах справді на діда та про якого піднесення добробуту й освіти (а ці обидві справи тісно зв'язані зі собою!) ніхто не дбав, не всилі був і обстояти за собою. А як і обстоював, то мав проти себе цілу кліку, цілу систему й рідко коли міг дійти свого. І так з роками та десятиліттями вросло у селянську душу попри почуття кривди та безсилля це й почуття, що він справді щось гірше й поганіше, як інші люди та що йому треба бути «нижче роси, тихше води», цілувати кожного підпанка й кожне «панення» в руку й коритися до самої смерті. А вже найжахливішими потворами з морального боку, сто разів гіршими від жида й капіталіста були ті такі селянські діти, що виходили зпід стріхи, селянською кервавицею дохрупувалися більшої чи меншої «посади» й, надягнувши сурдутину, не то забували про село, але й свого батька-селянина та матір-селянку оминали в місті десятою вулицею, щоб мовляв «не робили йому стиду, що він хлопського роду», бо що його булоб, якби так побачили «люди», що він з «хлопом» возиться!.. Для цих типів, що не раз викликували сльози в батька-матері, не має людська мова слова, це справжні потвори, гірші юди й кайна.

На щастя цілого людства «лад», що заводив такі способи життя, на наших очах розлітається і йому більше не бути. Німеччина й держави, що піднялися велитенського завдання перебудувати світ, вийшли з пролежнього становища, як жида-капіталіста: у селянстві добачують вони правильно не предмет

визиску, а основну частину народу, селянин у світопогляді цих держав — це той, що кормить увесь народ, отже й дає йому тепер і на майбутнє силу. Без селянства — каже той світопогляд — несила існувати ніякий народ, а тому й першим та головним обов'язком держави — це дбати про селянство.

Раз вийшовши з такого становища, Німеччина показала й у практиці, що вона цінить селянина і дбає про його добро. Відповідні закони подбали про те, щоб селянин не перестав бути іграшкою в руках купців та щоб за свою працю він дістав відповідну винагороду. Чергові закони вирішили раз на завжди справу землі, що не сміє переходити в неселянські руки, не сміє роздроблюватись та мусить залишатись у родині, припадаючи завжди найстаршому й найгіднішому. Ще інші закони не тільки піднесли значіння хліборобської праці, але й заставили всіх, в першу ж чергу молодь, помагати селянинові безплатно в цій праці, вживатись у неї та вміти її оцінювати. І нарешті окремі закони устійнили грошеву та матеріальну допомогу селянинові, потурбувалися про його освіту та його культурну вигоду: про бібліотеку, кіно, радіо, електрифікацію, водогони, будівництво шляхів, хат та потрібних хліборобів установ у селі.

Усі ці закони, а впарі з тим відповідна пропаганда та підхід уряду до селянина довели за кілька літ до того, що німецького селянина шанує й цінить увесь народ, а він відчуває себе повноправним громадянином, що виконує в народі і для народу важні завдання. Та найбільше у цій піднесенні вартості і значіння селянина доконав такий селянин сам: адже ніякий селянин не читає і не вчиться стільки, а впарі з тим ніякий не господарить так добре й так видатно, як німецький.

У слід за німецьким народом ідуть інші. Всі ті, що прирекли створити нову Європу та й новий світ і ведуть за цю ідею важкий кривавий бій. У всіх тих народів оцінюють значіння селянина і сам селянин доходить до почуття своєї повновартості, виконуючи свої обов'язки та свою фахову працю якнайкраще.

І йнакше не може бути. Той, хто дає цілому народові хліб, товщ, мясо й молоко для харчу, коноплі, лен і вовну для одягу, шкіру для його взуття, дерево для його топлива й багато-багато іншого, без чого неможливе булоб життя, той мусить бути гідно оцінений і до нього та його праці мусять підходити з пошаною й повагою. Не тільки тому, що не буде селянина — то не буде й сурдутовця, але й тому, що селянська праця важка, вимагаюча зусиль та жертв, в багатьох випадках й безкорисна праця.

Та, щоб селянина шанували й поважали, мусить він сам поважати й шанувати себе. Мусить бути він переконаний у своїй вартості і своєму значінню, а таке переконання дає чиста совість: я виконую своє діло якнайкраще і даю своєму народові все, що тільки можу дати.

А це у свою чергу можна добути усиленною працею і освітою.

Не хилиймо ж голови й ми, українські селяне! Часи, коли селянина вважали за щось гірше й поневіряли його — на віки пропали. Іде доба, у якій вартість має людина не від праці, яку виконує, а від того, як виконує свою працю. Ця доба вважає всі праці однаково важними в житті народу, а серед них відзначає сільсько-господарській праці перше й почесне місце. У цій новій добі буде селянин повноправним та рівнорядним сином народу не тільки в обов'язках, але і в правах до життя, його краси і його добробуту.

Нема чого хилити голову, коли всі починають вважати нас своїм братом і співгромадянином.

Миж, у свою чергу, мусимо вказати, що ми гідні пошани та що заслуговуємо на правильне оцінювання нас. Наші обов'язки, нашу працю мусимо виконувати, як мога найкраще. Будемо підсилювати наше господарство на всіх його ділянках так, щоб воно давало якнайкращі висліди й через те не тільки забезпечувало

нам якнайбільші прибутки, але й давало всьому народові основу його прохарчування й існування. Не будемо у тій ділянці гірші від селян заходу і його культурних народів, а хоч розуміємо, що для вирівнювання різниці між їх і нашим господарством треба років, то починаємо вже, з цією такою хвилиною.

Мати-Українка

Щоби ж дійти до цього, будемо вчитися й вишколюватися на щораз кращих фахівців у своїй ділянці. Газетою, книжкою, курсами, організацією, фаховими школами. Знаємо, що допомогу дістанемо у цім змаганні з усіх боків, бо ж в інтересі народу та держави є, щоб ми були найбільш продуктивні.

Будемо, словом, віднині носити високо голову та робити все так, щоб станувши перед своїм народом та історією, ми могли завжди заявити:

Ми є українські селяни і ми з цього горді!

А.

Чи не може так бути у нас?

Лист з Німеччини

Дорогі Мої Батьку й Мамо! Оце сьогодні якраз пів року, коли я бачив Вас востаннє. Великий час і багато в ньому води переплило, а проте стоять мені й досі перед очима Ваші постаті. Ваша, Найдорожча Мамо, у хвилині, коли Ви, хлипаючи, верталися від воріт до хати, і Ваша, Найдорожчий Батьку, в моменті, коли Ви стояли на стації та останній раз хитнули мені рукою і кликнули: »Вертайся міцніший та розумніший!« Так ніби бачу Вас ось, перед собою, просто хотілося би припасти до Ваших рук та й поцілувати їх. А тож довгих шість місяців минуло з того часу!...

Коли дивлюся за себе, на пережиті дні, то аж дивно стає, як багато в них пережилося. Ані снілося, ні марилося, що побачу стільки цікавого, що у світі так багато див та що сам буду його оглядати. А тож сидів я стільки літ у себе в хаті, у своїм селі й ані не думав, що так воно у світі інакше. Аж тепер розумію, чому і стрий Микола, що у війну був в італійському полоні і дідо Гнатій, що з Америки вернувся, зовсім інші, як усі в селі та й село до них інакше, як до всіх підходить. Розумію, чому це: бути у світі — це всеодно, що вчитися з великої книги. Треба тільки хотіти, а напевне неодного навчишся, випрактикуєш та й на користь собі і другим повернеш.

Та і як його, дорогі Тату й Мамо, не вчитися у світі, коли тут сама наука просто в очі, в вуха, в голову кожний день і кожна година пхається! Оце я живу в господарянімця, що селянин такий, як я і Ви, Тату, і так само, як ми та тисячі українських селян, працює на рілі. Але водночас яке це все інше — і той селянин і його хата і все в хаті і худоба і город і поле і спосіб господарювання і видаїність його господарки! Я просто в перших днях забувався, бачучи це все — таке було воно нове й невидане. Тепер уже

освоївся і не тільки чуюся добре серед цього всього, що зразу здавалося мені »надто панським« як на селянина, але й зі щирого серця, як люблю свою скибу, свою соломяну стріху та свій український народ, бажавби я собі, щоб наш селянин і наше село було таке, як у Німеччині. І гадаю, що так само бажать собі всі ті тисячі українських молодців та дівчат, які сьогодні працюють у німецькому хліборобстві та й знають і чують по своїх руках і костях, яка це тверда й велика школа.

Бо не думайте, Тату й Мамо, що німецький селянин не працює. Коли б Ви бачили, яка тут земля бронзова, піскова, кремінста й повна каміння та колиб побачили, яке тут чудове, велике й незвичайне все — збіжжя, окопові, ярина, садовина — то Ви й самі мусіли б станути в подиві і сказати: як це можливе? Казав собі й питав себе так і я, згадуючи нашу чорну, чудову землю й нашу нужду і щойно тепер, по півроці знаю: це праця робить те диво. І цим не хочу сказати, що в нас не працюють люди, бо і ми оба, Дорогий Тату, нераз напрацювались та нагарились, але праця нашого селянина якась даремна й невидатна. Тут праця має свій плян, свої способи та свою ціль. Тут я не здибав такої невидальщини, як щіп, бо німець-селянин каже правду: по біса я вимахуватиму цілий день важким щіпом, коли машина, моя чи кооперативна, зробить те за годину, що я за цілий день, а той день я можу використати на щось краще чи на іншу потрібну працю. Це вже плян і розум у господарці, а якби не вони — з цієї бронзової землі не багато добули б. І коли кажу, що німець-селянин працює, то водночас мушу додати: працює пляново, продумано й доцільно.

Я нераз хотівби, Тату й Мамо, щоб наші сусіди і знайомі були на мойому місці та на

свої очі побачили, як тут іде господарство і праця в ньому. Як тут устають вдосвіта і запрацьовуються допізна всі — господар, його жінка, сини, дочки, навіть малі діти. Селянин в полі, де він не залишить ні пяди землі без управи й не дозволить ніодному бурянові, щоб забирав соки з землі, потрібні для його збіжжя; де він погноє цю бронзову землю обірником, штучними погноями, гноівкою; де розбиває груди, скородить пасовисько, копає рови, дренає. Цього господаря побачите і на подвір'ї і в саді і ввечері, коли приїде з поля, то не кине шлий, воза, не залишить коней, але усе поскладає, обітре з болота чи куряви, обчислить коней та ще як має час, то іде в город. Бо тут ніхто не каже, що город — бабське діло. Тут з городу, його ярини, фасолі, гороху і бараболь живе ціла родина, а якби Ви, Мамо, бачили, яка тут капуста, як колесо у возі, які півметрові огірки і який грубий горох! А земля тут теж бронзова і як-що родить, то тому, що її гноять, просапують, відчищують з буряну та безупину поливають. Тому й у німецькому городі звичайне явище — помпа й альтанка-хатина на приладдя та й для робітника, коли дощ, на тимчасовий переховок збору. Очевидно, все це робить господиня, але й господар теж: він заложить гумового вужа до помпи, ходить по городі та опорскує все, не двигаючи води — і ось Вам зразок німецької пляновости. Те саме є і в саді, де добірна деревина, але де вона обкопана, підгноєна, прочищена й вільна від шкідників. Це не ті бідні, потріскані з морозу, дерева, з обсохлими гілками, повні гусільниць, як це в нас: але зате я не бачив тут майже хробачливого овочу, а в кожній пивниці господиня має яблука, свою мармоляду, свою сушенину та свої соки й овочеві вина.

А про німецьку господиню хочу написати зокрема Мамі, що все цікава, як то по чужих краях жінки дають лад хаті та родині. Отже мушу сказати, що тепер, коли сотки тисяч німецьких мужчин стоїть під зброєю та добуває одну за одною перемоги своїй Батьківщині, ця жінка виконує просто непосильну працю: вона заступає і мужчину і працює за себе, — я ніколи напр. не бачив у нас, щоб жінка скидала швелі, рубала в лісі дерево, ходила за плугом чи била молотом по ковалі.

А проте, хто гадавби, що за цією роботою вона занедбує хату, той дуже помилився б: у хаті тут завжди, як у церкві, чисто і приємно — посилаю ось Вам світлинку, як це виглядає в хаті мого господаря. Це інша справа, що тут і болота нема, бо в селі асфальтова дорога і тротуари, а подвір'я вимощене камінням. Інша справа, що німецька жінка має на свою службу водогін та електрику в хаті, які їй дуже помішні. Я ніколи не робивби докору українській жінці і зокрема Вам, Мамо. Я знаю, як Ви тяжко працюєте, та й ціле село знає, що у Вашій хаті так, як у нікого чисто й гарно. А тільки я кажу на те, що здаю собі справу, скільки Ви, моя Мамо, заощадили б собі роботи, і як ще краще поставили б хату, якби так Вам водогін, електрика, що світить і варить та чиста в селі вулиця, звідки до хати не неслоб свої і чужі болота! Я здаю собі теж справу, що цього несла зробити за рік чи два та ще й одинцем і що був час, коли і в Німеччині цього не було, але навіщося мають люди розум, можуть організуватись та гуртом робити

Так виглядає кімната в хаті німецького селянина

те, що годі одинцем — і від цього треба починати.

Автім, Мамо, я знаю ще одно: коли бачу, як моя господиня пече пряники, виварює різні пресмашні страви, робить светри й панчохи, заготовляє на зиму варення і всяку сушню, коли ходить коло дробу — то знаю, чому: вона скінчила, як кінчить тут кожна дівчина, фахову жіночу школу і ще й тепер має свою жіночу газетку, яку ввечері, по роботі проглядає та розмірковує над нею. Знаю і Вас, питаю, Мамо: хто мав навчити цього наших господинь, де для них школи? Адже нашим опікунам про те й ішло, щоб ми були темні та жеброта, а коли їмость занувала була Союз Українок, в якому Ви були містоголовою — то не приходила поліція, не дошукувалася в цьому «політики» й не лякала й Вас? Нарешті, Мамо, треба признати, що в нас таки замале зрозуміння для освіти. Ось робив Ваш Союз Українок курс ручних робіт чи куховарства, ось приходила «Жіноча Доля» й «Жіноча Воля» в село — чи багато крім Вас та ще п'яťох-шістьох селянок цікавилася цим усім?

І те саме кажу до Вас, Тату. Ви приходили у неділю з газетою від поштаря, сідали

тай читали. Коли прийшло оповіщення про 1-річний курс у сільсько-господарській школі в Милованні — не жаліли мене післати. Але крім десятка-двох, що так, як Ви, цікавились поступом у хліборобстві та новими його шляхами, є ще чейже ціле село, і є такі, що пальцями на Вас показували, коли я до Миловання їхав. Це наша ганьба і наш проклин — той темняк, що боїться книжки й газети, який подурному певний, що в господарстві він усі розуми поїв і який і не догадується, що отут, кількесот кілометрів від нього, у Німеччині і зрозуміти люди не можуть, як у нас така біда й нужда, коли у нас така земля чорна, а наші корови й кобили так само родять телят і лоша́т, як і їх. І аж стидно булоб їм сказати, що це наша тьма та безпросвітність, яка тягне й ледарство за собою — причина того всього, ніяк не скажавби я своєму господареві, що у нас є ще люди, які читати не вміють — бо щоб вони собі про нас подумали? Вони напевно не взяли б під увагу того, що винні в цьому й наші покровителі і всю вину звалили б на нас. А тож тут майже кожний селянин має газету, більшість дістає щоденник, у кожного в хаті радіо та бібліотека.

Хліборобське Видавництво

**Усі хліборобські
фахові книжки
в німецькій та
українській мовах
замовляйте через**

**Л е м б е р г
Томасштрассе 16—18**

Німецьке село, у якому працюю

Правда, про селянина тут дбає, як хіба ніде у світі, держава. Вона дбає і про його освіту і про допомогу йому у грошах, розплодовій худобі, насінню та опікується його збором, якого він не мусить за будучо позбуватись. Тут на селі охоплене все — управа піль, годівля тварин, птахівництво, садовина, молочарство прегарною організацією, що співпрацює тісно з державою. Не уявляю собі німецького селянина, що не співпрацювавби з тією організацією. Але організація — не тільки допомога. Селянин тут сам цікавиться поступом у хліборобстві, сам практикує, перевірює і вивчає нові способи, що дають більші збори, отже й більші прибутки.

І коли бачу нераз, як мій господар сидить увечорі та своїми грубими руками обраховує щось, заглядаючи раз-у-раз у книжку, то знаю і розумію: це ті спрацьовані його руки і та книжка зробили те, що тут у селі не побачите ні одертого, ні босого, що всі зодягнені ніби до свята, не висить з нікого дрантя та фланта, що діти тут, як ляльочки чисті й одягнені, що хати тут у селян зверху, як у нас приходство, а то й поверхові, що внутрі тих хат вигода, чистота й здоровля, що їдять вони, як у нас хіба на празник та що у них дріб, безроги, худоба надзвичайні, в стодолі і коморі повно, а під шопою різні машини, що їм полекшують працю,

збільшують збори та й прибутки дають великі. А коли нераз розважую це все і порівнюю до нашого села й до життя та праці нашого селянина, то аж болить мене питання:

— Чи так у нас не може бути? Чи ми гірші, прокляті, чи що таке?

І тоді вірю, дорогий Тату й Мамо, що і в нас може й буде те саме. Ось — знаю — десятки тисяч нас працює у Німеччині і всі ми приглядаємось, вчимося, досвідчуємо власними руками. З газет знаю, що німецька влада відчиняє щораз більш фахових хліборобських шкіл та що робить різні заходи у справі поправи й підсилення нашого господарства. Нарешті є ще сотки тисяч таких, як Ви, Тату й Мамо, що самі беруться не лихо виправляти, хоч як це тяжко. І коли ми вернемося з Німеччини, ці вийдуть зі шкіл, а біля нас стануть такі, як Ви, Тату і як Ви, Мамо, то ми спільно, своїми руками таки добудемо краще життя для українського селянина, для всього народу і його прийдешніх поколінь. Я зрозумів, Тату й Мамо: Бог дає людині на те руки й голову, щоб робила і вчилася. А тоді вона буде щаслива і добро прийде само.

Цілую Ваші руки, а лист мій читайте усім, щоб знали й не боялися їхати сюди та не боялися навчити кращого і ліпшого життя.

Ваш син *Василь*

ЗА КРАЩІ УСПІХИ НАШОГО ХЛІБОРОБСТВА

Хто мав нагоду приглянутись, як виглядає хліборобство в інших країнах та порівнював з нашим, той міг наглядно переконатись, наскільки менші прибутки дають, у порівнянні з іншими країнами, наші поля. Якщо захочемо перевірити ці помічення та пошукати у статистичних річниках, що кажуть цифри, то й вони підтвердять тільки наші обсервації. Ось, доволі згадати, що пересічна видайність землі у Генеральному Губернаторстві є взагалі на половину менша, як у середній чи західній Європі та що так є не тільки зі збіжжям, але й з бараболею, окоповими, яриною, садовою і навіть продукцією домашніх тварин. Ці недостаточні врожаї нашого сільського господарства впливають з одного боку дуже відомо на позасоблювання харчами мешканців Генерального Губернаторства, з другого — селянству дають вони дуже скромні прибутки та приневолюють його жити на низькому, іноді просто примітивному рівні.

Правда, можна оправдуватись і покликуватися на дотеперішнє занедбування сільського господарства та погану якість ґрунтів у Генеральному Губернаторстві. В суті речі це нічого не змінює. В багатьох сусідніх країнах є ґрунти далеко гірші від наших, а все ж таки вони приносять кращі врожаї як у нас. Відомо також, що недалеко таки від нас, бо в північній Європі, є країни, яких підсоння далеко гостріше, як наше, а всеж й вони виказуються кращими врожаєм, як у Генеральному Губернаторстві. І справді, у нашому підсонні та на наших ґрунтах, що вирішують розвій нашого хліборобства, можна поважно збільшити хліборобську продукцію, а в парі з тим достаточо позасобити в харчі ціле Генеральне Губернаторство та збільшити прибутки нашого селянства.

Ясно, що сам селянин, хочби як він впислювався, багато зробити в цім напрямі не зможе. Головне завдання у тій ділянці паде на державну владу. Вона мусить підтримувати хлібороба в його тяжкій праці, її доцільна адміністрація мусить відповідними розпорядками та дорученнями створити основу під тривалий і повний розвій місцевого сільського господарства.

Уряд Генерального Губернаторства, зложений з людей, які принесли зі собою зрозуміння великого завдання селянства з Німеччини, працює вже від двох літ, щоб збільшити рілничу продукцію Генерального Губернаторства у всіх її ділянках. Він вповні свідомий того, що сільське господарство зокрема у нас, має першорядне значіння для всього господарського життя і тому постійний розвій тієї найважнішої ділянки народного господарства є основою всіх його розпорядків. З заходів цього уряду слід згадати позасоблювання хліборобства кращим сівним матеріалом та хліборобськими машинами, як теж інші засоби для підсилення сільсько-господарської продукції, отже постачання штучних погноїв, найкращого годівельного тваринного матеріалу на розплід та впорядкування вельми занедбаного досі водного господарства. Годі теж не згадати про запобіжні засоби цього уряду проти надмірного роздрібнення землі та про поширювання серед хліборобів фахової освіти і практичного вишколу. Потреба дати хліборобові відповідне знання та фаховий вишкіл, який є основою кращої продукції, є в Генеральному Губернаторстві більша як будьде. Тимто уряд підтримує скрізь курси хліборобського вишколу, доевідні станиці, хліборобські організації та фахові часописи, яких кілька маємо і в нашій мові. А посилення хліборобського фахового вишколу, це

найважливіша потреба сільського господарства у Генеральному Губернаторстві.

Не сороміся при цьому признати, що селяни Генерального Губернаторства, а зокрема й українські, все ще тримаються тих способів праці, які дістали по предках і яких навчилися від своїх дідів та батьків. Ясно, що ці способи відстали на сьогодні та не відповідають зовсім сучасному господарству. Бо хіба знали наші діди про штучні погної, управу плодозмінів, про сільоси та безліч сучасних господарських машин?

У нас було так, що ми вдовольнялися найчастіше наслідуванням господарки прадідів та без журби ходили за плугом. А в тому ж часі наука перевірила усі ділянки сільського господарства, відкрила повно його тайн і створила можливості добувати з землі щораз більші врожаї. Це однозначне зі збільшенням

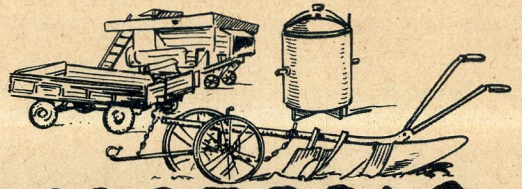
продуктів селянина та легшим і кращим його життям. Вислід цих дослідів та напрямні науки перевело вже чимало країн у життя і там, де це зроблено, хліборобство стоїть на високому рівні. Мусимо й ми докладати зусиль та дорівнювати цим країнам. Не важко це, бо український селянин любить працю, чуткий на поступ і коли йому створити відповідні умовини, вміє надробляти занедбані десятиліття. Він теж зуміє двигнути своє хліборобство на той рівень, на якому воно знаходиться сьогодні в інших європейських державах.

Правда, це вимагатиме кількох добрих років праці. Але тимбільш годі відкладати цю працю. Її треба починати вже сьогодні, маючи перед очима велику ціль — покращання життя всього селянства, а тим самим і цілого народу.

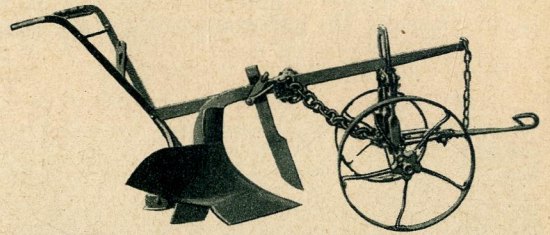
Загальний вид Львова

ЯКИХ МАШИН ПОТРІБНО ХЛІБОРОБОВІ ?

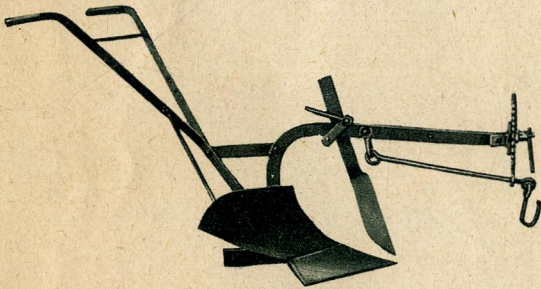

Переглядаючи рільну господарку Г. Г., бачимо виразно, що механізація нашого рільництва знаходиться всеж таки позаду і треба доложити багато праці, щоби вирівняти занедбання цілих десятків літ. Великі завдання при цім виконує збільшена продукція рільничих машин у фабриках. На наших землях знаходять також пристосування досвіди з інших країв у напрямі нових способів праці та зборів. Нові машини та приладдя є так досконало зроблені, що дають не тільки змогу збільшити рільну продукцію, але передусім є доцільні у праці, тривалі та легкі до обслуговування. Великим ключем селянства повинно

у вживанні та падає багато сил хлібороба. Чоловік, що обслуговує такий плуг, може йти побіч нього і падає сили своїх рук, а оранка відбувається рівномірно глибоко. Більші простори управляємо дво або багато-скибовими

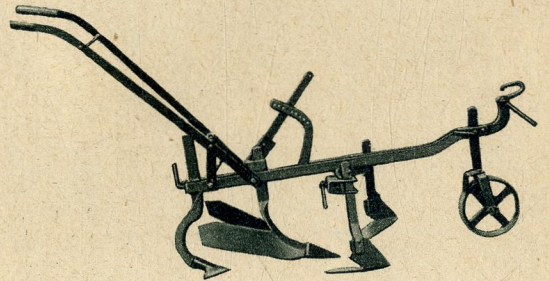
Новочасний самоходовий колісний плуг

Дотеперішній безколісний плуг

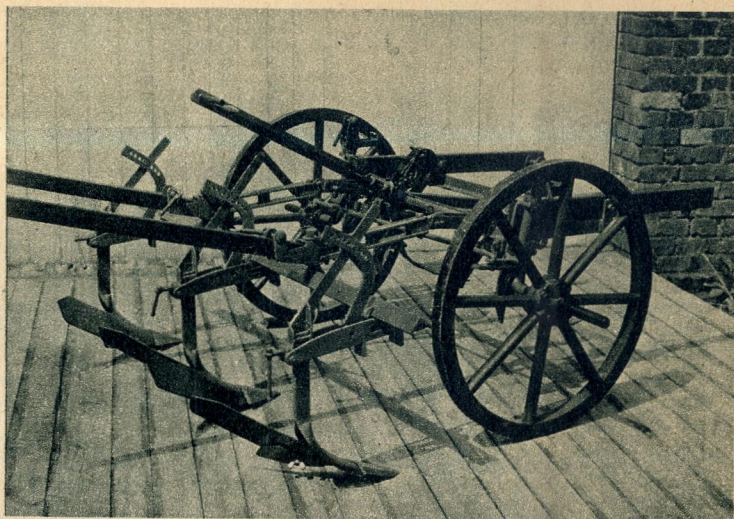
плугами, які мають постать рамових плугів. У всіх нових плугах, а саме безколісних, колісних та рамових є значні поправки матеріалу в ножах і відкладниках. Зазначити при цім треба, що безколісні плуги надаються тільки для малоземельних господарств. Відкладники є зроблені з гартованої панцирної сталі. Через це досягаємо кращу обробку землі та потребуємо меншої тягової сили, а тривалість такого плуга є дуже велика. Ножові крої,

бути тепер: «Управляй добре землею!» Це залежить однак від правильної та в своїй часі переведеної управи ґрунту. Обробляти ґрунт правильно, не значить здряпати менш або більш поверхню землі у якимнебудь часі при допомозі старинних приладів, а треба її управляти найліпшими плугами. Старинний плуг безколісний з його хибами (нерівномірна глибина оранки, слабе сплужування землі, та тяжка обслуга) треба заступити поступовим плугом, а саме новочасним самоходовим колісним плугом. Самоходовий колісний плуг знайде собі широке застосування, бо є легкий

Плуг-обсипник до пропалювання

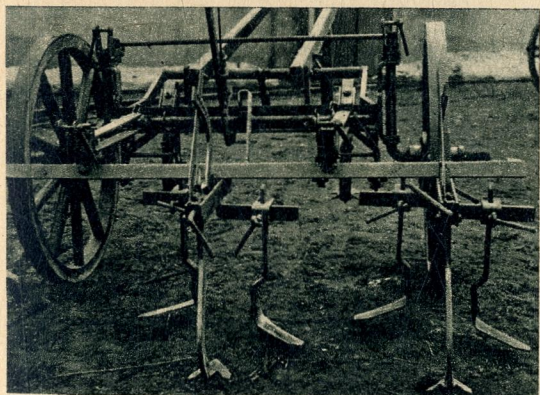
підрізуни, приорювачі по-гноїв добувають собі щораз більше застосування у наших хліборобів, а через це підносять користі та по-більшують продукцію. Такі плуги стосують при оранці восени і на весну, а багатоскибових плугів, передусім 3-скибових, уживають до підкидання стерні. При управі збіжжя весною, обрібку землі переводимо при помочі ґруберування рілі, зораної восени. До цього вживаємо ми культиватора з півштивними зубами (старинна назва). Культиватор з пружинними зу-

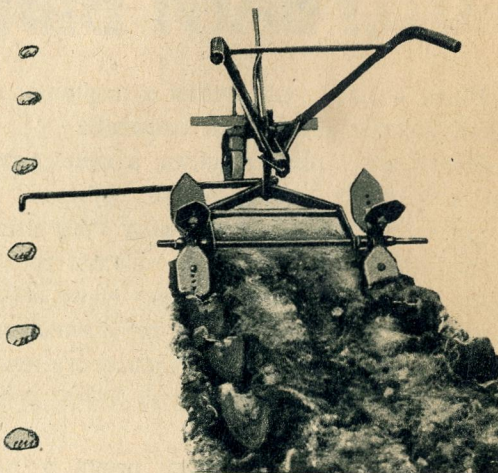
Всебічний прилад

бами, якого досі вживали на наших теренах, має деяки хиби і тому перестане існувати. Купуючи ґрубер (нове окреслення культиватора з півштивними зубами), треба взяти під увагу терен. Ґрубери з трома колесами мають застосування в хвилястих теренах. По ґруберах приходять тяжкі польові борони. Борони повинні бути тяжкі, а при слабім запрягу не дуже широкі. В противенстві до дотеперішних штивних сівних борон, які з причини своєї штивности не виконують добре своєї праці, дрібно розставлені і у всіх напрямх гнучкі борони-скребла (сіткові) пристосовуються до кожної нерівности землі і тому сповняють свої завдання добре. Борони ті находять широке застосування, передусім при управі збіжжя а можна їх також вжи-

вати до нищення хопти та спухчування ґрунту, почавши від малих ростин аж до висоти 30 см. Борони-скребла уживають також до обрібки бараболі, а саме до вирівнювання рядків та нищення хопти в бараболі. Те правдиве універсальне приладдя має застосування на луках та стернях. Як бачимо, борона та є дуже потрібна у кожному господарстві. Все те, що сказано про запрягове приладдя, відноситься також до моторових приладів у фільваркових господарствах. Треба передусім замітити, що з огляду на господаркута управу землі, велике значіння набирають тяжкі кільчасті вальці (кільчасті борони). Кільчасті вальці запрягаємо до плуга за мотором, а це дає на-

Прилад до підгортання буряків

Рама з ямкарем

Як не повинно бути

Як повинно бути

году до негайного приготування землі під засів. Треба також згадати про спеціальні кільчатки з перстеньми, які втолюють ґрунт. Стосування їх залежить від ґатунку землі.

При управі вживається щораз більш новітнього приладдя. Мусить вже щезнути старинний спосіб роблення борозни на бараболі при допомозі плуга, та рядків при допомозі обсіпника. Однорядова обрібка забирає багато часу і не дає добрих врожаїв. Новітнє приладдя запевнює водночас роблення двох рядів. Спосіб праці є слідуєчий:

Ямкування, прикриття, обсіпування та окопування. Прилад той надається також до чищення буряків з хопти та до груберування. Менші господарства вживають новосконстру-

ованої машини до водночасного чищення та обсіпування рядів (працюють однорядово). Вживаючи одначе рами з ямкарями, можна одержати відразу два рядки ямок до садження бараболі. Велике значіння мають перший раз стосовані в нас плуги трискибові, яких вживається до підкидання стерні. Спосіб їх вживання є ріжноманітний; знявши один плуг, можна вживати його до оранки на дві скиби, а по вилученню двох плугів, до глибокої оранки на одну скибу. З добрим вислідом стосується також вже згаданого грубера з півштитивними зубами. Зуби ті в противенстві до sprужинових зубів спухчують землю на цілій ширині, не залишаючи на стерні нерозбитих груд.

Чому і як ГОДУВАТИ ВІВЦІ?

Вівця є дуже пожиточним сотворінням між усіма іншими домашніми звірятами.

Маємо з неї різні користи, а саме достарчає вона вовни, мяса, молока, футерка, кожухів та багато інших побічних продуктів із товщу, вовни та кишок і т. д. З тієї то причини мусимо зачислити вівцю у чергу всесторонно пожиточних тварин та треба спеціально зайнятись їхньою годівлею. У більшості випадків стрічаємо по наших селах щось протилежне.

Найважливіші основи годівлі овець є такі:

1) Правильне кормлення.

2) Доцільно уладжені приміщення
3) Охорона перед хворобами.

1. Правильне кормлення.

Часто чуємо, що тримати вівці нічого не коштує. Літом вівця може пастись і на такім пасовиську, де корова вже невсилі язиком трави вхопити, а зимою вівця також багато не вимагає й дуже часто задовольється пашою, яку коні чи корови поперебирали. Так воно дійсно не є. Якщо вимагається від вівці великої видайности вовни, доброго футерка або цінної шкурки чи більш молока, то всеж

таки мусимо дати їй спроможність розвитку, а то від здорової та доброї паші. Без цього не можна і подумати про якісь користи з їхньої годівлі. Вівці не є багато перебірлива, тому можна її пасти різною хоптою та зеленим листям. Зимом кормити вівці добре приладженими кишанками та сухим сіном. У літі паються вівці на пасовиську від найраншої весни до пізньої осені. Взимі можна пасти їх також на буйнім ріпаку. Коли виганяємо вівці зимою на ріпак або капусту (посіяну під осінь сівником) треба вперед накормити їх соломом, половою, а відтак шойно пасти на ріпаку або капусті. При випасанню »зимових пасовиськ« (ріпаку та капусти) треба пам'ятати, що погода під той час мусить бути гарна, а паша суха, бо найбільшим ворогом годівлі овець є завсіди вогкість. Взимі кормимо вівці передусім добрим, сухим сіном, соломом стручкових рослин, буряками, пашном морквою, а то й витолоками цукрових буряків.

Спеціально треба звернути увагу на якість сіна. Сіно, призначене для овець, сушити слід тільки на деревляних кізлах та ніколи на землі. Тільки таке сіно має повну вартість та близько 20% більше кормових складників від сіна брудного та споловілого на дощі. Тому краще дати меншу пайку сіна, але сушеного на кізлах, бо є воно багато ліпше.

При зимовім кормленню мусимо взяти також під розвагу, яку расу маємо годувати та приготувати відповідну кількість паші. Раси, які плекаємо на футерка (каракули та їх схрещення) дрібні вівці та молочні раси, менші вагою, одержують меншу пайку паші. І навпаки — вівці м'ясної та м'ясо-вовнистої раси (мериноси або англійські раси м'ясо-вовнисті) потребують дещо більш паші.

2. Доцільно уладжені приміщення.

Другим важким завданням у ділянці годівлі овець є доцільно та дешево уладити приміщення. Обори мусять мати багато повітря, а до цього потрібні вентилятори. Система вентиляції складається із деревляних пасованих рур, які ідуть від долу стіни впоперек під саму стелю і ними дістається повітря іззовні. Під стелею рури ті укладаємо так, щоб одна припадала на 40² м поверхні стелі.

Так уладжені вентилятори провітрюють добре обору. Свіже та сухе повітря конче потрібне для здоров'я овець та їхньої вовни.

Вогка, зле провітрювана вовна париться на вівці, а товщ та піт, який осідає на волоссі пеується та підгризає волокна вовни. Крім вентиляторів мусить мати обора великі вікна, якими входило б багато світла та більш повітря на весні чи вліті.

В оборі треба приготувати спеціально осібні приміщення для кормлення овець та ягнят, щоб вони не нищили дармо паші, коли її ки-немо на долівку. Дуже потрібна є також складана клітка для самиць на той час, як вони котяться. Ті клітки мають велике значіння для кітних самиць та маленьких ягнят, бо в них пробувають через кілька днів слабі вівці, що дають ссати молодим.

Густа вовна дає добрі доходи

3. Охорона овець перед хворобами це третє важне завдання годівельника.

Треба дбати, щоб вівці не паслись на мокрих пасовиськах, не діставали зіпсутої та вогкої паші, а вчасі зливних зим них дощів не пробували на полі. Підстилка під вівці має бути завжди в достаточній кількості та рівномірно всюди покладена. У більших оборах мають бути хочаб провізоричні хлівці для хорих овець та ягнят.

Пасовисько, де пасуться вівці, слід кожної весни вапнувати зогляду на дуже поширену язву метелиці, заразливої хвороби овець, що кидається на легеній кишки. Це дійсно велика язва для годівельника, і вона дуже часто вимітає обори. Вівці та ягнята, що згинули на пошесну хворобу, гребати глибоко на загороджених площах, а ні, як звичайно буває, у гною або деє на господарським обійстю. Ніколи не давати псам сирого мяса та кишок

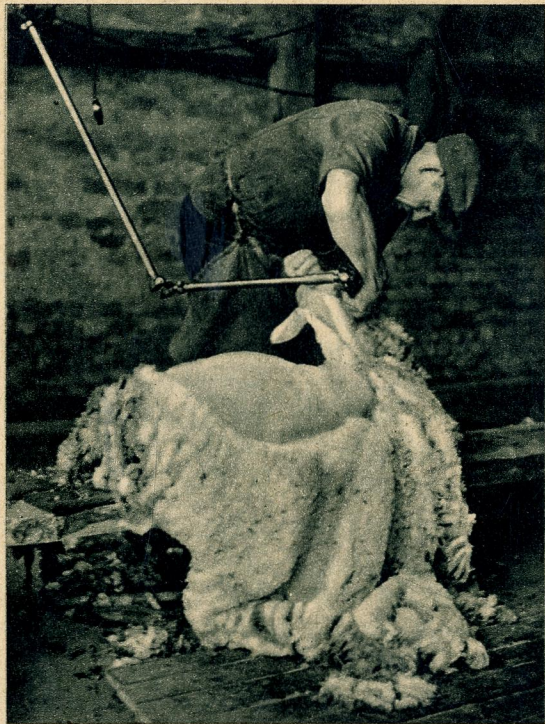
хорих овець, бо вони дуже легко заражуються метелицею, яка кидається на мізок.

Коли ягнята масово хорують, треба негайно прикликати ветеринарного лікаря, щоб перевів охоронне щеплення. Дуже добре є також

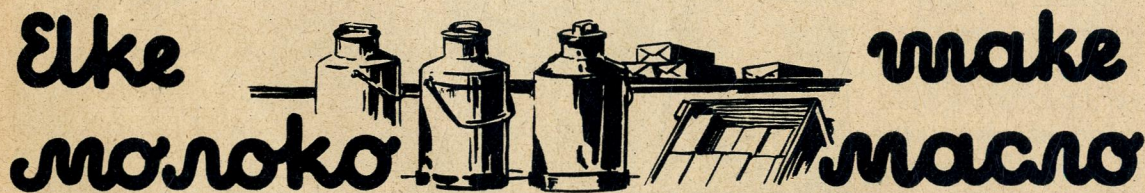
давати вівцям завжди у жолуби грудочки кухонної соли, яку вони дуже радо лижуть. Крім того поїти вівці треба 2 рази тижнево водою з розчином синього каменя (сірчану міді): 1 г синього каменя на 2 літри води. У часі довгої суші та дощів мусять годівельник що 2—3 дні смарувати ратиці овець мастею, яку собі сам зробить (2 част. товщу (смаляцку) та 1 частина березового дьогтю).

Кітним вівцям та самцям, що вже мають молоді й молодим ягням придавати до паші 10 г шлямованої крейди. Спеціаль-

Стриження вовни

но треба про це пильно дбати тоді, коли кормиться вівці здебільша листям буряків, самими буряками та кишанками.

Молоко, це найцінніша пожива, яка має всі відживні складники, потрібні для життя кожної людини, а саме білко, товщ, цукор, мінеральні соли і вкінці наукою приписані вітаміни. В склад коров'ячого молока входить: 87.5% води, 3.5% білка, 3.5% товщу, 4.7% цукру, 0.8% мінеральних солей.

Відживна вартість 1 літри молока в порівнянні з іншими споживчими продуктами є рівнож значна, бо відповідає 70 г. масла

чи пак 4 яйцям, 600 г. пісного мяса, 125 г. швейцарського сира. Та молоко має повну вартість тоді, коли є чисте, свіже і маємо поруку, що після доєння воно не змішане з водою й не позбавлене товщу (сметани). Продукція молока це засаднича ціль годівлі рогатої худоби. Найбільш вартісним складником молока є товщ, який в готовій формі звемо маслом. Молоко в часі переміни на масло підлягає численним процесам: від них якраз і їх пра-

вильного обходу залежна якість масла, а тим самим його ціна. Нині перерібка великої кількості молока відбувається у кооперативних молочарнях, яких членами — отже і співвласниками — є хлібороби. Тому у своїх інтересах повинні познакомитись з прикметами молока, вимогами молочарні та самою перерібкою молока, бо вислід годівлі і прибутки з неї залежні передусім від якості молока. Перша чинність до одержання молока це доєння, поминувши кормлення, тощо. Доєння в годівлі худоби таке ж важне, як наприклад добір бугаїв і коров до розплоду, раціональний хов молодняку, кормлення, здорове приміщення та плекання. Ті всі заходи складаються на добру видаєність молока, — а одержуємо його шляхом правильного доєння. Народна пословиця каже: »Перша кварта чорта варта« і дійсно криється в ній правда. Ця пословиця повстала, заки винайшли машину до підчислення

добути весь товщ з вимя, а якщо робимо це невміло, дістанемо ледви $\frac{1}{4}$ товщу. Зі 100 л. молока, що має в собі 3·5% товщу, одержуємо приблизно 4 кг. масла, а з тієї самої кількості молока що має в собі $\frac{1}{4}$ товщу (2·7%), дістанемо тільки 3 кг. масла. Від самого доєння

Вимя треба обтерти чистим платком

Ладування повних баньок з молоком на віз

кількості товщу в молоці. Шляхом тяжких наукових досвідів доказано правду тієї пословиці. Перше здоєне молоко має всього 1% товщу а останнє 10%. Коли вміло доїмо зможемо

не залежить ще вартість молока. Кожна добра господині знає, що молоко легко псується й не є тривале тобто по короткім часі квасніє або підлягає іншим хибам, хоч як це не на руку господині.

Хто спричинює ті переміни, що молоко псується? Скажемо коротко — це діло маленьких бактерій, які живуть довкруги нас. Маємо два роди бактерій: пожиточні і шкідливі. Шкідливі бактерії є заразливі та викликають різні хвороби. Пожиточні бактерії є корисні, це вони спричинюють кисненне тіста, сіна, кишанки, вина, пива, облекшують виріб масла, сира і т. д. Бактерії є це найменші живі сотворіння, яких бачимо тільки під сильно побільшальним склом (прибли-

зно 600 разів). Хоч дрібні розмірами, бактерії відзначаються великою животністю та здібністю розмножуватись. В сприятливих умовах з одної бактерії в часі одного дня повстає їх мільон.

Бактерії люблять молоко і розвиваються в ньому радо, спричинюючи розклад складників молока і тому молоко квасніє (сир стинається) або стає гірке. Бактерії потребують до свого розвитку поживи, вогкості і теплоти. Якщо хочемо прискіпити розвиток пожиточних бактерій в молочнім господарстві, мусимо молоко дещо підгрівати — підсилюючи через це киснення молока. Навпаки, через холодження нижче 10° С здержуємо розвій бактерій. Варення молока, зглядно підгрівання до температури 65° С (т. зв. пастеризація) нищить майже всі бактерії. Щоб варене молоко скисло, треба додати ложку квасної сметани, яка має в собі живі бактерії. Розвій бактерій здержимо також через сушення молока (молоко в порошок), бо відбираємо бактеріям вогкість. В подібний спосіб консервуємо шляхом сушення овочі, сіно і т. д. Знаючи причину розкладу молока і раду на це, стараємося так продукувати молоко, щоб запобігати розвитку бактерій, і не дати заразити молоко з повітря. В оборі живе багато бактерій, прим.: 1 г. обірника має 30—40 мільонів бактерій, 1 г. сіна 5—10 мільонів, на руках доячого 45 мільонів, муха переносить 2 мільони бактерій. Молоко є в основі вільне від бактерій, а держане в гігієнічних умовах має їх кілька тисяч — в невідповідних до 20 мільонів в 1 см³. Найліпшою зброєю у тій боротьбі з бактеріями є чистота — гігієна обори, звірят, осіб і посуду. Передусім обора та жолуби винні бути завжди чисті, сухі і часто білені. Обора му-

сити мати великі вікна і вентилятори для зміни повітря і охолодження. Корови треба часто вичісувати і чистити, вивозити обірнику та дбати про чисту підстилку. Обори і корови чистити після доєння, бо порошок в часі порядкування має багато бактерій. Господиня, що йде дояти корови, мусить чисто убратися, вмити руки і мати зі собою чисту практичну посуду (скопець).

Перед доєнням слід вимити й осушити вимя, а перше молоко здояти окремо бо воно пісне і має багато хворобових бактерій, які знаходяться в дійках. По видоєнню молоко підиться через чисту шматинку до великої посуду. Шматку до підження щоденно випрати в зимній та горячий воді і висушити. Перепіджене молоко поставити на холоднім місці, щоб загальмувати розвій бактерій. Молоко холодити при допоміж бляшаних холодниць, які холодять водою знутри, ще краще ставляти баньки з молоком у цебрики наповнені зимною водою. Коли коло господарства є потік, ставляти баньки в воду. В часі холодження молока зняти покришки з посудин. По охолодженню ставляти молоко у холоднім, чистім сухім, та провітрюванім місці. Молоко перевозиться на місце збуту в чистих баньках, ущільнених гумою — ніколи старими газетами, брудними шматами або соломкою. Посуди на молоко змиваємо спершу зимною водою, потім шкуруємо щіткою горячою водою з содою і вкінці паруємо над паром та сушимо на кілках дном в гору, щоб вода стекла.

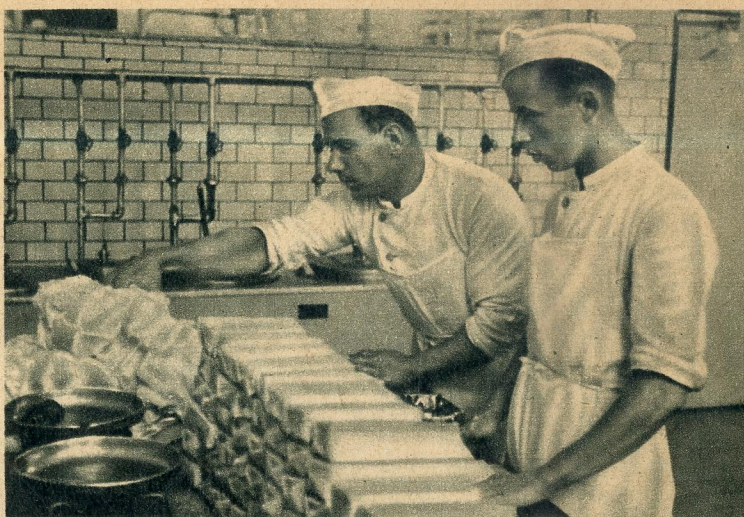
Молоко, яке відставляємо на перерібку до молочарні, не може бути від свіжо отеленої корови, від корови засушеної (котру доїться раз денно), від хорої на запалення вимя, брудне, таке, що має багато газів, або тягнеться.

Молочарня, що приймає молоко, випробовує його при допоміж спеціальних уладжень та мір щодо його вартости та придатности до дальшої перерібки на масло або сир. Молочарня — це загаль скомплікованих приладів і фахової обслуги, яка

Праця в молочарні

є пристосована до повітряних потреб молочарської техніки і перерібки достарченого сирівця. Після перевірки та змірення, молоко переходить через фільтри і підгрівачі на машину, яка відділяє цінний товщ, а саме високо процентову сметану від пісного молока. Сметана іде на пастеризатор щоб знищити пляхом підгрівання шкідливі бактерії й опісля через холодниці спливає вона у збірники. Там защеплюють її пляхотним квасом і до кільканадцяти годин сметана виділює зовсім свій товщ. Так приготована сметана іде в маснички. Через сильні обороти до кількадесятьох хвилин товщ збивається в зернятка величини проса. Відідивши маслянку та виполокавши масло, формують його у цеголки, або складають у бочки, кінчаючи в той спосіб процес переміни молока на масло. Новочасна молочарня має

Важення і пакування масла

відповідні помічні машини та засоби і тому працює швидше, й економічніше від господині, яка робить масло домашнім способом. Видаїність масла, робленого домашнім способом, доходить пересічно до 1 кг. із 30—35 л. молока, а в молочарні до 1 кг. із 25 л., що приблизно в перелісненні в гроші дає 25% користи.

Гадки при НОВИХ

засновуванні САДІВ

Серед нашого селянства сильно поширився недавно клич закладати овочеві сади. Це відрадне явище має однак й свої хиби, а саме: поспішність у доборі відмін, невміння правильно садити, необзнакомлення з ґрунтом і місцевими умовами, заблизьке садження дерев тощо. Всежтаки в будуччині ті садки дадуть деякий дохід і частинно змінять дотеперішню одноманітну полеву господарку. Люта зима в 1939/40 р. зробила у садах Генерального Губернаторства великі шкоди. Серед груш та черешень дійшли вони до 90%, в деяких місцевостях навіть 100%. Серед слив дійшли шкоди на 75—80%, серед яблінок 60—70%. Тільки вишні остоялися перед морозами. Найменш потерпіли також ягоди. Той стан спри-

чинив великий спад продукції овочів. Тому треба доложити пильних зусиль, щоб можливо в якнайскорішому часі вирівняти ці прикрі шкоди. У першій черзі треба оминати хиб в плеканню наших садів. Катастрофа морозів виказала ясно, що деякі ґатунки та багато відмін овочевих дерев не надаються зовсім для гострого східного клімату, тоді коли існують такі, що без шкоди можуть перетримати холодні зими. Численні обсервації доказали, що груші у випадках лютої зими заведи загрожені втратою. Тому й треба здержатися з садженням того ґатунку. Груші можна поручати садити в затишних місцях. Менш ніжним деревом є черешня. У ближчій і дальшій сусідстві Львова є місцевості, які

Опорекування дерев в саді

мають дуже пригожий ґрунт під вишні, і в будучім можна буде їх поширити у більшій мірі. Черешня починає скоро овочувати і є дуже родючою деревиною. Вимагає меншого заходу, як інші ґатунки і це дуже важна її прикмета. Ще менш вибаглива є вишня. Є вона дуже відпорна на морози та дозволяється ще слабшими і сухшими ґрунтами. Вже хочби тільки тому треба її більш поширити. Врешті ґатунок той викликав великі заінтересування, бо досконало надається на різні перерібки. Все це відноситься також до слив. Сливи є більш вразливі на мороз, але з огляду на вчасніше овочування можна зарискувати і садити їх. Найважливішим ґатунком, який мусимо в нас поширити, є яблунь. Є їх багато відмін, що переносять добре сильні морози. На підставі досвідів зложено табличку відмін для овочевих дерев у Генеральнім Губернаторстві (можна його одержати в Рільничих Палатах), яка у першій черзі поручає зимотривалі відміни яблунк. Очевидно, що тут мова про літні та осінні відміни гіршої якості. Ті відміни яблунь найліпші підходять для наших селянських садів.

В тій ділянці пороблено деякі заходи, бо почали в шкільках овочевих дерев щепити ті пляхотні відміни і тим способом зменшувати їх вразливість на мороз. Найбільш праці вимагає ще ділянка ягідних овочів. Поки молоді плантації цих рослин почнуть родити, перейде ще багато років. Перше місце з них займають суниці. Засаджені восени дають перший врожай нарік. Малини родять шойно в другім році по засадженню. Порічки та аг-

рест є також влячні і дають добрі збори у третім році. Агрест треба добре плекати та садити тільки такі відміни, що є вільні від хвороби (грибки, американський мучняк). Закладаючи сад, треба передусім вибрати відповідну плону. Існують прим. долини, де спізнені приморозки нищать дерева в часі квіту. Такі ґрунти не надаються зовсім до закладання садів. Треба також оминати місця, виставлені на вітри, бо це нищить овочі на деревах. Далі слід звернути увагу на глибші верстви ґрунту. Неперепускальні верстви, пісок та високий позем ґрунтової води є шкідливі для всіх овочевих ґатунків. Задумуючи садити, треба передусім докладно перевірити загальні овочеві умовини та можливості й отак не допустити

Землю під молоді дерева мішати з компостом

до втрат. Коли садимо овочеві дерева, то слід дати між ними відповідну та потрібну віддадь. На жаль в наших сільських садах, зустрічаємо щось навпаки — велика кількість дерев на малій площі. Господарі хочуть так придбати собі більші збори овочів та використати місце. Забувають про це, що мале деревце є як мала дитина. Треба її без упину плекати та залишити їй простір для розвитку.

Як підливати молоду деревину

Добрі врожаї з саду дістанемо тоді, коли молода деревина і кожний куці зможе розвиватися без перешкод у всіх напрямках, як це відповідає їх природному гоніві. Правильна віддадь між деревами дозволить кожному хліборобові упорядкувати землю в саді під окопові або інші рослини сапою чи кінями. Високі деревця, тобто яблуні, груші та черешні повинні мати довкола 10—20 м. відступу.

На $\frac{1}{4}$ га змістяться 20—25 деревин. Сливи та вишні можна садити дещо густіше (віддадь 6—8 м.) довкола. Кушеві вишні садити в відступах 5—6 м. Ягодові куці обов'язують такі відступи:

Порічки:	2 м	в рядах, 2 м між рядами
Малини:	0.6 м	„ 1.8 м „ „
Суніці:	0.25—0.30 м	„ 0.8 м „ „

Ясно, що велике значіння при закладанні саду має вибір гатунків. Шкілки дерев достарчують шляхотних відмін та поручають

найбільш вартісні з них. Не купувати ніколи гіршої відмінні тому, що вона дешева. Матеріал мусить бути здоровий і сильний. Найліпше купувати його у своїй Рільничій Палаті. Вкінці подаємо кілька вказівок, коли садити.

Найвідповідніший час для цього це осінь від половини жовтня. Деревця, засаджені восени, ростуть сильно ще в першому році. Можна садити також вчасно весною. Як бачимо, поки заложимо сад, треба розважити різні речі і не можна обійтися без фахової ради. Фахові ради дістанемо в Інспекторів Городництва Рільничих Палат, або Повітових Інструкторів Городництва. Хто послухає цих рад, найде певно в своїй праці внутрішнє задоволення, великі користи для себе, а передусім причиниться до відбудови та поширення садівництва, яке в наших селах є подекуди за-недбане.

Які РОСТИНИ ОЛІЙНІ

управляємо?

Управа олійних рослин набирає щораз більшого значіння, головню на наших теренах, де є можливості поширення управи цих культур, зогляду на сприятливі ґрунтові й кліматичні

умови. Коли візьмемо під увагу клич самовистарчальності поодиноких держав в волоконній і олійній ділянці з метою незалежитись від експортуючих держав — легко зрозуміти, чому

поодинокі держави в скорому часі по війні збільшили управні площі під олійні та волоконні рослини.

З огляду на сприятливі умови й звижку цін на прядиво й олійні насіння — добре було б збільшити управну площу тих рослин у наших дрібних господарствах. Олійні рослини добули собі нині почесне місце між тими, які управляємо на наших теренах. Ринкова ціна їх є значно вища у відношенні до цін іншого збіжжя, а управа дає великі господарські користи. Своїми довгими ко-

Соняшники

рінцями входять олійні рослини у глибину ґрунту та спучують землю. А що їх треба й сипати, залишають вони добрий, вільний від бур'янів ґрунт. Посів та збори їх припадають на догідний час, коли хлібороб не має багато праці. Одна тільки хиба в них, що вимагають старанної управи та роблять великі клопоти зі зборами й переховом. В нашій кліматі найліпш підходять під управу: ріпак, ріпачок, лен, коноплі, мак, соя, соняшник та диня. З повищих рослин згадаємо окремо про управу льону, коноплів, та сої. Коноплі та лен, це волоконні рослини. Сою зачисляємо до мотилькових (стручкових) рослин.

Ріпак.

Під управу ріпаку підходять спеціально багаті глинові, пропускарні ґрунти. Хліборобська

практика виказує, що ріпак можна управляти на легких ґрунтах, які мають відповідний ґрунтовий склад. Управа ріпаку вимагає багато вапна та азоту. Підмоклі, піскові, торфові ґрунта не надаються під управу ріпаку. Про вибір площі під управу ріпаку вирішують його вимоги, тобто час посіву та відлежання ґрунту. Всі плодозміни зібрати з поля після половини липня, щоб було доволі часу під управу рілі. Ріпак можна управляти по мішанках ячменю, та жита. Під ріпак приготувати за-тишну та рівну площу. Ґрунт під ріпак ви-

правити, як під цукрові буряки. За управу взятися зараз по зборах плодозмін, щоб оранка перед посівом могла відлежати. По збіжжях перевести оранку та вирівняти поле бороною. Безпосередно перед посівом ще раз боронувати. Ріпак ставляє великі вимоги щодо кількості погноїв у ґрунті.

Наскільки ріпак не іде по плодозмінах, угноєних обірником, тоді даємо середню пайку добре прогни-

лого обірника. Крім цього стосуємо додаткове угноєння суперфосфатом (2—3 метр. сотнар.), томасиною ($1\frac{1}{2}$ —2 метр. сотнар.), 45% потасовою солею та вапневою салітрою (3 метр. сотнар.) на 1 га. Та найліпш погноїти плодозміни обірником, а ріпаківу площу завапнувати (8—10 метр. сотнар.) або вапновим порошком (20 метр. сотнар.) на 1 га і погноїти вище згаданими мінеральними погноями. Азотові погної даємо у кількості $\frac{1}{3}$ частина під посів та $\frac{2}{3}$ частини на весні перед ростом ріпаку. Найліпшою порою під засів ріпаку є час 15—25 серпня. Кількість насіння залежна від сили ґрунту та кліматичних умов. На міцні ґрунти в лагідній кліматі висіваємо дещо менш насіння. Найчастіше стосуємо пайку 6—8 кг. зимового ріпаку. Віддаль рядів буде 40 см, при посіві рядами 40×20 см. Глибина вкриття

насіння 1—2 пм. Засів перевести в часі сухої погоди, бо вогкий ґрунт за сівником утруднює кільчення ріпаку. До посіву вживати сортового насіння найліпшої якості та чистоти. Знаємо такі відміни ріпаку: Лембке, Янецький, Стіблера та Волинський. Посів ріпаку плекаємо сапою, щоб спухчити землю та винищити хопту. Перше сапання перевести восени перед приморозками. Другий раз сапаємо ріпак навесну, як тільки земля дещо підсохне. Якщо восени ріпак виросте буйно, тоді прориваємо його бороною або сапою впоперек.

Збираємо ріпак, коли насіння стає бурнатне, що припадає звичайно під кінець червня, або у перших днях липня. Косити його вчасно зранку, ставляючи в копи. Звозити в хмарний день на возах, вистелених плахтами. Ріпак не годиться складати в обороти, його слід відразу молотити. Молотимо 10—12 днів по жнивах. Очищене зерно розсипати в шпихлірі тонко (15 см) та часто його шуфлювати, щоб не загірлося та не стало вогке. Тому не добре теж переховувати ріпак в міхах. Ріпакова солома добра до вкривання ям або на підстилку в оборі. Полову скормити або вивезти на луки.

Управа літного ріпаку є в нас мало поширена, бо він часто зводиться. В сухих місцевостях кидається на ріпак зелена блошка, яка його нищить зовсім.

Літний ріпак засівають у нас на площах, на яких вимерзли зимові ріпаки. Кількість посіву яких 13—15 кг, сіяти як найшвидше.

Ріпачок

Ріпачок це рослина дуже подібна до ріпаку, але від нього різниться коротшим часом росту та менш вибаглива щодо сили ґноєння ґрунту.

Управляємо її в місцевостях вище положених, дещо гірших кліматичних умовах та ґрунтах. Механічна управа під ріпачок є така сама, як під озимий ріпак. Засіваємо його два тижні пізніше від ріпаку, звичайно з початком вересня. На 1 га виходить 8—10 кг, у рядах — віддаль 30 см. Літний ріпачок засіваємо під кінець квітня (12—15 кг) — управа механічна така сама.

Ріпак та ріпачок мають ворога — зелену блоху. Комахи ті нищимо арсеновими отрутами.

Мак

Управа маку вдається добре на теплих вапневих ґрунтах, багатих в відживні складники. Тяжкі та підмоклі ґрунта не пригодні до цього. Ґрунт під мак підготувати, як під буряки. Найліпші сіяти його на плодозмінах, бо вони очищують ґрунт з бурянів, які приглушують маленькі рослини маку. Площу під управу маку зорати глибоко під зиму, а з весною добре виборонувати під засів. Найвідповідніші плодозміни для маку це окопові, погноєні обірником. Поле під управу маку вапнувати помічними погноями. Коли ґрунт є слабкий, то обірник переорюємо восени. Із штучних погноїв вживаємо суперфосфат 2 мет. сот., томасину (1,5 мет. сот.), або 1—2 мет. сот. вапневої салітри на 1 га. Чим скорше посіємо мак, тим ліпші врожаї. На 1 га

Поле маку

Ріпак, уставлений в копички

висівати 4—6 кг насіння у рядах у віддалі 30—40 см. У сільських господарствах поручаємо сіяти мак разом з морквою або буряками. Тоді вийде на 1 га 1,5—2 кг маку; сіяти разом з морквою або буряками. По засіві перевести валування. Мак найліпше сіяти з піском, бо він дуже дрібний та легкий. Коли мак підросте, плекати його сапою. Проривання перевести, як рослина випустить четвертий листок — віддалі у рядах 10—15 см. Проривати його дуже вчасно, щоб не ушкодити сусідніх рослин. Збори маку робимо, коли насіння шелестить в головках. Врожай з одного гектара може при дбайливій управі та погноєнню видати 12—14 мет. сот. насіння. Головки та біло продати на продукцію морфіни.

Соняшник

Соняшник це олійна рослина, яку упр-вляють здебільша у східній Європі. Соняшник є мало вибагливий що до ґрунту та клімату, а постачає дуже цінного олію та зеленої папші.

В останніх роках управа його поширилася дуже значно. Вимагає він свіжого ґрунту, вдається також на сухих площах та не терпить підмоклої землі. На мороз є дуже вразливий, тому посівати його дещо пізніше. Ґрунт справити глибоко, як під бараболу, висівати на 1 га 20—25 кг. Віддалі між

рядами 50—60 см, у рядах приблизно 20 см.

На насіння сіяти рідко, а на пашу густо рядами. Плекання засіву вимагає спухчування сапою та винищування хопти. Збирати під той час, як насіння в головках достигне, найліпш руками. Головки по зборах сушити в продувному місці, бо легко псується. Врожай з 1 га дає 15 мет. сотнар насіння.

Дині

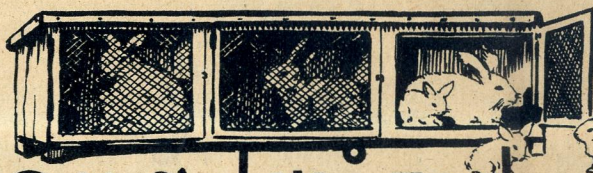
Досі упр-вляли диню тільки як побічний продукт. З огляду на великі врожаї вона дуже добра на корм для тварин (600—900 мет. сотнар з 1 га). Диню можна сіяти окремо, у мішанках (з кукурудзою) або з окоповими рослинами. Диню у чистім засіві переводимо на ґрунтах сильно гноєних обірником (6—8 кг насіння, віддалі рядів 1,5—2 м., у рядах 60 см.). Можна також садити диню між окоповими рослинами, даючи під насіння дещо обірника. Диня дає приблизно 4 мет. сотнарі насіння з 1 га. Самі голови пригожі до різних кухонних перетворів (перерібок) і пожив та на корму для худоби.

Наука не пішла в ліс

Люта зима, сильний мороз. В теплій хаті при печі сидить парубок та курить. — Василью — каже господар — іди вже до стодоли та наріж січки — тільки сидиш та думаєш. А не чув ти, як в неділю отець парох казали про це, що служба має слухати господаря та працювати?

— Аджеж господарю не чули ви того, як отець казали, щоб парібки з дівчатами не ходили до стодоли, бо з цього тільки гріх нечистоти?

Для чого годують кролики?

Годівля кроликів набирає у нинішнім часі великого значіння для наших малоземельних, сільських господарств, яких є в нас чимало.

Кролики доставляють нам смачне, здорове та дешеве м'ясо — при невеликих коштах їхньої годівлі. Про плекання кроликів та їхнє м'ясо говориться ще декуди в нас з насмішкою. Коли подумаємо, що з одного прихову продовж року дістанемо щонайменш 20—25 кг м'яса, то це має велике значіння для бідного селянина або робітника, та варто йому походити коло цього. Користь з годівлі велика, а видатки нерівномірно малі, бо можна використувати всякі відпадки з городу та кухні. Що правда, не кожна раса дасть однаково великі користи, але якраз тому треба плекати шляхотну расу, придатну для наших господарських потреб.

До таких у Генеральнім Губернаторстві зачисляємо: віденську білу та синю расу, великі Шіншїлі, французькі сріблясті та корисні на вовну — білі Ангора.

Хто дбайливо та добре годує одну із повисших рас та плекає її згідно з вимогами раси, той може напевно надіятись добрих вислідів.

Як подають статистичні дані з грудня 1940 р у Генеральнім Губернаторстві було 107 000 кроликів. У тім числі знаходяться крім невеликої кількості расових кроликів, здебільша звичайні, які зогляду на малу дохідність не відповідають нашим господарським вимогам.

Умови хову кроликів в нас взагалі дуже примітивні. Годівлю кроликів треба передовсім поширювати там, де є поважний брак доброго годівельного матеріалу.

У 1940 р. зробили малу спробу у ділянці годівлі кроликів та привезли з Німеччини 1000 штук розплодових кроликів.

Матеріал той придався дуже добре, тому у 1941 р. імпортували загально 25000—30000 штук. Він творить підставу під нову будову господарської годівлі кроликів в Генеральнім Губернаторстві. Розділу матеріалу між годівель-

Кролики раси Ангора.

ників dokonують дорадники хову дрібної тварини, установлені при Повітових Урядах Годівельних, що й дають фахові вказівки та пояснення.

Вкінці подаємо коротко кілька важних правил годівлі кроликів для тих, що хотіли б поінтересуватись ними:

Кролик повинен найтись скрізь там, де є основи для його хову, а саме де доволі різних відпадків з городу та кухні і т. д.

Приміщення для кріликів

Тільки признані господарські раси можуть гарантувати нам добрі висліди.

Треба занехати годівлі інших рас та схрещень. Самиці можна покривати не скорше як по 8—9 місяцях, бо вчасне покриття шкодить їм.

Добрі висліди годівлі будуть тільки у відповідних приміщеннях. Молодняк, хований дець у темній, вогкій обіріці, в скрині або пивниці не дасть ніколи доброго, годівельного матеріялу.

Тому треба уладити хоч мале але правильне приміщення. Харчевий Відділ Рільництва дає поміч у тому напрямі.

Не годиться тримати багато молодняку — найбільш 6 штук. Відлучувати крілички від самиці не слід швидше як по 10 тижнях життя.

Правильно зорганізована го-

дівля кріликів оплачується добре при невеличких вже видатках.

Тому то кожний хлібороб повинен по своїй спроможності набути добрий матеріял годівельний за посередництвом Порадні Дрібних Тварин та плекати його і поширювати далі.

Як БУДУВАТИ

ПРИМІЩЕННЯ НА КИШАНКИ?

Нині, коли ввіз ситних паш з заграниці зменшився зовсім, продукція пашних кишанок поширюється щораз більш та набирає великого значіння для наших сільських господарств. Кишанка заступає у домашнім господарстві ситну пашу, багату в білок. Паш, з яких можна б приладити кишанки для худоби на зиму є в нас доволі. Коли задумуємо квасити пашу, мусимо насамперед побудувати тривалі приміщення — сілоси. Заки візьмемося до будови сілоса, розважмо дві підставові речі: 1) як великий має бути сілос, 2) місце під будову сілоса.

1) Загальна величина сілоса залежить від штук худоби, кількості паші та високости денної пайки, яка припадає на одну дорослу худобину. В 1 м³ об'єму збірника мі-

ститься пересічно 7—10 мет. сотнар кишанки. Пересічна норма денної пайки для одної штуки дорослої худоби (500 кг живої ваги) доходить до 20—25 кг кишанки. Одже на одну штуку в часі 200 днів кормлення треба приблизно 4—5 м³ об'єму збірника. Матимемо вираховані ті числа, то й обчислимо об'єм збірників, яких потребуємо для своєї худоби. Можна б побудувати один великий сілос, в якому помістивсяби запас цілої кишанки. Та це не дуже вказане зогляду на різні відміни кишанок. Тому краще побудувати кілька менших сілосів та в них магазинувати різні відміни пашних кишанок.

2) Другим черговим завданням при будові сілоса є вибір відповідного місця. Його слід будувати так, щоб можна було його легко

наповнити та опорожнити. Незавсіді можна водночас виконати ті дві вимоги.

У нашім сільськім господарстві займемося передусім приладженням такого збірника, щоб його легко було опорожнювати. Великі господарства повинні будувати сілоси, які можна б швидко наповнювати, бо поспіх при звоженню пані з поля вимагає конечно легкого доїзду та виїзду. Збірник винен бути сильно збудований, а стіни його щільні. Добрий збірник не допускає в нутро його ні води ні повітря. Коли повітря дістається до сілоса, ферментація кишанки проходить неправильно та зменшує її пашну вартість. Нині матеріал до будови сілоса є дуже дорогий.

А чогож потребуємо до будови сілоса?

Заліза, цементу, вапна, каміння, форми та фахових працівників. Маємо два роди сілосів; округлий та прямокутний або квадратний. Збірники з обємом понад 50^3 м будувати високо в гору. Надаються вони у першій черзі для великих господарств, які вимагають найчастіше сілосів обємом вище 150^3 м. При високих збірниках треба видумати таке уладження, щоб можна їх легко та скоро наповнювати. До цього служать двигуни, вінди або колесові елеватори. Для малих сільських господарств найкращі збірники, що високі яких 3 м. Такі збірники легко ладувати та опорожнювати.

Щоб облекшити будову сілосів Головний Виділ Прохарчування та Рільництва спровадив знормалізовані форми до будови сілосів. Форми ті можна позичити за невеликою

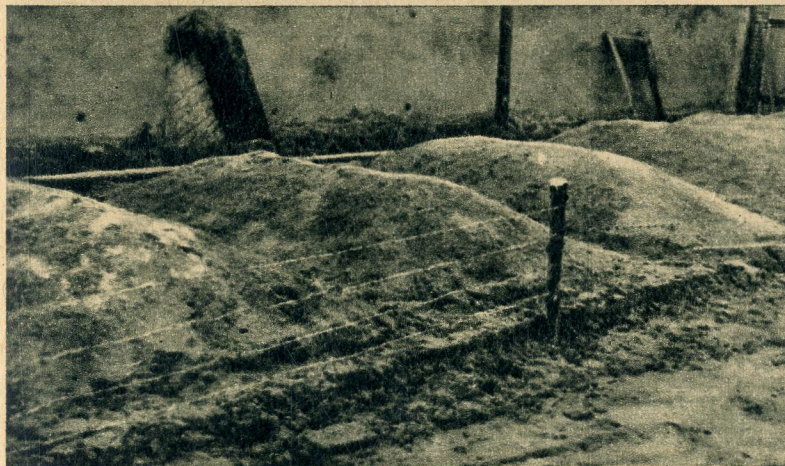

Підвищування сілоса облекшує ладкування паші

оплатою. При їх допоміж можна будувати збірники 7.5 , 12 , 21 та 30^3 м. Щоб поширилася будова сілосів, Управа Генерального Губернаторства дає беззворотні позички у висоті 50% коштів матеріалу. Внески про позичкові запомоги треба складати на руки повітового агронома (Kreislandwirt'a).

Виділи Прохарчування та Рільництва в округах дають також безплатно до диспозиції пляни та будівельні рисунки. З цих рисунків можна довідатись, скільки та якого будівельного

матеріалу потребуємо до будови сілосів. Найкраще є, коли сам господар придбає собі все під будову збірника. Сам може розробити цемент з піском у відповідних відношеннях. Пісок мусить бути чисто вимитий з всякої нечистоти (без землі, та обірника) і мати зернятка від 0 до 7 мм. Бетон мішати на підкладі з дошок або бляхи. Грубий пісок або рінь повинна мати зерна від 7 — 30 мм. Спеціальну

Муровані ями до квашення картоплі

увагу треба звернути на дбайливе мішання цементу з піском. В часі бетонування уважати, щоб не творилися щілини. Щілини заливаємо рідким бетоном. Коли бетон скінчений, зняти форму з дошок та негайно приступити до внутрішньої виправи (відношення мішанини 1÷1 або 1÷11). Внутрішні стіни помалювати відпормими квасами, щоб охоронити бетон перед діланням органічних квасів, які повстають при ферментації кишанки. Сохнення збірника повинно відбуватися ступнево та поволеньки. Тому готовий збірник за-слонювати вогкими міхами або плахтами перед соняшним промінням. Бетон, що висихає заскоро, тріскає та виказує щілини. До смаровання внутрішніх стін сілоса найкращий є «Інертоль», який можна одержати за посередництвом кожної Окружної Рільничої

Централу (Distriktstelle der Landwirtschaftlichen Zentralstelle).

Збірник накрити дахом так, щоб було ще місце на надбудову. Надбудова служить до побільшення обему кишанки у сілосі. Свіжо зроблена кишанка у 3 м сілосі осідає на 1 м. Найліпший та дешевий є звичайний дах з дощин або соломи, який кладемо на береги збірника. Крім цього існують також інші дахи: дах похилий, однобічний або двобічний, зокрема рухомий, який в часі ладування кишанки можна б відсувати. Ми подали тільки деякі вказівки та ради, як будувати правильно сілоси. Хто хоче більш поінтересуватись будівництвом сілосів, може поспитати ради у повітових агрономів або у Відділі Прохарчування та Рільництва відповідної округи. Інституції ті дають радо безплатні фахові поради.

ЗАВДАННЯ

НАШОЇ ГОДІВЛІ КОНЕЙ

Життя іде все вперед, а з ним іде й загальний поступ техніки та способів господарювання на селі. З цієї причини й рільництво на терені Генерального Губернаторства в нинішніх часах вимагає передусім інтенсифікації та розвою з поступом часу. Побільшення та поліпшення продукції нашого господарства мусить очевидно охопити всі ділянки рільництва, отже й годівлю коней. Кінь в наших обставинах буде далше дуже важний і то не тільки у приватному господарстві, але також і в господарстві загальноокраєвому. В часі війни годівля коней дещо підупала в нас, тому треба тепер її планоно зорганізувати та підсилити. Найважливішою цілею годівлі коней в Польщі був дуже шляхотний, вартісної крові, витривалий та мужній ремонт коня верхового типу

Збут на ті коні був добрий, бо давне польське військо мало багато полків кінноти та відділів кінних формацій, тобто вживали кінних запрягів. Коні, які не надаються до

ремонту, можна було вживати до запрягів. В будучності не потреба такої великої кількості верхових коней. Під тим оглядом не слід дати себе обманути й тимчасовим дуже добрим збутом. Будучність належить до тяглового та верхового типу, середньо великого, з міцним кістяком, глибокого, широкого коня горячої крові, з повним ходом, який надається дуже добре під верх і до запрягу. Тим самим мілітарні вимогання відповідають зовсім господарським потребам. Способи господарювання в рільництві стають щораз більш інтенсивні, поправляється культура ґрунту, управляють теж більш окопових ростин, а вслід за тим треба вживати тяжких та міцних приладів. Тому стає конечною потребою міцний кінь, передусім у великих господарствах. Очевидно, це може відбуватися тільки поволі і в рамках місцевих кліматичних та ґрунтових обставин. Треба старатися про однакові расові типи для околиць з однаковими годівельними основами. Є це можливе

виключно через вживання
оґерів цього самого типу
і однакової крові. В цій са-
мій місцевості треба викорис-
тати добрих розплідників так
довго, як тільки можна, та
в цей спосіб створити одно-
мірну та широку підставу го-
дівлі. Краєву годівлю, а саме
годівлю півкрови, треба зов-
сім оперти на випробованих
гатунках, вирізняючи вже ви-
пробовані роди з Генераль-
ного Губер. та Німеччини, до-
стосовані до східних теренів.
А що в будуччині годівля
верхового коня не буде від-
гравати більшої ролі, обмеже-
не буде стосування повної крові у краєвій годів-
лі, передусім шляхом вилучення злих оґерів
повної крові, що мають меншу вартість, а то й
зовсім її не мають. З користю можна уживати
у Генерал. Губернаторстві добрих оґерів пов-
ної крові типу півкрови, здатних до зма-

Чищення коней

гань. На східних теренах надаються більш
для краєвої годівлі коні арабської крові.
В ріжних околицях б. Польщі займалися дуже
часто годівлею коней мішаної крові, щоб
виплекати сильнішого, тяглового коня для
війська та рільництва, а також на експорт.

Коні на пасовиську

Чисту годівлю коней зимної крові у давній Польщі рідко стрічалось, бо не було добрих шляхів, комунікаційних полуконей, ліпших умов паші, тощо. Тимто краєва годівля буде займатися в будучині тільки кінськими гарячої крові. Вислід схрещення годівлі стрічаємо ще до нині в багатьох місцевостях. Є також багато огерів, яких мусіли часом вживати з браку ліпшого матеріалу. Вживання огерів зимної крові є зрештою зрозуміле як реакція проти виріжнювання дуже шляхотних та легких огерів у краєвих розпліднях, але це спричинило досі великі шкоди, які можна поправити тільки поволі. Направити це можна шляхом відповідного схрещування вартісних огерів та самиць. А тоді дістанемо сильний та пристосований до наших обставин молодняк. Є в нас багато пасовиськ та лук, яких буде доволі на випас коней. Спеціально треба поширити управу люцерни, найліпшої паші для коней. Де нема пасовиськ, там треба їх закладати, бо без них годі виховати добрих коней. В сільській годівлі треба передусім придбати достаточну кількість корму та пасовиська. Дуже добре пристосований до структури малоземельного господарства є тип нашого коня з надзвичайною витривалістю, видайністю та невеликими вимогами. В малих господарствах можна годувати багато коней тільки коштом інших звірят та загальної продукції господарства. З причини передчасного запрягання сільських коней вони дуже скоро нищаться. Сліди злого хову та передчасного запрягання, недбайливості за копита і підковування стрічаємо у більшості сільських коней. До плекання копит та правильного підковування є спеціально вишколені мандрівні підковувачі при Рільничих Палатах, яких завданням є навчити кращої роботи підковувачів-практикантів та практична поміч годівельникам.

Загальну краєву годівлю піднесемо також приготуванням ліпших огерів шляхом перевірки ліценцій та кастрації недозволених огерів. Краєва державна розплідня, як і приватні власники огерів дають багато добрих огерів для розплоду. Покоління їх поправляється шляхом вилучення матеріалу, який не надається до негайного вжитку. Державні засоби підтримують це діло, даючи гроші на

закуп огерів та допомоги і премії на удержання приватних огерів. А що приватні годівлі не постачають потрібної кількості огерів, організуються державні годівлі, щоб отак куплені з краєвої годівлі високо вартісні розплідники, виплекати на ужиточні огери. Збільшення приватного хову коней є безумовно потрібне не тільки для самого хову огерів та ремонту з власного прихову, але також для самого хову коней з сільської годівлі. Правильний підхід до праці, як це є в Німеччині, якого суть у тому, що селянин є водночас годівельником та власником добрих кобил, бо має достаточні кількості паші і пасовиська, повинен бути безумовно вдержаний для заг. добра і в нас. Найліпші розплідні кобили, а передусім сільської годівлі, треба вносити до розплідних книг 4 Союзів Годівельників Коней в округах. Завдяки їм піднесемо годівлю вартісного молодняку. В цей спосіб в будучині на переглядах кобил та лошаків у поодиноких повітах, будуть мати можливість брати участь тільки реєстровані кобили зі своїм молодняком і будуть могли старатися про премію. Окружні Союзи Годівельників Коней, будуть охоплені Головним Союзом Годівлі Звірят, Виділ Торговлі Коней. Члени їх зі своїм годівельним матеріалом творять основу годівлі та будуть впливати додатно на краєву годівлю.

Крім порад інспекторів годівлі коней з Рільничих Палат та Союзів Годівельників Коней, будуть давати раду також численні Годівельні Уряди поодиноким годівельникам щодо добору годівельного матеріалу, кормлення, плекання, і цим теж причиняться до поправи сільської годівлі. Значіння годівлі коней повної крові та її проби — змагання, будуть прийняті і для нашої годівлі. Передусім треба доповнити великі браки, зроблені війною. Метою поправи годівлі півкрови не є годівля виключно для самих осягів, бо це є завдання кожної годівлі повної крові, так як і постачання відповідного матеріалу огерів та самиць власного хову. При їх доборі треба звернути увагу на ці самі прикмети, як у півкрови, — а саме правильну будову, поставу, хід та бездоганий темперамент. Ніде не бракує лихих коней повної крові, а побільшувати їх кількості нема причини. Поо-

динокі годівельники коней повної крові об'єднуються у «Централі для Годівлі Повної Крові і Змагань». Творять вони водночас найвищий орган товариств для верхового спорту. А що в теперішніх умовах є брак добрих коней, то й годівля їх є без сумніву поплатним заняттям.

Кожний годівельник, оскільки дійсно візьметься до праці, має при допомозі Державної Влади можливість причинитися додатно до поправи кінського покоління, не тільки щодо кількості, але передусім якості. Оскільки це зробить, виконає важне завдання для себе та цілого громадянства.

Дячого існують

ТОРГОВЕЛЬНІ КООПЕРАТИВИ

Об'єднання хліборобів в торговельних кооперативах має передусім такі завдання:

- 1) усунути несаможиттєвість поодиноких людей,
- 2) охоронити їх перед визиском,
- 3) втягнути їх до співпраці з іншими і зміцнити їх, а через те поправити господарську ситуацію всіх царин, тісно зв'язаних з хліборобством.

Торговельна кооператива служить не тільки для спільного закупу засобів та продуктів потрібних в сільському господарстві але також для спільної продажі рілньничих плодів. Щоб торговельні кооперативи могли ті завдання виконати і працювати в користь своїх членів, мусять старатись про найліпші товари і зорганізувати доставку їх по можливо найнижчих цінах.

При гуртовій доставі товарів кооператива відповідає за це і дає повну гарантію якості і кількості товарів. Усуває вона ошукаництва й нечесні калькуляції у торгівлі і продає товари потрібні селянству по сталих цінах з виключенням посередництва, яке невсилі ніхто контролювати. Завдяки співпраці повітових і районових осередків підсилює зрозуміння хліборобів для важніших поступів у практичній

стосованню погноїв, наші і машинової управи землі. Спмагає вона господарства членів відповідними грошми так, що при весняних і осінних замовленнях штучних погноїв, сівного збіжжя, насіння, машин і приладдя дає їм дешеві вексельні кредити до диспозиції, які можна щойно в часі жнив або по жнивах викупити. Ті вексельні кредити, що їх дають кооперативи, дали в часах повоевних спеціально додатні висліди там, де через війну господарства знищені були так, що годі просто було їх приготувити до управи землі, а через те і до жнив.

Організація продажі в кооперативах відбувається у Генеральнім Губернаторстві через Центральний Рілньничий Уряд, який таки

Сортівня яєць

створено як центрально для контролю товарних оборотів та для переведення доставки і змагазинування харчів. Давніше знаходилася збіжева торгівля виключно в жидівських руках, а хлібороб через своє задовження у жидівського купця чи посередника був змушений продати збіжжя за будьяку ціну жидові. Нині можуть хлібороби свої товари продавати кооперативам за відповідну і сталу ціну.

Німецьке Правління спрямувало ринкові шляхи від продуцента до консумента на нові рейки, які кожному хліборобові гарантують однакову і чесну ціну. Всякі розпорядки, що відносяться до доставки і змагазинування прийняли на себе торговельні кооперативи. Вони переводять не тільки можливий і найдокладніший скуп рільничих плодів, що є харчевими засобами, але скуповують також всякі продукти і сирівці, що їх одержуємо у сільській господарці н. п. льон, коноплі, вовна, піря, щоб їх передати промислові. Так помагає вона також хліборобам добре продати сирівець, який має він в менших кількостях. Це і є її два головні завдання: по-

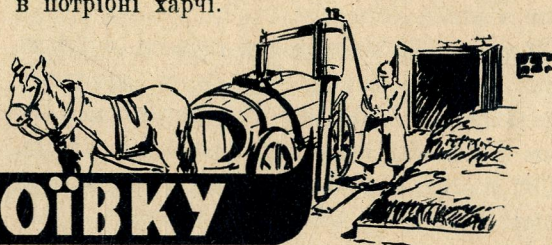
стачає хліборобам артикули першої потреби і облекшує збут сільських продуктів.

Далі служить кооператива селянам і міщанам ще й тим, що дає плоди, випродуковані хліборобами до міщанських осередків і посередничить в постачанню господарських артикулів хліборобам.

Німецьке Правління здає собі справу з того, що по виключенню жидівської рільничої торгівлі, сконцентрування розділу артикулів, потрібних рільництву і організація збуту рільничих плодів лежить не тільки в інтересі хлібороба, але також в інтересі міста. Ці завдання мають виконати у всій ширині якраз і тільки рільничо-торговельні кооперативи. Чим більш продуктів постачають хлібороби до кооперативи, тим ліпша буде справа для міста.

Вивязуюся отже, хліборобе, не тільки зі своїх зобов'язань віддачі належних контингентів, але постачай до кооперативи також плоди понад свій контингент.

Створиш через те для своїх земляків підстави до відповідного позасоблення їх в потрібні харчі.

Дбаймо про ОБІРНИК і ГНОЇВКУ

Обірник є найліпшим та найважливішим природним погноєм, який продукує сільське господарство. Обірник достарчає землі порохнячки, без якої не може вона обійтися, відживні складники, безводник вуглевого квасу та численні позиточні бактерії. Всі ті речовини є конечно потрібні, щоб ґрунт мав добру органічну структуру і давав великі врожаї. Вартість обірника залежна у великій мірі від його збирання та переходу, тому мусимо познакомитися з ним дещо ближче. Обірник у свіжому стані складається зі сталих звірячих відходів (калу), сечі (мочу) та підстилкі. Якість його є дуже змінна і залежна від роду та віку звірят, способу їх хову, кормлення, а передусім від підстилкі. Найліпшою підстилкою є збіжева різана солома (зпід штифтової молотільні). Добрий на підстилку

є торфовий порошок, передусім там, де обірник тримаємо під худобою, а гноївка не відпливає в осібний збірник. Торфовий порошок втягає в себе сечі і тому є дуже практичною підстилкою. Є ще й інші підстилки, як от листя, соснові та смерекові шпильки, деревне трачання та всяке било господарських рослин.

Пригляньмося тепер до розкладу обірника.

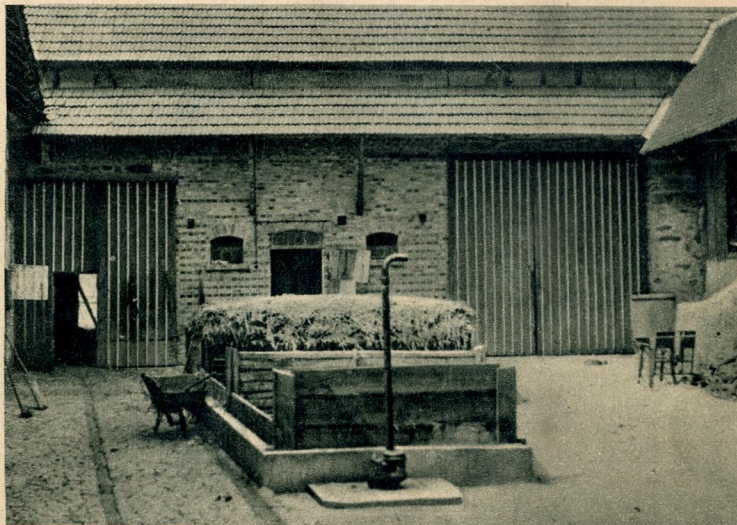
Складові частини свіжого солом'ястого обірника є це різні органічні подучення, які легко розкладаються. Не дає це ще порохнячки, бо вона повстає пізніше завдяки дальшим перемінам, які відбуваються в часі розпаду і розкладу. Розклад обірника відбувається в призмі (зложеній купі обірника) хемічним шляхом під впливом численних бактерій, які знаходять поживу в органічних складових частинах ще нерозложених та істнуючих рослинних від-

живних складниках, тобто в азоті, фосфорі та потасі. У відповідних умовах розклад той поступає швидко і може бути повний. В часі розкладу повстають в обірнику втрати органічної матерії (згоріння) та втрата води через парування або відплив гноівки. Втрати ті є тим більші, чим ширше розкинений обірник та чим більший є доступ повітря, сонця і води. Так переховуваний обірник тратить приблизно 70% відживного для рослин матеріалу. Очевидно, що при найліпшій та найстараннішій переховуванні обірнику бувають також втрати. Обірник через невмілий обхід з ним траить азот та потас. Найбільші втрати тих складників є коли долівка обори або гноївні є нещільні та перепускальні. Втрати азоту є великі, коли обірник сохне. Деякі втрати азоту спричиняють бактерії. Коли обірник є широко розкинений, а повітря має добрий доступ, заходить явище т.зв. нітрифікація (повстають азотово салітреві сполуки, які легко присвоюють собі рослини). Є це дуже некорисне для сили обірнику, бо рівночасно повстають інші бактерії, які розкладають азотові сполуки та спричиняють втрату вільного азоту. Це знову є денітрифікація. Можна тому зарадити, недопускаючи повітря в нутро обірнику. Осягаємо це шляхом сильного вдавлювання обірнику.

Як переховувати обірник?

Наукові досвіди та рілльнічі практики вказали, що найраціональніше є переховувати обірник в призмах на неперепускальній ґрунті. Так переховуваний обірник не траить цінного органічного матеріалу та відживних складників. У практиці виглядає воно так, що вивозимо щоденно на гноївню свіжо випродукований обірник, мішаємо його дбайливо з іншими гатунками та докладно вдавлюємо. Добре є вкривати обірник дошками або старими міхами. Ще краще поділити гноївню на 3—4 комори та ладувати їх по черзі. Висота

стосу може сягати 5—6 м. Коли перша комора є готова, закинути її землею й заладувати другу ітд. Найкоротший час ферментації — це час 6 тижнів, тому призму можна надпочати, коли найвища верства лежить щонайменш 6 тижнів. До цього часу треба обірник зливати рівномірно гноївкою, щоб він назовні не висихав.

Правильна гноївня на малім подвір'ю

Шляхотний обірник.

Шляхотний обірник різниться від звичайного дещо іншим способом перехову. Такий обірник розкидаємо широко, щоб повітря мало добрий доступ. Підчас цього бактерії, які вимагають повітря до життя, починають інтенсивно працювати, а температура всередині доходить швидко 60°—65° С, (примір. в літі по 1—2 днях). Обірник сильно вдавлювати, щоб не допустити до надмірної діяльності бактерій. Бактерії не матимуть повітря і погинуть. По них починають свою працю бактерії, які можуть жити без повітря. Те загрівання обірнику мусить відбуватися пляново під контролею термометра. Користі такого перехову обірнику є великі, бо:

- 1) Дістаємо добре прогнилий (розложений) обірник.
- 2) Він має в собі багату кількість готової порохнячки.
- 3) Насіння хопти та бурянів, які знаходяться у свіжій обірнику, траять зовсім силу кильчення (є знищені).

4) Втрата органічної матерії і відживних складників зменшується (доходить тільки до 30%).

Спосіб перехову обірника на зимно.

Є це насправді метода консервації обірника, яку можна порівняти до квашення. Обірнику переховуємо в бетонових ямах під водою.

Дбайливе розкидання обірника

Життя та праця бактерій в цих обставинах є виключена. Температура всередині виносить приблизно тільки 30° С. Витворюються тоді органічні кислоти, які не допускають до різних перемін, а тим самим і до порохнячки. Соляна кислота в такому обірнику не змінюється, вона залишається жовтою і має кислий запах, який є характерним для зимного обірнику. Той обірнику не дасть землі порохнячки. Одна прикмета такого перехову обірнику, це мала втрата азоту.

Перехов обірника в глибокій оборі.

Обірнику можемо також переховувати у глибоких приміщеннях під худобою. Спосіб той є дещо непрактичний, бо вимагає спеціальної будови дошки в оборі та зживає великої кількості підстилки. Втрати азоту при такому перехові обірнику є незначні. Гірша справа є з вогкістю обірнику. Може часом заіснувати надмір вогкості, який зле впливає на розклад обірнику. Тому конечно треба побудувати ринви для відливу гноївки. Іншою хвилю є брак в оборі свіжого повітря та не-

можливість одержати на час добре прогнилий обірнику.

Обірнику як природний погній.

Обірнику це виключно порохнячковий гній. Крім порохнячки має він у собі велику кількість поживних рослинних складників: азоту, фосфорового кvasу, потасу і вапна. Кількість їх є різна, залежно від гатунку звірят, корми, кількості і якості підстилки, способу відпровадження гноївки і перехову обірнику. Знаємо добре, що кінський та овечий обірнику втягає скоро та багато азоту. Є це т. зв. гарячі погної, які треба чим скоріше вкрити землею (не надаються зовсім на піскові ґрунти). Найменш поживних складників має в собі обірнику безрого. Склад обірнику залежить від багатьох чинників, тому подамо тільки

склад середнього прогнилого обірнику (в віці 4 місяці). Склад його є такий: 0.54% азоту, 0.25% фосфорового кvasу, 0.70% потасового окису і 0.50% окису вапна. Втрати азоту від невмілого переховування доходять до 60%. Обірнику дає землі порохнячку. Вплив порохнячки є повільний і його можна завважити щойно по літах, зате хімічні складники діляють відразу у тім самім році, як штучні погної. Найбільшу азотову силу має обірнику 3 місяці, пізніше тратить його дещо. Інші складники, тобто фосфоровий кvas, діляють також добре.

Стосування обірнику.

Добре прогнилий (розложений) обірнику вивозиться з гноївни або обори в поле, рівно розкидається та переорується. Є це найліпший спосіб застосування обірнику. Коли не можемо зараз його спотребувати, зложім його в призму і вкриємо землею або торфом. Тільки так забезпечимо обірнику перед впливом зовнішніх чинників: сонця, вітру, дощу. Найгірше робить той, хто залишає його на зиму в невеликих купах. Такий обірнику, приораний на весні,

тратять зовсім відживні складники і не має ніякої вартості. Також не добре є вкрити обірнику плиткою скибою. Не можна також вкривати обірнику заглибоко, бо в глибині праця бактерій є слаба і тому не може він розложитися. Часто бачимо в часі управи виорані клаптики обірнику, який не розложився, бо лежав заглибоко. Щоб ділання обірнику було належите, треба застосувати вміле вапнування.

Для цього слід поле посипати вапном, зборонувати, а тоді шойно вивести обірнику та переорати, чи пак навпаки: на переораний обірнику розсіяти вапно і зборонувати. Одночасне вапнування і погноювання обірником ліпше справляє ґрунт та витворює порохнячку.

Гноївка.

Гноївка є другим безмірно важним органічним погном, який дістаємо в господарстві.

Гноївка складається з пливких звірячих відходів, які перейшли переміни під впливом ферментації. Звіряча сеч є убога в фосфоровий kwas, але за це має в собі багато азоту та потасового окису. Розклад сечі починається в оборі, що пізнаємо по сильнім запаху амоняку.

Переміни амоняку та втрата азоту йде так сильно, що по кількох днях має вже гноївка його дуже мало. Той швидкий розклад азоту спричиняють бактерії тим скоріше, чим довше сеч є перемішана з калом та підстилкою. Добрий доступ повітря викликає розклад цих хемічних сполук. Тимто треба чим скоріше відлучити кал від сечі та при допомозі ринви відпровадити її у закриті збірники. Втрати азоту зменшимо тоді до мінімум.

Практичний спосіб не дозволити на втрату азоту—це вливати у гноївки старі смари. На поверхні гноївки повстає ізоляційна верства, яка не допускає повітря до неї, а тим самим

забезпечує гноївку перед втратою амоняку. Хемічний склад гноївки є такий: 3—5 г чистого азоту, 0.1 г фосфорового kwasу та 8—13 г окису потасу. Крім цього має вона ще приблизно 10 г органічного матеріалу.

Стосування гноївки.

Збірник на гноївку побудувати як найбільший, щоб помістив сечі з 5—6 місяців. На одну штуку худоби, яка дає річно коло 4—6 тисячі л. сечі, треба збірника об'єму 2—3 м³. Найліпш використовувати гноївку на весні під деякі рослини, вліті або восени. Поле, погноєне гноївкою, треба зараз зборонувати, щоб ґрунт не втратив азоту. Гноївку розпушену водою (на 1 л. гноївки 4 л. води), вживати до підливання буряків, кінського зуба, махорки, ярин ітд., не забуваючи при тім про спухчування землі. Гноївки можна вживати також на луки і пасовиська, стосуючи водночасно фосфорові погної. На луках та пасовиськах зливаних часто гноївкою кидається хопта. Пасовиська зливаємо гноївкою по випасі. Вліті можна стосувати гноївку перед оранкою під ріпак.

Найкраще одначе вживати гноївки від лютого до вересня, бо взимі відживні складники можуть відійти з водою з ґрунту. Мусимо пам'ятати завжди про те, що гноївка дає землі тільки азотово-потасові складники, та що брак їй зовсім фосфорового kwasу.

Дерев'яна бочка на гноївку

ПРАВИЛА ПОЛЬОВОЇ УПРАВИ ЯРИН

Управа ярини набирає в нинішніх часах що раз більшого значіння та добуває собі почесне місце у кожному сільському господарстві, а то зогляду на дуже велику дохідність та відживні її вартості для людського організму. Вона стала тепер головним та насущним харчевим продуктом, а дотеперішня її управа в городі поширилася також на поле. Нині бачимо дуже часто при великих містах просторі площі засіяні цибулею, огірками, морквою і цвickловими буряками чи засаджені капустою, фасолею, помідорами, рабарбаром і шпарагами. Перед війною ґрунти, заняті під управу ярин, давали тільки 1%. Тепер поверхня їх побільшилась щонайменш на 50%. Є також такі округи, де управа ярин збільшилась на 200%. Є це нормальне явище, яке з'являється в часі війни. Відживна вартість ярин в порівнянні з іншими харчами є дуже велика.

Табеля відживних складників нашої їди:

100 г.	мас пере- січ. г.	білка	товщу	цукру	каль- рій г.
воловини . . .	"	20.0	5.0	0.7	130
молока	"	3.3	4.0	4.8	73
житнього хліба	"	6.4	1.0	46.0	240
сухої фасолі .	"	23.2	1.7	48.0	350
шпарагів . . .	"	3.0	—	7.0	41
шпінаку	"	3.7	0.5	3.6	36
салати	"	1.4	0.2	2.2	18
помідорів . .	"	1.2	0.2	4.0	24
моркви	"	1.1	0.2	7.3	45

Крім цього ярини мають також речовини, яких людський та звірячий організм не продукує. Є це вітаміни, без яких організм людини поважно недомагає. Вітаміни ділимо на групи, означені буквами: А, Б, Ц, Д ітд. Найбільші кількості вітамін мають у собі: капуста, шпінак, горох, стручкова фасоль, морквяний сік, помідори, салата, цибуля і тд. Овочі мають також вітаміни. З цього бачимо, що ярини є важним продуктом у раціональнім відживлюванню людини. Не дивниця, що консумпція їх росте дуже швидко та побіль-

шує площі під їхню управу. Малі й великі власники сільських господарств починають управляти яриною і в полі. Досвіди у цім напрямі є в нас ще невеликі, тому і висліди праці є часто малі. Тимто хочемо звернути увагу на найважливіші правила управи ярин в полі. Клімат, ґрунт та вода це підставові умовини їх розвитку. Не всі відміни ярин пригожі в кожному кліматі. Листкові ярини є напр. дуже вибагливі і потребують багато вогкості в повітрі і ґрунті, а тому вогкі літа впливають корисно на їх розвиток. Волоська капуста, каляфіори, шпінак, салери, рабарбар вдаються дуже добре у долинах рік, недалеко озера, ставу, а також в підгірських місцевостях, де є багато вогкості у повітрі.

В околицях середньої вогкості можна управляти передусім моркву, горох і фасоль, а в де-що сухіших цибулю і чісник. В округах, де є дуже мало дощів, не оплачується полева управа ярин. Плянтації ярин повинні мати неглибоку ґрунтову воду (70 см. в глибині землі). Якщо вода знаходиться плитше, це шкідливе для управи ярин. Найкраще підходять під управу ярин ґрунти глинясті та глинясто-піскові.

Тяжкі глинки є менш відповідні. На лекших ґрунтах вдаються добре: морква, фасоль, горох, шпінак, цибуля, каляріпа, салери. Капуста вимагає тяжких та середних ґрунтів, з виїмком каляфіорів, що вимагають порохнячки. Тяжкі глинки придатні також під управу ярин, але якщо мають достаточну кількість порохнячки та вапна. Тяжкі іловаті глинки непригожі під управу ярин. Коли хочемо їх використати, то треба це робити в пізнішій часі. Під ранні управи, а передусім під шпараги, куди кращі пісково-глинясті ґрунти (морква, фасоль, горох і цибуля). Як дощів є досить, вдається також капуста. Піскові ґрунти треба добре гноїти, бо обірник розкладається швидко та ви-

положується. Верхня верства сильного ґрунту повинна бути глибока, бо більша кількість ярин запускає глибоко свої корінці. Теплота відгравляє велику роль передусім для вчасних ярин.

Треба пам'ятати, що помідори, огірки, карлова фасоль і паприка вимагають багато тепла, салери та морква — менше. Капуста, також подекуди каляфіори та горох ростуть добре на холодніших площах. Також довгота весняно-літнього періоду має великий вплив на розвиток ярин. В місцевостях з коротким літом, тобто в горах, управляймо вчасніші ярини, бо приморозки пізною весною та вчасною осінню шкодять їм. Гради нищать дуже горох, фасоль, помідори, огірки та молоді рослини. При польовій управі ярин мусимо вживати відповідних машин та приладдя. Це облекшує працю, скорочує час управи та заступає ручну роботу.

Крім плуга, борони ітп. сільського приладдя потрібні є при цій управі сівники штучних погноїв та до засіву насіння, значники (марки), плянети та різні ручні сапи. Дбайливий господар матиме також інспектові скриньки, вікна та відповідно приладженні розсадники, приміщені в затишнім городі.

В інспектах засіваємо насіння ярин, які садимо пізніше на полі, тобто розсаду капусти, цибулі, помідорів, салати, салерів, огірків, рабарбару, шпарагів ітд. Всі ярини є дуже вибагливі щодо управи ґрунту, і тимто треба при управі землі докласти усіх зусиль, щоб була добре спухчена. Можна до цього дійти відповідною обрібкою, довозом порохнячки, достарченням землі потрібних бактерій та вмілим стосуванням плодозмінів. В піскових, легко висихаючих ґрунтах треба дбати про вогкість. Оранку перевести під зиму, з весною боронувати, спухчувати та вирівняти поверхню ниви. В часі росту спухчувати ґрунт і нищити всяку хопту. Восени перевести підкид стерні і зборонувати. Зимову оранку виконати не дуже глибоко. Якщо поле дренаване, залишити на зиму гостру скибу. З весною пускаємо культиватор, а якщо земля підсохне, погноїмо помічними погноями (стосувати першу пайку салітри). Потім іде боронування, вальцування та засів насіння. Вальцування стосувати при посіві буряків, цибулі ітд., бо це насіння вимагає для свого кільчення збитої землі. Ґрунт винен бути отвертий (добре спухчений), що має велике значіння весною, на час погідних і холодних ночей. Ґрунт

Поле салати перед зборами

Нищення бур'яну в полі

віддає тоді з себе тепло і хоронить рослини перед холодом. Спущена земля є завжди тепліша від збитої. Плодозмін в польовій управі ярин залежний від різних умов, а найбільш від ґноєння обірником. В першій році управляємо звичайно капусту, каляфіори, огірки, дині, салери і помідори, в другій році по погноях моркву, петрушку, цибулю, пори, буряки, каліріну, салату і шпінак; в третій році, фасолу, горох і біб. Рільничо-городничий плодозмін може бути різний, залежно від управи рослин на місці. Можна, приміром, по конюшині, цукрових буряках, бараболі або по збіжжю засадити ранню весною капусту, яка вже в половині липня сходить з поля, а на її місце засадити шпінак, салату а навіть карлову фасолу. По шпінаку садимо капусту з салатою. При розроблюванні пляну плодозмінів треба звернути увагу на те, щоб якась відміна ярини не слідувала по собі два рази. Тільки в деяких випадках, може повторитися капуста по капусті, шпінак по шпінаку й інші. Огірки можна управляти на тім самім місці що 4 роки. Кожний власник яринного городу винен дбати про раціональну дбайливу управу землі, та догляд рослин, а передусім про інтенсивне погноювання. Землю спущувати глибоко і часто. Не даром кажемо: «Одне спущення землі — це половина погною». Добре стосування штучних погноїв залежне

від знання землі. Маємо різні відміни ґрунтів, тобто алькалічні, байдужі, квасні, а всі вони неоднаково реагують на погної.

Крім того треба вміло підбирати комплекси погноїв, залежно від вимог деяких рослин. При розкиданні обірника, чи висіві погноїв треба звернути увагу, щоб верства їх була однакова та рівномірна.

В кінці згадаємо про висів насіння та

садження. Приступаючи до управи ярин, треба вперед познакомитись добре з їх відмінами та пристосувати їх до місцевих умов. Кataloги торговельних фірм переповнені різними відмінами ярин. Треба вліті вибрати відповідні сорти або засягнути ради у фахівця-городника. Під засів купувати урядово кваліфіковане насіння. Не забувати перед посівом про байцування насіння. Сіяти можна ручно або сівником. Маючи охоту управляти ранні ярини, треба засівати насіння у відповідний час, щоб з весною мати сильну та здорову розсаду. Для цього слід мати інспекти та розсадники (капуста, помідори, салата, салери, огірки і тп.). Щоб зміцнити розсаду в інспектах, треба її пікувати (розсаджувати).

Розсаду висаджувати в полі, коли вже добре потепліє. При тій роботі вживати кілька до садження, уважати, щоб корінці були прості, а землю добре вдавлювати.

Три пори

Перед вінчанням він говорить, а вона слухає.

В першій році по вінчанню вона говорить, а він слухає. Пізніше обоє кричать, а сиди слухають.

Шовківництво - ПОПЛАТНЕ ЗАНЯТТЯ

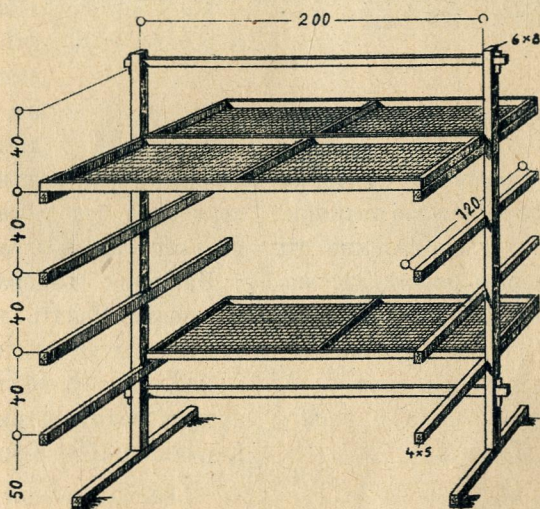
В багатьох городах, на публичних площах, вулицях та при шляхах, бачимо дуже часто морвові дерева та кущі, які мають дуже гарне янозелене листя. Деякі люди не думають та не знають навіть про це, що рослини ті мають велику вартість та що завдяки їм масмо до-рогоцінний шовк.

В який спосіб відбувається це, що одержуємо шовк та яких засобів вимагається до цього?

Кожний з нас знає, що з чистого, природного шовку, пряде собі шовкопрядка своєю маленьку хатку, а саме пряде лялечки — шовковий сирівець. Шовкопрядка жие виключно тільки личотками морви. На весну, а саме при кінці травня, коли розвиваються перші зелені личотки морви, замовляється невелику кількість грени (с то малесенькі яйця гусіньнички шовкопрядки) у Центральній Шовковій Станиці у Мілянівку під Варшавою. З тієї грени (на 1 г. припадає пересічно 1300 штук) вилягаються по кількох днях (у температурі 16°—18°) гусіньнички шовкопрядки довготою 2—3 см. Шовкопрядку годуємо у відповідних приміщеннях, бо ж не можна дозволити їй пряди лялечки (опряд) на куцах морви зовсім дико. Не годиться будувати для них спеціального приміщення. Зовсім добре надаються до цього якінебудь приміщення; на годівлю шовкопрядки надаються ясні шпихлірі, шони і т. д. Уладження того приміщення на годівлю шовкопрядки складається зі звичайних поодиноких, деревляних стовпців,

на які кладеться рами, виплетені дротом або дозою. Рами ті можна класти на стовпці у 4—5 поверхи, одні над одними у відступах 40 см. (ширина рами 60 см., довжина 2 м.). Ті рами треба вистелити старими газетами, а на них кормити личотками морви малі шовкопрядки. Можна при тім заобсервувати, як шовкопрядка зідає ханчиво свіжу зелень,

бо майже що 3 години треба давати свіже листя. По п'ятих днях бачимо, що шовкопрядки більш не хочуть їсти, тільки чіпаються личотка делікатними, тонесенькими шовковими ниточками. Тоді треба їх лишити спокійно на один день. Під той час їхня стара поволока в міру розросту буває за вузька, отож шовкопрядка мусить її покинути та робити нову і більшу. Це явище по-

Полиці для годівлі шовкопрядки

вторяється 4 рази у протигу 22—25 днів. Пересічно по 35 днях шовкопрядка є вже як слід розвинена (зріла) та довга на 8—9 см. Великі її шовкові залози виповняються шовковою течєю (плином), з якого тепер буде вона пряди шовк. Тоді на сітку кладеться кілька зелених вербових або дубових гілок. І ось (зрілі) розвинені шовкопрядки розповзуються між гілками та спричинюють чудове явище. Шовкопрядка пряде тонесенкі шовкові ниточки та звиває їх в лялечки — а саме круглавий, шовковий опряд величини яйця голуба. Через три дні випряде вона нитку 3 км. довгу; є то дійсно величезна праця для такого маленького червачка. По дальших трьох днях шовкові ниточки так міцніють, що можна їх

Кормлення гусільничок

збирати та висилати до перерібно́ї фабрики у Мілянівку, де вирабляють шовкові тканини. А що вага опрядів змінюється залежно від вогкості, тому опряди мірять мірою, що має 4 літри. Залежно від якості опрядів 4-ро літрово міра коштує 2—2.90 зл. Відпадки (пересічно 5%) оцінюються на 1 зл. міра.

Добрий годівельник матиме 80—85% шовку І гатунку та 10—15% II гатунку.

Взагалі можна б числити, що при дбайливій праці з 1 г. грени дістанемо лялечок (опряду) за 10 зл., себто зі середньої годівлі з 20 г. можна заробити 200 зл.

Є це дійсно дуже поплатна годівля, яка при інших господарських працях дає спроможність заробітку 200 зл. до 35 днів. Кожний повинен використати ту нагоду і плекати шовкопрядку. Крім того є ще інша користь, бо при доставі опрядів можна закупити шовковий матеріал по максимальній ціні. Коли забажаємо годувати шовкопрядку, мусимо вперед придбати плянтацию білої морви, бо вона є підставою годівлі. Коли з черги садимо

морвові деревця купці, то найліпше та найкорисніше буде обсаджувати ними, як живоплотами городи і сади, межі і т. д.

Найліпше замовляти морву у властивій Рільничій Палаті, котра спрямовує знову ті замовлення до шкілки морвових дерев.

Тим, що хотілиб займитись годівлею шовкопрядки, дають вказівки та пояснення Повітові Керманічі Шовківництва.

Соя і її утрива

Одною з найстарших та найбільш цінених управних рослин у далекому Китаю була та є завсіди соя. Китайці, нарід вічно голодний, спостеріг швидко, що завдяки побільшенню управи сої можна дещо зменшити ту небезпеку голоду. Хоч край наш не знаходиться ще у такій ситуації, як Китай, то всеж таки треба поширювати в нас управу таких продуктів, які поправилиб стан поживи на-

шого загалу. Тимто й соя має велику вартість та всестороннє значіння, бо достарчас перед усім людині смачної їди.

Щоб зрозуміти ліпше відживну вартість сої, подамо її склад з одночасним порівнянням інших родів людської їди.

Пригадуємо, що найважкіші складники наших страв це: вода, білковина, товщі, вуглеводні; ті останні мають у собі цукор та мучку.

Досвіди виказали, що склад харчевих продуктів є слідуючий:

100 г. має:	води	білко- вини	товщу	вугле- воднів
соя	11·3	38·4	14·8	38·3
жито	13·7	11·6	2·1	69·6
пшениця	13·4	10·2	0·9	74·7
гречка	13·5	8·8	1·6	74·2
бараболі	75·0	2·9	0·1	21·0
фасоля	14·4	19·7	1·4	61·6
біб	12·7	23·6	1·2	61·1
волове мясо	75·0	29·0	3·7	0·0
яйця	73·0	14·0	11·0	9·7

Треба підчеркнути, що тепер відомі є відміни сої, які мають 40% білковин та 20% товщу. Білковина, це складник харчу, без якого людський та звірячий організм не може обійтись.

Доросла людина при пересічній фізичній праці потребує денно 100г. білковин, 80г. товщу, 400 г. вуглеводнів; з цього бачимо, що відношення білковин до інших складників доходить 1—4·8. Рідко одначе людина так відживляється, що це відношення харчу є постійне, бо теперішню підставою нашої їди є хліб, а саме жито, бараболі та каша, тобто всі ті харчі, які мають дуже багато вуглеводнів, а мало білковин.

Бракуючу кількість білковини у поживі доповняємо мясом або яйцями, молоком, сиром, чи пак насінням стручкових рослин (фасоля, горох, біб). Що робити, коли немає мяса, яєць, молока? Людина, яка живе тільки хлібом, бараболею чи кашою, не матиме сили до праці. Щоб її добути, мусять дістати білковину, а достарчити її подостатком може тільки соя, рослина, яка має досить цього складника. Крім білковини соя постачає нам товщу (від 15—20%).

Олій, чи пак олива з сої в нічім не є гірша від полудневої оливи з оливок. Має ту велику

прикту, що можна її продукувати в краю Листям та білом сої кормимо худобу. Сіно з сої має 11·7% білковини, а з червоної конюшини 7·6% білковини. На цій підставі можна сказати, що соя це найцінніша господарча рослина, з якої продукують цінні поживні складники, себто білковину та товщ. Соя належить до групи метеликоцвітних рослин. Має сильний та глибоко уміщений корінь — 1 м. На корінцях, подібно як в інших метеликоцвітних рослин, є маленькі грибки, це коріневі бактерії, які побирають азот та віддають його землі.

Било сої має маленькі волоски. Зогляду на довжину біла відрізняємо дві відміни сої:

Добре управлене поле сої

одна низька тверда, друга висока, подібна до фасолі. Било сої є довге 25 см. до 2 м., залежно від гатунку та способу управи. Купці сої є звичайно слабо розвинені. Кількість листя, їх вид, величина, барва та тривалість є різна, залежна від багатьох чинників. Квіт сої дрібний, метеликовий, дещо менший як у фасолі. Соя має переважно квіти білі або фіялкові (у різних відмінах). Овоч сої — це стручок.

Коли він дозрілий, тріскає та викидає насіння. Стручки у різних відмін є різні: різняться між собою барвою, довжиною (довжина від 3—7 см.), кількістю насіння у стручку (від 1—5) і тд. Треба замітити, що у деяких відмін стручки тріскають

самі дуже легко та розсипують насіння на купі. Стручки інших відмін треба спеціально сушити, а часто молотити. Є це дуже важне, бо від способу пристигання залежні і збори. Насіння сої — це маленькі зернятка в стручках, які різняться видом та красою. Буває насіння дрібне та велике, овальне та кулисте, краски ясножовтої, брунатної, майже чорної та сорокатої. Гатунків сої є цілі сотки, вони різняться між собою білом, листям, стручками, кольором квітів, насінням та їх видом.

Не будемо подавати цих всіх відмін. По-інтересуємося тільки коротко деякими відмінками, які є поширені в нас. Підставою добору відміни під управу буде передусім довгота її виростального періоду. Одні відміни потребують багато часу, інші менш часу. В наших умовах найліпше підходять відміни, які вимагають коротшого часу вегетації.

При доборі відміни сої буде також децидувати ціль управи, а саме чи потребуємо її на сіно, квашанку, на харч для себе чи на олій. Найбільш поширена в нас є виленська брунатна, низька соя (висота від 30—60 см.), квіт білий, насіння темнобрунатне, має 18·4% товщу, 44·8% білковин. Збори з 1 гектара 10—13 мет. сотнарів. Час вегетації, від засіву до повної зрілості, триває 100—130 днів, а належить до їдомих рослин.

Іншою відміною, подібною до попередньої, є брунатна дублянська соя. Досить поширена є жовта соя П. С. С., що виводиться з Німеччини — також середньої висоти, фіялковий квіт, насіння ясножовте. Має товщу 20%, білковин 33·5%. Жовта подільська соя підходить під управу на зелену пашу та сіно. Висота була 1 м., квіт червоно-фіялковий, насіння ясножовте. Товщу та білковин має менш, як попередна.

Іншою пашною відміною є чорна соя Гранум, з багатим листям, фіялковим квітом та чорним дрібним насінням. Кліматичні вимоги сої є невеликі.

Починає кільчатися при теплоті +12° С, а росте добре та швидко при теплоті +15° С. Тому зимою весна опізнює кільчення, а холодне літо відбивається на розвитку та пристиганні. Крім теплоти вимагає соя для свого розвитку вогкості в часі кільчення та завязування овочів. Всеж на посуху вона від-

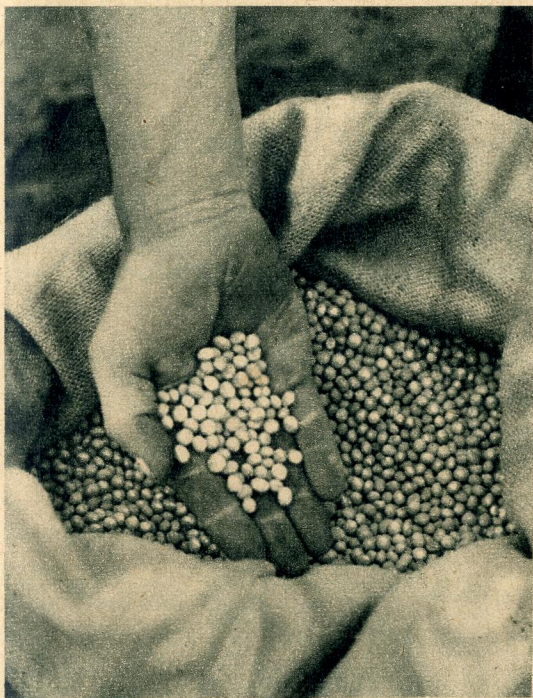
порна. Соя є також відпорна на приморозки навесну (травень) в часі посіву, як і восени в часі пристигання. Досвідні станиці виказали, що сою можна на терені Генерального Губернаторства добре управляти. Соя є також не вибаглива щодо якості ґрунту, отже родиться майже на всіх. Найліпше під управу сої підходять ґрунти порохнячкові та піскові з примішкою глини, а також осушені і звапновані торфовиська. Відповідають їй також підмоклі піски, тяжкі глинки, чорноземи та городові порохнячки. На цих останніх ґрунтах дістає соя велике біло, багато листя, дозріває пізно а насіння її має мало товщу. В цих умовах надаються добре сівні відміни на зелену пашу.

Соя має глибоку та багату коріневу систему, тому треба рілю управляти глибоко, як під окопові рослини. Після збору плодозміну перевести мілкий підкид, щоб знищити хопту та вдержати ґрунт у добрій структурі. Під зиму зорати глибоко. Навесні, як звичайно, волочити, боронувати та посіяти сою. Найважлиша справа при управі сої — це глибоке зрушення ґрунту та винищення хопти. При управі сої не слід забути про щеплення ґрунту бактеріями. У сої, подібно як в інших стручкових рослин, на корінцях живуть бактерії, які побирають азот з повітря.

Досвіди виказали, що брак цих бактерій спричинює слабкий ріст рослини та гірший врожай. Після інших рослин лишаються також у землі азотові бактерії, але вони не мають значіння для сої. Для сої конечна є присутність окремих бактерій і без них вона не може розвиватись. Кожний хлібороб, управляючи перший раз сою, повинен придбати для ґрунту бактерії через щеплення. Для цього розсіває землю, взятую з поля, на якому була соя (50—100 кг. землі на 1 гектар). Можна також щепити ґрунт при допомозі штучних культур. Щеплення перевести безпосередно перед засівом у похмурий день або під вечір, бо сонце впливає на корінцеві бактерії шкідливо.

Соя має багато мінеральних солей (азоту 2·8%, фосфорового квасу 0·9%, потасу 1·3%, вапна 2·9%) і ми мусимо достарчити рослині цих складників. Маючи добре розвинену коріневу систему, потрафить соя побирати конечні складники з глибини ґрунту.

Азот присвоює собі вона з повітря. Азотові погної стосувати засадничо тільки на ґрунтах, які мають не багато того складника та яким тому брак корінцевих бактерій. Інші погної стосувати під управу сої тільки в третім

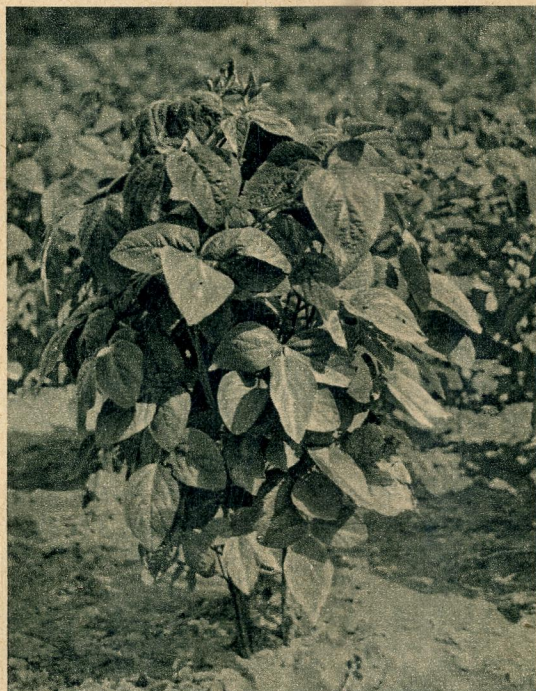
Соя має білковину та олій

році після обірнику у кількостях 300 кг. суперфосфату і 200 кг. потасової соли на 1 гектар. Коли засіваємо сою після окопових рослин, тобто в другім році після обірнику, тоді штучне ґноєння є звичайно непотрібне. Свіжого обірнику не давати під управу сої ніколи. Вапнування під сою є дуже корисне, переводити його що кілька літ, стосуючи більші пайки, наприклад на легкий ґрунт 5—10 мет. сотнарів на 1 гектар.

Час та спосіб засіву сої

Соя розвивається добре при $+15^{\circ}\text{C}$ теплоти ґрунту, треба одначе пам'ятати, що не можна відкладати засіву її на пізнішу пору, бо вегетаційний період є тоді коротший і соя не дозріває. Найліпша пора посіву в наших умовах є час від 20 квітня до 10 травня. В другій половині травня не сіяти сої на насіння. Сою на насіння засіваємо завжди

рядами, сівником або ручно під сапу. Відступи між рядами даємо 40—60 см., а в рядах 20—40 см. Для карлових відмін добрий є спосіб засіву у квадраті 40×40 см. Розміри ті змінюються, залежно від управ, гатунку та від цілі управи. Кількість засіву 50—90 кг. на 1 гектар, залежно від якості насіння. Коли сіємо купками (під сапу), то пізніше треба рослини проривати, залишаючи тільки найміцніші. Сою можна пересаджувати заки добре виросте. Хлібороб мусить дбати, щоб засів був чистий, всяку хопту слід нищити за молоду. Обрібку між рядами переводити, коли рослини матимуть 20—30 см.; тоді

Соя виростає і в нашому підсонні

вони затіняють достаточну землю і далше дбати про них непотрібно. Збори сої перевести, коли листя опадає, в інших відмін, як стручки всихають.

Кушеві відміни, які мають низько стручки, зжинати серпом, а ще краще виривати з корінням. Деякі гатунки збирати жнивваркою.

Коли підчас зборів є гарна погода, залишити сою на полі через кілька днів, щоб добре висохла. Добре є сушити сою на кізлах. Звозити до стодоли як ріпак — в міхах або

плахах. Коли іде дощ, сушити її під дахом, щоб плісня не кинулась на насіння та солову. Користи з насіння сої є дуже широкі. Для людей можна приладити слідуочу їду:

Лакоминки з незрілих струків та насіння, різні зупи, каву та муку, з якої печемо хліб, тісточка, бішкоти. Крім цього можна мати зі сої

молоко, сир, соси, вкінці соєвий олій і смалець. Звірятам давати сою як зелену пашу і квашанку. З насіння роблять крупи або соєвий макух. У фабриках вирабляють зі сої: мило, свічки, покост та клей. Бачимо з цього, що соя дуже цінна рослина. Тимто варто й нашим хліборобам її поширити та коло неї походити.

Консервація меліораційних уладжень

Коли хочемо, щоб переведені відводнення або наводнення ґрунтів виконували призначену їм ціль, мусимо удержати їх у добрім стані. Більшість наших хліборобів ніяк не здає собі справи, яке велике значіння для відповідного ділання меліорації має їхня консервація. Кожне занедбання у цім напрямі відбивається на самих хліборобах, бо не консервовані, як слід меліораційні уладження, хоч і коштували подекуди великі суми, не підносять врожаїв та не облекшують праці хлібороба.

При деякій дбайливості не тяжко вдержати рови та дрени в добрім стані, в якім довгі літа опісля виконують вони свою службу. Найскоріше псуються рови, а спричинюють це атмосферичні впливи, прим. великі дощі, сніги,

вітри; вони можуть спричинити обірвання берегів, замулення чи пак забাগнення дна, викривлення корита, тощо. Неменш може шкодити їм людина, ходячи ровами, або що гірше коли пасе худобу над ровами. Щоб цього оминути, треба дбати про задернування ровів. Найкраще є таки в році викопу ровів видернувати їх, чи пак обсіяти відповідно дібраною мішанкою трав. Спад дна рова треба так устійнити, щоб вода плила спокійно та не обривала дна і берегів. Часто вказане є з цього приводу вставити у дно рова пороги, які зменшують швидкість відпливу води. Пороги ці треба забезпечити зпереду твердим матеріалом (дерево, лоза, каміння), щоб вода не робила виврв. Основою консервації ровів є

як найшвидша їх направа, бо кількаднева проволока може нераз багато коштувати та утруднити працю. Удержання ровів у добром стані залежне від виконання їх будови, а саме від відповідного добору нахилу шкарп, швидкого задернення та розвезення землі з викопаного рова. Коли хочемо пасти худобу, треба рови відгородити дротом або сіткою. Худобу напувати тільки

Регуляція ріки.

у спеціально улажених водопоях, в яких обнижено шкарпи та вибруковано до них до- ступ. Таксамо слід черпати воду, прати білля, мочити льон або коноплі у відповідно улажених місцях. Оскільки заходить потреба переходити через рови, треба покласти від- повідну кількість кладок.

Для цього доволі звичайної грубої дошки, яку на широких рові треба підперти на обох шкарпах рова. Для переїздів потрібні є на широких ровах містки, а на менших ровах броди. Систематична поправа ровів повинна відбуватися два рази в році. Перший раз порядкуємо рови з весною (найліпше після за- сівів), другий раз восени. При порядкуванні усунути намул та пісок, нанесений на дно, і викосити всі хащі, які виростають в рові та на шкарпі.

Ці роботи мають підставове значіння для цілої сільської громади, тому треба їх пере-

вести спільно, тобто в порозумінню з Вла- дою Громади, а всі заінтересовані виконують цю працю. При такій організації консерва- ційних робіт легко доглянути кожного з пра- цівників і не допустити до нових хиб.

Консервація дренарських уладжень є більш скомплікована. Добре влаштоване дренавання не вимагає звичайно консерваційних робіт, бо законані дренарські рурки є забезпечені від ушкодження. Оскільки рурки заткають- ся або з інших причин вода не відпли- ває дренами, то контролю та направу дре- нарських уладжень треба виконати під кер- мою фахівця, інженера або меліораційного техника.

Хлібороб мусить щорічно забезпечувати от- твори дренав від шкід та дбати, щоб восени не влизали в рури жаби та щоб вода в рові шви- дко відпливала. Обмуровування та зміцнення дренавих отворів треба негайно направляти.

КОБИЛА *та* *лоша*

На третій або четвертий день по породі, коли кобила вернула до своєї норми, треба їй збільшити пайку ситної паші на 0.5 кг. вівса та 0.5 кг. круп з бобику — або замість бо- бику давати 0.40 кг. макуха. Кобил, які кор- млять, не вживати до тяжкої праці, а в літі залишити їх свобідно на пасовиську та не за- бувати за докормлювання їх білковими па- шами щонайменш через 4 місяці.

Не треба хіба широко про це говорити, що розплідна кобила в часі вагітності та пі- зніше в часі кормлення лошатка повинна як найбільш пробувати на повітрі, повинна бути докладно вичищена віхтем соломи та щіткою, а якщо виваляється вмиа рижовою щіткою і витерта до суха.

Крім цього треба звертати пильну увагу на копита жереб'ячої кобили, які в тому часі треба формувати, зокрема у молодих кобил.

Паша повинна бути безоглядно чиста, не стухла, тощо, а жолуби та коші на сіно часто вичищувати.

Обори чисто замітати, а бокси для жереб- них кобил зладити просторі, без вистаючих цвяхів та кілків. Плекання лошат та ко- бил вимагає великої дбайливості, вмілості, доброї корми, руху та замилювання.

Найбільшої дбайливості годівельника ви- магає кобила та її корм перших 4—5 міся- ців по породі. Лошата від третього тижня беруться до паші. Від того часу треба за- чати кормлення їх давленим вівсом та сухим сіном (ніколи конюшиною). Кожна пайка вівса залежна від молочності кобили, а виносить пе- ресічно $\frac{3}{4}$ кг. денно.

По п'ятих місяцях відлучити лошатко від кобили. В літі повинно воно пробувати цілий день на пасовиську. На ніч закладати

за низьку драбинку клаптик сіна. Денна пайка корму така: 25 кг. — 3 кг. сіна, 0-70 кг. вівсяних круп, 0-30 кг. бурякових витолоків або 0-15 кг. меляси. Восени та взимі годувати лошатко (одно річне) сіном або люцерною, 5—6 кг. денно. Крім сіна (залежно від росту та вигляду) давати денно 1-5—3 кг. ситної мішанки, зложеної із 50% давленого вівса, 35% круп з бобику та 15% пшеничних струб. Добре також давати взимі моркву або цукрові буряки 5—8 кг денно.

Дволітнє лоша повинно діставати денно крім 5—6 кг. доброго сіна або люцерни (при лихих пасовиськах додатково зелену люцерну або молоду траву) 3—4 кг. ситної мішанки, а взимі 10 кг. моркви або цукрових буряків

з 3 кг. січки. Треба одначе пам'ятати, що через саме добре плекання та кормлення лошатка не матимемо ще з нього матеріялу на огера-розплідника, розплідову кобилу чи коня. Як вже попередно згадано, плекання лошатка вимагає багато руху, повітря, великої чистоти та правильного приміщення.

Крім цього треба пильнувати й копита малого лошатка.

Чищення копит, притинання і формування повинно відбуватися щонайменш раз на 6 тижнів при допомозі доброго коваля-підковувача.

Дбайливий годівельник та аматор коней, повинен звернути увагу і на це, щоб молоді лоша були ласкаві, легкі до ведення та не полохливі.

УПРАВА

льону та конопель

Не від нині відома є всім управа льону та конопель. Треба її тільки в нас більш поширити та відповідно повести, а дасть вона великі користі. Льон є не дуже вибагливий щодо ґрунту. Родиться на кожний землі, яка має достаточну кількість вогкості, але ніколи на

мокрих ґрунтах. Не надаються також під управу льону легкі піскові землі, тяжкі ґрунти або багна. Не сіяти його в городах, як це часто стрічаємо по наших селах. На порохнячкових ґрунтах буває льон буйний та вилягає. Крім цього не добрі під льон вапневі ґрунта, бо

важно зле та відемно впливає на якість волокна. Льон любить найкраще лагідний та вогкий клімат. У своїм короткім часі розвитку (100—120 днів) потребує він багато води, передусім з початком росту. Тимто сильні весняні дощі йому не шкодять, і щойно пізніше (в часі квіту) спричинюють вилягання. В сухих місцевостях вибирати під управу вогкі площі. Льон має слабку змогу використовувати природні, поживні речовини ґрунту, а хопта є великим його во-

Поле доспілого льону

рогом. Найліпш сіяти льон по окопових, на обірнику. На чистих ґрунтах можна засівати його по збіжжях, найліпше по вівсі. Небезпечно є засівати льон на багатих ґрунтах та по добрих конюшинах, бо тоді часто вилягає. Можна, прийняти взагалі таку засаду: чим корисніші є ґрунтові умови, тим гірші даємо плодозміни, і навпаки, чим гірші є ґрунтові умови — то плодозмін винен бути ліпший (бараболя, пашні буряки). Льону не слід ніяк сіяти по собі, бо видаються хвороби (зелені блохи).

Льон вимагає вогких, чистих від бур'янів ґрунтів. Тому треба по жнивах скоро підкинути стерню і знищити хопту, а під зиму взятись за глибоку оранку. З весною іде нормальна управа, тобто скородження і боронування. Коли перед засівом ріля є дуже пухка, треба її валкувати і боронувати, щоб охоронити землю перед надмірною витратою води.

Гноєння під льон є досить скомпліковане. Під управу льону не давати ніколи обірника й гноівки, а стосувати тільки штучні погної. Найважливішим відживним складником який впливає на збільшення волокна і його якості, є безперечно потас. Нові практики і досвіди доказали, що добрі результати дає також сірчан потасу. Якщо не маємо їх, можна стосувати також високо процентові потасові соли (200—300 кг. соли 40%). Фосфоровий квас виконує також добре своє завдання, зміцнює волокно, дає багато сім'я. На скільки є спромога, слід дати на 1 га і 200 кг. суперфосфату. Азотових погноїв висівати як найменш, бо по них льон вилягає. Добір відміни насіння льону залежний у першій черзі від цілі управи — на волокно чи на зерно. В наших кліматичних умовах найліпш підходять під управу волоконні відміни льону (довге, просте било, закінчене кількома насінними головками). На наших теренах ще перед вій-

ною поширювався синій льон з довгим волокном. Дуже цінний гатунок — це льон Л. Ц. С. Д., і треба його даліше плекати та поширювати. Стрічаємо подекуди й льон з білим квітом, який виводиться з Голандії та вартість його не велика: солома довга та проста, а волокно грубе, нееластичне. Купуючи насіння під засів, треба звернути увагу на його чистоту (98—99%) та силу кильчення (96—97%).

Льон сіяти по змозі найранше, бо тоді має багато вогкості, потрібної до кильчення

Сушення льону на полі

та не кидається на цього зелена блоншка, а він відпорний на весняні приморозки (2—3° морозу).

Найліпший час засіву льону це березень і пів квітня. В холодніших гірських та підгірських околицях можна сійбу опізнити до половини травня. Льон можна сіяти сівником або ручно. Якщо сіємо сівником, відаль між рядами дамо 10—12 см., глибина засіву 2 см. Кількість засіву є найліпша від 150—180 кг. на 1 га. Не сіяти льону дуже рідко, бо кидається хопта. Густий льон, не угноєний потасом і фосфором, дає делікатне волокно, але легко лягає. Коли льон зійде, дбати, щоб був завсіді вільний від хопти. Найліпш робити це руками. Перший раз відчищуємо льон з хопти, коли є високий на 5—10 см., другий раз пару тижнів пізніше, перед квітненням, коли льон має приблизно 25 см. Коли льон звалиться, підпирати його. Льон має багато ворогів, які нищать його (зелені блохи, туркоть, канянка). Збори льону

в наших умовах відбуваються, коли рослина блідне. Било льону є тоді зеленкавою краски, без листя внизу, сімя починає бронзовіти. Лъон вже дозрів. Хоч сімя може довше стояти, вириваємо його, щоб било не здеревіло. При управі льону вимагаємо доброго, еластичного волокна. Вириваємо його руками, залишаючи на 1 день в полі у рядах. Потім слідує сушення: опираємо його на дручках або дроті тоненькими верстками, щоб вітер добре висушив. В гірських околицях сушення проходить на вподобу сіна або конюшини. З 1 га діста-

які мають у собі добрі відживні складники, залежно очевидно від ґрунтів. На торфових і вапневих ґрунтах є азоту подостатком. Мінеральні ґрунти вимагають сильного гноєння обірником та вапнування восени. Потасові і фосфорові погної стосуємо у тій самій кількості. На мінеральних ґрунтах дає крім вище згаданого погною добрі висліди салітра (300 кг. салітри на 1 га — добре засвоює азот). На нашій землі найліпше вдаються подільські та мадярські відміни конопель, які приносять великі користи. При закупі насіння

Збори льону

ємо пересічно 40—50 мет. сотнарів соломи та 7 мет. сотнарів сімя.

Коноплі, подібно як лъон, мають в нашім кліматі добрі умови під управу. Вони не дуже вибагливі що до ґрунту, бо родяться також на торфовиськах та зораних луках. Землю треба справити, як під окопові та збіжеві рослини, тільки треба ґрунт дещо висушити. Коноплі залишають по собі добрий ґрунт без хопти, тому можна його стосувати у плодозміні. Можна їх управляти по собі з добрим вислідом через кілька років. Коли задумемо посіяти коноплі на зораних луках, то управу треба перевести вчасно весною. Орати зовсім плитко, щоб скиба лежала плоско. Потім боронувати тарілковою бороною. Земля має бути добре спухченна. На весну не забути про валування. Коноплі вимагають погноїв,

треба звернути увагу на його чистоту та здібність кільчення, яка повинна доходити до 90%. Час засіву не грає важної ролі, як при управі лъону. Засів, залежно від місцевих умовин починається від половини квітня і триває до 15 травня.

На багнистих ґрунтах, які поволи огріваються, треба сіяти пізніше. Коноплі вдаються також після зборів ранніх плодозмінів, як пашного жита або лядсберзької мішанки.

Машиновий засів є корисніший (віддаль між рядами 15—20 см., глибина

прикриву 3—4 см., кількість засіву 100—120 кг. на 1 га).

Коноплі швидко сходять, а що при цьому затіняють землю і приглушують хопту, то й не вимагають спеціальних заходів в управі. Збори коноплів відбуваються 110—120 днів після засіву.

Відповідним часом збору конопель на волю є дозрівання мужеських гонів (плозкунів), себто як листя пожовкне та опадє. Жіночі біла є в тім часі ще зелені та скидають щойно долішнє листя, — більша кількість насіння є ще незріла. Зібранням конопель на насіння треба зачекати, поки щонайменш половина жіночих гонів не дозріє.

Коноплі збираємо серпом, косою або косяркою. Скошені коноплі залишаємо на короткий

час на полі, щоб пере-
сохли, а потім вяжемо у
малі снопи та складаємо
як збіжжя.

Якщо є гарна соняш-
на погода, то вже після
10—14 днів можна коно-
плі звозити.

Пересічні збори на во-
локно з 1 га є 60—80 мет.
сотнарів била, з чого одер-
жимо приблизно 15% во-
локна. При управі на зер-
но, била буде дещо менше,
бо 40—60 мет. сотнарів,
а сім'я 6—8 мет. сотнарів.

Коноплі в копах

КУПУЙТЕ ВСІ ТОВАРИ У КООПЕРАТИВІ

Хто шукає якогонебудь товару, старається
передусім купити його найдешевіше, тобто
найкорисніше для себе. Про корисне купно
не децидує зовсім менш або більш низька
ціна. Можна купити товар недорого, а проте
замість користі мати втрату.

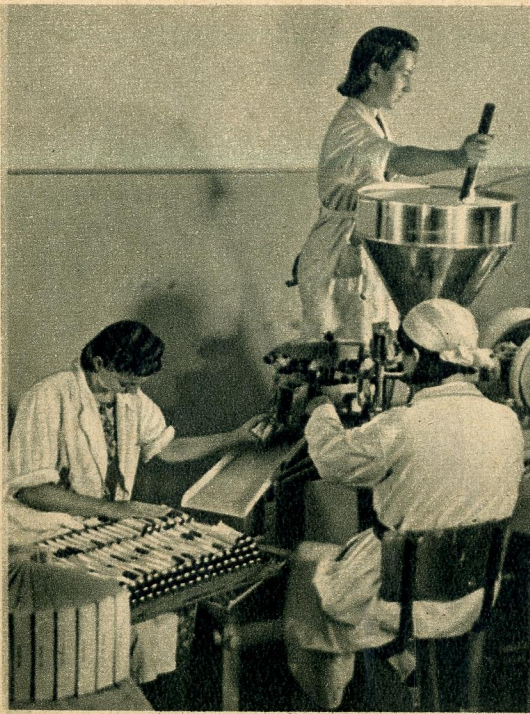
Тимто консумент повинен взяти під увагу

ціну продукту, ціль видатку і правдиву вар-
тість закупленого товару. Крім ціни важний
є ще для консумента спосіб купна та за-
спокоєння потреби. Купуючи якийнебудь то-
вар, навіязуємо підсвідомо звязок з госпо-
дарським життям, не здаючи собі справи

з цього, як воно є зорганізоване. Закуп яко-
гонебудь товару у торго-
влі втягає консумента в за-
гальну систему виміни і про-
дукції. Купуючи товар в при-
ватнім склепі, набуваємо його
в останнім дзвені виміни, від
посередника, що й сам ку-
пує товари в менших кілько-
стях і часто в дальших джере-
лах. Купець, що купує не-
добрий та поганий товар, не
може очевидно у свою чер-
гу вдоволити консумента. Де-
тайлічний, сільський чи мі-
стечковий крамар є в іст-
нучій системі виміни най-
меншим і найгіршим дзве-
ном.

Магазин яєць і молочарня

Паста до зубів

Такий крамар при своїх малих оборотах ледви може сам вижити. Не може він тому видосконалити свого варстату праці так, як це роблять більші купецькі фірми. Та зорганізована кооперація дає спромогу навіязати контакт якраз з великим товарним ринком, зорганізованим в найліпший та економічний спосіб. Тому навіть найменша кооперативна крамниця, положена далеко від великого міста, дає спромогу консументам діставати такі товари, які походять з першої руки, зі справді гуртового джерела, яким є кооперативна торговельна централь.

Кооперація, користаючи з досвіду і фахової помочі Союзу, поліпшує свої господарські уладження, розвиває обороти, організує продукцію і розширює щораз чинитьби і користи для своїх членів. Кожний консумент, користаючи з послуг господарського апарату кооперації, є незалежний від посередників. Кооперації виключають непотрібне посередництво і заступають їх власним, доцільно уладженим, торговельним апаратом. Одержані тим способом шадності ідуть на дальшу будову магазинів і кооперативних виріблень, а тимсамим підносять користи членів. Консумент,

купуючи в кооперації поширює своє господарське знання, пізнає ширший круг громадянського життя і має добру нагоду заобсервувати залежність незорганізованої одиниці від приватного купця. Він довідується про різниці в якості товарів, пізнає добрі товари, вміє їх відрізнити від фальшивого, а крім того одержує повну вагу та платить чесну ціну.

Ціла кооперативна господарка є під контролею загалу членів, які мають вплив на добір відповідної управи, а тимсамим на внутрішню господарку кооперації.

В воєнній господарії інтерес закупу в кооперації виступає ще виразніше. В тім часі, коли потреби консументів є дуже зредуковані, а випродуковані товари ледви покривають найважливіші біжучі, щоденні потреби, справа справедливого розділу товарів набирає спеціального значіння.

Приватні купці використовують брак товарів і або ховають продукти, щоб їх потім продати по значно вищих цінах, або ведуть торгівлю товарами, набутими на вільному ринку, по паскових цінах. В той спосіб вво-

Сортування яблук

дять заколот у торгівлі і спричиняють нужду найбільшого громадянства. Належучи до кооперативи і купуючи товари в своїй кооперативі, маємо нагоду якнайширше задоволювати свої потреби закупу і причинюємося до удержання чесної ціни, порядку і ладу в торгівлі. Кооператива, розділюючи товари, гарантує консументам належну їх доставку і чесний розділ цих товарів, яких в торгівлі є дуже мало. Кожда розумна людина, знаючи добре свій інтерес, повинна вписатися у члени кооперативи.

Вступаючи в кооперативну організацію, приспінюємо розвиток здорових форм суспільної господарки, яка має за завдання організувати консумцію, перебирати у свої руки продукцію і дальший розділ артикулів першої потреби.

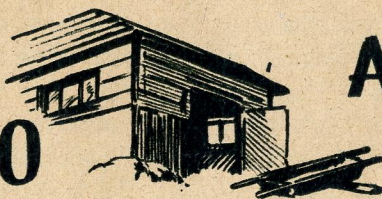
Купуючи товари у кооперативі, причинюємося до створення ліпшої будучности, підсилюємо господарську силу кооперативи, розширюємо власні користі, словом — належимо до людей діла.

Кожний чин є кращий від дурного нарікання.

В нинішній добі активна діяльність при розвитку кооперативного руху є нашим обов'язком, бо так виказуємо дбайливість про себе та інших. Безупинний розвиток кооперативного руху є вислідом глибокої свідомости консументів, які розуміють добре, що тільки у спільноті можуть причинитися до створення ліпших умовин для свого життя і купують тільки і завіси в кооперативі.

З цих причин кожний з нас стає членом кооперативи.

ГЛИНЯНЕ БУДІВНИЦТВО

А ГОДІВЛЯ ТВАРИН

Наші намагання піднести господарську культуру села не начислюють ще багатьох десятків років за собою. Вони ще молоденькі. Тому й не дивниця, що всі ми, ступаючи щораз вище по драбині поступу нашої культури села, за кожним вищим шаблоном бачимо на овиді нашої праці все нові й нові прогалини, які треба заповнити, щоб наш похід до висот сільсько-господарської культури був всесторонній та щоб недомагання одної господарської ділянки не спинювали розвою другої. Наші житлові будинки на селі, крім технічних хиб, мають ще дуже а дуже важну хибу: вони, в більшості випадків, не відповідають гігієнічно-санітарним вимогам. Нема у них також ні крихітки примітивної вигоди мешкати. Не краща є також і справа будинків для домашніх тварин. Стайні й обори найчастіше дуже низькі, часно тісні, без вікон, або з маленькими отворами, майже всюди недостає сяких-таких провітрювачів. А якщо до стайні зимою заходить свіже повітря, то тільки через величезні шпарі в стінах з подувами зимного вітру. І воно ясне, що в та-

ких тісних, літом душних, а зимою холодних, без соняшного світла приміщеннях для тварин не може бути мови про розумну і доцільну годівлю. Але чи не найгірша є справа з приміщеннями для свиней та домашньої птиці. В багатьох господарствах таких приміщень з особливими призначеннями таки зовсім нема: Свині тримають в загородженім куточку між худобою, а кури на бантах над свиньми, або ще гірше — над худобою. У деяких господарствах є вправді особні приміщення для свиней і курей, але тоді свинський хлівець — причіпка, висока на півтора метра, схожа радше на собачу буду, чим на хлівець, а курник виглядає неначе голубник. Тимто й не диво, що щорічно всякі пошесні хвороби опорожнюють хліви і курники не раз в цілих околицях. З повищих важких причин справа правильного сільсько-господарського будівництва набирає щораз більшої ваги та починають інтересуватись нею щораз більші кола нашого сільського громадянства. Будова обори має відповідати слідуєчому вимогам: повинна бути суха, долівка положена що найменш 30 см вище від по-

зему подвіря, стіни повинні бути такі грубі, щоб теплота всередині обори при найвищих морозах виносила $+9^{\circ}\text{C}$ а в гарячі літа найбільш $+20^{\circ}$. Чисте повітря обори можна забезпечити зразковим улаштуванням вентиляції та як найбільш прозорими вікнами, яких поверхня мусить бути найменш $\frac{1}{20}$ частиною поверхні долівки. Тому не можна будувати обори на підмоклій ґрунті, в доли, куди спадає вода з подвіря: навпаки, будинок слід поставити на сухім вище положенні місці, щоб вода відпливала від нього. Коли це є можливе, місце під будову обори треба доокругити відренувати. Щоб стіни були теплі, повинні бути грубі 50—60 см, ще краще застосувати ізоляційні комори всередині стін. При будинках з дерева стіни мусять бути щонайменш 20 см грубі. Також дерев'яні стіни, виконані всередині ізоляційним матеріалом як торфом, мохом, шпильками, січкою і тп., мусять бути 30 см грубі. Стеля має бути улаштована так, щоб допускала багато свіжого повітря, а взимку хоронила від надмірного зимна. Тому треба побудувати подвійну стелю з одночасною ізоляцією в середині. Долівка мусить мати спад (найменш 5°), щоб гноївка скоро відпливала. Не робити ніколи бетонової долівки, тільки з такого матеріалу, який є слабим провідником тепла (уложити кілька верств добре вдовтаних таких матеріалів як: румовище, грубозернистий пісок та залізничний жужель. Добрими матеріалами на долівку є: цегла уложена на кант, клинкер, асфальт, дубові бельки (старі залізничні пороги), різні смолово-вапневі й асфальтові мішанини і тп. Бетон вжитий на коритарі та спливи, повинен бути зразково виконаний, щоб не лущився та не кришився, бо це справляє труднощі при відпливі гноївки, а в щілинах знаходять хворобові заразки добре приміщення. На спеціальну увагу заслуговує тепер комбіноване будівництво дерева з глиною та дерева з бетоном. Треба признати, що комбінація дерева і глини є дуже добра та практична в будові господарських будинків, а тому й починає поширюватися в наших селах. З цього погляду займемося ближче засадами того будівництва. Глиняне будівництво є здавна відоме, дешеве та легке і швидко до виконання. Має однак ту велику хибу, що стіни всередині поволи висиха-

ють і тому повітря в обори є вогке та нездорове. В протиставленні до цього, глиняно- і дерев'яно-бетонове будівництво є практичніше, бо стіни швидко висихають, а якщо і знизить їх дощ, даються легко поправити.

Тривалість їх є велика. Найбільшими прикметами цього способу будов є те, що їх стіни є дуже теплі, тривалі та дешеві. Кошта їхньої будови є 5—7 разів дешевіші від цегляних, камінних, дерев'яних та бетонових. Дерев'яно-глиняне будівництво ґрунтується на скісній укладанню однакової довжини, шматків дерева або хворосту під кутом 45° до довшої осі стіни. Потім закидаємо їх вогкою глиною та сильно убиваємо. Далше укладаємо знову верству патишків або хворосту, також скісно, але у протилежнім напрямі та убиваємо верствою глини. Так повстає стіна з вистаїними кінцями патишків, яку закидаємо мулярською заправою і тинкуємо її тривало. Стіни, так побудовані, є до того ступня теплі, що грубі на 62 см не перемерзають навіть на Сибірі, а якщо вони як слід улаштовані, не тріскають і не веляться. Щоб прискіпити висихання стін, треба застосувати систему каналів, якої основа в тім, що в часі ліплення глиною вкладаємо шораз дерев'яні кльощки, а по скінченні будови вибиваємо їх. Кожний інженер, тесля та сільський майстер повинні познакомитися добре зі способом дерев'яно-глиняного та дерев'яно-бетонного будівництва, передусім у нинішніх часах, коли тяжко за будівельний матеріал.

Тамто кожний хлібороб повинен мати й підручник сільського вогнетривалого будівництва з глини й дерева або бетону й дерева, який видав інж. М. Невіровіч в 1930 р. Крім правильного внутрішнього улаштування обори не слід забувати і про її зовнішній вигляд, а коли задумуємо будувати обору або хліви, треба поспитати завжди поради у своїй господарській організації.

Винахідник

- Чим займається ваш чоловік?
- Він винахідник.
- Так...? А що він такого винайшов?
- Що вечора новий викрут, коли прийде пізно в хату.

Як стосувати штучні погної?

Штучні, вироблені в господарстві погної, не вистарчають зовсім під управу рослин. Мають вони в собі майже всі поживні складники, а вимоги рослин що до різних складників є різні. Деякі рослини вимагають більш азоту, інші фосфору, ще інші потасу. Теж кожний ґрунт має різну кількість цих складників і виступають вони в різних формах, менш або більш приступних для рослин. З цього бачимо, що наші врожаї залежні від штучних погннів. Треба теж брати під розвагу, в яких умовах хочемо їх стосувати та під які рослини. Перш усього пам'ятаймо, що ґрунт видасть тільки тоді добрі врожаї, коли буде дбайливо справлений та зміцнений порошнячкою. Тільки ґрунт з правильного структурою, добре наводнений і багатий в порошнячку виплатить нам добрими врожаєми достарчені штучні погної. Часом вистарчить погноїти ґрунт одним штучним погноєм, а інші погної найде собі рослина в глибині ґрунту або обірнику сама. З того огляду штучні погної звемо також інакше помічними погноєми, бо вони доповнюють та помагають рослинам використати природні погної, чи пак природні запаси ґрунту.

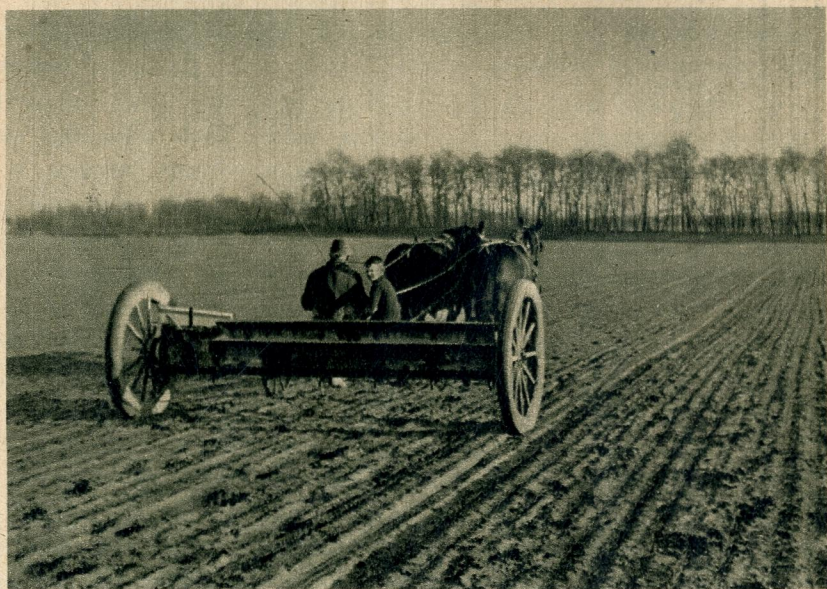
Азотові погної. У першій їх черзі стоїть вапнева салітра, яка має коло 15·5% азоту у формі салітри. Азот в вапневій салітрі є для рослин легко приступний. Салітру стосувати в 2—3 пайках, бо вона швидко ділає. Азот виполокується дуже легко з ґрунту, тому не вживати його на запас під осінь. Вапнева салітра дуже швидко розпускається та тягне вогкість з повітря, а тому треба її перевозити у щільних мішках і переховувати у сухих приміщеннях. Крім азоту є в вапневій салітрі також

вапно, яке зменшує природну kwasоту ґрунту. Має це велике значіння передусім для деяких управ, як от буряків, на kwasних ґрунтах.

Салітряк. Випродкований салітряк має 20·5% азоту та 55% дрібно меленого вапняку. Салітряк добрий для гноєння перед засівом (під корінь) та при засіві з насінням. Коли вживаємо салітряку під засів, треба рілля зборонувати або сапати, бо інакше ґрунт втратить азот через втечу амоняку.

Азотняк має коло 25% азоту та коло 60% вапна. Тепер вирабляють тільки мелений, неолійний азотняк. Азотняк треба стосувати перед засівом. Залежно від обставин, стосувати його на 4—14 днів перед засівом, причім треба його добре вимішати з землею боронуванням. Азотняк стосують також з добрим вислідом на весну у яринах (у вівсі) та при нищенню широколистої хопти. Висівати його, коли хопта має 2—4 листочки, зранку по росі. Азотняк має багато вапна, тим то пригожий спеціально на kwasні ґрунти.

Потасові погної. У цій групі погнів найліпша є сконцентована потасова сіль 40%. Вимагає вона дещо меншої кількості ґрунтової води до розпущення, зовсім як

Машиновий розсів штучних погнів

потасові мало процентіві соли. Вживають її меншою пайкою, як давнішої 20%-вої соли та двічі щадять отак на її транспортах. Рідше стрічаємо потасові погної, тобто сірчан потасу, який має приблизно 48.7% потасу та калімагнєзії з 26% окису-потасу. Ті погної вживаємо під управу тютюну. Також при управі промислових рослин, як льону (сірчан-потасу) і конопель (калімагнєзій) дають вони добрі висліди. Потасові погної стосуємо передусім на торфових ґрунтах, які з природи мають не ба-

вапневі погної. Стосування вапна або вапнування це властиво меліорація. Вапно ділає передусім на ґрунт фізично та хемічно (відквашує) та виконує ролю відживного складника для деяких рослин (коношини, люцерни). На глинястих ґрунтах вапно починається до спухчування землі, яка стає більш перепускательна. На легких пісках вапнування збиває мітку землю, тобто поправляє її структуру. Найбільш додатно ділає вапно на квасні ґрунти. Дуже часто стрічаємо в нас бі-

Ручний розсів штучних погннів

гато потасу. Вкінці треба зазначити, що всі високо потасові соли посіваємо по рілі, на якій вже зійшли рослини.

Фосфорові погної. Продукція цих погннів є в нинішніх часах не велика, тому треба їх стосувати дуже оглядно, та тільки в таких умовах, де матимемо з них висліди. Томасина має 16% фосфорового потасу, який не розпускається у воді та 50% вапна. Томасина добра для осіннього гноєння і вимагає докладного мішання з землею; ділає поволі але тривало. Стосувати її на квасних та піскових ґрунтах. Суперфосфат має 16 або 18% фосфорового, розпускального в воді квасу. Можна стосувати перед самим засівом. В ґрунті фосфоровий квас суперфосфату лучиться з вапном, даючи тяжко розпускальні соли, які не виполокуються з землі. Суперфосфат добрий на всі ґрунти, з виїмком дуже квасних, убогих в вапно та підмоклих пісків.

лици (квасні ґрунти), з яких дощ виполокав вапно. Вапнування таких ґрунтів є першою роботою, заки почнемо гноїти їх іншими погноями. До вапневих погннів, що їх часто вживає хлібороб, належить: вапно у грудках (має приблизно 95% окису вапна), вапневий пил (пісок має 65—75% окису вапна) та галдове вапно 50%. Галдове вапно повстає при продукції будівельного вапна. Вапневі погної розсівають восени на стерню, потім перевести плитку оранку. Вапно у грудках

вивести на поле під зиму, зложити в купи та вкрити перед дощем.

На весні посіяти по ґрунті й заскородити. В новіших часах вапнують також бараболу, коли вона вже скільчиться. Штучні погної можна мішати зі собою, але треба знати, в яких відношеннях це робити. Не можна мішати амонових погннів з вапном, азотняком та томасиною. Також не побажано мішати суперфосфату з деякими вапневими погноями. Потасові погної можна мішати майже з усіми іншими. Робити це коротко перед розсівом, щоб не збивалися в грудку. Не можна подавати згори, які пайки штучних погннів вживати на погноєння ґрунту, бо це залежне від багатьох чинників, тобто від якості і сили ґрунту, від управлюваних рослин, плодозмінів, клімату та цін погннів. Тому перед кожним стосуванням погною треба вперед самому спрактикувати та спитати ради у фахівців.

НЕ КИНУВ

Ви от питаєте, чи наша армія мала медалі. Я вам скажу: не мала. Але з другого боку — хіба медаля найважливіша річ? Я старий вояк. Я бачив таких, що мали цілі груди пообвішувані медалями, а заломлювалися, як дитина. А бачив і таких, що не мали ні однієї, а проте їм не медалю, а пам'ятник поставити...

Оце нарисую вам його постать: Чорний, як циган, бронзовий на обличчі, кучерявий аж синій і такі очі — що ніби обличчя нема, тільки очі. Сутуловатий, кремезний, як дубовий відземок, Микола Худик.

Ми перебули у двійку всю італійську кампанію: Офензиви над Ізонцо, над Піявою — ціле пекло Альп, засідок, нечаяних наскоків, одчаю. Потім Австрія розвалилася. Все тікало на зломану голову. Італійці гнали нас, стріляли як зайців, моя сотня й чета розлетілася, розбрилася — кождий гнав до хати, по вуха мав війни. Ми знов оба. Ночами, ярами — треба би три добі оповідати про це. Про ті поїзди, набиті перемерзшими, розбитими і зрозпачілими людьми, про добові постої на мадярській пустині, серед комуністів Белі Куна, що хотів у червоне вбрати Мадярщину. Врешті решт ми в Лавочнім. Біля поїзду рідне військо, на стації якийсь поручник — і я кажу до Миколи:

— Ну, Миколо, тобі належить спочинок. Я йду до армії, а ти шукай родину, здоров

господарюй, та інколи напиши до мене. Прощай, брате...

Я простягнув до нього руку, але рука так і застрягла в повітрі. Дивлюся на Миколу, а йому кров набігла в обличчя, повіки в нього закліпали, я дивлюся, а Микола руку до очей...

— Миколо, тобі що?

— Вже, каже Микола, видно я надоїв вам, пане четарю, що мене проганяєте...

— Миколо, кажу, що ти? Ти мені? Хлопче, та я ж хотів для тебе як найкраще. Але як ти так — то давай руку! Боролися ми разом за чуже, підемо й за своє боротись. Згода? Давай руку...

І пішли. Цього вже вам оповідати не треба. Зголосилися ми в команду, відправили нас під Бібрку, потім під Коломию, потім Ягольниця, ген.

Греків, потім перейшли Збруч, потім Київ — а потім пішло усе шкереберть: шість фронтів, клантик землі і велика армія розхорована, розбита, без стрілен. Їсти нема що, зимно, черевиків нема...

Моя сотня під Коростенем змаліла на половину. Полишалися хлопці хворі на тиф по хатах, по стодолах, а то й по дорозі. А ми далі і далі і далі. І що день то один менше, то два. Нарешті наш курінь заскочили збоку, ми відбилися в якийсь ліс, втратили зв'язок зі своїми. Потім три дні виривалися з лісу, відбили вісім атак і знов у ліс. А потім, я пригадую, що я тоді не мав два дні

— Миколо, тобі що?

нічого в роті і третього Микола приніс якісь качани капусти і ми це зварили — а в ночі мене скрутило, вхопила гарячка і я отак пам'ятаю — йшов сніг, а я під якоюсь сосною лежу на фой, а Микола дмухає в вогонь і скинув свою шинелю на мене...

Тиф! — це було тоді найлячніше. Я хотів устати, не піддатися хворобі, але руки були м'які, як тісто, ноги вгиналися — а ніч була така довга...

Ранком Микола підніс мене. Він пропав був під досвіт на годину (я тоді ніби венув, ніби задрімав), а потім прийшов і каже:

— Пане четарю, я вас перенесу.

Він десь найшов сокиру, нарубав гіляк і зробив щось таке, гейби шатро. Затишно було ї, як палив вогонь, навіть тепло. Я передав команду десятникові Федчукові й пішов. Точніше — Микола тягнув мене по снігу, але коли я був у шатрі, нагодував мене теплою юшкою з бараболі. А бараболі були тоді, як тепер помаранчі — чи я знаю, відки він їх добув?

Так пролежав я три дні. Приходив лікар, але що він міг? Зміряв гарячку і сказав, що п'ятистий тиф, от і все. А в день гупали далеко постріли, реготав скоростріл, а потім я вже й того не чув — усе злилося в чорне і тільки як відходила гарячка, я бачив Миколову постать і тоді ледви вишпитував:

— Миколо, що це: день чи ніч?

І знову втратив пам'ять. П'ятого дня Микола пропав на цілий день. Я дожидав його, кулився, кричав, потім понав у непам'ять, а потім збудився — а Миколу облило полум'я від вогнища, а він каже:

— Зараз, пане четарю, чай буде...

Чай! Це було магічне слово. Ви собі уявіть: після замерзлого хліба, задубілої капусти, бараболі — чай! Я навіть не питав його, відки він це має. Я ковтав гарячий і солодкий чай і чув, що мені робиться гаряче, гаряче, гаряче, що втищуюся і засну. І я заснав. А цей чай — це було просто неймовірне. Він ходив аж на той бік, до ворогів і десь в місті видер, проміняв за сорочку. Як увійшов, як вийшов з міста — я до сьогодні не знаю.

Потім знову я два дні гарячував, кидався, падав і вставав і нарешті вночі Микола термосить мене:

— Пане четарю! Четарю! Вдягайтесь! Тікаємо!

Тікаємо? Це було мені таке байдуже, що й сказати не можу. Я ані думав, ані сил не мав тікати. Я вже тоді захотів тікати, як Микола натягнув на мене штани, блюзу, шинелю, як вхопив мене пошід паху, а в другу взяв кріс і як ми вийшли з шатра.

Було досвіта. По лісі громотили гранати. Скоростріли зливалися в одне чортівське варкотіння. Якісь люди гонили, стріляли. Я був у гарячці, але я усвідомив собі, що це ж більшовики, що я старшина.

— Тікаймо! — шептав я і намагався йти. Ноги не слухалися, але ляк був міцніший. Ми йшли. Ми зачіпали за якісь пні, стрягли в рови зі снігом, постріли гупали. Микола сопів, а я підносив ноги, як не свої і в голові мутилося, що годі було позбирати думки. Я тямив тільки одне:

— Більшовики!... Тікати!...

Потім ми вийшли на якусь лісову дорогу. Пригадую — на ній не було ні сліду, давненько ніхто нею не їздив. Сніг був по коліна, обіруч дерева, височенні і небо зористе, морозне, гранатове...

Ми пішли дорогою. Я дістав гарячку. Микола тягнув мене майже, приставав що хвилини. Постріли втихали десь з боку, я дрижав і скавулів з зимна, а водночас горів. Я йшов хвилинами без тям.

Потім ліс скінчився. Перед нами засіріло снігом поле. Навіть дороги не було. До того почав падати сніг.

Де ми? Я не знав, Микола не знав. Я добув з себе останні сили, зробив ще два-три кроки і рунув у сніг. Микола підхопив мене і підтягнув під стару смереку. Я чув, що вже кінець. Не піду далше. Хоч би що.

— Миколо — вистогнав я. — Липи мене. Йди сам. Я не піду. Я і так умру.

— Пане четарю, голову слухняно, що не піду...

— Миколо, ти мусиш. Ти мене не потянеш. Я ще от годину. Я сяду. Йди, маєш тут папері сотні — і я розпіняв блюзу, добуваючи безвладними руками документи з кишень...

— Не піду, пане четарю!..

Він стояв стомлений, отирав піт, а я дивився на нього і почував, що я не маю права тримати його. Я згину, але він хай йде. Я знав, що він не піде.

— Миколо, ти вояк? — здобувся я на гострий тон.

— Вояк, голову слухняно — випростувався він.

— Я твій четар. Я тобі даю приказ: мене лишиш і підеш. Чув?

— Пане че...

— Підеш!... — крикнув я.

— До приказу! — виструнився він, обернувся й пішов. Я заціпнув блюзу, дивився, як він витягав важко ноги зі снігу, як відходив, відходив. Ось уже сірий. Ось нема. Ось тільки я і сніжинки...

Я перехристився. Кінець...

А потім я чую — щось шипить і якийсь жіночий голос говорить щось. Чую — говорять і Микола. Нерозумію слів. Повіки страшенно важко підняти. Підношу — і де це я? Біла кімната, у вікнах день, а Микола говорить з якоюсь жінкою.

— Миколо... — голос застряг мені в гортанці і я припіднявся на руку.

— Лежіть, четарю — скочив він до мене. — Лежіть. Зараз чай буде. Лежіть. Ми в Ушиці...

Ми дійсно були в Ушиці — чотири милі від того місця, де я наказав йому кинути мене. Ми були в Ушиці у якоїсь вдови по старшині російської армії. Фронт був далеко. Наша армія переговорювала з поляками. Минув цілий тиждень — поки я прийшов до пам'яті...

Ви думаєте, я довідався колинебудь, як Микола вирятував мене? Не хотів сказати. Жінка казала, що мене принесли до неї чотири вояки. Де вони взиялися? Де він їх зустрів? Чи він мене ніс? Чи він відійшов, і не виконуючи мого приказу, потім вернувся і двигав мене, чи пішов, зустрів кого і вернувся з ними — я ніколи не довідався. Впертий був і не хотів сказати.

— Я не виконав приказу, голову слухняно! — звітував, коли я хотів з нього гостро добути тайну. І так досі. Живе отут недалеко, господар сьогодні, дітей має, ану йдіть, питайте — не скаже.

Микола тягнув мене майже...

І тепер скажіть: Якби була найвищої ступіні медалі і найвища кляса в тій ступіні, то чи ця медалі гідна Миколи? А ви кажете...

Медалі є для малих вчинків. Великі вчинки — завеликі для медалі.

От що... Правда?...

Довідалася

Чи знаєте кумо, що моїй жінці по операції сліпої кишки вага зменшилась на 4 кг.?...

Що ви кажете!... Ніколи не думала я, щоб сліпа кишка важила аж 4 кг.!...

* * *

Найчастіше є так у світі, що лучаться зі собою противенства...

Дайте мені примір!...

От так... — коли приміром грабар жетиться з акушеркою!!...

* * *

— Чоловіче, ті гриби є отруйні. Їх не можна їсти.

— Їе, деж там, це не для їди, вони призначені на продаж.

ПРАВНІ ОСНОВИ ХЛІБОРОБСЬКОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

Генеральним Губернаторстві

Хліборобство Ген.-Губернаторства є від часу кол. Польщі під німецьким проводом та управою. Кожний пляновий провід і управа вимагають ясної правної основи. Важне теж і для нас пізнати ці основи німецької хліборобської адміністрації Ген.-Губернаторства.

Хто хоче управляти сільською господаркою якогось простору, перед тим стоять окремо чотири завдання. Він мусить:

1. Створити добру організацію адміністрації,
2. правні взаємини до землі, тобто право власности й вживання, формувати й напружувати так, щоб створити як найкращі умовини для високої сільсько-господарської продукції,
3. в царині управи піль, рослин та годівлі тварин видавати такі розпорядки, які могли б поліпшити сіль.-господарську продукцію,

4. дбати, щоб сіль.-господарські продукти були відповідно охоплені й розділені, отже щоби продуцент дістав за овочі свої праці справедливую винагороду, а консумент конечні харчеві засоби за відповідну ціну.

Щоб виконати ці чотири завдання, видав Уряд Ген.-Губернаторства низку доручень, розпорядків, заповідків та виконних постанов, які в Деннику Розпорядків для Ген.-Губернаторства проголошено в німецькій та українській мові, а тому вони й доступні для всіх.

Провідні уряди хліборобського господарства

На чолі хліборобської адміністрації Ген.-Губернаторства стоїть Начальник Виділу Прохарчування та Сіль.-Господарства при Уряді Ген.-Губерна-

Маніфестація українських селян перед Генеральним Губернатором др. Г. Франком у Станиславові

торства. Йому доручено на основі розпорядку Ген.-Губернатора з 23. листопада 1939 цілість адміністрації прохарчування і хліборобства, у що вчислено також городництво, садівництво, управу винограду та риболовлю, а також усі заведення й підприємства, що продукують та переробляють сіль.-господарські продукти (млини, пекарні, цукроварні, молочарні, різні, бровари і т. д.), або й розділюють їх, при чому роздільними вважають усі ті підприємства, що торгують харчевими продуктами. Цей широкий круг заведень господарства прохарчування та хліборобства підчинений наглядові та управі Начальника Виділу Прохарчування при Уряді Ген.-Губернаторства. При тому центральному відділі, що має свій осідок у Кракові, створено ще кілька важних урядів, а саме Уряд Засівів, Уряд Управи Піль, Головну Адміністрацію Недвижимостей, Головний Земський Уряд, Центральний Хліборобський Уряд та Центральне Бюро Ведення Книг, яким доручено окремі завдання. Ці завдання обговоримо згодом по-дрібно.

Щоб перевести хліборобську адміністрацію в Дистриктах, створено при кожному Шефі Дистрикту (Краків, Варшава, Радом, Люблин, Львів) Виділ Сіль.-Господарства і Прохарчування. Начальники тих відділів виконують на території Дистриктів ті самі завдання, що й Начальник Виділу Прохарчування та Сіль.-Господарства при Уряді Ген.-Губернаторства і то згідно з його дорученнями. Деякі спеціальні уряди, про які ми вже згадували, мають теж відповідні уряди в Дистриктах. Так у кожному Дистрикті існує теж напр. Адміністрація Недвижимостей, Земський Уряд та Відділ Центрального Хліборобського Уряду.

В повіті, на чолі якого стоїть, як відомо, Повітовий Староста, виступає на пеший плян повітовий

Старий свідок минулого: баншта кн. Гальшки в Острозі

агроном, як виконник провідних завдань сіль.-господарства, що має дбати спільно з агрономом дистрикту, зокрема в більших підприємствах, про солідну управу піль. Важне значіння мають теж Уряди Водного Господарства, створені з кол. польських меліораційних рефератів при кол. староствах, які підчинено німецьким інспекторам водного господарства. Уряди Водного Господарства виконують такі завдання, як наводнювання, відводнювання, регуляція рік, будова гребель і там і т. д.

Своя ноша і свій звичай—що може бути краще? Гуцул грає на трембіті...

У справах реєстрації сіль.-господарських продуктів та їх збуту мають окреме значіння в повітах Повітові Союзи Кооператив та Відділи Центрального Хліборобського Уряду.

Хліборобсько - правні розпорядки німецької адміністрації

1. Комасація роздрібнених грунтових посілостей

Головна перешкода в розвитку хліборобства у Ген.-Губернаторстві — це незвичайне роздрібнення посілостей, яке довело до великої кількості дрібних і карликоватих господарств, що ледви можуть існувати та в дальшій черзі й до того, що чимало господарств складається вже не з одного суцільного ґрунту, а з багатьох малих, іноді дуже розкинутих, парцель. При такому стані хліборобської структури витрачається даремне велика кількість робітної сили, а збори бувають невеликі. Вже кол. Польща видала була закон про комасацію ґрунтів, щоб ці умовини поправити, але він був тяжкий і непрактичний. Тимто німецька адміністрація видала дня 13. вересня 1940 р. розпорядок про зміну та доповнення польського комасаційного права. Так отже обов'язує далі, з малими змінами й додатками, колишнє польське право, а зміни й додатки мають тільки прискорювати комасаційну акцію. Найвища інстанція для комасаційних справ — це згаданий вже Головний Земський Уряд у Виділі Прохарчування та Сіль.-Господарства при Уряді Ген.-Губернаторства. Йому підчинені Земські Уряди, а для них установлено в повітах, як помічні органи, Земських Інспекторів. Комасацію переводять так, що для означеної території розробляють комасаційний план, а той устійнює, які ґрунти належатимуть у майбутньому до поодиноких господарств.

2. Адміністрація й нагляд над правним оборотом недвижимостей

Німецька адміністрація намагається теж з усіх сил запобігти некорисному розвою правних умовин, що відносяться до землі і ґрунтів та внеможливити правні акти, що

могли б дальше роздрібнювати ґрунти. Тимто вона й видала 27. березня 1940 р. розпорядок, згідно з яким продаж та всяке переносження ґрунтів не може відбуватися довільно. При кожному переносженні недвижимостей та при інших важних правних актах щодо недвижимостей конечний є дозвіл влади, саме Повітового Старости.

Щоб купити нерухомість з ліцитації, треба теж мати дозвіл Повітового Старости і тільки той, хто має такий дозвіл, може брати участь у ліцитації.

3. Адміністрація сконфіскованих недвижимостей і злучених підприємств

Створення німецької адміністрації вимагало конфіскації ряду підприємств в користь Ген.-Губернаторства. На основі розпорядку з 15. листопада 1939 р. про конфіскацію майна кол. польської держави сконфісовано в першу чергу всі сіль.-господарські підприємства, що були власністю кол. польської держави. З черги передано на основі чергового розпорядку з 24. вересня 1940 р. ці колишні посілости держави на власність Ген.-Губернаторству. Приватні заведення можна конфіскувати згідно з розпорядком з 21. січня 1940, якщо цього вимагають потреби загального добра, напр. використання землі під будову доріг, гребель і т. д., далі щоб з ґрунтових посілостей усунути жидів і головню, щоб забезпечити відповідний господарський провід у занедбаних і підпалених, зокрема ж задовжених підприємствах. Підприємства, яких власників годі устійнити чи віднайти, злучують. Для адміністрації усіх сконфіскованих і злучених підприємств створено на основі розпорядку з 12. січня 1940 р. Головну Адміністрацію Недвижимостей у Виділі Прохарчування і Сіль.-Господарства при Уряді Ген.-Губернаторства та Адміністрації Недвижимостей у всіх Дистриктах. Адміністрація Недвижимостей приміщує в поодиноких підприємствах відповідних директорів, що працюють згідно з визначеним напрямками й мають дбати про раціональну господарку.

Постанови про посилення хліборобської продукції

1. Загальна опіка й контролю

Для плянового посилення сіль-господарської продукції важні в першу чергу більші підприємства. Ними легше кермувати, як велитенською кількістю дрібних господарств й ріжні доручення у справі посилення продукції дають у них більші користи. Тимто й створено окремий уряд для заряду всіма сіль-господарськими підприємствами, що мають 100 га (пізніше 50 га),

т. зв. Уряд Управи Піль при Уряді Ген.-Губернаторства з відповідними відділами в Дистриктах і повітовим агрономом, як їх експозитурою в повітах. Уряд Управи Піль може підчиненим йому директорам сіль-господарських підприємств давати обовязкові інструкції у справі ведення господарства, зокрема ж щодо устійнених плянів управи, годівлі худоби, жутикування прибутків підприємств і т. д. На основі окремого запорядку завів Уряд Управи Піль для своїх підприємств обовязок вести книги і доручив Центральному Бюрові Книговодства для Ген.-Губернаторства таке книговодство ввести. Підслювання хліборобства в менших господарствах доручено кол. польським Хліборобським Палатам, що як доцільні установи існують далі та виконують далі свою працю під управою німецьких комісарів.

2. Посилювання управи рослин

Невеличкі збори у Ген.-Губернаторстві мають здебільшого свою причину у маловартісних засівах. Тимто в парі з початками діяльності німецької адміністрації покликано комісаря засівів з широкими повновластями, якого на основі пізнішого розпорядку заступлено Урядом Засівів Ген.-Губерна-

торства. Уряд Засівів намагається відповідними запорядками, в першу ж чергу відповідною акцією при дослідах та кваліфікації засівів посилити пляново добрі засіви й управити їх продаж. Далше посилення управи рослин відбувається здебільшого не шляхом поодиноких законних запорядків, а згідно з напрямними, що їх дають Уряд Управи Піль і Хліборобські Палати та за якими працює зразково Адміністрація Недвижимостей. З доручень правового характеру в ділянці управи рослин слід згадати два запорядки, на основі

Типова гуцульська оркестра

яких заборонено без окремого дозволу закладати шкілки дерев та управляти хміль.

3. Посилення годівлі тварин

Також в ділянці годівлі тварин поробила німецька адміністрація енергічні запобіжні засоби, з метою поліпшити стан худоби у Генеральнім Губернаторстві. Багато зробили в цім напрямі вказівки і запорядки Уряду Управи Піль, як теж крапций обхід з худобою в господарстві. Та найважніший під тим оглядом є розпорядок про посилення годівлі тварин з 1. вересня 1940 р., який забезпечує уживання в розпліді найважніших родів тварин (коні, корови, безроги й вівці) тільки повновартних розплідників. Тимто обовязує засада, що огерів, бугаїв, кнурів і баранів можна вживати до розплоду тільки тоді, коли їх заліценціовано, тобто визнано відпо-

відними для годівлі. Цей розпорядок каже далі, що ліценції переводять в означеній черзі Ліценційні Комісії й Уряди, та що до ліценційного перегляду мусять бути приведені всі розплідники, які мають означене мінімум віку, тобто у кожній сільській чи міській громаді мусять знаходитися вимагана кількість розплідників, про які громада мусять сама подбати. Неліценційовані розплідники та розплідники, яким ліценцію відібрали, мусять бути винищені або вбиті. Дальші подробиці в тій справі устійнюватиме окрема ліценційна ординація, яку видано вже для огерів, бугаїв і кнурів. Попри законодавство для тварин слід згадати про докладні інструкції, що їх видали Хліборобські Палати у справі годівлі дрібних тварин, зокрема у справі репродукційної та родовідної годівлі курей.

4. Постанови про спис і розподіл сіль.-господарських продуктів.

Чимало народів світу дійшло сьогодні до погляду, що доба свободного й ліберального господарства остаточно минула і що зокрема в ділянці прохарчування мусять існувати державна плянова господарність. Збут сіль.-господарських продуктів і забезпечення ними консументів не може бути залишене на вільну гру сил. Якраз при доромозі правних постанов, через т. зв. управильнення ринку, має бути запевнений лад в розподілі сіль.-господарських продуктів. Заторкає це в першу чергу й Генеральне Губернаторство, якого продукція не покриває зовсім його потреб. Без управильненого ринку панувала би сьогодні спекуляція, яка шкодила б і продуцентам і консументам, та виходила тільки в користь галапасів. Правні постанови, видані німецькою адміністрацією з метою управильнення ринку, ідуть здебільша у трьох напрямках: 1. Устійнення цін, 2. порядкових інструкцій для окремих продуктів (збіжжя, молока, товщів, худоби, яєць) і 3. створення Центрального Хліборобського Уряду. На всі основні харчеві і сіль.-господарські продукти визначено ціни для продуцента і консумента, яких переступлення карають. На основі розпорядку з 12. квітня 1940 створено при Уряді Генерального Губернаторства окремий Виділ Формування

Цін з Виділами Контролі Цін у Дистриктах які спільно з Виділом Прохарчування і Сіль.-Господарства мають завдання устійнювати належні ціни та дбати про перестерігання їх.

Порядкові інструкції, видані для головних продуктів, управильнюють обов'язок достави тієї кількості продуктів, яка переходить власні потреби (це відноситься в першу чергу до збіжжя) та організацію означених ринків чи урядів скупку, що їм слід продукти постачати (нап. різні торговці, уряди скупку яєць). Ці інструкції відносяться в дальшій черзі до влаштувань і праці підприємств, що обробляють і переробляють сіль.-господарські продукти, замикаання таких підприємств з приводу виступів проти ринкових інструкцій та інших доцільних постанов. Попри це йде змагання, щоб усі зацікавлені довідалися про ці інструкції у відповідний спосіб. Всі проступки проти ринкових інструкцій підлягають карі.

Окреме значіння для управильнення ринку у Генеральнім Губернаторстві має Центральний Хліборобський Уряд, який має в Дистриктах свої Дистриктові Відділи, а в повітах свої Повітові Відділи й Повітові Кооперативи (Союзи Кооператив). Центральний Хліборобський Уряд має широкі уповажнення і завдання. Він має дбати в першу чергу про рівномірне забезпечення Генерального Губернаторства, вирішуючи браки і надвижки в поодиноких областях, про приділ товарів для обрїбних, перерїбних і роздільних підприємств, а також про відповідні запаси та їх маґазинування. Свої завдання виконує він частинно відповідними заповідками, частинно ж власною урядовою діяльністю. Найближчий орган Центрального Хліборобського Уряду — це Повітова Кооператива, яка спільно з сільськими кооперативами має завдання скуповувати (спісувати) сільсько-господарські продукти свого повіту і забезпечувати сільське населення потрібними для сіль.-господарства засобами. Колишні кооперативи залишилися й далі, але під управою німецьких комісарів. Ці кооперативи мають, як і давніше, основне завдання опікуватися і дбати про господарство та мешканців села.

Німецька адміністрація робить отак усі заходи, щоб у прохарчування та сіль.-господар-

ство в Генеральнім Губернаторстві увести пляновий лад. Наскільки успішніші будуть її змагання над підселенням сіль.-господарської продукції, настільки багатіше і легше буде забезпечення всього населення Генерального Губернаторства. Ото ж власний інтерес українського населення вимагає також, щоб воно добровільно і радо працювало згідно з запо-

рядками та напрямними німецької адміністрації.

Щойно дальший розвій виявить, скільки користей матиме населення Генерального Губернаторства завдяки доведеному до ладу господарству прохарчування і сіль.-господарства, до чого колишні „опікуни“ тієї землі не були здібні.

Мати

Т. Жерницький

Володко, той, коли вийшов з польського гарешту, то бодай ще півроку дома побув, аж тоді його взяли, а Василя, то таки зразу: поляки випустили, а жида замкнули.

...Гей, синки мої, синки, горе моє, щастя моє, мої ночі не проспани, мої сльози недоплакані — на те ж я вас ховала, годувала, у барвінковім листі купала, в мережені сорочечки убирала, щоб ви літа свої буйні, свою молодість калинову в панських та жидівських криміналах скоротали?

...Гей, синки мої, синки, недобрі ви діти, не маєте серця для старої матері — та з польських гарештів бодай по пам'ятці мені лишили, касетки на Святім Хресті із хліба виліпили, та кораликами і соломками штудерно вирізьбили і тризубцем украсили та й додому прислали — а з большевицької тюрми — нічо.

Гей, синки мої, синки, якби сила моя та міць моя — я б світ широкий перейшла,

вздовж, впоперек і навхрест, я б в колючім терні босими ногами стежку таку протоптала, як битий гостинець, я б ріки перебрила, море переплила, щоб вісточку про вас розпитати!

Але що ж, синки мої, я тепер — пані велика, з постелі не зводжуся, на білих подушках лежу і пальцем не кивну. Тай не кивну я пальцем, тай не кивну рукою, та й не кивну ногою, та й бік цілий мені відняло, цілий бік зимний, як лід, а все те, синки мої, та з тих гульків попід Бригідки, попід Генкаведе. А ліве плечо мені впало до землі, а на правому горб виріс, гей тонка соли, а то, синки мої, від тих пакуночків, що я за вами надвигалася цілих

То сліди, куди я ходила...

десять років, та до Львова, та до Кельців, та до Грудзьондзи та до Святого Хреста, та Пан Біг не знає де. А там, у ві Львові, на тратуарах, куди пани ходять — ями поробилися, а то їх не німецькі бомби повідирали, ні, то сліди, куди я ходила, вас синки мої, шукаючи, шу-

каючи-побиваючись та по тюрмах, та по судах, та по прокураторах, та по бісах, та чортах диких, світ їх не знав би, та землячка їх більше не носила б!...

Ой, прийшли наші визволителі, прийшла до нас чума, прийшла ота голодна саранча тай нас визволила: визволила нас від наших діток, поклала нашого квіту, мов трави-листу по тюрмах, по льохах, у підвалах.

Прийшли наші освободителі тай принесли нам свободу: за польської був у Львові один гарешт битком набитий нашим народом українським, а ці душоуби напакували аж чотири, а решту вже не знали куди діти, та й повезли на край світа, в Сибір, на каторгу.

А нас обоїх з татом також були втягнули на тоту чорну книжку та й записали на вивіз. Поле забрали, худібку розграбили, збіженько розкрикали, та й ще казали, що ми — куркулі. А наш тато задалегідь звизав собі сірачину у клуночок, назув теплі онучі, і з дня-на-день вичікував тої години. Бувало, серед ночі, собака на подвір'ю злементить, а тато вже до вікна припадає: Ого! Ідуть по нас!...

— Михайле — кажу я не раз — та куди ж нас, старих, оті гасниди прокляті повезуть, яка там їм по нас користь буде?

— Га, що ж, небого — відвічає тато. — Тебе, може і не візьмуть, бо ти — неміч одна, з постелі не зводишся, а я таки помандрую в Красноярський край, де сосни шумлять, а сосни там — май-май, до самого неба і морозець в 50 градусів, знаю я, знаю, бо у плечу був за царя, у Пермській губернії... А я вже і сокиру собі вигострив, і на точилі підточив і нового обуха набив, щоб зручніше було для батька-Сталіна сосни спускати. Отак, як лише котрий з них в хату, а я ізза вугла — тарах! — сокирою по лобі, та в морду, та по носі горбатому — на! А тепер бери мене й ведь, сучий син!...

Але був ще Господь на небі тай відняв від нас тоту кару, тоту заразу, тото нещастячко гіреньке; як надлетіли німецькі ероплани з хрестами божими на крилах та як згуркотіли, то могутчі й непереможні не знали куди тікати, куди і як: лісом, чи полем, житом, чи пшеницею, днем, чи ніччю.

А як повиходили наші хлопці з лісів, та як повісили на школі шовковий прапор український, то весь народ слізьми радості умився, мов світанок недільний - весняний вранішними росами. Тай пішли люди під стару церквою, тай вдарили в усі дзвони, гей на Великдень, тай впали навколішки під церквою, цілували її миршавий поріг, цілували кам'яні плити на могилах батьків і дякували Милосердному, що дозволив їм пережити той рай і залишив їх живими на прадідній землі. А по відправі наш пан-отець скинули світлі ризи тай кажуть до тата:

— Ну, Михайле, тепер підемо до Львова шукати по криміналах наших дітей.

А тато каже:

— А вже ж підемо, єгомость, підемо. Косарів мені треба, хоч гинь, сінокоси он почалися, луги зелені стоять, трави запашні перецвили, на людських — коси дзвенять, а на моїх — чайка квилить. Підемо, єгомость, підемо.

Пішов наш тато до Львова, тай нема день, тай нема другий, а на третій день вранці прийшов тато — сам, а синів не привіз.

— Михайле — питаю — а де ж наші косарики, де ж наші легітники, де вони забарилися? Скажи! Може котрий по дорозі до своєї любки вступив і там засидівся?... Ой, не красно воно, не красно, що старою ненькою понехтували.

А тато — звалився грудьми на одвірок тай хлипає тай стогне, аж сум бере.

— Михайле — питаю — а чого ти плачеш?

А він каже:

— На плачу я, мамо, не плачу, бо як мені плакати, коли в мої очі хтось грані насипав, а потім їх цементом заклепив?... Бо мої очі дивилися на таке, чого світ не бачив і до суду-віку не побачить. Якби, мамо, у ці бохи, у ці казмати заглянуло сонце, то воно з жаху зчорніло б на попіл; якби звір лютий туди попав, то завив би, заплакав би з тривоги; а якби сам найстарший Люципер сюди заблукав, то не знав би де він, він метався б по тих кривавих келіях, по тих страшних коридорах, і кричав би: Гей, а-гей — а де ж поділися тоті славні майстри, тоті спеціалісти, що такі муки людям повигадували? Та

най я їх zobачу, та най прийдуть до мене, до пекла, та я їм перша кляса посаду обста-люю, та їм велику пенсію назначаю, щоб тіль-ки прийшли, бо в мене таких нема!

...Прийшли ми, мамо, в одну салию, а там люде на стінах хрестом розп'яті, а з очей їм кров тече. А наші єгомость, як стояли, так і впали ниць тай обімліли. А я, мамо, таки твердий був, бо далі пішов. А прийшов я в другу салию, а там люде зварени.

...А прийшов я в третю салию, а там люде згорені. А прий-шов я в четверту салию, а там малі діти на дрібен мак посічені. А хто тіль-ки сюди ввійде, то-му волос сивіє і з чорного робиться, як сніг білий. А вий-шов я, мамо, на та-кий гоф широкий, на подвір'я, а там під плотом, людей помучених як сно-пів, лежить один на одному.

...Ходжу я, мамо, по тому подвір'ю, спа-цирую та й кожному верхньому в лице за-зираю. Га, може то ти, Василю?. Може то ти, Влодку?.. Ходив я, мамо, ходив та й сні-пів твоїх, соколів, ніде не найшов. Прости мене, мамо, та й гніву на мене не май. Я і кликав їх, справді так, гукав, за ними; став врешті серед лячного подвіря, та й кличу на весь голос: Василю!! Влодку!! Сини мої, де ви?... І ніхто мені, мамо, не подивувався. Ні-

хто. А де ж би?... А хто ж тобі подивується, коли ти, — батько, коли ти шукаєш своїх дітей поміж людськими, а людських — лежать цілі гори?..

Вислухала я його бесіду, та й кажу:

— Цить, тату, цить, не гомони. Вже то я бачу, що не мені синів моїх женити та й не-вісток їм сватати. Вже то я бачу, що синки

мої найшли собі іншу матір, що їх до шлю-бу поблагословила, та й не таку стару й не-мічну, як я. А та їх друга матінка, як зір-ниця ясна, як весна красна, уся в перлах, та в квітах, та в стріч-ках, та в намисті до-рогому. А куди вона ступить ніжною — там сніги — леди, мов віск тануть, а куди вона гляне — там солов'ї щебечуть, світ Божий й людей радують, а ку-ди вона майне виши-тим рукавом — там найкращі квітки цві-туть, а то не квітки, а гарячі серця цвітуть

святою любовою до неї, до Матінки Єдиної. Вона, ця Матінка — це Україна. Для неї люд-ські діти кидають все — і своїх батьків, і своє життя молоденьке та й ідуть на люті муки так радо й охотно, якби в танець йшли.

...Цить, тату, цить, не бий сивою головою до одвірка, гамору не роби. Синки наші сплять на колінах тої Матінки ясної, а їм сні золоті сняться. Циць, тату, не буди їх. Не буди синів наших.

А тато звалився грудьми на одвірок...

Культура хліборобських народів найсильніша: вона коріниться в землі, звідти взяла свої соки й гін і тому її так важко знищити.

М. Грушевський

Годуватиме кози

У нас недоцінюють козу, як тварину, що дає молоко. А чейже годівля кіз має своє значіння, зокрема ж там, де умовини, зогляду на брак паші чи приміщення, не дозволяють тримати корову — напр. у халуничих та карлових господарствах, як також в підмиських робітничих оселях. Поплатність годівлі кіз аж надто ясна: якщо вона й дає денно 2—3 рази менше молока, як корова, то водночас потребує вона аж 6—8 разів менше паші. Молочність кіз коливається між 400 й 1000 літрами річно й залежна від раси, годівлі та корму. Молоко кози має подібний склад, як молоко корови, воно тільки більш товсте. Закиди, мовляв молоко кіз чуті й у смаку воно недобре — нестійні. Якщо ми тримаємо й доїмо кози чисто, а з молоком обходимося, як слід, не може й мови бути про якийсь його задих, що ж до іншого посмаку, який має свою причину в дещо іншому складі молочних солей — то до нього не важко звикнути.

Найкращою, зогляду на кількість молока, вважають саананську (швайцарську) козу. Вона біла й не має рогів, зрештою загально відома. Відомі є теж у нас раси кіз Пінцгав, Гарц, Тоггенбург та інші, але маємо й незгірші краєві раси — подільська, карпатська, сандомирська й інші. Всі ці краєві раси мають свою високу вартість, бо виказують добру відпорність на наші підсоневі недогідности та достосовані до гірших умовин годівлі.

Збільшення молочности тих кіз через відповідне схрещення створить незаступний в годівлі краєвий матеріал, що й відповідатиме найкраще умовинам Генерального Губернаторства.

Попри расу, отже дідичні прикмети, має великий вплив на молочність кіз відповідний обхід з ними та їх корм.

Коза, з природи дуже чиста тварина, вельми вразлива на лад довкола себе. Тимто й повинна вона мати ясне, сухе й чисте приміщення, в якому слід відрахувати на одну

козу 2 м² долівки і 3-5 м³ повітря. Якщо маємо більше кіз, треба у стайні поробити перегороди з дощок, щоб кожна коза мала свою, бо якщо будуть разом, то битимуться, а це може іноді мати важкі наслідки. В перегороді повинна коза мати жолубець на пащу і драбинку на сіно. Стайня мусить бути незвичайно чиста.

Обірник слід постійно усувати, вікна часто відкривати

Гарна череда добре годованих кіз на своєму подвір'ї

(вліті взагалі зняти й заступити сіткою), а чотири рази до року чисто вибілити. Підстелювати торфом, соломною, деревною вовною. В деяких околицях вживають також піску.

не слід тримати третє козеня при козі, а перевести на пляшку, до якої воно швидко звикає. Розплідні цапи мають мати сильну будову, лискучі очі та виказувати прикметну

для цих тварин впертість і їдкий задух. Добре годований цап може покривати річно 80—100 кіз.

Молочність в кіз залежна, як і в коров, від роду та якості корму, а тому й слід придержуватись завжди тих самих правил.

Хоч коза — це тварина, що зокрема підходить до годівлі на пасовиську, то проте можна її з konieczности держати і в стайні. Крім усякої зеленої паші слід тоді давати козі відпадки з ярини, ли-

стя і т. д., а взимі сіно, буряки й інші окопові, сушене листя, квашанку та солону ярих збіж. Цапів не слід поза конуляційним періодом кормити обильно змістовими пашами, бо стають ліниві й товстіють. Корм даємо козам п'ять разів денно: якщо даватимемо па-

Так повинна коза пастись

До годівлі кіз належить теж дбайливість про її шкіру й ратиці. Отже козу слід часто вищіткувати, а якщо в неї довга шерсть — обстригти вліті. Ратиці притинати та мастити товщем. Крім цього важне — відвести для кіз окрему загороду-подвіря, щоб вони вліті перебували якнайдовше надворі та користали з руху, повітря й сонця.

Годівельні зразки кіз повинні мати добру будову тіла, міцно розвинену грудну кліть, широкі крижі й велике, м'яке вимя. М'ясисте вимя, що після подою не корчиться, це признака невеликої молочности. Ногги кози повинні бути добре розставлені й не зависокі; шерсть м'яка, лискуча, пристайна. Молоді кози можна покривати вже в 8—9 місяці; самці розвиваються ще вчасніше. Самиця носить молоде 5 місяців. Покриваємо кіз під осінь, найкраще в жовтні. Малих родиться 1, 2, а то й 3 штуки; в останньому випадку

сті і т. д., а взимі сіно, буряки й інші окопові, сушене листя, квашанку та солону ярих збіж. Цапів не слід поза конуляційним періодом кормити обильно змістовими пашами, бо стають ліниві й товстіють. Корм даємо козам п'ять разів денно: якщо даватимемо па-

Практичне влаштування для подою кіз

ші забагато, коза буде її нищити, скидаючи під себе та притопчуючи ногами.

Молоді козенята починають від 3—4 тижня чинатися паші й відтоді слід їм давати неве-

лкі кількості, але різнманітної паші, причому добре їм придавати до неї фосфоран вапна, що впливає добре на будову костей та, в пізнішому віці, кухонну сіль. Та найважніше: треба пам'ятати, що коза дуже вразлива на кожну зіпсуту, надгнилу чи при-

півду пашу і від неї може важко хворувати.

Усім селянам, що хотілиб точніше пізнати годівлю кіз, поручаємо «Буквар про козу», що небаром вийде накладом Хліборобського Видавництва.

Що це таке Уряд Засівів?

Десята виконна постанова до розпорядку з дня 23. XI. 1939 р. про господарку прохарчування і хліборобство в Генеральному Губернаторстві, яку проголошено в Деннику Розпорядків для Генерального Губернаторства з дня 14. III. 1940 в. ч. 11.19. каже:

»Щоб запевнити хліборобству в Генеральному Губернаторстві засоблення засівами, засновується центральний уряд обороту засівами — Уряд Засівів (Заатгютителле), що має свій осідок у Кракові й підлягає наглядові Начальника Відділу Прохарчування і Хліборобства при Уряді Генерального Губернатора.

Щоб це своє завдання Уряд Засівів виконав, може для забезпечення і в інтересі управи рілі та покриття запотребування засівів Генерального Губернаторства й Райху купувати й продавати всякі засіви, перебрати в цілості або частинно шляхом добровільного чи примусового купна збір насіння окреслених родів культури та викінчати його до засівів і випустити в оборот, управляти і розпродувати засіви годівлі і родів.

Далі Уряд Засівів може виготовлювати статистики про продукцію і збут засівів і збирати в тій цілі потрібні інформації, створити інституції і брати участь у інституціях, що мають метою виконувати такі самі або подібні завдання: урегулювати організацію до-свідних етажів і обслід нових родів рослин щодо можливостей їх управи; обмежити, беручи під увагу потреби хліборобської управи, кількість родів шляхом заборони випускати в оборот окреслені роди як засіви; встановлювати додатки до цін, які бере розмножувач засівів за розмножування і годівельник засівів за годівельну діяльність, а також зложити одноцілі умови доставки і вкінці у співпраці з відповідною владою Генерального Гу-

бернаторства й Райху поробити заходи та видавати заповідки для управилення збуту засівів до Райху і за кордон.

Заповідки Уряду Засівів будуть виконувані, коли б зайшла потреба, шляхом поліційного примусу.

Опіка над бджільництвом і пасічництвом в Дистр. Галичина

Бджільництвом і пасічництвом у Дистрикті Галичина опікується фахово й раціонально Краєвий Пасічний Союз «Рій». Він почав підготовку працю в листопаді 1941 р. Осідком його є Львів. Бюра, магазини й крамниці роздрібної продажі «Рою» приміщуються при Лянгенгасе (к. Рутевського) ч. 10. В останньому часі Товариство урухомило три свої філії на терені Галицького Дистрикту, а то у Станиславові, Тернополі й Дрогобичі. Головним завданням сьогодинішньої діяльності «Рою» є приймати контингент меду від пасічників та доставляти їм за те все, чого вони потребують для ведення пасік, отже всякого необхідного пасічного устаткування й приладдя, як бочки, скрині і тп., які він виробляє у власних вартатах. Поруч того помагає він заспокоїти всі потреби пасічників, власників навіть найдрібніших пасік. Він теж переводить розподіл цукру, щоб рятувати бджолу перед загибеллю. «Рій» співпрацює не лиш з пасічниками, але і з садівниками, городниками й лісовиками, бо під його опікою є не лиш мед, але й овочі, гриби та насіння. «Рій» організує й гуртовну продажу меду та роздрібну на харчеві карти. «Рій» зорганізував поруч того відділ фахової інформації, який дає поради й вказівки з обсягу бджільництва, передовсім раціональної годівлі бджіл. Поради дає централа, а незабаром буде появлятися пасічничка газетка, що фахово й вичерпно даватиме всякі поради.

Хоч сезон праці пасічника починається шойно з весною, до «Рою» зголошуються постійно численні пасічники по пораду і закуп пасічного приладдя, необхідного у веденні пасічних праць. Незабаром зорганізують при Хліборобській Палаті Пасічничу Централю (Імкерфербанд) для бджільних потреб. «Рій» буде з нею тісно співпрацювати. Слід сподіватися, що бджільні господарства, занедбані через брак фахової опіки й варварську большевицьку анархію, піднесуться на відповідний рівень і займуть одне з перших місць у ділянці краєвої господарки.

Правильне квашення паші

Крім сіна та соломи, що є підставою зимової паші, щораз більшого значіння у сільським господарстві набирає квашанка. Квашанка не є витвором нинішніх часів, бо знають її люди дуже добре та вживають від давніх часів. Це ось наша квашена капуста, яка творить головну поживу на селі взимі. Нині хлібороби на вилдобу квашеної капусти почали приладжувати і для своєї худоби квашанки з зеленої паші, надіючись за це від худоби більш молока. Квашанка має заступити худобі взимі зелену соковиту пашу. На квашанку надаються майже всі зелені паші, які під впливом процесу киснення приспорюють молока, а худоба їсть її дуже радо. Вистарчить запас трох підставових паш — сіна, соломи та квашанки, щоб одержати від кожної штуки рогатої худоби денно пересічно 12—15 л. молока. Передусім тепер, коли такий брак ситної паші, треба доложити усіх зусиль та придбати для нашої худоби добрий запас квашанок на зиму. Добра квашанка є придатна до вжитку по 10 тижнях, може лежати через кілька літ, та не втратить нічого зі своєї вартости. Відповідну кількість квашанки можна придбати через інтенсивну управу зеленої паші, а передусім треба управляти у тій цілі пашні рослини, які мають багато білків, а саме солодкий лубін, бобик, горох, вику, пелюшку, сараделю та інші. Якщо не маємо насіння усіх тих згаданих рослин, можемо заступити їх зеленою кукурудзою, кінським зубом, суданською травою, соняшником, гречкою, просом, ріпою, гірчицею, листям буряків і т. д. Найліпш квасити зелену масу у сталих, щільних приміщеннях, де ферментує вона без доступу повітря. Паші, які мають багато білків, треба спеціально дуже старанно квасити. Квашена паша має бага-

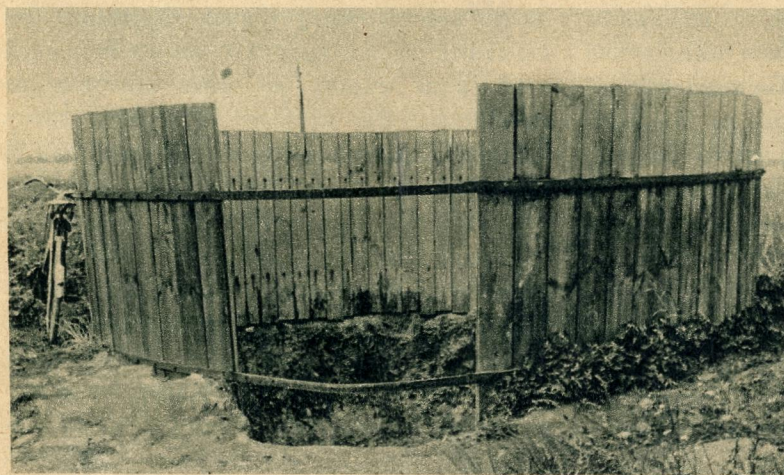
то прикмет, які вирізняють її серед інших паш та дозволяє на дуже добрі висліди в кормленню тварин.

У Німеччині та в західних краях з високою рілничою культурою, мають хлібороби відповідні уладження до квашення паші, а саме зроблені з бетону доли або сілоси у виді високих, просторих веж, в яких консервують пашу. В нас з браку таких уладжень квасять пашу у ямах. Квашанки заповнюють добрий корм для тварин в зимовій порі, коли худоба не може виходити на пасовисько. Які вартости та користи дають хліборобам квашанки? Довголітні практики та проби виказали, що звірята їдять квашанки дуже радо, бо вони смачні та відповідають їхнім кормовим потребам. Квашанки є подібні завдяки своїм складникам до природньої поживи та діляють додатно на тваринний організм і його видайність. Мають вони також у своїм складі багато легкостравних складників (вуглеводні, білковини), та багато вітамінів, яких значіння для організму велике. Соковитість квашеної паші спричинює легкостравність, а вода яка є в ній, корисніша від тієї, що її пють звірята окремо. Значіння квашанки доцінює кожний хлібороб, а передусім у тих сторонах, де багато дощів та де невсиль він на час вису-

Ладування зеленої паші у сілос

шити чи зібрати пізну пашу під осінь. Хлібороб, що кваситиме пашу, є незалежний від погоди, бо може без перешкод придбати та підготувати на зиму потрібну кількість паші для тварин. Осінь можна добре використати на приладження тієї зимової корми, бо під той час маємо багато паші, а саме листя буряків, капусти, кінський зуб, соняшник, бараболиння і тд. які часто й марнуються на полі. Квашення паші дає хліборобам спромогу вести інтенсивну господарку в полі, бо після перших зборів можуть вони на цім самім шматку посіяти пашу на квашанку. Квашанку можна

Приміщення на квашанку

переховувати більш як 1 рік, а тому вона творить резерву на будучність, якби трапився неврожай. На випадок вогню хлібороб має запевнену пашу для своєї худоби. Треба замітити, що робота при квашанках мала, а користь з неї велика.

Якість квашанки залежить від рослин, з яких вона зроблена. Найліпші квашанки дає: кінський зуб, пашина капуста, листя буряків, витолоки з цукроварні, соняшник, збіжжіві мішанки і тд.

Якби навіть хлібороб не мав змоги вчасніше посіяти рослин на квашанку, то всеж таки найде під осінь у своїй господарці багато паші, з яких може її зробити, а саме листя та качани капусти, бурячане листя, конюшиніві мішанки, зелені била та різну хопту (молочій, кропиви). Процес квашення є залежний від того, скільки білковин та вуглеводнів має паша. Найліпше підходять на квашанки всі ті паші, які мають у собі досить

цукру та мучки, а небагато білковин. Легко квасяться: кінський зуб, кукурудза, листя та витолоки буряків, капуста та картопля. Тяжка до квашення є: конюшина, люцерна, сараделя та лубін. Щоб облекшити та приєднати ферментацію киснення паші, яка має багато білковин, додаємо мелясу. У квашанках може бути найбільш 75% води. Коли є в ній багато води, мішаємо квашанку з січкою, крайною картоплею та сухими макухами або відпроваджуємо надмір соків. Добре проходить ферментація квашанки, коли появиться молочний квас. Коли у квашанці появиться

товщевая ферментація, то це знак, що квашанка непридатна до кормлення. Молочна ферментація витвориться тільки тоді, коли повітря не буде мати доступу до квашанки. Призначену на кишанки пашу укладаємо в ямі та сильно дончемо, щоб отак допустити якнайменш повітря. Це найліпший та найлегший спосіб квашення зеленого корму на зиму.

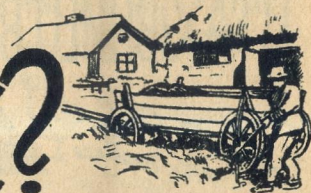
Квашанки можна робити без огляду на погоду та теплоту, треба тільки пам'ятати її дрібно подробити та як найскоріше виповнити яму.

Втрати кормових складників у квашанці, приладженій в добрих умовах, тобто у бетонних сілосах, доходять до 20%, але в ямах в землі втрати ті є дещо більші. Велике значіння має отак, як бачимо, добре уладжене приміщення на цю пашу.

Найвідповідніші для неї є бетонні доли та остаточно ями, викопані глибоко у непропускарній глині. Зогляду на добрий доступ найліпші є ями, заглибокі на 2.5—3 м.

Коли маємо багато паші до квашення, то ліпше заквасити її у кількох (2—6), не дуже глибоких ямах. Виповнені ями вкрити залізною або деревляною накривою, прикинути землею та добре вдопнати, щоб повітря не доходило до квашанки.

Як побільшити кількість обірника?

Найліпшим та всебічним погноєм, який ділає на ґрунт фізично, хемічно й біологічно, є всеж таки обірник. У нашій домашній господарці маємо його завжди на наших господарські потреби за мало. Коли схочемо відно відно погноїти свій ґрунт, тобто дати рослинам стільки поживи, скільки їм конче потрібно до розвитку, мусимо погноювати поле помічними погноями. Кількість обірника може хлібороб побільшити штучно і то ось яким робом:

В кожному майже господарстві є багато різних органічних відпадків н. пр. прогнила солома, що вже непридатна на корм та підстилку, солома гіркого лубіну, бобу, маку, бадилля, полова, перій, листя і т. д.

Відпадки ті збираємо окремо та складаємо верствами на яких 50—70 см. на неперепускальній ґрунті, даючи на сам спід верству короткої соломи, яка має втягати надмір води.

Одноразово кладемо щонайменш чотири верстви, при чім кожну зливаємо обильно водою, допчемо та посинаємо азотняком або іншими штучними погноями: азотняком, сірчаном амоні та іншими, що є дешеві. Кількість азотного погною, який даємо, обчислюємо більш-менш так, що на 1 його сотнар припадає 16—18 мет. сотнарів соломи та стільки води, щоб солома, яку стиснемо в долоні, отікала юшкою.

Коли покладемо останню верству погною, зливаємо його сильно водою, щоб він докладно просяк, а потім залишаємо його, щоб улежався. За кілька днів складаємо чергові верстви

аж до висоти 2.5—3 м. Коли вложимо стіс, треба його густо зливати через кільканадцять днів водою, щоб запобігти передчасному процесові ферментації.

Замість помічного азотного погною можна вживати з добрим вислідом також гноівки.

Так приготований обірник обкриваємо по 14 днів грубою верствою землі на яких 3—5 місяців. Під цей час відбувається його ферментація, після чого обірник готовий і можна його вивозити в поле.

Приладжений тим способом штучний обірник не різниться майже нічим, бо ні своїм складом ні силою, від природнього обірника.

Тимто хлібороби повинні подбати про нього тим більш, що природнього обірника на покриття своїх господарських потреб мають не завжди багато.

Яке значіння має обірник для рослин це кожний дуже добре знає.

Очевидно, що такий обірник не є справжнім штучним обірником. Він побільшує тільки в господарці кількість природнього обірника, тобто цього найліпшого погною.

Дбайливий обхід з обірником у стаїні

Найчастіше годують у нас з дробу курей, індиків, качок та гусей. Качки мусять мати недалеко загороди воду, гуси пасовисько, а індики більший простір з деревами (пасіка, сад, гайок), бо тільки тоді їх годівля дає добрі висіди. Зате курки можна годувати у всяких умовах і тому теж їх годівля така загально відома.

Годівля дробу — це одна з найважливіших ділянок сіль.-господарства й зустрічає щораз більш зрозуміння та признання. Щораз частіше творяться теж нові годівельні осередки, а багато господарів побудувало вже зразкові куринки, в яких можна вести годівлю на сучасний лад. Та водночас назагал годівля дробу все ще недоцінена й густо-часто навіть ті, що беруться за неї поважно, не вміють обходитися з дробом, мають буває поважні втрати, а згодом і зовсім тратять охоту працювати далі в тій ділянці.

Стан годівлі дробу, який часто зустрічаємо, буває іноді такий, що викликає спочування і для годівельника і для його птиці. Кілька старих, непомітних курок сновигас по подвір'ї, гребе в обірнику чи пиліозі шляху. Ноги цієї

птиці обложені вапняком, пера матові, знішені перогризами, а курка замість зуживати енергію на несення яєць, чіхається тільки постійно та даремне намагається позбутись насікомих, що несамовито їй дошкулюють. Якщо ця чи та курка і знесе час-до-часу яйце, то напевно десь на гною у стайні чи брудній соломі у stodolі. Брудні вже від хвилини знесення яйці швидко псується, погано переховуються і не диво, що й ціна за них невелика. Крім цього сільські господарі залишають ще на соломі іноді яйця з попередніх днів, щоб курка «не губила яєць», а ці підігріті куркою яйця згодом стають зовсім недочого і невідхожі зовсім для їди.

Чимало теж хиб находимо у приміщеннях та кормленні курей. Брак світла, чистого повітря, чистоти й відповідного корму підсилюють тільки різні хвороби птиці, здебільшого смертельні, отже й такі, від яких втрати для власника можуть бути дуже поважні. Невмілий підбір годівельної птиці і поганий обхід з курками спричинює те, що курки взимі перестають нестись, а чейже якраз у зимі яєць недостає і їх висока ціна моглаб

з верхом винагородити заходи та покрити кошти годівлі.

Успіх годівлі дробу залежний від 1. вмілого добору годівельного матеріалу, 2. раціонального приміщення і 3. відповідного з дробом обходу. Перевірений, здоровий та гарантований у продукції матеріал можна дістати завжди у відомих годівельнях чи розпліднях расового дробу. Найдешевіший спосіб дістати добрий матеріал — це купити виля-

Ось майбутній расовий дріб...

гові яйця, причому слід тямити, що їх треба замовити заздалегідь, уже взимі, а то при невеликій кількості добрих годівлень може бракнути бажаного матеріалу.

Приміщення для дробу мусить бути видне, сухе й — найважливіше — завжди зразково чисте. Внутрішнє устаткування слід влаштувати згідно з потребами курей. Бантини мають бути в однаковій висоті, гнізда для несення яєць невисоко, солому в них, щоб яйця не брудились, часто змінювати. Курник треба щоденно докладно вицятати, коритця на корм і посудину на воду, зогляду на здоров'я курей, обов'язково промивати. Кури мусять теж мати купіль з піску, найкраще таки у скрині в курнику або біля нього під дахом над т. зв. гребалищем.

Бантини, підбантя і гнізда треба що два тижні докладно мити й шнурувати. Щонайменш двічі в році, тобто навесні і восени, перевести в курнику основний порядок, вибілити стіни свіжо гашеним вапном і змити гарячим лугом долівку. Вліті повинні вікна курника стояти постійно отвором, щоб сонце освітлювало безпосередньо всю долівку, а від шкідників треба їх забезпечити дрітаною сіткою. Про провітрювання курника

слід тямити і взимі, зокрема коли нема великого морозу. Якщо ж мороз великий, не відчиняти вікон, а свіже повітря впускати окремо вбудованим вентилятором. Чисту воду у простих і легких до миття водопійлах, які легко зробити собі з пляшки чи підставок під вазоники, слід що найменш раз у день змінювати.

Корм, зложений з відповідної кількості зерна, грису, бараболі і зелені, а взимі — різаної сушеної кропиви, слід подавати точно, завжди в тій самій годині, тричі денно. Найкраще давати при цьому зерно під вечір. Вліті, коли курка ходить свobodно, потребує вона менше корму й залежно від того, скільки може собі найти його, доволі їй іноді дати невелику кількість корму під вечір.

Дуже важний і основний для успіхів годівлі дробу — це виляг курят та обхід з ними. Виляг перевести найкраще в березні і квітні. Вчасні курки починають уже в листопаді нести яйця й несуться всю зиму. Рациональний обхід з курками не такий уже й важкий. Вони щоправда вразливі на вогкість і холод, хворіють з перекоорму й не ростуть, коли корму мало, але при дбайливій опіці втрат серед курят майже немає. Перші два дні не повинні курята взагалі нічого їсти. Від третього дня й перший тиждень слід давати їм їду п'ять разів у день, у рівних відступах часу. Дуже добре для цього твердо зварене яйце та на зміну мішана кашка з пшоняних, гречаних і ячмінних круп.

Зразковий курник та подвіря для курей

Пити давати переварену й охолоджену воду.

У другому тижні обмежувати ступнево кормлення яйцем і теж ступнево додавати прісний сир, пшеничні крупи та зелень. Замість води можна курят поїти молоком, але воно мусить бути безумовно свіже, бо кисле молоко викликає в них бігунку, що часто кінчиться смертю. Від другого дня життя повинні мати курята в коритцях товчене деревне вугілля та товчену цеглу. І одне і друге помагає їм травити та забезпечує їх від недомагань кормового проводу, що для таких ніжних тварин, як курята, вельми небезпечно. Корму подавати стільки, щоб курята до десятих хвилин встигли його зісти. Останки корму чистенько змести. Місце, в якому на-

ходяться курята, посипати чистим, сухим піском і взагалі — чистота в курят це основна справа, бо зїдаючи останки їжі, що вже псується та власні відходи, вони нерозумово масово гинуть.

Очевидно, цих кілька коротких уваг про годівлю курей замало, щоб її як слід вивчити. Про відповідне знання повинен подбати годівельник сам, навіязуючи ближчий контакт з відповідним Інспектором Годівлі Тварин чи пак з делегованими для цього інструкторами, що скликають вишкільні сесії та курси, а теж дають кожному годівельникові ради. За посередництва цих інструкторів можна також дістати вилягові яйця, курята і старшу расову годівельну птицю та вка-

зівки щодо будови курників і їх внутрішнього устаткування. Для охочих та солідних годівельників є теж фінансова допомога у формі підмог на закуп годівельного матеріалу та курників. Ці підмоги приділяють на внесок Інспекторату Годівлі Дрібних Тварин Хлібо-робської Палати.

Та перш за все слід тямити, що не допоможуть ні інструкції, ні підмоги, якщо годівельник зі свого боку не дбатиме і не виконуватиме совісно й терпеливо раз прийнятих на себе зобов'язань. Тільки систематична праця й витривалість принесе годівельникові вдоволення з вислїду праці і підсилить дохідність його господарства.

Дін.-Ка.

Кошикарський промисл

Кошикарство — це одна з важніших ділянок промислу, а її продукція здобула собі не лиш красивий, але й закордонний ринок. До тієї пори кошикарський промисл був незорганізований та мав усі признаки хатнього промислу, хоч його вироби йшли на експорт.

Кошикарський промисл використовує краєвий сирівець — всякий шувар і лозу, яку управляють над ріками та в культурах городничих шкїл. Уживають до виробів теж верби в зеленому стані та як півфабрикат без кори.

Кошикарський промисл виробляє з лози всякі кошикові меблі й галантерейні вироби. Цей промисл має дуже добрі умовини розвитку через те, що не вимагає великих льокалів, машин, ані знаряддя, до того має на місці сирівці. Тому то в місцевостях, положених над ріками й ставами, де багато лози, напр. над Сяном, повстали цілі осередки кошикарського промислу. Кошикарством займалися вязні, засуджені на довголітню тюрму. Кошикарство розвинулося зокрема буйно у краківському дистрикті. У Львові діти заведення для слїпих вчилися кошикарства й виконували всякі замовлення для міських інституцій. Верба дає не лиш матеріал для виробу

кошикарських предметів, але може бути вжита як топливо, як матеріал для покриття дахів, на будову всяких господарських будинків (стодїл, стаєн, шоп), до забезпечування берегів рік та ровів, на будову хат. Вугілля з верби є дуже делікатне й може служити як сирівець для виробів, а вербовий мякуш пригожий на виріб паперу.

З того ясно, що кошикарська верба — це позиточний куш й тому варто зайнятися її управою, щоб видобути з неї як найбільш користей. Розвій кошикарського промислу може піти у двох напрямках 1) удосконалювання дотеперішньої продукції і плянтаційної господарки, 2) збільшення плянтацій. Це одна з тих галузей промислу, що може причинилися до розвою нашого промислу й виробництва, а тимсамим до піднесення добробуту нашої батьківщини.

Серце дитини

В часі обїду приходить телеграма, що бабуся вмерла.

Малий Івасик питає матір:

— Мамо, чи мусимо зараз плакати — чи скінчимо вперед обїд?

Адміністрація прохарчування в Генеральному Губернаторстві

Хоча Генеральне Губернаторство — сільсько-господарська країна, то все ж структура його сіль.-господарства, ґрунтованого майже виключно на малоспроможних дрібних селянських господарствах, спричинює, що воно невислі випродувати такої кількості землеплодів, якої потрібно, щоб нормально забезпечити загаль населення в часі миру. В сучасних умовах привіз тієї кількості землеплодів, якої бракує, зводиться до непомітних цифр, а правильному охопленню і розподілові продуктів дошкульно перешкоджає потайна торгівля, яка з рук продуцента перебирає доволі важну частину продукції.

Охоплення продукції харчевих засобів

В тих умовах на урядові станиці, яким доручено кермувати харчевою господаркою, паде обов'язок центрально охопити всю продукцію та отак забезпечити кінцеві харчеві засоби більшим містам Генерального Губернаторства й робітникам у промислових центрах. Тимто вже від перших днів відповідна влада звернула пильну увагу на кінцевість спен-тралізувати та охопити щораз то краще дотичні товари. Здійснити ці задуми не дозволяла та умова, що широкі маси населення, будьто у висліді спричиненого війною браку промислових виробів та потрібних для сіль.-господарства продуктів або не хотіли віддавати свого товару взагалі, або вимагали за нього незвичайно високих цін.

Щоб забезпечити належне охоплення харчевих засобів, кінцевих для забезпечення загально населення, а з другого боку забезпечити і сільському населенню участь у закупі промислових виробів, започатковано вже під час охоплювання плодозборів в 1940 р. т. зв. премійну акцію. Основа її в тому, що продуцент дістає при доставі сіль.-господарських продуктів уповажнення купити якусь очеркнену кіль-

кість промислових виробів, зокрема текстильних і залізних товарів. При всій ненормальності тієї премійної системи слід все ж таки визнати її подекуди справедливою: вона сама собою забезпечувала тій частині населення, яка доставою сіль.-господарських землеплодів виконувала важну господарську функцію, належну їй участь в інших, міцно вже обмежених товарах першої потреби, яких зрештою брак на довшу мету не дававби змоги вести продукції взагалі.

Розподільний апарат

Друге завдання адміністраційної влади, попри журбу за повне охоплення сіль.-господарської продукції, це зокрема забезпечити гладкий розподіл продуктів та нагляд над обрібкою і перерібкою охоплених сирівців.

Гуртовий розподільний апарат, наскільки він був в жидівських руках, з господарського життя зовсім усунено, а зваживши, що гуртові розподільні були в 95% жидівські, можна просто прийняти, що Генеральне Губернаторство не мало зовсім розподільного апарату, який міг би виконати свої завдання. Чергові розподільні гуртівні допущено лише настільки, наскільки вони виконували справді кінцеві господарські функції. Ті самі основи задержано в ділянці харчевої господарки у відношенні до обрібного та перерібного промислу. Сіль.-господарські продукти, які можна уживати щойно після деякої обрібки чи перерібки, мусять переходити крізь обрібні та перерібні заведення так, як переходить через шлюзу вода. Тимто ці заведення виконують у відношенні до цілості господарства своєрідні функції. Вони відповідають з одного боку за правильну обрібку чи перерібку, з другого мають перешкодити в тому, щоби продукти, які переходять через них, губилися в неконтрольованих каналах потайної торгівлі. Тимто ці обрібні та перерібні під-

приємства мусять бути підчинені, зокрема в добу воєнного харчевого господарства, під дуже точний нагляд.

Якщо кількість таких підприємств є надто велика, то це утруднює контролю; наплив товарів до них є такий широкий, що частина їх легко пропадає в підземеллях потайної торгівлі. Незалежно від цього за конечні з господарського огляду слід вважати тільки такі підприємства, які виробляють першоїякісний товар. Врешті кількість тих підприємств не повинна переходити справжньої потреби обрібки чи перерібки диспонуваної кількості сировини, тобто вона не повинна переходити господарського запотребування.

Плянове господарювання хліборобськими продуктами

Плянове господарювання охопленою хліборобською продукцією, зокрема основними харчевими засобами, як от хліб, бараболі і м'ясо, вимагає плянового перекидання потрібних кількостей збіжжя та зарізної худоби з теренів, що виказують надвижку продукції, до теренів, які виказують її недобір, а зокрема до великих міст. Воно вимагає по змозі і творення запасів та резерв. Треба зокрема зазначити, що плянове господарювання всією сіль.-господарською продукцією проходить тепер серед окремих умовин, спричинених війною. Ці умовини створюють потребу низки окремих розпорядків, які мають на меті опадніше зуживання існуючих запасів (напр. підвищення ступіні в меленні збіж чи устійнення кількості солоду у пиві), а то й повне заощадження деяких означених продуктів. Останнє вимагає часто заборони уживати деяких продуктів і напр. існує доручення, що при виробі деяких речовин, які не є товаром першої потреби, цукор мусить бути заступлений іншими осолодними засобами.

Та з другого боку мусить бути вдержана засада, що навіть підчас війни повинні продукти, які з'являються на ринку, відповідати мінімальним вимогам. Якраз в добі недостачі товарів дожидає кожного консумента визиск в тій формі, що він платить надто високу ціну за меншвартний товар. Це відноситься зокрема до виробів цукорничного промислу,

або таких товарів як мармоляда і м'ясні консерви, яких склад і фабрикація є звичайно поза контролею та оцінкою консумента, що не знає фахових тайн. В тім випадку мусить діяти найточніший нагляд над поодинокими виробництвами.

Промислове зужиткування землеплодів

Одне з важних завдань воєнного господарства — це охопити, зібрати і доцільно господарити такими землеплодами та побічними продуктами, які не входять в харчеву господарку і призначені виключно для промислу. Це відноситься в першу чергу до продукції льону, конопель і сирію вовни, якої охоплення зокрема важне. Не менш важна є теж збірка відпадків при зарізі тварин, отже сирих і кожущаних шкір, шитини, волосіні, рогів, ратиць, костей, шіря і т. п. тваринних продуктів. Продукція цих товарів входить в обсяг харчевого та хліборобського господарства. Тимто плянове господарення згаданими продуктами та передача їх промислові для дальшого переробу — це завдання Уряду Прохарчування і Сіль.-Господарства.

Рямки сьогоднішньої статті дозволяють тільки коротко переглянути поодинокі, вельми зрештою складні, завдання воєнного харчевого господарства. Зясовані тут завдання — це підставові проблеми, що у практиці роздроблюються в дуже значну кількість подрібних завдань, а ці вимагають безупинної буденної праці. Як завжди в ділянці господарського життя, з'являються і при виконуванні цих завдань трохи не щодень нові проблеми та вилонюються нові, непередбачені труднощі. Всеж люди, покликані до праці на згаданому відтинку адміністрації, виконують свої завдання в переконанні, що воєнне харчеве господарство в Генеральнім Губернаторстві мусить мати дві мети: 1. забезпечити загаль населення Генерального Губернаторства в межах, на які дозволяють воєнні умовини, в найконечніші харчеві засоби і 2. запевнити цьому населенню охорону перед несовісними спекулянтами та паскарями, які тяжку господарську ситуацію використовують для своїх особистих інтересів.

др. Бер.

Красуля

Ганя мала 12 літ, коли Якимчукові вродила Лиса миришавеньке телятко. Вродившись, воно ледве клигало і більше надіялися всі, що воно минеться, як на те, що виходиться.

Ганна так то вже припадала коло телятка, що Якимчукові аж подобалося:

— О! З тебе буде газдиня! — каже раз до Гані. — Так возьми собі ту теличку за свою!...

Ганна не вірила своєму щастю. Їй у сні хіба снилось, бідній сирітці, щоб у неї своя теличка...

І вона поцілувала газду, а потім ще й газдиню і займилася так своєю «худібкою», що аж диво було...

Пасе вона Якимчукові корови і ялівки, поглядає за ними, а сама по межі краєні листки та хонтицю визбирує. Прижене — тай до стайні.

— На, Красулька, на!...

А Красулька швидко повернеться до неї великими чорними вічми, та так ясно дивиться та до рук іде та:

— Му! Му!...

І отак день за днем, тиждень за тижнем — тай з Красульки-телятка зробилася Красулька ялівочка. І давніше була худа, боріхата — так тепер заокруглилася, як фасолька, а лискуча як оксамит...

А що то було втіхи, як перший раз підгнала її насти. Красуль-

ка трималася Ганни, не відходила ні на крок і ані руш не хотіла йти в переді з другими коровами, а все тільки за Ганною...

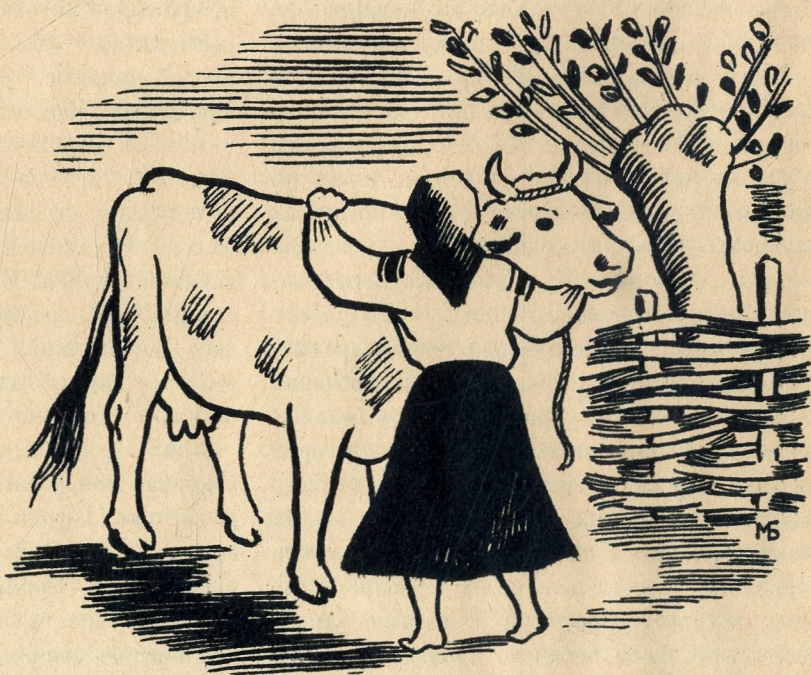
А потім в Красульки взялося телятко і підгодувалося і Якимчук продав — а гроші дав до каси.

І так було щось чотири роки: Красулька по телятку — а Якимчук гроші Ганні до каси давав, аж там назбиралося щось більше, як сотка «ринських».

А Гануся за той час виросла, брови як шнурок, личко як квітка, сусідний парубок, Петро, почав був око на Гануню звертати..

— Щож — каже Якимчук — Божа воля. Ганна газдиня буде добра, має корову, трохи грошей в касі, а децю і в мене заслужила. Немагай Боже!

І стали загодити весілля...

Ганна кинулася коровці на шию....

Та нагло вибухла війна. Заграли гармати забрали людей зі села — тай Петро пішов.

А тут через село військо, а тут села горять, аж луна стоїть, а тут вже австрійці тікають. Війна зачалася в середу, а на другий четвер Москалі прийшли...

Побули якийсь час — а там стали худобу забирати. Забрали всю — тільки порожні стайні і лементи по хатах лишилися.

Забрали й Красульку. Що не напросилася, не наплакалася Ганя — пігнали. Красулька тільки озирнулася чорними вічми на Ганю тай: Му! — отак мов: бувай здорова!

А Ганна як не почне плакати...

— Ой, Красулька моя! Ой!

І так плачучи заснула. А рано чує, будить хтось:

— Ганно, вставай та вийди з хати, побачиш чудо!

Ганна схопилася та в радіснім почутті з хати! Дивиться і очам своїм не вірять. Коло плота стоїть її Красулька та все: Му! Му! Ганна кинулася коровці на шию та як почала її слізми росити!

А корова: Му!... Ніби каже: Дивися, я урвалася москалям тай утікла назад до тебе!

І вже стерегла Ганна свою Красулю.

І діждалася, що її Петро щасливо вернувся тай пібралися і живуть любо, а Красулька по подвірю ходить мов пава, бо її господня добре дбає про неї.

Про свою вірну коровку...

Городнича школа

Городнича школа з українською мовою навчання у Львові знаходиться при вул. Замарстинівській. Після дволітньої большевицької займанщини вона щойно починає відживати й підноситися з цієї руїни, до якої довели її большевики, що уважали її теплярні за непотрібну, химерну, буржуйську вигадку.

Терен школи займає 24,5 га землі, на якій управляється всі роди городництва. Найкращою частиною школи є сад, що займає 6,5 га землі, на якій росте кілька сотень відмін ріжних родів овочевих дерев. У саді вирощують карловаті шпалісні дерева під муром і на вільному просторі. Культура тих дерев зазнала великого пошкодження у 1939 р., але при дбайливій опіці починає тепер відроджуватися. Другий відділ — це шкільки овочевих дерев, відділ ярин, управа рослин у скляних теплярнях та інспектах, вкінці квітовий город та парк. Городнича школа має теж невеличку пилітацію лози для власного вжитку — на виплітання мат і кошів. Зимою управляють покищо рослини в двох відділах склярні, літом у чотирьох. Поруч них є ще три, але не відбудовані після воєнного пошкодження.

Школа дає учням не лиш практичний ви-

шкіл у плеканні городовини, але й теоретичні підстави. Наука триває два роки. До школи приймають кандидатів в віці від 15—24 літ з покінченою 7-мою класою вселюдної школи, або 6-тою советською класою. При школі є інтернат для 50—60 учнів. Повне удержання коштуватиме около 40 зод. місячно. Наша молодь повинна скористати з нагоди, щоб навчитися городництва.

Школа розвинеться й розбудується в найближчому сезоні. Проектується урухомити інспектовне господарство, для якого придбано 1.600 інспектових вікон і відповідну кількість скринь. Плянеться теж перебудову склярні, щоб зробити її придатною до швидкого вирощування ярин. Дирекція намагається доповнити сад, який сильно пошкодили воєнні дії та зима 1939/40 рр.

Плян і заходи Дирекції Городничої Школи покриваються з загальною ідеєю розвою городництва. Городи сьогодні мають величезне значіння й є життєвою konieczністю. Вони вносять нові форми життя й естетики, здоровля та сили. Розвій городництва має теж першорядне значіння, коли йде про використання землі.

СКЛАДАЙМО СВІЙ ГРІШ

У ЩАДНИЧИХ КООПЕРАТИВАХ

Про потребу ощадности чують люди від коліски до гробу. Малому Івасикові чи Гані дає мати кілька сотиків у коробку і час до часу йде з ними до кооперативної щадниці, щоб там вийняли з коробки призиране і вписали його на вкладкову книжечку. Второпна це мати, що змалку привчає дітей до ощадности. Бо дерева нагинати треба молодими. Те старе наше прислів'я скриває в собі тайну успіху кожної людини. Бо якби всі від найраніших літ ощаджували, якби це ввійшло у їх звичку, стало їх другою природою — як інакше виглядалоб майбутнє кожного! Світ не знавби тієї маси бідних, усіх тих нуждарів і прошаків, що витягають руку по милостиню, а то загинулиб від голоду, холоду, хвороби. Якщо ж ощадність може охоронити від найтяжчого людського нещастя, то підтримуймо та прошагуймо її, виконуймо у щоденному житті.

Перш усього слід зрозуміти, що ощадність — це не скупість. Знаємо, що таке скупар. Він відмовляє собі й іншим усього того, що в житті і для життя кінечне. Життя кожної людини є залежне від заспокоювання життєвих потреб: харчу, одєжі, мешкання, а також постійного досконалення себе в тім фаху, який собі людина на все життя вибирає. Якщо ці основні людські потреби не заспокоюємо в межах нашої спроможности, якщо людина недоїдає, не одягається тепло, мешкає, як нелюди, й не дбає про свою освіту та ще й не дозволяє на те своїм найближчим, а має гроші й ховає їх за пазуху, то це скупість, а ніяк ощадність. Бо основа справжньої ощадности — це здержливість і розважність у видатках та оминання зайвих видатків, зокремаж таких, що шкідливі для здоров'я. Скільки разів напр. зустрічаємо п'янюг, що викинули гроші й додали до нього ще й своє здоров'я, іноді й свою честь — отже мали насправді ще

й дальшу втрату. А скільки людей таких, що купують зайві, безкорисні й непрактичні речі! І в селі і в місті є безліч нагод викинути гріш і якраз їх треба оминати, а гроші, що мали б піти, заощадити.

В народів Заходу є ощадність у практиці, щоденна, не від неділі. Там кожний намагається шадити. Банки й каси-щадниці там повні грошей, що їх зносять великі й дрібні ощадники з метою посприяти своє господарське положення, забезпечити собі кращу долю, краще завтра і ясніше майбутнє. Ніхто не в силі передбачити, що може його зустрінути завтра. Здорова сьогодні людина може завтра попасти у важку хворобу чи каліцтво. Господар має сьогодні хату, худобу, коні, господарське приладдя. Але завтра може прийти пошесть, вогонь, злодій — і основи господарства, цілого варстату праці та прожитку, вже по-важно розхитані.

А чейже й нашим дітям, що є нашою гордістю і втіхою, продовженням нас і нашої праці, мусимо теж щось залишити й передати, мусимо їх підховати й дати їм освіту. Сьогодні людина без освіти — як табака в розі, кіл у плоті, як сліпий. Навіть селянин мусить, скінчивши всенародню школу, продовжувати свою освіту, розгризти тайни природи, знати до основ годівлю тварин, управу рілі, погної, насінництво, хліборобські машини, бо сільське господарство — це величезна царина людського знання, яка робить постійно нові досліді й на основі їх збільшує землеплоди. Наше хліборобство залишилося далеко позаду хліборобств культурних народів. Чи без вкладу гроша можливий його поступ і розвій? Ледви. А як добути селянинові гроші? Тільки ощадністю. Правда, для селян існують і будуть існувати хліборобські кредити. Але не слід забувати, що кредит — це помічне, а не головне джерело в кожному людському почині.

Без свого капіталу, без власних фінансових основ не порятує нікого ніякий кредит. Наш рятуюнок тільки в нашій праці і в тому, що у її висліді відложимо й заощадимо. Добре й певно стоїть тільки той, хто стоїть на своїх власних ногах.

Нікуди правди діти, ошаджування це боротьба зі собою і своєю природою, що має в собі прикмети й хиби. Хиби — це легкодущність та охота видавати гроші, вживати, а то й надживати. Добрі прикмети людини — це розважність, що каже розглядати та перевірювати кожний почин і кладе перед очі людини мету його життя та обовязки супроти родини, спільноти, рідної землі. Це вона, розважність, каже думати людині не тільки про сьогодні, але й про завтра і не тільки про себе, але й про загал. Так мусить ошаджування бути жертвою своїх егоїстичних цілей в користь спільноти, якої ми частинка. Але якраз ця жертва — це доказ моральної вартости людини, вона вивичує її й ушляхотнює, робить врешті з неї справжню людину — суспільну одиницю. Від такої жертви не сміє ніхто відмовитись. Часи тепер важкі, бо підчас війни, та ще й довгої, не можуть бути легкі. Але тимбільш накладають вони на кожного обовязок щадити, щоб ці часи перетривати та діждатись кращих.

По наших селах і містах працюють здавна Кредитові Кооперативи, Щадничі Каси, Кооперативні Банки. У Генеральнім Губернаторстві їх стільки, що найти відповідний для своїх ошадностей вельми легко. Всі ті установи, не зважаючи на війну, живуть і працюють, приймають вкладки й дають своїм членам кредити. Наше селянство має до тих кооператив повне довіря, бо їх діяльність чесна й солідна та йде в користь села. Але всі ті кооперативи мають замало щадничих вкладок, щоб виконати свої кредитові завдання. І якраз про ці збірничі селянського гроша слід нашим хліборобам тямити, бо це їх власна організація, яку покликано до життя для їхнього тільки добра і яка для них тільки працює. Кожний селянський гріш повинен мандрувати до тих кооператив, тимбільш, що тримати сьогодні в хаті гроші — великий ризик зогляду на вогонь та злодіїв. Та знаємо ще й інші випадки, коли гроші пропали.

Раз зіли його корови, то знову миші зтерєбили, врешті порізали діти. Безпечні є гроші тільки у кредитових кооперативах, що мають відповідні влаштування та забезпечені як сліт від пожежі, втому і крадежі.

Якщож врешті зважити, що всі щадничо-кредитові кооперативи знаходяться впарі з торговельними й молочарськими кооперативами під точною контролею Ревізійного Союзу у Генеральнім Губернаторстві — то слід признати, що правильна господарка в тих кооперативах загарантована, а чуже майно у виді вкладок та утілів добре забезпечене.

Так тоді, селяни, вступаємо у члени щадничо-кредитових кооператив, складаймо в них свої ошадности і в них рятуймо себе кредитом, коли цього вимагатиме наше господарство!..

Стан худоби в Дистрикті Галичина

Справами хліборобства й годівлі худоби в Дистрикті Галичина займається Ландвіртшафтліхе Центральштелле (Хліборобська Централь) у Львові, що має свої відділи в Тернополі, Станиславові й Дрогобичі. Її завданням є піднести на терені Дистрикту стан худоби, який з одного боку виказує малий процент раси, з другого потерпів через воєнні події. Годівля безрог стоїть у Галичині нижче в прирівнянні з іншими землями Генерального Губернаторства. Зате краще представляється годівля овець та годівля коней, що на східних теренах Галичини виказувала 19 коней на 100 га орної землі тоді, коли на інших теренах Генерального Губернаторства тільки 15 коней на 100 га управної землі. У наслідок війни кількість коней зменшилася на 15—20%.

Пляни Хліборобської Централі ідуть у напрямі поправи стану раси худоби. Що б це досягнути, спровадять до Галичини відповідну кількість худоби з інших Дистриктів, а також зпоза Генерального Губернаторства.

Поруч праць, звязаних зі справами хліборобства й піднесення стану годівлі худоби, старанням Хліборобської Централі і Державних Збіжєвих та Промислових Заведень (Штаатліхе Гетрайде-унд Індустрі Верке), пушено в рух млини, пекарні, фабрики солодошів, фабрики продукції оливи, з цукроварні і один великий бровар у Львові та вісім менших у Дистрикті, далі кооперативу „Маслосоюз“ у Львові. Ці всі станції є важними базами в господарському розвитку Дистрикту Галичина.

Нашим завданням є піднести рілльничу продукцію

через постачання на час відповідного насіння,
штучних погноїв
і потрібного в господарстві
знаряддя та хліборобських машин.

Ту діяльність доповнює громадження рілльних
продуктів і їх рівномірний поділ, завдяки
чому легко виконаємо своє завдання:

а саме
запевнило прохачування
запалу людей

Landwirtschaftliche Zentralstelle

Geschäftszentrale Krakau, Hans Dürerstrasse 32

ЩО ДАЮТЬ БДЖОЛИ

хліборобству й городництву

Дуже багато хліборобів, що заложили й ведуть свої пасіки в першу чергу для продукції меду (рідше для продукції воску), не здає собі справи з велитенської користі, які дає бджола хліборобству та городництву. Ці посередні користі, що виявляються збільшенням збором насіння та овочів, куди більші насправді, як безпосередні — мід і віск.

Усі знаємо, що хлібороб чи городник хоче випродувати якнайбільш насіння та овочів. Для цього селянин дбайливо управляє ниву, зміцнює її силу помічними погноями, підбирає відповідні роди рослин, помагає їм у рості, усуваючи бурян і т. д. Городник робить те саме, але крім цього має ще чимало додаткової праці: скроплює овочеві дерева й куші, збирає з них гусільниці, забезпечує молоді деревця від шкідників, формує їх корони. Словом — оба працюють нераз у поті чола, щоб мати якнайбільш насіння збіжжя та овочів.

Та ледви чи знає селянин-хлібороб і городник, що при тому самому накладі праці,

коштів і зусиль можна збори збіжжя й овочів поважно збільшити і то при допомозі бджіл. Як це так? — питаєте.

А ось як. Знаємо, що всі овочі, все насіння повстає з квітів, але щоб до цього дійшло, квіт мусить бути запилений, чи пак запліднений. Це відбувається тоді, коли пил з пиляків одного квіту перенесеться на стовпик другого. Запилює квіти рослин вітер (коло 20%), а решту комахи й серед них головню — наша бджола, якої роля в цій непосильній праці — зважмо, що сильний пень висилає щоденно на роботу 30—40 тисяч робітниць — справді найбільша й вирішальна.

Дослідник тих явищ, др. Зандер, каже, що за точним підрахунком на розвілках овочевих деревах находили коло 88% бджіл, 5·2% диких бджіл і чмелів, 6·5% мух, хрущів, ос і т. д.

Та про безцінне просто значіння бджіл, як тих, що збільшують припілді, каже найкраще такий досвід, який зроблено, зовсім зрештою випадково, в найбільших у Німеч-

чинні черешневих і сливкових садах біля Гамбургу. Отже доволіччї власники великих пасік привозили їх підчас заквіту тих садів на вчасний пожиток, що дуже добре підсилював пні. Та ось в 1923 р., підчас необережного скроплювання овочевих дерев отруйною речовиною вигублено сотки роїв. З цього дійшло до багатьох судових процесів, що тягнулись роками. Пасічники перестали привозити

Зразкова пасіка серед молодого саду

у ці сади під Гамбургом свої пасіки, але й збори овочів з того часу катастрофально обнизалися. Врешті садівники зрозуміли, в чому річ, стали скуповувати рої та уставляти їх у садах. Так у 1937—38 р. дійшли вони до 2.000 пнів і збільшили збори овочів на 50 і 60 тис. сотнарів. Врешті в 1939 р. дійшло до згоди, пасічники привезли знову свої вулики і хоч у тому році цвіли сади дуже слабо, кількість зібраних овочів дійшла до 75 тис. сотн. В 1940 р., коли бджіл прибуло ще більше, ці збори зросли вдвоє. Цей досвід виказує прозоро така табличка:

Рік	Квіт	Пнів бджіл	Збір овочів
1937	добрий . . .	2.000	50.000 сотн.
1938	добрий . . .	2.000	60.000 "
1939	поганий . . .	6.000	75.000 "
1940	добрий . . .	10.000	165.000 "

Спеціальні досвіди, переведені у хліборобських та городничих школах чи пак научно-досвідних станицях, виказують користь, що їх має хліборобство й городництво з бджіл, ще краще. Згідно з проф. др. Еввертом до-

свіді над овочуванням рослин дали такі висліди: Пільце конюшини, величини 10 м², до якого в часі квіту допустили бджіл, дало 331 гр. насіння; таке саме пільце без доступу бджіл тільки 1·04 гр. Збір насіння малів теж в міру віддалі поля конюшини і то так:

Поле конюшини було віддалене:

0 м. 400 м. 850 м. 1.500 м.

і дало з кожного гектара насіння

399 кг. 271 кг. 92 кг. 0 кг.

Врешті гілка грушки з квітом, який бджолі позашиплювали, дала 33 овочі, а сусідна, до якої бджіл недопущено, ніодного овочу. Такий же досвід зі сливами виказав, що:

	Кількість овочів	Заг. вага	Пересічний тягар 1 овочу
з бджолами	299	9·80 кг.	32 гр.
без бджіл	21	0·46 кг.	21 гр.

Врешті у висліді дослідів з пільцями ріпаку, устійнено, що буває:

	Величина стручка	Кількість насінь
з бджолами	6·75 см.	13·37
без бджіл	5·66 см.	11·22

ДРА. ВАНДЕРА

NOVASCABIN

РЕЕСТРАЦІЙНЕ ЧИСЛО - 2026

безфарбна й ароматична теч
для скороченого й вигідного
лікування корости

NOVASCABIN

починає ділати вже після
одноразового стосування

не пиямить й не нищить білля—
не спричинює перерви в праці

ХЕМІЧНО-ФАРМАЦЕВТИЧНА ФАБРИКА
DR. A. WANDER - A. G. KRAKAU

*Можна набути
у всіх аптеках*

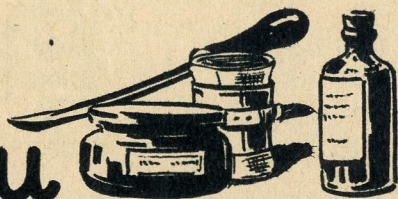
Як з цього бачимо, запилювання квітів бджолами має свій вплив не тільки на кількість зібраних овочів, але й на їх якість. Недостаточно, частинно та самозапилені квіти творять неповний та меншевартний овоч. На тій також основі обчислюють у Німеччині, що якщо збір меду й воску збагачує цю країну щороку на 75 мільйонів марок, то водночас те саме бджільництво дає німецькому хліборобству й городництву прибутки, які оцінюють на яких 700 мільйонів марок.

Досвіди, пороблені в інших країнах, виказали теж, що збір яблук, грушок, сливок,

черешень, вишень, морель, малин, порічок, подуниць, веприн, огірків, динь, маку, ріпаку, гречки, конюшини, гірчиці, сояшника, льону, вики, еспарцети, сараделі, гороху, бобу, фасолі і т. д. можна значно збільшити, коли матимемо серед тих дерев, кущів та рослин сильні пасіки. Тимто кожний хлібороб і городник повинен бджільництвом зацікавитись, а в кожному городі та саді недалеко піль з бджолозапилювними упрявами повинна найтись нова чи побільшена пасіка.

Бо замало маємо бджіл і надто скромні наші пасіки!

Самі лікуємо свої тварини

По наших селах можна часто зустрінути хвороби домашніх тварин, а невідомість запобігати їм та лікувати їх спричинює великі втрати сільському господарству, отже і загальній господарці країни.

Хвороби тварин, як і хвороби людей, ділимо на три роди. Найнебезпечніші з них це заразливі хвороби, що їх викликають заразні або бактерії і які поширюються посередно — через приладдя, людей, пашу і т. д., або безпосередно — здорові тварини заражуються від хворих. До цих хворіб належать теж хвороби, що їх викликають галаси, тобто мащинькі комахи чи червачки, які живуть тканками та соками тіла тварин, винищують їх та спричиняють їх загибель.

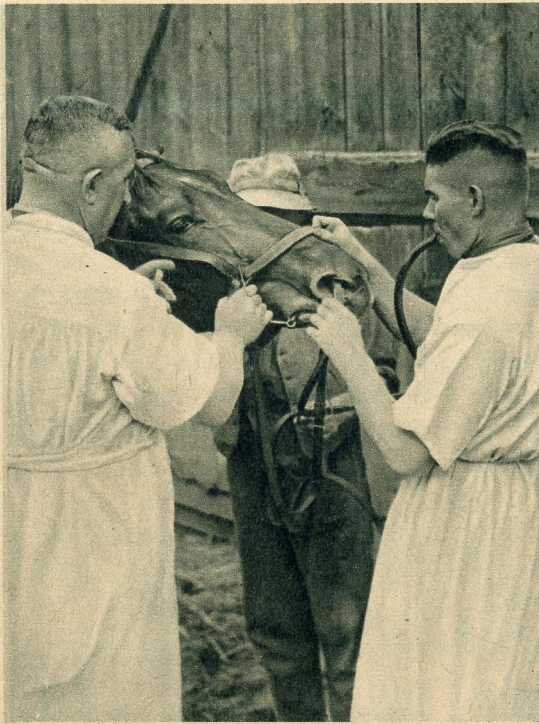
Другу групу тваринних хворіб творять хвороби, що їх причиною є неправильний обхід, невідповідний корм, погане приміщення та хибне уживання тварин. Це такі хвороби, як отроєння пашою, зокрема нездоровою, перекормлення, перестуди, охопати, м'ясневі паралічі, запалення віддихових доріг, кормового приводу і т. д.

Врешті до третьої групи тваринних хворіб зачислямо усякі скалічення, зломання костей, потовчєння зовнішніх і внутрішніх органів, невчасні породи від удару і т. д.

Заразливі хвороби тварин

Найголовнішою признакою цих хворіб є їх заразливість, яка й вимагає у випадку такої хвороби відокремлення здорових тварин від хворих та зараженого подвіря від решти села. Зогляду на великі втрати, які ці хвороби спричиняють, треба кожний їх випадок зголосити в найближчому громадському уряді або у ветеринарного лікаря. До таких хворіб належить у коней носатизна, стадна зараза, зідлива недокровність, груда, сказ і короста; у рогатої худоби прищипа, чума, шелестниця та сказ; у овець всі згадані хвороби рогатої худоби та короста; у безріг прищипа, рожа та сказ; у домашньої птиці холера, біла бігунка, сказ; у пеїв і котів сказ. Кожний випадок цих хворіб треба негайно зголосити та застосуватися до вказівок ветеринарного лікаря.

Є заразливі хвороби, при яких нема обов'язку зголошувати їх урядово, але власник тварин, які на ці хвороби занепади, має обов'язок не допустити цієї хвороби до сусідських загород. Це шкрофули та заразливий аборт (передчасні породи) у коней й, отверті сухоти легенів, вимя, кишок і заразливий аборт у рогатої худоби, бігунка й посочниця

Хворому на кольку коневі закладають сонду

у телят, запалення родних органів у безріг, заразлива бігунка, тиф і дифтерія у поросят, хвороби рогатої худоби, овеча віспа та червачна зараза (мотилиця) в овець, врешті тиф, кокеїдоза, червачна зараза та дифтерія у дробу. У випадку одної з цих хворіб треба негайно відлучити хворі тварини від здорових, а приміщення хворих тварин, зокрема ж породових обор для кобил, коров, то льох, докладно дезинфекувати. Хворі на заразливі недуги тварини повинні мати свіжу дезинфеговану підстилку, чисте повітря, чисто вимиті жолуби та напувальний посуд, їм треба давати точно ліки та дбати про те, щоб мали багато світла й одномірну теплоту. В кожному доброму господарстві повинні теж бути найважливіші ветеринарні прилади та ліки, тобто гегар з леватиною об'єму 3—5 літрів,

підливачка з густою сіткою для дезинфекції долівки та гноївень, опорескувачі чи квачі до дезинфекції стін, відро чи миска для дезинфекційних речовин, сильний 2—4 м. довгий і 5—8 мм. грубий шнур для породів, застрикова шприцка, об'єму 20 куб. см. з голками до неї, врешті кілька чистих шматків полотна. А з ветеринарних ліків повинні бути у кожному господарстві: 100 гр. деревної вати, 10 м. бандажу, 100 гр. креоліни або лізолу, 100 г. окисненої води, 1000 г. розчину ріванолу (1:4000), 1 кг. їдкої соди, 20 кг. негашеного вапна, шматок мила і 0.5 л. скаженого спирту. Лікування заразливих недуг вимагає докладних вказівок ветеринаря, а тому треба завжди до нього у випадку таких хворіб звернутися.

Хвороби від поганого обходу з тваринами

До тієї групи хворіб зачислимо хвороби кормового проводу, віддихових органів, кровообігу, врешті мочево-полових органів. Незаразливі хвороби кормового проводу бувають звичайно від зіпсутої паші або перекормлення. Признаки їх у всіх тварин майже однакові: брак апетиту, труднощі у відходах, в деяких випадках гостра бігунка, часто висока гарячка та ненормальний кал. У таких випадках треба в першу чергу застосувати діету, а води подавати небагато й літну. Крім цього дати тваринам на прочищення глівберську сіль

Дезинфекція ратиць в часі прищипці

(400—600 г. для дорослої тварини) та пігулку з альоесу і тіста. Якщо шлунок тварини надто перевантажений і бувають труднощі з відходами, добре є дати левативу з теплої води з милом, а коли кишки чисті, лікувати тварину напаром мятки, румянцю, коріння татарського зілля, центурії та анижу, при чому найкращий є напар з мішанки цих зілля. Бігунку молодих тварин лікуємо, дезинфекуючи їх кормовий провід, тобто подаємо їм порошок деревного вугілля, порошок ребарбару, кальомель і т. д. Після хвороби даємо звірятам довший час невеликі порції легкостворюваної папші — дерте збіжжя, дрібне сіно,

дрібно січені окопові. Хворі тварини повинні мати теплі, сухі і чисті приміщення, свіжу підстилку, а кормовий їх провід лікуємо не тільки з нутра, але й з зовні теплими окладами.

Хвороби кровообігу є куди складніші, їх тяжче розпізнати, а тому й лікувати їх треба за вказівками ветеринарїйного лікаря, хоч основи лікування цих хворіб такі ж, як і попередніх. Врешті хвороби мочево-полових органів вимагають вже поради ветеринарїйного лікаря-спеціаліста. Це дуже важкі до лікування хвороби й вони вимагають уже спеціальних заходів.

КУТОК ГОСПОДИНІ.

Часто вживане у нас прислів'я »Чому легше, коли можна тяжче?« наводить у щоденному житті постійне застосування. Скільки ж то дороги робимо нераз непотрібно, скільки рухів та роботи виконуємо зайвої, а все тільки тому, що не здаємо собі справи, що працю можна собі облекшити. І ось подаючи кілька рад, як це зробити, можемо запевнити господинь, що якщо вони виконуватимуть ці ради, заощадять не тільки свої сили і здоров'я, але й найдуть час на заслужений відпочинок.

Кожна господиня повинна у власному інтересі скласти собі план праці на цілий рік та на кожний місяць. Такий план треба потім доповнити подробицями на кожний тиждень і на кожний день. Крім цього добре є при звичайти дітей і всіх хатних до тієї програми і встановленого плану дня та черги робіт.

Робітний день триває в літі 12—18 годин, а проте можна його облекшити та скоротити, застосовуючи різні дрібні полекші. Під цим оглядом, зокрема для домашньої праці, має засадниче значіння доцільне розпланування кухні, комори та цілого подвіря, а також доцільне внутрішнє влаштування і приладдя. Якщо іде про жіночий варстат праці, кухню

то в ній полекшити працю можуть нераз дрібнички. Буває от, сільничка знаходиться на другому кінці кухні і, готуючи страви, треба по сіль кожний раз до неї бігати, горшки стоять десь високо під стелею, або навпаки — десь під столом. Ясно, що шукаючи їх, господиня тратить час і сили і це діється кожного дня.

У великій пригоді в кухні може стати шафа з практично розложеними полицями, у яких господиня має під рукою все, що їй потрібне, отже не тільки посуду, але й невеликими кількостями в мішатах, коробках та стоях різні харчеві засоби. Непотрібна крутанина до кухні забирає кожного дня кілька годин, хоч ми цього й не помічуємо і щойно ввечері від втоми не можемо рухнутись. А чейже так легко зарадити цьому!

І так скрізь: куди не глянь, скрізь можна собі легким коштом та добрим помислом помогти. Чейже можна собі заощадити чимало двигання, коли маємо невеличкий візок або тачки, якими легко перевезти білля до прання, бараболі чи тяжкі кошики. Можна і при змиванні посуду ввести дрібні полекші, бо чи треба конче згинатися до цєбрика на долівці? Чейже невеликим коштом можна влаштувати

собі постійну змивальню з відпливом брудної води. Можна облекшити і найтяжчу жіночу працю, прання білля, вже хочби так, щоб облекшити доплив та відплив води. Велику прислугу може в тому віддати гумовий вуж, який легко залучити від помпи до балії. А коли маємо звичайну керницю, то й тоді можна зробити великі запаси води та легко переливати їх до балії при помочи такого вужа. Тоді доволі вложити один кінець вужа у збірник з водою, а з другого кінця вужа втягнути устами воду, що сама буде вже відтепер плисти, без огляду на положення збірника та балії. Зробім собі ще дерев'яну лапку, яка притримає нам вужа на краю балії, зробім на дні балії невелику діру, заткану допасованим корком, для відпливу води чи ринвочку біля балії, а все це облекшить нам працю. Навіть звичайна плетінка з лозини, на яку будемо класти невикручене ще білля, і вона полекшить нам працю.

І так можна ввести корисні дрібниці та зміни на краще і в багатьох інших ділянках хатнього господарства. Але багато часу й праці заощадить нам вперш усього зразковий лад серед підручного приладдя, якого потребуємо. Тому й повинно мати свою шафку в шопі городове приладдя, а в хаті найде господарня легко якийсь кут за дверима сіней чи під сходами на горище, який можна добре використати на щітки, шмати, ведра та все, чого потребує до прятання. Запопадлива господарня подбас теж про доцільне та практичне влаштування комори й пивниці, у яких переховуватиме овочі та ярини на полицях, в шуфлядах чи перегородах. Врешті і на подвірі та на полю може господарня зробити чимало такого, що облекшить їй тяжку працю.

Збираючи цих кілька вказівок, побачимо: Не треба ані великих коштів, ані надто великої фаховості, щоб у багатьох випадках полекшити собі працю. Для цього доволі тільки

Звичайна плетінка з лозини на балії, а скільки облегшує роботу!

застанови, підприємчivosti, хисту та кількох нераз сотиків. Основою цих полекш буде теж переховування приладдя та потрібних засобів недалеко місця праці, врешті лад і чистота серед них. А полекшення праці буде тоді не попиранням лінивства, як дехто думавби, навпаки: правильний відпочинок і облекшення праці збільшать тільки її видаєність.

Селянинові треба вчитись!

Хліборобство — це теж наука, яка постійно йде вперед. Хто не йде з нею, мусить залишитись позаду і другим буде краще від нього. Тимто пам'ятайте про

господарський часопис і книжку!

Хліборобство в Дистрикті Галичина

Характеристичною ціхою хліборобства в Дистрикті Галичина за австрійських і польських часів було велике роздрібнення рілі: на 100 га припадало згідно зі статистикою 114 мешканців, а на орну землю 165 на 100 га. Сьогодні густота хліборобів на селі виказує 75%. Згідно з давньою польською статистикою орної землі було 3,600.000 га на 700.000 господарів, в тому 610.000 господарів було власниками до 5 га, 89.000 було власниками господарств від 5—50 га, а 1.000 господарів газдувало на 450.000 га. З того виходить, що більших господарств було за польських часів 2%, а зі загальної суми землі на великі земельні простори припадало 12½%. У Райху малих хліборобських господарств т. зн. таких, що мають 5 га і менше є 52,6%, а в Галичині є тепер 89%.

За большевицьких часів господарства, що мали понад 5 га, поділено поміж менші або поміж рільних працівників, за те деякі більші господарства залишено в формі колхозів та совхозів. Хлібороби, що працювали в колхо-

зах, мали багато полегш у заплаті данини і здачі контингентів, за те хлібороби на приватних ґрунтах платили багато більші податки, а це мало метою поволі зліквідувати приватну власність. Большевики мали плян запровадити в Галичині колхози, а про це свідчить факт, що організували хліборобські стації, засоблені машинами, тракторами, молотільними, косярками, плугами й сівалками, яких вживають у великих господарствах. Малі господарства й їх працівники, що їм большевики приділили землю, не могли раціонально її управляти й через те дохід з тих 90.000 розділених господарств, які мали 2,000,000 га землі, був, якщо йде про продукцію, на 50% менший. Таксамо у колхозах та совхозах не управляли яких 10—15% землі, а й решта не була раціонально оброблена. Через те й земля не давала цієї користі, яку могла дати.

Така господарка вела з одного боку до повної ліквідації приватної власности, з другого боку не підносила загального стану до того рівня, який можна було досягнути.

В П И С И до сільсько-господарських шкіл

Відділ Науки й Навчання при Уряді Губернатора Дистрикту Галичина веде такі сільсько-господарські школи:

I. Сільсько-господарські школи нижчого типу:

А. ЗАГАЛЬНО ОСВІТНІ:

1) Однорічні *Сільсько-господарські школи чоловічі* (для господарів), що будуть отворені в кожній окрузі.

Умовини прийняття:

- а) Покінчення 16 років життя,
- б) „ щонайменше народньої школи,
- в) „ дворічної практики у власному, або чужому господарстві.

2) Однорічні *Сільсько-господарські школи жіночі* (для господинь), що будуть отворені в кожній окрузі.

Умовини прийняття:

- а) Покінчення 16 років життя,
- б) „ щонайменше народньої школи,
- в) „ дворічної практики у власному, або чужому господарстві.

Б. для споріднених звань:

3) Однорічні *Городничі школи у Львові й Заїццях*.

Умовини прийняття:

- а) Покінчення 16 років життя,
- б) „ щонайменше народньої школи,
- в) „ дворічної практики у городничому господарстві або покінчення сільсько-господарської школи, якщо кандидат не має практики,

- г) Покінчення однорічного підготовчого курсу, якщо кандидат не має сповнених умовин під в).

II. Сільсько-господарські школи вищого типу:

А. ЗАГАЛЬНО-ОСВІТНІ:

4) Дворічні чоловічі *Хліборобські школи в Черниці коло Стрия й у Слобідці Тисній коло Коломиї*:

Умовини прийняття на перший рік школи:

- а) Покінчення 18 років життя,
- б) „ 8 клас советської десятирічки, або 4 клас гімназії нового типу,
- в) „ 3 річної фахової школи,
- г) „ 1 річної практики в сільському господарстві.

Умовини прийняття на 2 рік школи:

- а) Покінчення 19 року життя,
- б) Шкільна підготовка як до 4. І. б),
- в) Покінчення 2 річної практики в сільському господарстві,
- г) Складення вступного іспиту з німецької та української мов, рахунків і природознавства.

Умовини прийняття для абсолювентів сільсько-господарських советських технікумів і зоотехнікумів на 1 і 2 рік:

- а) Вступний іспит,
- б) Умовини як під а), б), в), г).

5) *Школа сільських господарів*. (Дворічна жіноча сільсько-господарська школа; місце буде пізніше подане).

Умовини прийняття на 1 рік школи:

- а) Покінчення 18 року життя,
- б) „ 8 клас советської десятирічки, 4 клас гімназії нового типу, 3 річної фахової школи,
- в) Покінчення 1 річної практики в сільському господарстві,
- г) Складення вступного іспиту з української і німецької мов, рахунків і природознавства.

Умовини прийняття на 2 рік школи:

- а) Покінчення 19 року життя,
- б) „ шкільної підготовки як під 5. І. б),
- в) 2 річної сільсько-господарської практики,
- г) Складення вступного іспиту з української і німецької мов, рахунків і природознавства.

Умовини прийняття для абсолювентів советських господарських технікумів і зоотехнікумів на 1 і 2 рік школи:

- а) Вступний іспит,
- б) Умовини як під 1 і 2 а), б), в), г).

Б. ДІЯ СПОРІДНЕНИХ ЗВАНЬ.

6) Дворічна *Городнича школа у Львові*.

Умовини прийняття:

- а) Покінчення 18 років життя,
- б) „ 8 клас советської десятирічки, 4 клас гімназії нового типу, 3 річної фахової школи,
- в) „ 2 річної практики в городничому господарстві або покінчення сільсько-господарської школи,
- г) Складення вступного іспиту з української і німецької мов, рахунків і природознавства.

Покінчення шкіл 4, 5, 6 дає змогу працювати в господарствах і підприємствах. Після дальших студій на педагогічних курсах або у високій сільсько-господарській школі абсолювент буде могти працювати учителем в сільсько-господарських школах, повітовим чи волосним агрономом або інструкторкою сільських господарів.

Хто хоче бути прийнятий до шкіл під 1, 2, 3, 4, 5 і 6, мусить мати такі залучники:

1. Власноручно написаний життєпис з поданням дати народження, імен і прізвищ обоїх батьків, назв покінчених шкіл і дати покінчення відбутої практики.
2. Нелегалізований підпис метрики хрещення.
3. Лікарське свідоцтво.
4. Докладну адресу (місцевість, пошта, повіт).

Подання спрямовувати до *Уряду Губернатора Дистрикту Галичина, Відділ Науки й Навчання (Фахові школи) у Львові, вул. Румунська 4*. (Ан дас Амт Гуверниєр дес Дистрикте Галицієн, Абт. Віссеншафт унд Унтерріхт, Беруфс унд Фахшуплен, Лемберг, Румененштрассе 4).

— Ну, як тобі йде пасіка, Іване?

— О, дуже добре. Меду ще я не брав, але бджоли покусали вже ексекютора і поліція...

* * *

— Скажи мені, Ганю, чи твоя сестра не є проти мене?

— Навпаки. Вчора мама казала, що ти виглядаєш як дурень, то сестра взяла тебе в оборону, мовляв, не можна судити людини зі зверхного вигляду...

* * *

— Івасю — каже вчитель до учня, читаючи його задачу на тему «Наш пес» — твоя задача зовсім така сама, як твого брата...

— А бо прошу пана, то є той сам пес.

Три хвилини сміху

В антиці

До антики входить якийсь хлопець.

— Я хотівби просити якогось ліку від болю.

— А який у вас біль?

— Гм, не знаю ще, це буде залежне від того, як мене зустріче жінка.

Останній раз

Гринько повдовів уже втретє. Після поминків вертається до хати зі своїм кумом, що ледви держиться на ногах. Сідає отже на лавку і каже:

— Я тобі тільки те кажу, що я оце був останній раз на похоронах твоєї жінки. Більше вже мене на це не візьмеш...

* * *

— Що ви хотілиб: шість дочок чи мільон золотих?

— Шість дочок.

— А то чому?

— Бо як хто має мільон, то хотівби ще, а як хто має шість дочок, то має досить.

* * *

— Знаєте, куме, я зі своєю старою ніколи не сварюся. Допоудня вона робить, що хоче, а пополудні я роблю, що вона хоче...

* * *

Батько й мати ведуть раду про майбутнє найстаршої дочки.

— Я буду чекати, каже дочка, аж мені хтось гідний трапиться...

— Ти дурна, перебиває їй матір, ти думаєш, я чекала, аж мені хтось гідний трапився?...

* * *

Челядник: Пане майстер, чи ви мені дали в вухо на жарт, чи на правду?

Майстер: На правду.

Челядник: Ну, це розумію, бо я, правду казати, таких жартів не дуже люблю.

— Ви, куме, послушали моєї ради і повісили полотно, що мало плями, на полотні до сонця? Пропали плями, правда?

— Пропали. Але й полотно пропало.

* * *

Суддя: Признаєтесь до тієї крадежі, чи ні?

Підсудний: Зараз, пане суддя, зараз. Я ще не знаю, що скажуть свідки.

* * *

— Як то — каже адвокат — ви, Василю, обіцяли мені шинку з вашого підсвинка, чи ні?

— Та обіцяв, пане месіашу — каже Василь і чіхає голову — але підсвинок якось видужав.

* * *

— Ви, сусідо, не гнівайтесь, що я вас назвав тоді в люті злодієм. Ви знаєте, який я: в мене що на серці — те і на язичі...

* * *

Податковий екзекутор: — Так ти, сину, кажеш, що татуня нема в хаті.

Івась: — Бігме нема. Як не вірите, то шукайте скрізь, тільки до курника не заглядайте...

* * *

— Місяць лютий був кращий, як усі інші.

— Так? А то чому?

— А бо чоловік журиється тільки 28 днів, а не 30 чи 31...

* * *

— Скажи мені, дочко, як ви там з Павлом живете?

— О, ми, мамо, як два голуби...

— Так? Тобто він відівчився потягати горівку?

— Ні, мамо. Я навчилася...

* * *

Петрусь гойдається на вуйкових колінах і каже:

— Це дуже приємно, вуйку, але я волівби переїхатись на правдивому ослі...

Різні годівельні відомости

1. Календар вагітності домашніх тварин, обчислений на цілий рік у 10-денних відступах

Вагітність почалася дня	Отже порід буде дня			
	у корови	у кобили	у льохв	у вівці
1 січня	12 жовтня	6 грудня	30 квітня	3 червня
11 "	22 "	16 "	10 травня	13 "
21 "	1 листопада	26 "	20 "	23 "
31 "	11 "	5 січня	30 "	3 липня
10 лютого	21 "	15 "	9 червня	13 "
20 "	1 грудня	25 "	19 "	23 "
2 березня	11 "	4 лютого	29 "	2 серпня
12 "	21 "	14 "	9 липня	12 "
22 "	31 "	24 "	19 "	22 "
1 квітня	10 січня	6 березня	29 "	1 вересня
11 "	20 "	16 "	8 серпня	11 "
21 "	30 "	26 "	18 "	21 "
1 травня	9 лютого	5 квітня	28 "	1 жовтня
11 "	19 "	15 "	7 вересня	11 "
21 "	1 березня	25 "	17 "	21 "
31 "	11 "	5 травня	27 "	31 "
10 червня	21 "	15 "	7 жовтня	10 листопада
20 "	31 "	25 "	17 "	20 "
30 "	10 квітня	4 червня	27 "	30 "
10 липня	20 "	14 "	6 листопада	10 грудня
20 "	30 "	24 "	16 "	20 "
30 "	10 травня	4 липня	26 "	30 "
9 серпня	20 "	14 "	6 грудня	9 січня
19 "	30 "	24 "	16 "	19 "
29 "	9 червня	3 серпня	26 "	29 "
8 вересня	19 "	13 "	5 січня	8 лютого
18 "	29 "	23 "	15 "	18 "
28 "	9 липня	2 вересня	25 "	28 "
8 жовтня	19 "	12 "	4 лютого	10 березня
18 "	29 "	22 "	14 "	20 "
28 "	8 серпня	2 жовтня	24 "	30 "
7 листопада	18 "	12 "	6 березня	9 квітня
17 "	28 "	22 "	16 "	19 "
27 "	7 вересня	1 листопада	26 "	29 "
7 грудня	17 "	11 "	5 квітня	9 травня
17 "	27 "	21 "	15 "	19 "
27 "	7 жовтня	1 грудня	25 "	29 "

Час вагітності триває пересічно:

- 1) У корови приблизно 285 днів, але бувають значні відхили від 260 — 290 днів, при чім звичайно, коли має бути бугай, вагітність продовжується.
 - 2) У кобили приб. 340 днів, відхили від 340 до 410.
 - 3) У льохв приб. 120 днів.
 - 4) У вівці приб. 150 днів.
- Кури сидять пересічно 21, індики 27, гуси 30, качки 30 днів.

2. Родова дозрілість у тварин

Звіріята	У віку літ		
	родова тяга приходить	коли найбільш надається до розплоду	втрата родової тяги
кобила	1½	1—15	25
огер			
корова	¾	2—12	20
бугай			
льоха-кнур	6 місяць	¾—6 років	8
вівця	6 місяць	¾—5 років	8
домаш. дріб		1—3 років	4

Час тривання родової тяги у самиць

- 1) У кобили виступає в 10 днів по породі, триває 24—36 годин, а в разі незапліднення вертається що 8—10 днів.
- 2) У корови приходить найбільш в 6 тиж. по породі, триває 24 до 36 годин, а якщо незапліднена, вертається в 28 днів, часто і скоріше.
- 3) У льохи приходить в 42 днів по породі, триває 24 до 72 годин та вертається по 42 днях.
- 4) У вівці приходить в 42 днів по породі, триває 24—36 год. та вертається по 42 днях.

Кілько самиць повинен покривати самець в однім році?

Бугай 80 корів

Баран 45 овець

Огер 50 кобил

Когут 8—12 курок

Кнур 60 льох

3. Склад молока різних тварин

Молоко	Води	Білковин	Товицу	Цукру молоч.	Солей мінер.
Коровяче	87,70	3,5	3,5	4,5	0,64
Козяче	87,30	3,5	3,5	4,4	0,6
Овече	75,54	7,18	11,9	3,43	1,05
Свиняче	82,57	6,09	6,44	4,04	1,06
Кобиляче	90,26	1,89	1,09	6,65	0,31

4. Температура тіла, кількість віддихів та швидкість пульсу різних тварин

З ві р я т а	Температура в степ. Ц.	Кількість віддих. на хвилину	Кількість ударів пульсу на хвил.
Рогата худоба до року	38,6—40	15	60
Рогата худоба вище року	37,5—39,5	15	60
Коні до року	39,5	12	20
Коні старші	37,5—38,5	10	45
Вівці	38,5—40	26	80
Кози	38,5—40	20	80
Свині	38 —40	10	70
Пси	38 —39,5	12	90
Коти	38,5—39,5	20	130
Домашні птиці	39,5—43		

5. Пересічна позарізна вага

Вага позарізна вола	дає	49,5%	живої ваги
" " бугая	"	57,5%	" "
" " корови	"	47,5%	" "
" " ялиць	"	62,5%	" "
" " телятка	"	62,5%	" "
" " безроги	"	77,5%	" "
" " овець та кіз	"	42,0%	" "

6. Позарізна видайність худоби

В и д а й н і с т ь	Годованці живої ваги 500—700 кг	Худоба підгодо- вана живої ваги 300—500 кг	Худа худоба живої ваги 250—400 кг
М'ясо	58—60%	48—58%	± 40%
Шкіра	9—10%	9—10%	9—10%
Товщ (без ниркового).	3%	3%	1%
Подроби (серце, легені, печінка).	3%	3%	3—4%
Ноги	2%	—	2%
Шлунок по випорожненню	1½%	1½%	1½%
Кишки по випорожненню	1%	1%	1%
Кров	3%	3%	3—4%
Зміст шлунка, кишок	16½—18½%	26½—29½%	36½%

7. Безроги

В и д а й н і с т ь	Ж и в а в а г а	
	98 кг	201 кг
Солонина	20,00%	28,00%
Сало	4,50%	7,50%
М'ясо	35,00%	35,40%
Шлунок та кишки	3,40%	2,00%
Щітина та шкіра	0,60%	0,50%
Голова, легені, печінка тощо	9,00%	4,50%
Кров	2,50%	2,00%
Зміст шлунка та кишок	25,00%	20,00%

8. Як розпізнати вік тварин

Рогата худоба. По породі 2 сікачі в долінній щелепі т. з. кліщі.

До трох тижнів виростають всі сікачі.

До 20 місяців тільки молочні сікачі.

До 2 років виростають сталі сікачі.

До 2½ років 2 пари сталих сікачів.

До 3 років 3 пари сталих сікачів.

До 4 років всі сталі сікачі.

Коні. Лоша по породі має 2 пари сікачів т. з. кліщів.

По 4—6 тижнях виростають 2 пари молочних сікачів т. з. середняків.

По 4—6 місяців виростають 3 пари молоч. сікачів т. з. крайняків,

По 2½ роках змінюються молочні сікачі на сталі.

До 3½ років змінюються молочні середняки на сталі.

По 4½ роках змінюються молочні крайняки на сталі.

На сікачах знаходяться у коней ямки т. з. реєстри, у долінній щелепі глибокі 6 мм,

а в горішній 12 мм. В міру, як стираються зуби, ямки ті мають і зникають врешті зовсім.

Реєстри гинуть в долінній щелепі на сікачах в 6 році, на середняках в 7 році, та на крайняках в 8 році.

В горішній щелепі на зубах до 9 року, на середняках в 10 році, на крайняках в 11 році.

11-літний кінь не має вже реєстру, зуби його в перерізі мають поперечно овальний вигляд.

Від 12—18 року зуби тратять овальний вигляд, а починають прибирати круглий вигляд.
Від 18—24 р. прибирають в перерізі трикутний вигляд, а від 24 року знову овальний вигляд.

Свині. Новородок-порося має найчастіше 4 т. з. кутні сікачі та 4 рубачі (кли).

До 15 днів виростає 8 горішніх молочних зубів.

До 3 місяців виростають всі черніні зуби та чотири нові сікачі-середняки.

В 4 місяці свиня має вже всі молочні зуби.

По $\frac{1}{2}$ році до 8 місяців змінюються кутні сікачі долішньої щелепи на сталі сікачі.

Приблизно у 10 місяці випадають молочні рубачі (кли).

В 12 місяці випадають сікачі-середняки.

Приблизно по $1\frac{1}{2}$ року кінчиться зміна молочних черніних на сталі.

По скінченню 2 років свині мають вже всі сталі зуби.

Вівці по породі мають 2 сікачі.

8 дня виростає 1 пара сікачів-середняків, приблизно в другім тижні 2 пара сікачів-середняків, від 3 до 4 тижні виростають крайні сікачі.

В 12 місяці змінюються сікачі на сталі зуби.

Приблизно по 2 роках приходить зміна 1 пари середних сікачів на сталі.

По $2\frac{1}{2}$ роках змінюються 2 пари середних сікачів.

По $3\frac{1}{2}$ роках приходить зміна крайних сікачів на сталі.

Таблиця мішання штучних погноїв

Як послуговуватися таблицею

У доземій колоні шукаємо назви одного погною.

У поземій колоні шукаємо назви другого погною, який евентуально хотіли б ми змішати зі собою.

На перехресті цих колон:

 означає, що ті погної можуть бути зі собою змішані також і на довший час перед засівом мішанки.
означає, що ті погної можуть бути зі собою змішані тільки безпосередньо перед їх засівом на полі.
означає, що не можна мішати їх зі собою, а сіяти тільки окремо.

	Азотняк	Вапнева селітра	Селітрак	Сірчан амону	Азотнякова супертомасина (селітра та селітра)	Содова селітра	Нітрофос	Вапнамон	Супертомасина (та томасина значайна)	Суперфосфат	Фосфоритова мучка	Потасові соли та калімаг	Каліт	Палене вапно (окис вапна)	Вапняк (вуглян вапна)	Обірник
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	1
Азотняк	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Вапнева селітра	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Селітрак	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Сірчан амону	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Азотнякова супертомасина	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Содова селітра	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Нітрофос	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Вапнамон	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Супертомасина (та томас. звич.)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Суперфосфат	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Фосфоритова мучка	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Каліт	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Потасові соли та калімаг	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Палене вапно (окис вапна)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Вапняк (вуглян вапна)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Обірник	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	1

В колоні обірник, що не відноситься до решти таблиці:

білий квадрат

(не можна мішати) значить, що штучні погної треба засівати перед гіосенням обірником.

чорний квадрат

(можна мішати) значить, що штучні погної можна засівати також безпосередньо по або перед гіосенням обірником.

Правила помічного ґноєння найважливіших городовин

Назва ярин	Плодозмін	Погної в кг. на 100 м². поверхні	Спосіб стосування
Капуста в голівках, волоська, бруксельська, каляріпа, каляфіори	на обірнику	1½ кг. азотняку 2 кг. потасової соли 1½ кг. вапневої салітри	на 3—5 днів перед садженням росад 3 тижні по засадженню
Ті самі ярини	без обірника	2 кг. азотняку 4 кг. потасової соли 2 кг. супертомасини 1 кг. вапневої салітри 1 кг. вапневої салітри	змішані висіяти на 5 днів перед садженням в 3 тижні по засадженню, за дальші 3 тижні
Редьківця, шпінак, салата	в 2-гім році по обірнику	1½—2 кг. азотняку 3 кг. супертомасини 3 кг. потасової соли 1 кг. вапневої салітри	змішані розсіяти, заволочити, по 3 днях засіяти насіння, коли зійде та закоріниться рослина
Цвіклові буряки, морква, петрушка, салери	в 2-гім році по обірнику	2 кг. азотняку 1 кг. супертомасини 3 кг. потасової соли 1 кг. вапневої салітри	на 3 дні перед засівом насіння по прориві
Цибуля	в 2-гім році по обірнику	2 кг. сірчану амону 2 кг. супертомасини 2 кг. потасової соли	висіяти перед засівом насіння та заскородити змішані висіяти 3 дні перед засівом нас. та заскородити
Фасоля, горох	в 3-тім році по обірнику	3 кг. супертомасини 2 кг. потасової соли 1—1½ кг. вапневої салітри	змішані висіяти перед засівом насіння, коли зійде, оскільки управляємо рослини на зелені стручки
Огірки, помідори	на обірнику	2 кг. азотняку 3 кг. супертомасини 3 кг. потасової соли 1—1½ кг. вапневої салітри	змішані погної висіяти на кілька днів перед садженням та добре прискородити коло рослин, коли зійдуть і закоріняться
Кукурудза	в 2-гім році по обірнику	1½ кг. азотняку 2 кг. супертомасини 2 кг. потасової соли	змішані погної висівати на підготовану землю, а по 3 днях засіяти насіння
Шпараги		1½ кг. вапневої салітри 1 кг. азотняку 2 кг. супертомасини 3 кг. потасової соли	на весну перед сипанням кіпчиків змішані засіваємо по скінченню зборів та розкиненню кіпчиків
Полуниці		1 кг. азотняку 2 кг. супертомасини 1 кг. потасової соли	змішані висіяти раною весною рівнобіжно до рядів рослин та прикопати

УВАГА: 1 кг. на 100 м². відповідає пайці 100 кг. того погною на 1 га.

Подані пайки по перерахуванню на гектари дають те саме число у метричних сотнарях.

Час дозрівання та стосування відмін овочевих дерев

Пояснення знаків: „0” вдається на легких та убогих ґрунтах, „00” вимагає доброї землі, „000” вимагає важкого та вогішого ґрунту, „п” сортимент ушляхотнений на півті, „д” сортимент ушляхотнений на дичці, + = так, — = ні.

Сортимент	Час дозрівання	ґрунтові вимоги	Найвідпов. сортим. дерев		Надаються до	
			пенні	кар-лові	упр. в полі	при шляхах
Яблуні						
Антонівка	жовтень—листопад	0	+	—	+	—
Антонівка камінна	листопад—січень	0	+	—	+	—
Апорт (Ціс. Олександ.)	жовтень—листопад	0	+	+	—	—
Біле прозоре	липень—серпень	0	+	+	—	—
Бойкен (Золотівка Бойкена)	січень—весна	0	+	—	+	+
Бурштівка	лютий—березень	00	+	—	+	—
Харламовське	серпень—вересень	0	+	+	+	—
Гльогерівка (Папена литов.)	вересень—квітень	000	+	+	—	—
Гльогівка (Гавтгорден)	вересень—листопад	0	+	—	—	—
Графштинок	жовтень—грудень	000	+	+	—	—
Графштинок інфлянський	друга пол. вересня	00	+	—	—	—
Горогівка велика	січень—травень	000	+	—	+	+
Кальвія черв. осіннє	жовтень—листопад	00	+	+	—	—
Кантівка Данцігська	жовтень—лютий	0	+	—	+	—
Кардинальське червоне	листопад—січень	0	+	—	—	+
Коштеля	грудень—березень	0	+	—	+	—
Кронсельське	вересень—жовтень	0	+	+	—	—
Королева ренет	грудень—березень	00	+	+	—	—
Княже	вересень—грудень	0	+	—	—	—
Кузино	січень—березень	0	+	—	—	+
Малинове оберляньське	жовтень—січень	00	+	+	—	—
Монтвіллівка	жовтень—січень	0	+	—	—	—
Оливка біла (Астраханська)	липень—серпень	0	+	—	—	—
Оливка червона	серпень	00	+	+	—	—
Онтаріо	січень—червень	0	+	+	—	—
Паперівка біла (літня балтійська = Вайсер Клярапфель)	серпень	0	+	+	+	—
Пісгуда знаменита (Пісгуд Нон Савх)	листопад—лютий	00	+	+	—	—
Пепіна жовта Ліннея (Бельє-флер)	листопад—квітень	00	+	+	—	—
Пепіна лондонська	грудень—квітень	000	+	—	—	—
Пепіна Рістона	грудень—квітень	000	+	+	—	—
Гарне з Боскупу	грудень—березень	00	+	+	+	—
Ренета Бавмана	грудень—березень	0	+	+	+	+
Ренета Бленгаймська	грудень—березень	00	—	+	—	—
Ренета Касельська	лютий—липень	00	+	+	+	+
Ренета Кокс помаранчева (Кокс д'оранже)	листопад—лютий	00	+	+	+	—
Ренета Кульона	грудень—березень	00	+	+	+	—
Ренета Ляндсберзька	листопад—лютий	00	+	+	+	+
Ренета Орлеанська	грудень—квітень	00	—	+	—	—
Ренета Шампанська	січень—червень	00	+	+	—	+
Панна	серпень—вересень	0	+	—	—	—

Сортимент	Час дозрівання	Грунтові вимоги	Найвідпов. сортим. дерев		Надаються до	
			пенні	кар-лові	упр. в полі	при шляхах
Сігне Тілліш	листопад—лютий	0	+	+	—	—
Штетіна червона	грудень—червень	00	+	—	—	—
Титівка	вересень—жовтень	0	+	+	—	—
Зоря	листопад—березень	00	+	+	—	—
Залізняк	січень—червень	000	+	—	+	+

Груші

Аманліса	друга полов. вересня	00	+	—	—	—
Бера Деля	листопад—січень	00	+	+	—	—
Бера Ільонська	вересень—жовтень	0	+	—	+	+
Бера Дегля	жовтень—листопад	0	+	+	—	—
Бера Ульмська	жовтень	0	+	—	—	+
Бонкрета Вільямса	вересень	00	+	+	—	—
Добра Людвика	вересень—жовтень	00	+	+	—	—
Др. Ю. Гюйо (ранні)	серпень—вересень	0	+	+	—	—
Добра Сіра	вересень	0	+	—	—	+
Фаворітка Кляшпа	$\frac{1}{3}$ серп. — $\frac{1}{2}$ верес.	000	+	+	+	+
Йосефіна Мехельська	січень—лютий	00	+	+	+	—
Комісівка	жовтень—грудень	00	+	+	—	—
Конгресівка	жовтень	0	+	+	—	—
Король Собеський	липень	0	+	—	—	—
Королівна	вересень	0	+	—	—	+
Князя Ангюлемська	жовтень—листопад	00	+	+	—	—
Лукасівка	жовтень—грудень	00	+	+	—	—
Графиня Парижа	грудень—січень	00	+	+	—	—
Папавинка	жовтень—листопад	00	+	+	+	+
Парохівка (Де Куре)	листопад—січень	0	+	+	+	+
Помаранчівка	липень—серпень	0	+	—	—	—
Солянербірне	$\frac{1}{2}$ вересня — жовт.	0	+	—	—	—
Тіріотка (Евген Тіріо)	листопад—грудень	0	+	+	—	—
Урбаністка (Берр Кольома)	жовтень	0	+	+	—	—

Колір овочів

Сливи

Анна Спет (Мадярка синя)	кінець вересня	смагляво-фіялкова
Цісарська червона	" серпня	червона
Єрусалимка	початок серпня	червоно-жовта
Кірка	" вересня	темно-фіялкова
Льованка	половина серпня	темно-фіялково червона
Мірабелька з Мец	" серпня	жовта
Монфорська	серпень	пурпурово-фіялкова
Ренкльода Альтгана	кінець серпня	жовта
" Улена	початок серпня	жовта
" зелена	кінець серпня	зелена
Мадярка рання	половина серпня	фіялкова
" волоська	" вересня	фіялкова
" звичайна	кінець вересня	фіялкова

Сортимент	Час дозрівання	Колір овочів
Вишні		
Губенська	липень	брунатна, колірний сік
Еспанка	кінець серпня	червоно-брунатна, кол. сік
Гортензія	початок липня	жовта
Клепарівська	2-га половина липня	чорна, кол. сік
Княжка (червона)	2-га половина червня	темно-червона, кол. сік
Лутівка	липень	брунатно-червона, кол. сік
Міністр Підбільський	липень	темно-брунатна, кол. сік
Склянка звичайна	початок липня	темно-червона, кол. сік
Рання з Прін	червень	червона, безбарвний сік
Вислянка з Олівет	липень	темно-червона, кол. сік
Черешні		
Чорна велика	кінець червня	чорна
Фрома	" "	чорна, кол. сік
Гермерсдорфська	кінець липня	чорна
Гедельфінська	I половина липня	темно-червона
Кассіна вчасна	II " червня	" " , кол. сік
Кобурзька травнева	кінець травня	чорна
Маївка (кобурзька)	" "	темно-червона
Медівка (чорна вчасна)	кінець червня	чорна, кол. сік
Найвчасніша мархійська	початок червня	" " "
Великанка гедельфінська	половина липня	чорна
Великанка Наполеона	" "	вишнево-червона
Рожева вчасна	" червня	рожева
Рожева велика	кінець червня	жовта
Вердера вчасна	початок червня	пурпурово-чорна, кол. сік
Вольська вчасна	половина червня	темно-брунатна
Воскова (Дрогана жовта)	" липня	ясно-жовта
Волове серце	" "	чорна
Жовта велика	кінець червня	ясно-жовта
Морелі		
Амсен	кінець липня	пурпурова
Аркансас	кін. липня, пол. серп.	темно-пурпурова
Брігта рання	кінець серпня	пурпурова
Магдаленка червона	початок вересня	пурпурова
Ватерльоо	початок серпня	темно-червона на білім
Рання Олександра	половина липня	пурпурова
Рання Ріверса	половина серпня	ясно-жовта з червоним

МІРИ Й ВАГИ

Міри довжини

Основна міра довжини—це метр (м). Міра більша від метра 10 разів це декаметр.

- 10 м = 1 декаметр (дкм).
- 100 м = 1 гектометр (гм).
- 1000 м = 1 кілометр (км).
- 10000 м = 1 міріаметр ("м).

Міра менша від метра 10 разів зв. дециметр.

- 1 м = 10 дециметр (дм).
- 1 м = 100 сантиметр (см).
- 1 м = 1000 міліметр (мм).

В Галичині та на Буковині сяжень = 1 м 8 дм 9 см. На Вел. Україні 1 верства = 1066,8 м; сяжень = 2 м 13 см; 1 аршин = 0.711 м. Австрійська миля = 7.58 км.

Міри поверхні

Мірою поверхні є квадрат, якого всі чотири боки є однакові виміром. Квадрат, якого бік має 1 м, звемо квадратним метром (м²).

1 квадр. метр (м²) = 100 кв. дециметр (дм²);
1 квадр. дециметр (дм²) = 100 кв. сантиметр (см²); 1 кв. сантиметр (см²) = 100 кв. міліметр (мм²); 100 квадр. метрів = 1 ар (а);
100 арів = 1 гектар (га); 100 гектарів = 1 квадр. кілометр (км²); 100 квадр. кілометр = 1 квадр. міріаметр ("м²).

Поле і ліс міряють квадр. декаметром або аром і кв. гектометром або гектаром.

В Галичині та на Буковині морг = 1600 австр. сяжнів кв. = 57 арам 54 м² 64 дм²
На Вел. Україні морг = 1317 сяж. кв. = 5991 м²; 1 десятина = 10.925 м² або 1.09 га.

Міри об'єму тіл

Об'єм тіл міряємо шестистінником (кубом), якого всі шість граней є однакові виміром. Куб, якого грань має 1 м., називаємо шестистінним або кубічним метром (1 м³).

- 1 м³ = 1000 куб. дециметр. (дм³).
- 1 дм³ = 1000 куб. сантиметр. (см³).
- 1 см³ = 1000 куб. міліметр. (мм³).

Міри збіжжя й течі

Збіжжя й течі міряють літрою (л).

1 літр (л) = 1 дм³ = 10 децилітрів (дл).

10 л = декалітр (дкл).

100 л = гектолітр (гл).

На Вел. Україні відро = 10 квартам = 12.29 л.

Міри ваги

Мірою тягару є ґрам (г); є це тягар одного см³ чистої води, важеної при 4° Цельсія.

1 кг = 100 дкг (декаґрамів) = 1000 гр.

1 л води при 4° Цельсія важить 1 кг.

100 кг дає метричний сотнар або квінтал (кв); 10 кв дає тону (т); 1 т = 1000 кг.

В Галичині та на Буковині фунт = 1/2 кг.

На Вел. Україні фунт = 0.41 кг; 1 метричний сотнар = 6.2 пудам рос.

Міри часу

Основною мірою часу є 1 доба (1 д) = 24 годинам (24 г); 1 г = 60 хвилин (мінут) = 3600 с (секунда); 7 діб = 1 тиждень; 1 рік = 12 місяців = 52 тижні. В купецьких рахунках 1 рік = 360 днів, 1 місяць = 30 днів. Календарний звичайний рік має 365 днів, переступний 366 днів, 1° = 60' (мінут); 1' = 60" (секунд).

Ріжні міри

1 копа = 60 штук.

1 мандль = 15 штук.

1 тузин (дюжина) = 12 штук.

Одна беля паперу має 10 риз, 1 риза 10 лібер, 1 лібра 10 складок, 1 складка 10 аркушів.

Міра аптична

Аптичний фунт = 12 унцій; унція = 8 драхм; драхма = 3 скрупули; скрупул = 20 гран.

Переміна метричної міри на сяжні й морги

а) Переміна від 1 м² до 100 м².

м²	сяж²	м²	сяж²	м²	сяж²	м²	сяж²	м²	сяж²
1	0·28	21	5·84	41	11·40	61	16·96	81	22·52
2	0·56	22	6·12	42	11·68	62	17·24	82	22·80
3	0·83	23	6·39	43	11·96	63	17·52	83	23·08
4	1·11	24	6·67	44	12·23	64	17·80	84	23·36
5	1·40	25	6·95	45	12·51	65	18·07	85	23·63
6	1·67	26	7·23	46	12·79	66	18·35	86	23·91
7	1·95	27	7·51	47	13·07	67	18·63	87	24·19
8	2·22	28	7·79	48	13·35	68	18·91	88	24·47
9	2·50	29	8·06	49	13·62	69	19·18	89	24·75
10	2·78	30	8·34	50	13·90	70	19·46	90	25·02
11	3·06	31	8·62	51	14·18	71	19·74	91	25·30
12	3·34	32	8·90	52	14·46	72	20·02	92	25·58
13	3·61	33	9·18	53	14·74	73	20·30	93	25·86
14	3·89	34	9·45	54	15·01	74	20·57	94	26·14
15	4·17	35	9·73	55	15·29	75	20·85	95	26·41
16	4·45	36	10·01	56	15·57	76	21·13	96	26·69
17	4·73	37	10·29	57	15·85	77	21·41	97	26·97
18	5·00	38	10·57	58	16·13	78	21·69	98	27·25
19	5·28	39	10·84	59	16·40	79	21·96	99	27·53
20	5·56	40	11·12	60	16·68	80	22·24	100	27·80

100 м² = 1 ар = 27·80 сяжнів².

б) Переміна від 1 ара до 100 га.

га	ари	морги	сяжнів²	га	ари	морги	сяжнів²	га	ари	морги	сяжнів²
—	1	—	27·90	—	70	1	346·25	40	—	69	814·—
—	2	—	55·60	—	80	2	624·29	50	—	86	1418·—
—	3	—	83·40	—	90	3	902·32	60	—	104	422·—
—	4	—	111·22	1	—	4	1180·36	70	—	121	1025·—
—	5	—	139·02	2	—	5	760·22	80	—	139	29·—
—	6	—	166·80	3	—	6	341·08	90	—	156	633·—
—	7	—	194·63	4	—	7	1521·44	100	—	173	1236·—
—	8	—	222·43	5	—	8	1011·80	200	—	695	146·—
—	9	—	250·23	6	—	10	682·80	500	—	868	1082·—
—	10	—	276·—	7	—	12	262·52	600	—	1042	1018·—
—	20	—	556·—	8	—	13	1443·—	700	—	1216	655·—
—	30	—	834·—	9	—	15	1023·24	800	—	1390	291·—
—	40	—	1112·16	10	—	17	603·64	900	—	1563	1427·—
—	50	—	1390·00	20	—	34	1207·—	1000	—	1736	1064·—
—	60	1	68·21	30	—	52	210·—	—	—	—	—

100 арів = 1 гектар.

Переміна сяжнів² і моргів на гектари

сяжень ²	гектар	сяжень ²	гектар	сяжень ²	гектар	сяжень ²	гектар	сяжень ²	гектар	
1	0·0004	49	0·0176	97	0·0339	145	0·0522	310	0·1115	
2	0·0007	50	0·0180	98	0·0353	146	0·0525	320	0·1151	
3	0·0011	51	0·0183	99	0·0356	147	0·0529	330	0·1187	
4	0·0014	52	0·0187	100	0·0360	148	0·0532	340	0·1223	
5	0·0018	53	0·0191	101	0·0363	149	0·0536	350	0·1259	
6	0·0022	54	0·0194	102	0·0367	150	0·0539	360	0·1295	
7	0·0025	55	0·0198	103	0·0370	151	0·0543	370	0·1331	
8	0·0029	56	0·0201	104	0·0374	152	0·0547	380	0·1367	
9	0·0032	57	0·0205	105	0·0378	153	0·0550	390	0·1403	
10	0·0036	58	0·0209	106	0·0381	154	0·0554	400	0·1539	
11	0·0040	59	0·0212	107	0·0385	155	0·0557	410	0·1475	
12	0·0043	60	0·0216	108	0·0388	156	0·0561	420	0·1511	
13	0·0047	61	0·0219	109	0·0392	157	0·0565	430	0·1547	
14	0·0050	62	0·0223	110	0·0396	158	0·0568	440	0·1583	
15	0·0054	63	0·0227	111	0·0399	159	0·0572	450	0·1618	
16	0·0059	64	0·0230	112	0·0403	160	0·0575	460	0·1654	
17	0·0061	65	0·0234	113	0·0406	161	0·0579	470	0·1690	
18	0·0065	66	0·0237	114	0·0410	162	0·0583	480	0·1726	
19	0·0068	67	0·0241	115	0·0414	163	0·0586	490	0·1762	
20	0·0072	68	0·0245	116	0·0417	164	0·0590	500	0·1798	
21	0·0076	69	0·0248	117	0·0421	165	0·0593	550	0·1978	
22	0·0079	70	0·0252	118	0·0424	166	0·0597	600	0·2158	
23	0·0083	71	0·0255	119	0·0428	167	0·0601	650	0·2338	
24	0·0086	72	0·0250	120	0·0432	168	0·0604	700	0·2518	
25	0·0090	73	0·0263	121	0·0435	169	0·0608	750	0·2697	
26	0·0094	74	0·0266	122	0·0439	170	0·0611	800	0·2877	
27	0·0097	75	0·0270	123	0·0442	171	0·0615	900	0·3237	
28	0·0101	76	0·0273	124	0·0446	172	0·0619	1000	0·3597	
29	0·0104	77	0·0277	125	0·0450	173	0·0622	1100	0·3956	
30	0·0108	78	0·0281	126	0·0453	174	0·0626	1200	0·4316	
31	0·0111	79	0·0283	127	0·0457	175	0·0629	1300	0·4576	
32	0·0115	80	0·0288	128	0·0460	176	0·0633	1400	0·5035	
33	0·0119	81	0·0291	129	0·0464	177	0·0637	1500	0·5395	
34	0·0122	82	0·0295	130	0·0468	178	0·0640	морги		
35	0·0126	83	0·0299	131	0·0471	179	0·0644		1	0·5755
36	0·0129	84	0·0302	132	0·0475	180	0·0647		2	1·1509
37	0·0133	85	0·0306	133	0·0478	190	0·0683		3	1·7264
38	0·0137	86	0·0609	134	0·0482	200	0·0719		4	2·3019
39	0·0140	87	0·0313	135	0·0486	110	0·0755		5	2·8773
40	0·0144	88	0·0317	136	0·0489	220	0·0791		6	3·4528
41	0·0147	89	0·0320	137	0·0493	230	0·0827		7	4·0282
42	0·0151	90	0·0324	138	0·0496	240	0·0863		8	4·6037
43	0·0154	91	0·0327	139	0·0500	250	0·0890		9	5·1792
44	0·0158	92	0·0331	140	0·0504	260	0·0935		10	5·7546
45	0·0162	93	0·0334	141	0·0507	270	0·0971		20	11·5023
46	0·0165	94	0·0338	142	0·0511	280	0·1007		30	17·2649
47	0·0169	95	0·0342	143	0·0514	290	0·1043		40	23·0186
48	0·0173	96	0·0345	144	0·0518	300	0·1079		50	28·7732

1 м² = 0·278 сяжня²; 1 сяжень² = 3·596 м²; 1 ар = 27·830 сяжнів²; 1 гектар = 1·786 морга.

Що знає добрий господар

Дерево (будівельний матеріал) не гниє і не бутвіє, коли смарувати його карболінеум.

Щоб відзаразити й очистити зерно на засів вживаємо: гарячої води, формаліни, бордоської течі й синього каміння.

Для вазонкових рослин найкраще підходять погної зі спалених і дрібно потовчених костей.

Дрібне насіння, змішане з дрібним піском, сіється краще.

Дахи не поростають мохом, коли їх зливаємо вапневою водою з додатком вітрілю.

Розсаду найліпше садити по дощі або в часі дощу.

Фасоля дає крапці овочі на тиках, як на куцах.

Груші й яблуні садимо під осінь, а овочі переховуємо взимі на полицях у торфовім поросі, хвостиками в гору.

Купці ялівцю зложені при кінцях і стиртах відстрашують мишей.

Конюшина це дволітна рослина.

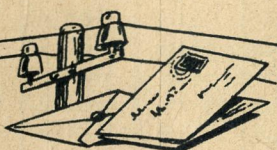
Насіння кільчитьсЯ швидше, коли його намочити в сок гнилих яблук.

Капусту, волоську капусту й бараболі захищати від комах, коли посадимо її з помідорами.

Бараболі переховуються добре у торфовім сухім поросі.

Волосся людей і тварин є добрим погномом. Муровані печі ставити 25 см. а залізни 50 см. від стіни.

ПОЧТОВА ОПЛАТА

Важні вказівки для руху при поштових віконцях

Для полагоди інтересів на пошті слід вибрати час можливо **не в годинах великого руху**; на всіх оплачених пересилках **наліпити поштові значки перед їх наданням**. Спеціально є обов'язаний до цього надавець при листових пересилках, переказах і листівках виплати; при вартісних і поручених пересилках **мусить перед тим надавець виконати чорнилом посвідку надання**. Крім цього обов'язаний є надавець приготувати відчислені гроші, а при виплаті більших квот віддати **банкноти відповідно посортвані**. При одночасній виплаті та виплаті трох або більш переказових квот або листівок виплати та при закупі трох або більше родів поштових значків, надавець приєспішить полагоду, коли **представить підсумовані зіставлення квот, належних до заплати**; при великім русі повинен надавець уживати **спеціальних поштових уладжень** (поштова книжка надавча тощо).

Вступні уваги

Краєвий оборот та поштовий рух з Німеччиною.

1. Примусовий поштовий оплаті підлягають всі поштові пересилки, з виїмком звичайних та поручених листів і поштових листівок. Листові пересилки за післяплатою треба завжди оплачувати.
2. За неоплачені або недостатньо оплачені поштові листи та листівки у Генеральнім Губернаторстві побирає пошта, як доплату, півтора бракуючої оплати, заокругливши її до повної суми.
3. За неоплачені й підлягаючі оплаті службові поштові листівки та службові листи влади і т.д. побирає пошта тільки бракуючу оплату, коли пересилки ті означено „справа службова, що підлягає оплаті”, а крім цього, коли засоблено їх службовою печаткою. Для недостатньо оплачених листових пересилок обов'язує вступна увага 2. Поштові пересилки, надані владою, недостатньо оплачені й підлягаючі оплаті, віддає пошта, наскільки це можливе, назад для доповнення поштової оплати.
4. За недостатньо оплачені друки, торговельні папери, прібки товарів, мішані пересилки та друки для темних, побирає пошта у Генеральнім Губернаторстві оплату півтора бракуючої оплати, заокруглюючи її до повної суми.

Заграничний оборот.

1. Повній оплаті підлягають всі пересилки з виїмком звичайних листів та поодиноких листівок. Неоплачені або недостатньо оплачені друки, торговельні папери, прібки товарів, мішані пересилки, пакети у Мадярщину та поштові листівки з відповіддю, яких обі частини не вповні оплачені, виключені від перевозу; пересилки ті віддає пошта надавцеві для доповнення оплати або, коли це неможливе, уважає їх за недоручальні.

2. Як доплату за неоплачені або недостатньо оплачені звичайні листи та за звичайні поштові листівки заграничного обороту побирає пошта подвійну бракуючу оплату, щонайменш 5 центимів (золотих).
3. При пересилках **до** Генерального Губернаторства заокруглює пошта квоту вгору до повної суми. Як найменшу квоту побирає 10 сот. (гр).
4. Заграничні пересилки включно із звичайними листами й поштовими листівками **надавати** неоплачені при окремих поштових віконцях. Особиста виказка конче потрібна.

Звичайні поштові посилки

ПРЕДМЕТ	ГЕНЕРАЛЬНЕ ГУБЕРНАТОРСТВО Й НІМЕЧЧИНА ВКЛЮЧНО З ПРОТ. ЧЕХ ТА МОРАВ			УВАГИ	ЗАКОРДОН		
	вага	зл.	гр.		вага	зл.	гр.
1	2	3		3	4		
Листи	до 20 г — 24 вище 20 г до 250 г — 48 ” 250 ” ” 500 ” — 80 ” 500 ” ” 1000 ” 1 20 Найвища вага: 1000 г Найвищі та найнижчі виміри: а) у формі прямокутній: найвищі виміри: довжина, ширина та висота разом 90 см, однак довжина не більш як 60 см; найнижчі виміри: довжина 10.5 см ширина 7.4 см; б) у формі рульону: найвищі виміри: довжина та подвійний промір разом 110 см, довжина однак не вище 90 см; найнижчі виміри: довжина 10.5 см ширина 2 см			Службові пересилки влади і т. д. перевозяться правом першенства. Мусять бути вони означені на горішнім краї адреси увагою: „службово”, на цілій адресованій стороні синім хрестом і службовою печаткою	до 20 г — 50		
					за кожних дальших 20 г — 30		
					Найвища вага: 2 кг		
Поштові листівки	поодинокі — 12 листівки з відповіддю — 24 Найвищі виміри: довжина 14.8 см ширина 10.5 см Найнижчі виміри: довжина 10.5 см ширина 7.4 см			Службова справа гляди Листи	поодинокі — 30		
					листівки з відповіддю — 60		
Друки (примусова оплата)	до 20 г — 6 вище 20 г до 50 г — 8 ” 50 ” ” 100 ” — 16 ” 100 ” ” 250 ” — 30 ” 250 ” ” 500 ” — 60 Найвища вага: 500 г Найвищі та найнижчі виміри як при листах (кол. 2)			В справі газетних друків за обниженою оплатою дають поштові уряди інформації	за кожних 50 г — 10		
					Найвища вага: 2 кг		
					поодинокі виславі неподільні томи: 3 кг		

Звичайні листові посилки

ПРЕДМЕТ	ГЕНЕРАЛЬНЕ ГУБЕРНАТОРСТВО Й НІМЕЧЧИНА ВКЛЮЧНО З ПРОТ. ЧЕХ ТА МОРАВ			УВАГИ	ЗАКОРДОН		
	вага	зл.	гр.		вага	зл.	гр.
1	2			3	4		
Друки для темних (примусова оплата)	до найвищої ваги 5 кг .	—	6		недозволені		
Торговельні папери (примусова оплата)	до 100 г вище 100 г до 250 г " 250 " " 500 " Найвища вага: 500 г Найвищі та найнижчі ви- міри як при листах (кол. 2)	— — —	16 30 60		недозволені		
Прібки товарів (примусова оплата)	до 100 г вище 100 г до 250 г " 250 " " 500 г Найвища вага: 500 г Найвищі та найнижчі ви- міри як при листах (кол. 2)	— — —	16 30 60		недозволені		
Мішані посилки (примусова оплата)	до 100 г вище 100 г до 250 г " 250 " " 500 " Найвища вага: 500 г Найвищі та найнижчі ви- міри: як при листах (кол. 2)	— — —	16 30 60		недозволені		
Безадресові друки	недозволені				недозволені		
Пакети (примусова оплата)	до найвищої ваги 2 кг . Найвищі та найнижчі ви- міри як при листах (кол. 2)	—	80	Поручення й зворотні посвідки прийняття дозволені. — Подання вартості не дозволене, післяплата тільки в Генеральнім Губернаторстві	недозволені		
Вартісні листи (примусова оплата)	платиться а) оплату за звичайний лист, б) оплату від поданої вартості: за кожних 1000 зл. поданої вартості в) маніпуляційну оплату до 200 зл вище 200 зл.	— — — 1	20 08 —	За кожний доручений вартісний лист побирають оплату за доручення 20 гр	недозволені		

Пачки й вартісні пачки

ПРЕДМЕТ	ГЕНЕРАЛЬНЕ ГУБЕРНАТОРСТВО Й НІМЕЧЧИНА ВКЛЮЧНО З ПРОТ. ЧЕХ ТА МОРАВ			УВАГИ
	вага	зл.	гр.	
1	2			3
Пачки (примусова оплата)	Пачкова оплата до 5 кг вище 5 „ до 10 кг „ 10 „ „ 15 „ „ 14 „ „ 20 „ (До пачок до Німеччини, включно з Прот. Чех й Морав мусить бути долучена помічна загранична адреса та митна декларація) Найвища вага: 20 кг Інформації про оплати і приписи, які відносяться до посилок пачок закордон, дають поштові уряди	1 3 4 6	20 20 80 40	За <i>обезпечені</i> пачки побирають додаткову оплату 50% звичайної пачкової оплати. Крім цього поштові уряди дають інформації, які пачки треба <i>уважати</i> за <i>обезпечені</i>. За кожну доручену пачку побирають оплату за доручення в місцевій окрузі доручень 30 гр. В окрузі сільського листоноша до 5 кг 40 гр, вище 5 кг 60 гр
Вартісні пачки (примусова оплата)	1. <i>Опечатані</i> вартісні пачки (дозволені <i>тільки</i> в службі влади і генерального Губернаторства й у службі з Німецькою Державою) а) пачкова оплата б) оплата від поданої вартості за кожних 1000 зл поданої вартості и) маніпуляційна оплата до 200 зл влучно вище 200 зл 2. <i>Неопечатані</i> вартісні пачки до 1000 зл поданої вартості а) пачкова оплата б) оплата від поданої вартості . .	— — 1 — —	20 80 — 20	Поштові уряди дають інформації <i>про приписи, які відносяться до цих посилок. Вартісних пачок не можна висилати закордон</i>

Поштові перекази, посилки за післяплатою, поштові поручення

Поштові перекази (примусова оплата) а) звичайні	до 20 зл	—	40	При надаванню до Німеччини треба взяти під увагу девізові приписи; інформації можна дістати при поштових віконцях виплати. За кожний доручений поштовий переказ побирають оплату за доручення 20 гр
	вище 20 зл до 50 зл	—	60	
б) телеграфічно	„ 50 „ „ 200 „	—	80	
	„ 200 „ „ 500 „	1	20	
	„ 500 „ „ 1000 „	1	60	
	„ 1000 „ „ 1500 „	2	—	
	„ 1500 „ „ 2000 „	2	40	
	Найвища квота: 2000 зл			
	до 50 зл	5	—	Закордон дозволені <i>тільки</i> перекази на основі девізових приписів. Поштові уряди дають інформації в справі цієї оплати.
	вище 50 зл до 200 зл	6	—	
	„ 200 „ „ 500 „	7	—	
	„ 500 „ „ 1000 „	8	—	
	„ 1000 „ „ 1500 „	9	—	
	„ 1500 „ „ 2000 „	10	—	
	Найвища квота: 2000 зл			

Поштові перекази, посилки за післяплатою, поштові поручення

ПРЕДМЕТ	ГЕНЕРАЛЬНЕ ГУБЕРНАТОРСТВО Й НІМЕЧЧИНА ВКЛЮЧНО З ПРОТ. ЧЕХ ТА МОРАВ			УВАГИ
	вага	зл.	гр.	
1	2			3
Посилки за післяплатою (Примусова оплата)	а) оплата за листову пересилку або пачку б) маніпуляційна оплата за пропозиції відборцеві до заплати (заінкасовану квоту зменшують на оплату за поштовий переказ або за листівку виплати) <i>Найвища квота: 2000 зл</i>	—	40	<i>До Німеччини й закордон недовольні</i>
Поштові поручення (примусова оплата)	а) оплата за поручений лист б) маніпуляційна оплата за пропозиції відборцеві до заплати (заінкасовану квоту зменшують на оплату за поштовий переказ або за листівку виплати) <i>Найвища квота: 2000 зл</i>	—	40	<i>До Німеччини й закордон недовольні</i>

Інші оплати в поштовій та поштово-чековій службі

	зл.	гр.
1. Поручення	—	60
2. Зворотні посвідки відбору в разі домагання при наданні	—	60
в разі домагання по наданні	—	80
3. Формуляри поштових листівок, помічних адрес, поштових переказів, листівок виплати(поодинокі формуляри) 1 штука	—	1
4. Формуляри поштових листівок з відповіддю, післяплатних листівок, помічних післяплатних адрес, поручених листівок з залученням поштового переказу або листівки виплати та доказу доручення (подвійні формуляри) 1 штука	—	2
5. Посвідки наданні: звичайної пачки	—	20
6. Надача посилок поручених ітд. по урядових годинах	—	40
7. Прийняття поштових посилок через передавачів I. за прийняття пачки місцевим пачковим передавачем	—	20
II. за прийняття сільським листарем посилок а) за поручені посилки, поштові перекази, листівки виплати та вартісні листи	—	20
б) за пачки до 5 кг включно	—	40
ц) за пачки понад 5 кг	—	60
8. Зміна адреси й відкликання посилки у Генеральнім Губернаторстві та обороті з Німеччиною і закордоном	<i>листом:</i> оплата за звичайний поручений лист <i>телеграфічно:</i> плата за телеграму оплата за звичайний поручений лист (за листове потвердження)	

В закордоннім обороті й при зміні адреси на інших звичайних посилках і поручених листових посилках і звичайних пачках, або при скресленні й зміні післяплати

Інші оплати в поштовій та поштово-чековій службі

	зл.	гр.
9. Додаткове обтяження посилки післяплатою	1	—
10. Доручення		
за доручені вартісні листи, поштові перекази й перекази виплати	—	30
за доручення начок й газетних посилок в місцевій окрузі доручень	—	20
в окрузі доручень сільського листаря до ваги 5 кг	—	40
понад 5 кг	—	60
11. Поспішні доручення		
відборець платить усі очевидні кошти поспішного доручення, найменше однак		
а) оскільки доручено тільки листову посилку	—	80
б) оскільки також пачку	1	20
Посилкова квота за поспішне доручення мусить бути вчислена до оплати, яку платить відборець		
12. Листи за доказом доручення		
а) оплату за перевіз листа до місця призначення	—	60
б) оплату за доручення	—	24
ц) оплату за зворотне переслання надавцеві доказу доручення	—	
13. Доручення посилок з увагою „до рук власних” (вартісні листи, поручені листові посилки та поштові перекази — тільки у Генеральнім Губернаторстві та в обороті з Німеччиною, крім цього перекази виплати). . . .	—	20
14. Двірцеві листи		
(тільки у Генеральнім Губернаторстві і в обороті з Німеччиною, оплата за посвідку)		
за 1 календарний місяць	36	—
за 1 „ тиждень	36	—
15. Поштові листівки тотожності	1	—
16. Скритки		
а) за звичайну скритку місячно	1	50
б) за більшу скритку місячно	2	—
(оплата з гори за квартал)		
17. Складове за пачки, денно	—	20
найвища оплата	4	—

Телефонічний рух

	зл.	гр.
I. Місячна оплата		
а) за головну сполуку		
1. 1 — 50 головних сполук	6	—
51 — 100 „ „	7	—
101 — 200 „ „	8	—
201 — 500 „ „	9	—
501 — 1000 „ „	10	—
1001 — 10000 „ „	11	—
вище 10.000 головних сполук	12	—
2. оплата за провід за кожних 100 м віддалі в повітряній лінії від централі при головних нормальних сполуках	—	30
при головних виїмкових сполуках	1	—
б) за кожну сполуку бічну		
1. основна оплата		
за кожний звичайний телефонічний апарат	2	70
за кожну бічну стацію, управлену до розмов на сітці	1	80
2. оплата за провід		
за кожних 100 м дійсної довжини проводу, який переходить лінію загальної сітки	1	50

Телефонічний рух

	зл.	гр.
II. Оплата за розмови		
а) місцеві розмови	—	20
б) міжмістові розмови за 3 хвилини розмови	в часі від години	
	8—19	19—8
1. в найближчій стреді до 10 км	0,40 зл	0,40 зл
2. в стреді I (вище 10 до 15 км)	0,60 "	0,60 "
3. " II (" 15 " 50 ")	0,90 "	0,60 "
4. " III (" 25 " 50 ")	1,20 "	0,80 "
5. " IV (" 50 " 75 ")	1,80 "	1,20 "
6. " V (" 75 " 100 ")	2,40 "	1,80 "
7. " VI (" 100 " 200 ")	3,— "	2,— "
8. за кожних дальших початих 100 км	0,60 "	0,40 "
9. платня за кожну дальшу хвилину	одна третина поданої оплати в чис. 1—8	
10. негайні розмови	подвійна оплата подана в чис. 1—9	

Телеграфічний оборот

	зл.	гр.
I. Головні оплати		
а) Звичайні телеграми		
в місцевім русі за кожне слово	—	20
в міжмістовім русі (також в обороті з Німеччиною включно з Прот. Чех й Морав) за кожне слово	—	40
б) Негайні телеграми		
в місцевім русі за кожне слово	—	40
в міжмістовім русі за кожне слово	—	80
в) Пресові телеграми за кожне слово	—	40
д) Метеорологічні телеграми 50% повної платні		
Найнижча квота за телеграму не оплата за 10 слів		
II. Побічні оплати		
1. Оплачена відповідь (дозволена тільки в Генеральнім Губернаторстві)		
за звичайну телеграму		
в місцевім русі за 10 слів (=РП=)	2	—
за кожне дальше слово (=РП=)	—	20
в міжмістовім русі за 10 слів (=РП=)	4	—
за кожне дальше слово (=РП...В=)	—	40
при негайній телеграмі		
подвійна висота поданої оплати		
2. Умовлені адресові скороти		
за один рік	80	—
за один квартал	30	—
3. Доказ надачі телеграми	—	20
4. Оплата за відкликання телеграми перед її висланням	—	50
5. Вишукання телеграми прим. для розгляду	—	50
6. Стверджений відпис		
телеграми до 1000 слів	3	20
за кожних дальших повних або й початих 50 слів	1	—
7. За прийняття телеграми по телефону крім тарифової телеграфічної оплати, оплата за місцеву розмову.		

Торговиці

тварин

В Генеральнім Губернаторстві є 9 великих торгових для зарізних тварин та 139 повітових торгових. Згони худоби відбуваються на основі визначеного хліборобам контингенту. З цього перш усього покривається місцеве запотребування. Надмір відсилають на торгові для зарізної худоби. Торговиці для зарізної худоби та повітові торговиці тварин відбуваються щотижнево у слідуєчих місцевостях:

ОКРУГА КРАКІВ

Торговиці худоби на заріз: Краків, Ряшів, Тарнів.

ПОВІТОВІ ТОРГОВИЦІ ТВАРИН

Повіт Краків: Бохня, Мислениці, Кальварія. Повіт Мехів: Мехів, Казимира Велика. Повіт Новий Торг: Новий Торг, Рабка, Коростенко. Повіт Новий Санч: Новий Санч, Грибів, Ліманова, Мшана Долішня, Старий Санч. Повіт Тарнів: Тухів, Дубрава, Щутин, Бжесько, Турова, Закличин, Жабно, Тяжковиці. Повіт Дубиця: Дубиця, Судишів (Sędziszów). Мелець (Mielec), Радомисль, Тарноберег (Tarnobrzeg). Повіт Ясло: Ясло, Коросно, Горлиці, Бересток, Жмигород, Фриштак. Повіт Ряшів: Стрижів, Блажова, Кольбушова, Соколів. Повіт Сянік: Сянік, Риманів, Балигород, Березів, Динів. Повіт Ярослав: Ярослав, Перемисьль, Переворськ, Лежайськ, Ланцут, Нисько.

ОКРУГА ЛЮБЛИН

Торговиці зарізної худоби: Люблин.

ПОВІТОВІ ТОРГОВИЦІ ТВАРИН

Повіт Пулави: Пулави, Ополе, Налувчів (Nalęczów), Рики. Повіт Янів Любельський: Красник, Закликів, Янів, Аннаполь. Повіт Красний Став: Жовківка, Красний Став. Повіт Білгорай:

Тарногород, Білгорай, Щебрешин. Повіт Замость: Тишівці, Томашів Любельський, Замость. Повіт Холм: Володава, Холм, Селище. Повіт Грубешів: Грубешів, Модрин, Белз, Варяж, Телятин, Білополе, Вербоковичі, Мяцин. Повіт Біла Підляська: Біла Підляська, Піщець, Янів Підляський. Повіт Радзін: Любартів, Межириче (Międzyrzec), Луків, Радзін, Парчів.

ОКРУГА РАДОМ

Торговиці зарізної худоби: Радом, Пйотрків, Кельці, Ченстохова.

ПОВІТОВІ ТОРГОВИЦІ ТВАРИН

Повіт Буско: Буско, Стопниця, Хмільник. Повіт Ілжа: Ілжа, Сенно, Вербник. Повіт Єндржеїв: Влошова, Єндржеїв. Повіт Кельці (Kielce): Кельці, Скаржисько-Камінна. Повіт Кінський: Przedbórz, Кінське. Повіт Опатів: Островець, Сташів, Сандомір. Повіт Радом: Притик, Козинець, Зволень. Повіт Радомське: Коньцполь, Радомське. Повіт Томашів: Парадиз, Томашів, Опочно, Рава, Нове Місто.

ОКРУГА ВАРШАВА

Торговиці зарізної худоби: Варшава.

ПОВІТОВІ ТОРГОВИЦІ ТВАРИН

Повіт Варшава: Радзимін, Ядів, Карчів. Повіт Гаволин: Ласкарів, Желехів, Рики. Повіт Сідльці (Siedlce): Сідльці, Нівіські, Морди. Повіт Вугрів-Сокачів: Ляхів, Соколів. Повіт Острів-Мазовецький: Острів, Говорово, Вишків. Повіт Мінськ-Мазовецький: Мінськ, Морчі. Повіт Груець: Груець, Варка, Гора Кальварія, Блудів. Повіт Лович: Лович, Голотно (Głowno), Болімів, Бишковиці. Повіт Скерневиці: Скерневиці, Гогів. Повіт Сохачів-Блоне: Сохачів, Блоне, Гродиськ (Grodzisk), Жирардів.

„Хліборобська Бібліотека”

вийде небаром в українській мові

Використайте досвід інших для свого господарства! Вчіться від фахівців, що в „Хліборобській Бібліотеці” говорять з Вами

В цьому році вийде 10 книжок:

1. Правильна годівля телят,	6. Годівля поросят,
2. Глиняне будівництво на селі,	7. Сучасне господарство на пасовиськах,
3. Сад у сіль.-господарстві,	8. Управа люцерни на легких ґрунтах,
4. Годівля коней,	9. Природні погної,
5. Тучення безріг пашею з власного господарства,	10. Плекання копит

Ще такі сьогодні замовте з тих книжок ту, яка Вас найбільш цікавить, в

ХЛІБОРОБСЬКІМ ВИДАВНИЦТВІ

ЛЄМБЕРГ, Томаштрассе 16—18

В найближчому часі вийдуть друком

„Веселі букварі”

Веселим віршем та кольоровими образками порадять вони переконливо селянинові, як йому оминути шкід та найпростішими засобами добитись найкращих успіхів

Вийдуть друком такі:

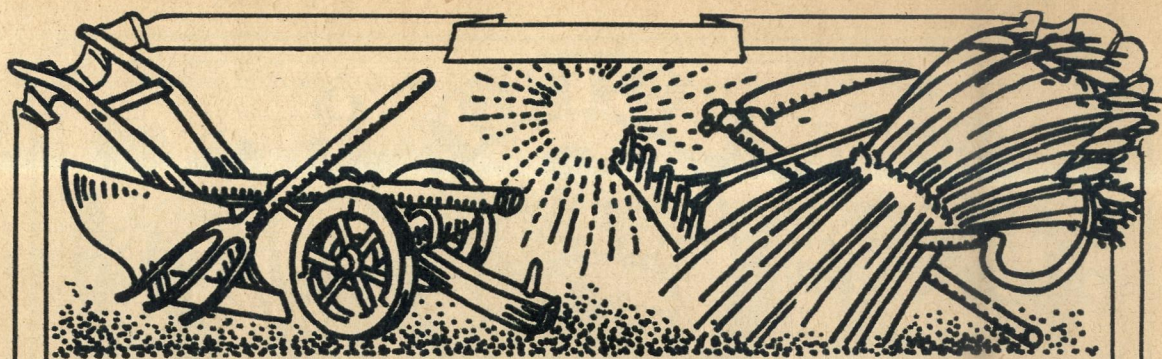
1. Буквар про крілики,	6. Буквар про шкідників,
2. Буквар про кози,	7. Буквар про працю хлібороба,
3. Буквар про молоко,	8. Буквар про хліборобські машини
4. Буквар про бджолу,	
5. Буквар про кури,	

Замовте ще такі сьогодні ці букварі в

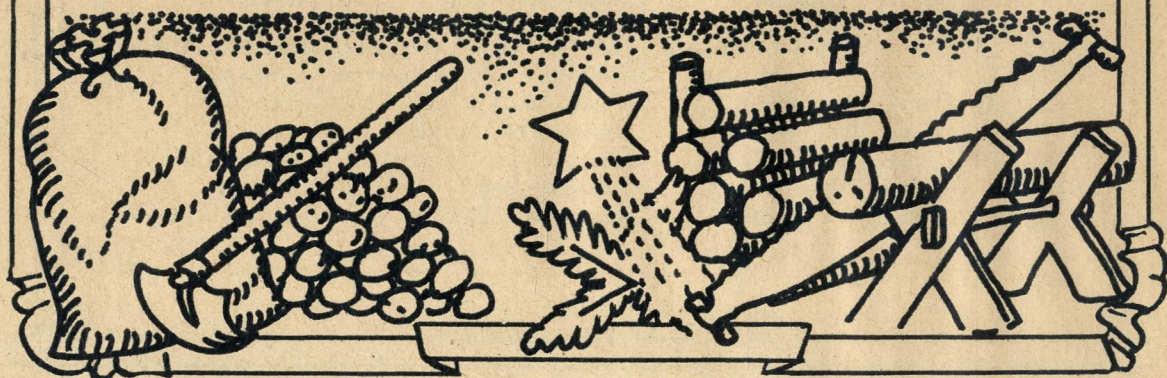
ХЛІБОРОБСЬКІМ ВИДАВНИЦТВІ

ЛЄМБЕРГ, Томаштрассе 16—18

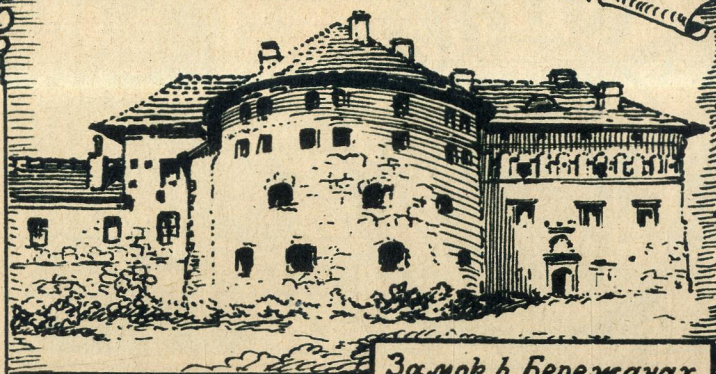
КАЛЕНДАР

1942
1943

СТІЛЬ		Дні	греко-католицькі	православні	латинські
новий	старий				
1	19	Ч	Груд. 1941 Вонифала	Груд. 1941 Іллі, Вониф.	Новий Рік
2	20	П	Ігнатія Богоносця м.	Ігнатія Богоносця муч.	Макарія оп.
3	21	С	Юліянії муч.	Юліянії муч. Петра Матр.	Геновефи
4	22	Н	<i>Нед. пер. Різдвом Хр.</i>	<i>Нед. Пер. Різдвом Хр.</i>	<i>Пр. Ім. Ісус.</i>
5	23	П	<i>10 муч. у Криті</i>	<i>10 муч. у Криті</i>	Телесфора
6	24	В	<i>Навеч. Різдв. Хр. Євгенії</i>	<i>Св. Вечір (Баг. Кутя)</i>	<i>Трьох Царів</i>
7	25	С	Різдво Христове	Різдво Христове	Валентина
8	26	Ч	<i>Собор. Пр. Бог. Йос.</i>	<i>Собор. Пр. Бог. Йос.</i>	Северина
9	27	П	<i>Стефана Первомуч.</i>	<i>Стефана Перв. Теодора</i>	Мартиніяни
10	28	С	Муч. в. Нікомидії	Муч. в Нікомидії Йосифа	Івана Добр.
11	29	Н	<i>Нед. по Різдві Хр.</i>	<i>Нед. по Різдві Хр.</i>	<i>Альойзія</i>
12	30	П	Анісії муч.	Анісії муч. Філярета	Гонорати
13	31	В	Мелянії Рим.	Мелянії Рим.	Петра
14	1	С	Н. Р. 1942 Г. Василя	Н. Р. Обріз Госп. Василя	Антонія
15	2	Ч	Сильвестра П. Р.	Сильвестра П. Р.	Маркила
16	3	П	Малахії, Гордія муч.	Малахії прор. Гордія	Павла Пуст.
17	4	С	Собор 70 апост.	Собор 70 апост.	Ім. Іс.
18	5	Н	<i>Навеч Богоявлення</i>	<i>Навеч Богоявлення</i>	<i>Ілярія</i>
19	6	П	Богоявлення Госп.	Богоявлення Госп.	Генрика Еп.
20	7	В	<i>Собор Івана Хрест</i>	<i>Собор Івана Хрест</i>	Фабіяна
21	8	С	Юрія і Омеляна	Юрія і Омеляна	Агнети
22	9	Ч	Полієвкта муч.	Полієвкта муч.	Вінкентія
23	10	П	Григорія м. Маркіяна	Григорія м. Маркіяна	<i>Обр. Пр. Д. М.</i>
24	11	С	Теодозія Велик.	Теодозія Велик.	Тимотея м.
25	12	Н	<i>Про митаря і фарисея</i>	<i>Про митаря і фарисея</i>	<i>Нав. ап. Павла</i>
26	13	П	Ермила і Стратоника	Ермила і Стратоника м.	Полікарпа
27	14	В	Отців уб. в Сінаї	Отців уб. в Сінаї	Івана Зол.
28	15	С	Павла Тив. Івана	Павла Тив. Івана	Карла В.
29	16	Ч	Покл. оковам Петра	Покл. оковам Петра	Франца Сал.
30	17	П	Антонія Вел.	Антонія Вел.	Мартина
31	18	С	Атаназія і Кирила	Атаназія і Кирила	Петра з Нолі

Замок в Бережанах

РОБОТИ В СІЧНІ

Заготовити насіння та перевірити кільчення його. В безсніжні зими збирати каміння в тих околицях, де є воно на луках та пасовиськах.

Стрясати сніг з дерев. Поправити солом'яну охорону проти зайців. У погідні дні зрізувати перехрестні галузки. Утоптувати сніг під деревами та збирати замотані гусениці. Поправляти плуги, борони, сівалки, вози, упряж. Дбати про гній. Вивозити гній на поле у великі купи. Уложити плян посіву ярових. Записати, яке насіння спровадити. Провітрювати пивниці.

Корови злучувати з добрим бугаєм, щоби телилися в жовтні. Щодня чистити їх і слідкувати, щоби постійно була нова підстелка. Корів годувати буряками або бараболею, додаючи відповідну кількість макухів або подвійну кількість грису. Корів поїти треба раз на добу літньою водою, але через дві години після годування.

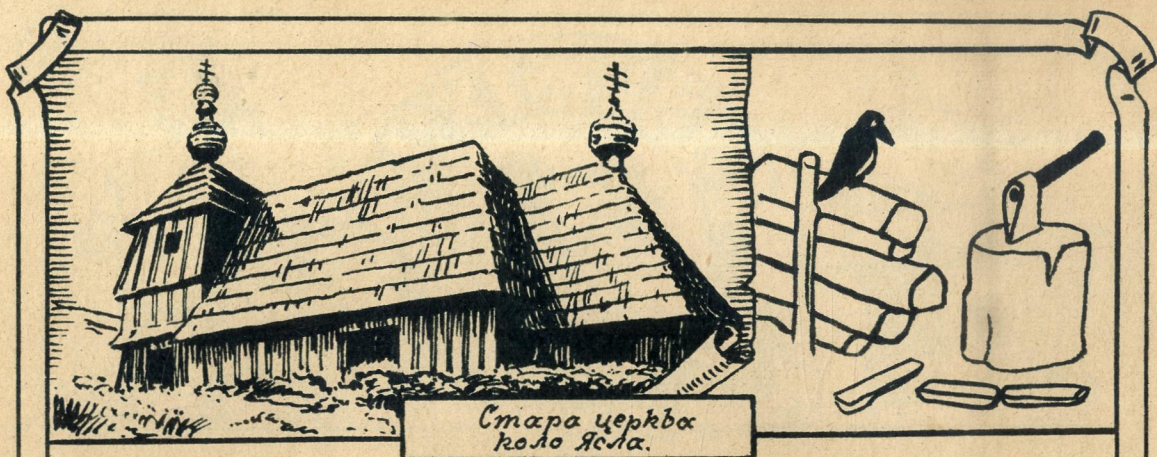
Курей треба держати в теплому курнику. На долівку в курнику, де ночують кури, індики, наложити на 20—30 см. кінського гною. Годувати птицю так: рано трохи зерна, в полудне тепла заминка, під вечір знову зерно (кукурудза). Зеленину треба заступити дрібно посіченими буряками та морквою або кропивою. Три рази на день дати літньої води.

Записки:

РИБИ

Стиль		Дні	греко-католицькі	православні	латинські
новий	старий				
1	19	Н	<i>Про блудного сина</i>	<i>Про блудного сина</i>	<i>Старозапустна</i> ☺
2	20	П	Євтимія Вел. первм.	Євтимія Вел. первм.	Марії Громи.
3	21	В	Максима прп. Агнії	Макс. прп. Агнії, Неоф.	Блажея
4	22	С	Тимотея ап. Анаст.	Тим. ап. Анаст. і Мануїла	Вероніки, Андр.
5	23	Ч	Климентія еп. мч.	Климент-я еп. Агатанг.	Агафії
6	24	П	Ксенії прп. Римлянки	Ксенії прп. Рим. Агація	Дороти
7	25	С	Григорія Богосл.	Григорія Бог. Оксентія	Ромуальда
8	26	Н	<i>Мясопустна</i>	<i>Мясопустна</i>	<i>Мясопустна</i> ☾
9	27	П	Перен. мощ. Івана Зол.	Пер. мощ. Івана Зол. Тита	Апольонії
10	28	В	Єфрема, Сиріна прп.	Єфрема, Сир. прп. Палядіа	Схоластики
11	29	С	Перен. мощ. Ігнатія Бог.	Перен. мощ. Ігнатія Бог.	Євфросини, Деа.
12	30	Ч	<i>Трьох Святителів</i>	<i>Трьох Святителів</i>	Євлялії
13	31	П	Кира і Івана безсербл.	Кира і Івана безсербл.	Катарини
14	1	С	Трифона муч.	Трифона муч. Перметуї	Валентина
15	2	Н	<i>Сироп. Стріт. Госп.</i>	<i>Сир. Стрітення Госп.</i>	<i>Запустна</i> ☉
16	3	П	Симеона і Анни	Симеона і Анни, Уласа	Юліянини
17	4	В	Ізидора Пр.	Ізидора Пр. Миколи	Флявія
18	5	С	Агафії мч.	Агафії мч., Теодулї	Симеона
19	6	Ч	Вукола пр. м.	Вукола пр. м. Доротеї	Конрада
20	7	П	Партенія м. пр. Луки	Партенія м. пр. Луки	Євстахія
21	8	С	Теодора Страт. мч.	Теодора Стр. м. Захарія	Єлеонори
22	9	Н	<i>1 Посту</i>	<i>1 Посту</i>	<i>Вступна</i>
23	10	П	Харлампія муч.	Харлампія мч. Прохора	Кат. св. Петра ☾
24	11	В	Власія смч.	Власія смч. Хведори	Матея
25	12	С	Мелетія арх.	Мелетія арх. Євгена	Анастазії
26	13	Ч	Мартиніяна пр.	Мартиніяна пр. Євлогія	Александра
27	24	П	Аксентія пр.	Аксентія пр.	Гектора
28	15	С	Онисима ап.	Онисима ап. Пафнутія	Геофіля

РОБОТИ В ЛЮТИМ

Коли сніг на полі вкрився ледовою шкаралущею, знищити її валком або бороною. Якщо на полі вже мало снігу, можна поле вапнувати та розсівати каїніт. Коли сніг раптово пускає і на полях застоюється вода, треба її спустити, щоб не шкодила засівам.

На пасовиськах і луках ті роботи, що й у січні. Як настане відлига, стежити за ровами, що наводнюють або осушують луку. Очищувати їх від снігу, щоби вода вільно допливала та відпливала. В теплі дні угноювати сіножати і пасовиська каїнітом (3—4 метр. сотн. на морг) і томасиною (1½ до 2 метр. сотн.) та добре лучною бороною заскородити.

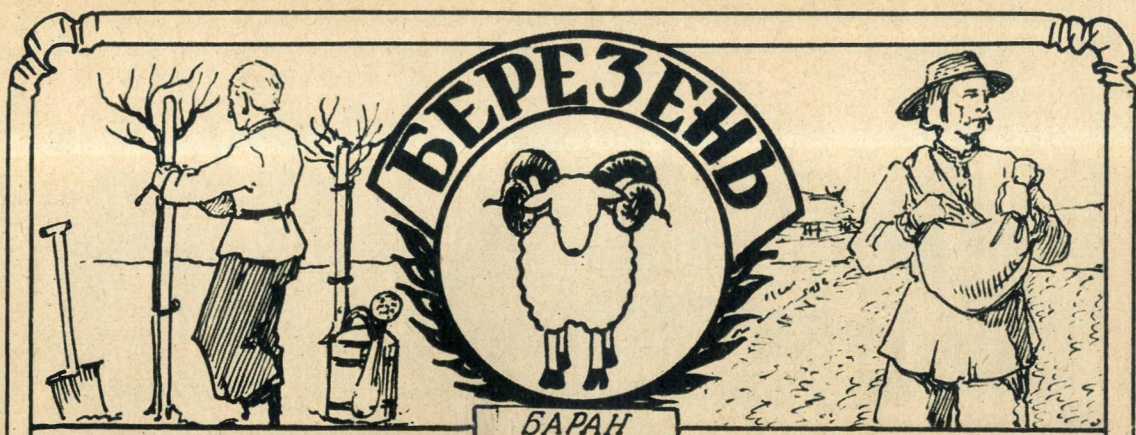
Заготовити садову масть. Закупити все необхідне для боротьби зі шкідниками. В теплі дні проріджувати та прочищувати корони дерев. Відмолодити старі дерева. Очистити від моху та лишайів кору, а зчищене спалити. Обмастити гони та гиля вапном з домішкою синього каміння.

В городі заложити парники для ранньої розсади. Накільчувати ранню бараболю.

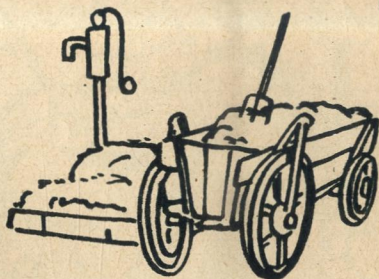
Звернути увагу на обійстю на гноярку та гноївку. Оглянути та направити хліборобське приладдя.

Худоба починає линяти, треба обов'язково щодня чистити. Стежити за отеленням; доглядати молоденьких телят. До паші додавати соли та пашного вапна або меленої крейди (дорослим 50 г. денно, а молоднякові 10—30 грамів).

Записки:

Стиль		Дні	греко-католицькі	православні	латинські
новий	старий				
1	16	Н	<i>2 Посту</i>	<i>2 Посту</i>	<i>Суха</i>
2	17	П	Теодора Тирона мч.	Теод. Тир. мч. Маріянни	Вінкентія
3	18	В	Льва папи римського	Льва папи римського	Кунегунди ☺
4	19	С	Архіпа еп.	Архіпа еп. Доситеа	Казимира
5	20	Ч	Льва еп. Кат.	Льва еп. Кат. Агатона	Віктора
6	21	П	Тимотея Евстахія пр.	Тимотея Евстахія пр.	Евзедія
7	22	С	Най. мощ. муч. в. Ев.	Най. мощ. муч. в. Ев.	Томи з Акв.
8	23	Н	<i>3 Посту</i>	<i>3 Посту Поликарпа</i>	<i>Глуха</i>
9	24	П	<i>Пер. і др. найд. гол. Ів. Хр.</i>	<i>Пер. і др. найд. гол. Ів. Хр.</i>	Климентія ☾
10	25	В	Тарасія арх.	Тарасія арх.	40 мучеників
11	26	С	Порфірія еп.	Порфірія еп. Севастіяна	Константина В.
12	27	Ч	Прокопія пр. Декамол.	Прок. пр. Дек. Тита пр.	Григорія Вел.
13	28	П	Власія ісп.	Власія ісп. Марини	Христини
14	1	С	Евдокії пр. мч.	Евдокії пр. мч. Нестора	Матильди
15	2	Н	<i>4 Посту</i>	<i>4 Посту Хведота</i>	<i>Середопістна</i>
16	3	П	Евтропія мч.	Евтропія мч. Клеоника	Гертруди
17	4	В	Гарасима пр.	Гар. пр. Якова постника	Едварда ●
18	5	С	Конона мч.	Конона мч. Онизія	Кирила
19	6	Ч	<i>42 муч. в. Аморії</i>	<i>42 муч. в. Аморії</i>	Йосифа Обр. Пр. Д.
20	7	П	Смч. в Херсоні	Смч. в Херс. Омеліяна	Вольфрама
21	8	С	Теофілякта пр.	Теофілякта пр. Ерла	Бенедикта
22	9	Н	<i>5 Посту</i>	<i>5 Посту Марії Егип.</i>	<i>Чарна</i>
23	10	П	Кондрата мч.	Кондрата мч. Анастасії	Катарини
24	11	В	Софронія патр. Еп.	Софр. патр. Еп. Понтія	Гавриїла Арх.
25	12	С	Теофана пр.	Теоф. пр. Григор. папи р.	Благовіщ. Пр. Д. М.
26	13	Ч	<i>Пер. мощ. Никифора</i>	<i>Пер. мощ. Никифора</i>	Емануїла ☾
27	14	П	Венедикта пр.	Венедикта пр.	Івана Дам.
28	15	С	Агапія мч.	Агапія мч. Никандра	Івана Капістр.
29	16	Н	<i>Квітна</i>	<i>Квітна, Савина</i>	<i>Пальмова</i>
30	17	П	Алексія	Алексія, Марини	Квірина
31	18	В	Кирила арх. Єрус.	Кир. арх. Єр. Трофима	Бальбіни

Фрагмент Потапівської
Лаври.

РОБОТИ В БЕРЕЗНІ

Як тільки ріля просохне, скородити виорану з осени землю, щоби зберігти вогкість. Осушені торфовища привалкувати тяжким валком. Обробити культиватором зяблену оранку — ніколи плугом. Сіяти ранню ярину, висівати мішанки на пашу. Волочити конюшину і люцерну.

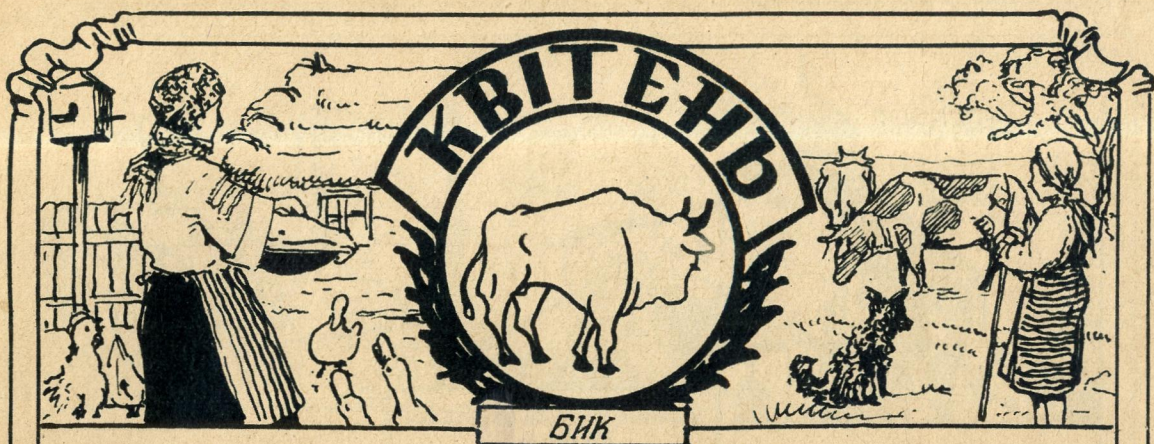
З появою весняної води стежити за луками, щоби їх не розмивало, особливо, коли вода спадає. Тоді струмочки треба перегадати дерном поперек води, щоби розлити її по цілій поверхні. Боронувати луки і підсіяти на лисинах трави.

Всі дерева і кущі скропити розпущеним карболінеумом та погноїти їх гнітькою. Накладати хватні пояси. Починати щеплення. Садити овочеві дерева і кущі. Відкрити кіпці з бараболею і пашними буряками. Перебрати бараболлю. Вивозити гній на поле, складати його в великі купи та прикрити землею.

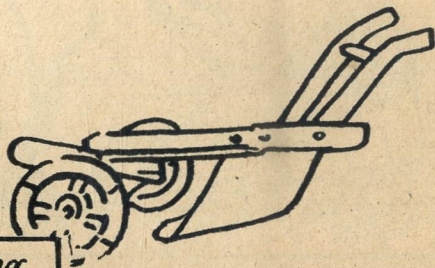
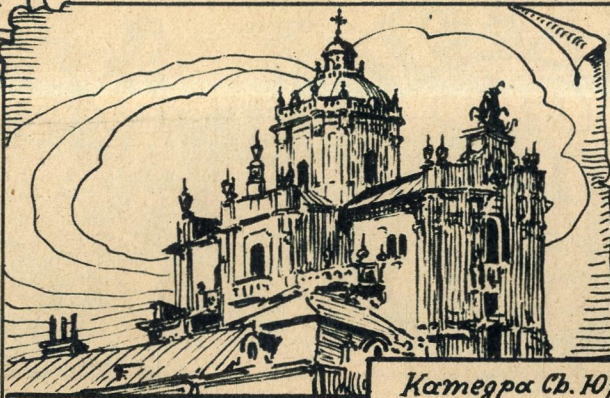
Робочим коням добавити паші. Скинути зимові підкови та перекувати на літні.

Худобу виганяти на прохід. Покривати корів і овець. Покривати льох. Добре годувати кнура. Зайві поросята продати. Хліви відзаразити. Всім свиням зробити охоронні щеплення проти заразливих хворіб.

Записки:

Стиль		Дні	греко-католицькі	православні	латинські
новий	старий				
1	19	С	Хризанта і Дарії	Хризанта і Дарії	Гугона ☺
2	20	Ч	От. уб. в м. Сави	От. уб. в м. Сави	Великий Четвер
3	21	П	Велика П'ятниця	Велика П'ятниця	Велика П'ятниця
4	22	С	Василія с. мч.	Василія с. мч. Василіни	Велика Субота
5	23	Н	Св. Воскресення	Св. Воскресення	Воскресення
6	24	П	Св. Понеділок	Св. Понеділок Якова	Св. Понеділок
7	25	В	Св. Второк Бл. Пр. Бог.	Св. Второк Бл. Пр. Бог.	Епіфанія
8	26	С	Собор Гавриїла Арх.	Собор Гавриїла Арх.	Діонізія ☾
9	27	Ч	Матрони	Матрони, Теодозія	Марії Кл.
10	28	П	Іларіона і Стефана	Іларіона і Стефана	Езекіїла
11	29	С	Марка еп. і Кирила	Марка еп. і Кирила	Леона Вел. пап.
12	30	Н	<i>Томина</i>	<i>Томина Івана Ліств.</i>	<i>1 По Воскрес.</i>
13	32	П	Іпатія еп.	Іпатія еп. Йосифа	Герменегільди
14	1	В	Марії Егип.	Марії Егип. Геронтія	Юстина
15	2	С	Тита чудтв.	Тита чудтв. Григорія	Василіси ☾
16	3	Ч	Никити прп.	Никити прп., Теодозії	Бенедикта
17	4	П	Йосифа і Юрія Малеїна	Йосифа і Юрія Малеїна	Аніцета пап. м.
18	5	С	Теодуля і Агафтон. мч.	Теодуля і Агафтон. мч.	Аполінія
19	6	Н	<i>2 Мироносиць</i>	<i>2 Мироносиць, Евтихія</i>	<i>2 По Воскрес.</i>
20	7	П	Юрія еп. Меліт.	Юрія еп. Мел., Серапіона	Федора
21	8	В	Іродіона, Агава, Руфа	Іродіона, Агава, Руфа	Анзельма
22	9	С	Евпсихія мч.	Евпсихія мч. Вадима	Йосифа
23	10	Ч	Терентія мч.	Терентія мч. Мака	Войтіха ☾
24	11	П	Антипи св. мч. еп.	Антипи св. мч. еп.	Фіделіса
25	12	С	Василія пр.	Василія пр. Ізаака	Марка св.
26	13	Н	<i>3 Про розслаблен.</i>	<i>3 Про розслаблен.</i>	<i>3 По Воскрес.</i>
27	14	П	Мартина папи Рим.	Мартина папи Рим.	Петра кан.
28	15	В	Арістарха Троф. ап.	Арістарха Троф. ап.	Павла від Хр.
29	16	С	Агафії, Ірини	Агафії, Ірини, Леоніда	Петра з Вер.
30	17	Ч	Симеона	Симеона	Катарини

*Катедря Св. Юра
у Львові.*

РОБОТИ В КВІТНІ

Висівати ячмінь, овес, яру пшеницю, горох, пашну моркву, мішанку на пашу, конюшину, вику та сараделю. В кінці місяця висівати цукрові та пашні буряки, а потім соняшник, любин і садити бараболю. Як тільки можна виїхати в поле — скородити озимину, підсилити її азотняком або салітрою. Всіяти конюшину в жито і привалкувати.

Повикорчовувати кущі, далі угноювати компостом, каїнітом. Вчасно на весні не пасти худоби на луках, це зле впливає на лучну рослинність і спричинює невеликі врожай сіна.

Ново посажені щепи підливати та привязувати до кілків. Перещеплювати неприняті щепи, обгризені зайцями та вимерзлі. Як одквітуть — кропити бородоською течєю або деревним карболінеумом.

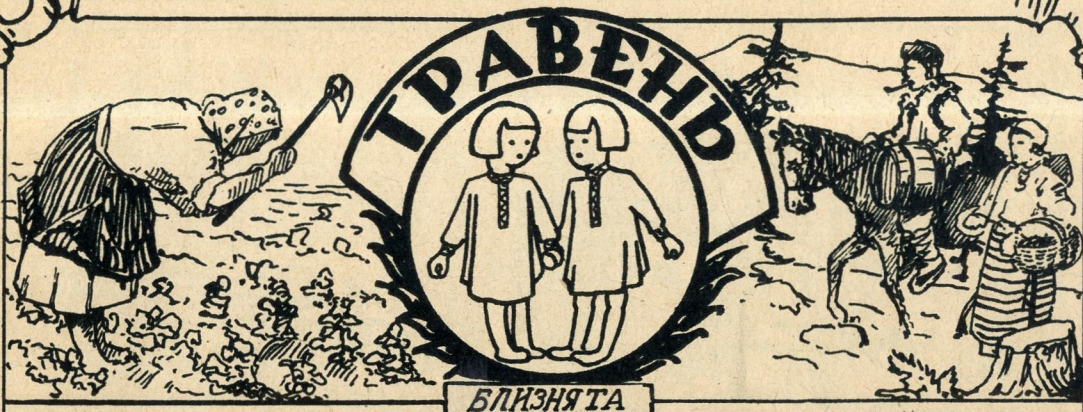
В городі пересаджувати на грядки капусту, помідори. Сіяти у ґрунт моркву, петрушку, пастернак, салату, шпінак, горох.

Починати виганяти худобу на випас. Перед вигоном на пасовисько кожного разу обов'язково підгодувати худобу сухою пашою, щоб оминати здуття. Стежити, щоб худоба пила тільки чисту воду, а не давати пити зі стоячих калюж, щоб охоронити її від різних заразливих хворіб.

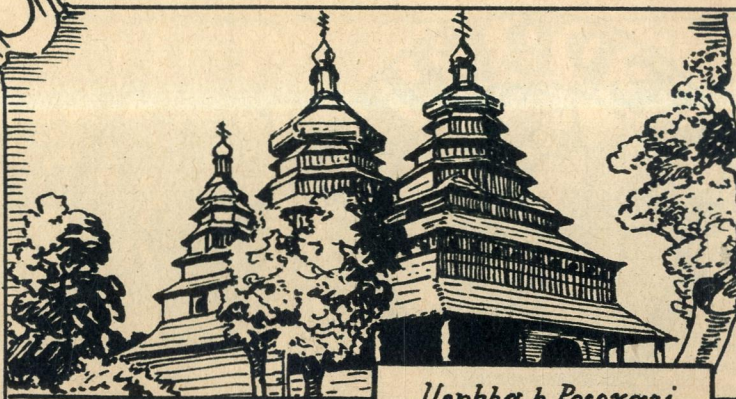
Маток із поросятками випускати на пасовисько. Припускати кнурів, щоб льохи поросилися в серпні.

Спровадити розплодові яйця. Спроваджені яйця не класти зараз під квочку, а положити обов'язково на добу у спокійне місце. Вичистити докладно курник, обшкрябати сідала та гнізда. Курник вибілити вапном.

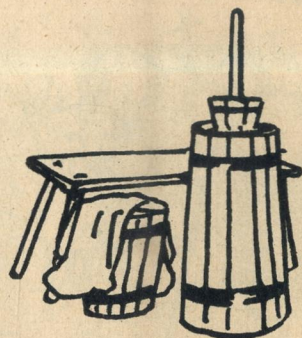
Записки:

СТИЛЬ		Дні	греко-католицькі	православні	латинські
новий	старий				
1	18	П	Івана прп.	Івана прп. Кузьми	Филипа і Якуба
2	19	С	Івана Ветхоп.	Івана Ветхоп. Антонина	Анастасія
3	20	Н	4 Про самарянина	4 Про самарянина	4 По Воскрес.
4	21	П	Януарія св. мч.	Януарія св. мч. Ізаака	Зн. Св. Хрест.
5	22	В	Теодора Сик.	Теодора Сик. Віталія	Пія V
6	23	С	Георгія муч. Юрія	Георгія м. Юрія Плексе	Івана ап.
7	24	Ч	Сави Стр.	Сави Стр. Евзебія	Зав. Св. Мих. ☾
8	25	П	Марка ап. і св.	Марка ап. і св.	Станислава
9	26	С	Василя смч. Амас.	Вас. смч. Амас. Теляфіри	Григорія Наз.
10	27	Н	5 Про сліпородженого	5 Про сліпородженого	5 По Возкрес.
11	28	П	Язона і Созипатра ап.	Язона і Созипатра ап.	Хрест. дні
12	29	В	9 муч. в Кіз. Мемнона	9 муч. в Кіз. Мемнона	Хрест. дні
13	30	С	Якова ап.	Якова ап. Максима	Хрест. дні
14	1	Ч	Вознесення Госп.	Вознес. Госп. Еремія	Вознес. Госп.
15	2	П	Атанасія В. еп. Ал.	Атанасія В. еп. Ал.	Софії ♂
16	3	С	Теодозія Печ.	Теодозія Печ.	Івана Н.
17	4	Н	Св. Отців	Св. Отців, Пелягії	По Возн. Госп.
18	5	П	Ірини мч.	Ірини мч. Неофіта	Венанціяса
19	6	В	Іова мн. стр.	Іова мн. стр.	Петра
20	7	С	Явл. Ч. Хр. Акакія	Явл. Ч. Хр. Ак. Пахомія	Бернардина
21	8	Ч	Івана Бог. ап. і св.	Івана Бог. ап. і св.	Тимотія
22	9	П	Пер. мощ. св. Мик. ч.	Пер. мощ. св. Мик. ч.	Юлії і Гелени
23	10	С	Симона Зил. ап.	Симона Зил. ап.	Десидерія ☾
24	11	Н	Зіслання св. Духа	Зіслання св. Духа	Зіслання св. Д.
25	12	П	Пр. Тройці	Пр. Тройці, Гермена	Св. Понеділок
26	13	В	Гликерії мч.	Гликерії мч. Олександра	Филипа
27	14	С	Ізидора мч.	Ізидора мч. Серапіона	Сухі дні
28	15	Ч	Пахомія Б.	Пахомія В. Модеста	Августина
29	16	П	Теодора	Теодора, Муси	Сухі дні
30	17	С	Андроніка ап.	Андроніка ап. Юнії	Сухі дні ☺
31	18	Н	Всіх Святих	Всіх Святих	1 по Зісл. св. Духа

Церква в Росохазі

РОБОТИ В ТРАВНІ

Кінчати сіяти буряки, сіяти ранню гречку, просо, кукурудзу, льон, коноплі, лубін, люцерну й мішанку трав. Скородити бараболю та взагалі старанно обробляти просапні. Бурякові плянтації підсилюємо салітрою або гноївкою. Меленим каїнітом і азотняком нищити гірчицю та свиріпу в ярих засівах, посипаючи ці погної в погідну погоду на рослини. Вапнувати конюшину, люцерну, еспарцету. В другій половині місяця починати косити еспарцету.

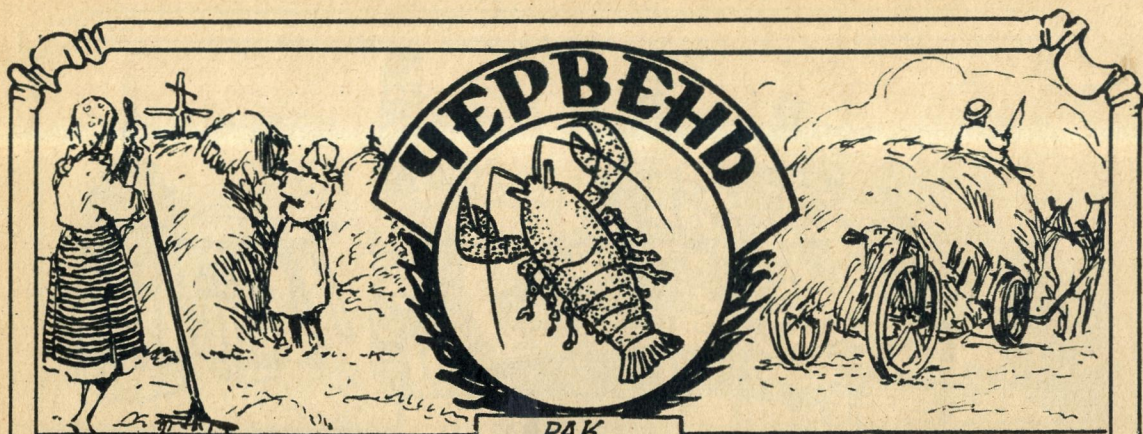
Вирізати та виполоти всі грубостеблі бур'яни. При кінці травня, коли зацвітуть трави, починати косовицю. Стрясати з дерев комах, гусениці та хрущі. Стрясені комахи та гусениці нищити, а хрущі є добрим кормом для дробу. Збирати та палити листя, що скрутилося. Сіяти редьку, редьківку, салату, шпінат. Садити в грядки капусту, помідори. Сипати та пропривати моркву й петрушку.

Починати виганяти худобу на зелену пашу, при звичайши її поволі до зміни паші. Тримати на поготівлі швейцарську сонду до рятування проти здуття. Стежити за подоями і шукати причини зменшення їх, бо той місяць дає найбільш подоїв. Зменшення подоїв означає, що худоба хора або неправильно годуємо її.

Свині пасти на пасовиську та додавати ситної паші. Якщо нема де пасти, то обов'язково давати свиням зелену пашу: кропиву, свиріпу, свинюх, правокість і різні рослини, що їх виполюємо в городі.

Курчат не випусками дуже рано на двір. Роса і ранній холод шкодять їм, особливо індичатам.

Записки:

РАК

Стиль		Дні	греко-католицькі	православні	латинські
новий	старий				
1	19	П	Патрикія св. мч. еп.	Патрикія мч. еп. Теотими	Якова
2	20	В	Талалея мч.	Талалея мч. Микити	Садока
3	21	С	Константина і Олени	Константина і Олени	Еразма
4	22	Ч	Василиска мч.	Василиска мч. Зофії	Боже Тіло
5	23	П	Михайла еп.	Михайла еп. Афрозинії	Боніфатія
6	24	С	Симеона пр.	Симеона пр. Созанни	Норберта
7	25	Н	2 По Зісл. св. Д.	2 По Зісл. св. Д.	2 По Зісл. св. Д.
8	26	П	Карпа і Алфея ап.	Карпа і Алфея ап. Олени	Медарда
9	27	В	Терапонта св. мч.	Терапонта св.мч. Алипія	Феліціяна
10	28	С	Никити еп.	Никити еп. Софронія	Богуміла
11	29	Ч	Теодозії мч.	Теодозії мч. Олександра	П. Серця Іс. Х.
12	30	П	Ісаакія пр.	Ісаакія пр. Наталія	Івана
13	31	С	Ермія ап.	Ермія ап. Евзевія	Антонія
14	1	Н	3 По Зісл. св. Д. Хр. Серц	3 По Зісл. св. Д. Хр. Серц.	3 По Зісл. св. Д.
15	2	П	Никифора археп.	Никифора археп.	Йолянта
16	3	В	Лукіяна мч.	Лукіяна мч. Павлі	Івана
17	4	С	Митрофана археп.	Митрофана археп.	Іноцентія
18	5	Ч	Доротея мч.	Доротея мч.	Ефрема
19	6	П	Висаріона прп.	Висаріона прп.	Юліянини
20	7	С	Теодота еп.	Теодота еп. Маркила пани	Сильверія
21	8	Н	4 По Зісл. св. Д.	4 По Зісл. св. Д.	4 По Зісл. св. Д.
22	9	П	Кирила арх. Алекс.	Кирила арх. Алекс. Теклі	Павліна
23	10	В	Тимотея св. мч.	Тимотея св. мч.	Зенона
24	11	С	Вартоломея і Вар. ап.	Вартоломея і Вар. ап.	Різдо св. Ів. Хр.
25	12	Ч	Онуфрія пр. Петра ап.	Онуфрія і Петра Зенона	Вільгельма
26	13	П	Акилини мч.	Акилини мч. Анни	Івана і Павла
27	14	С	Єлисея пр. С. Пр. Б.	Єлисея пр. С. Пр. Б.	Володислава
28	15	Н	5 По Зісл. св. Д.	5. По Зісл. св. Д.	5 По Зісл. св. Д.
29	16	П	Тихона еп.	Тихона еп.	Петра і Павла
30	17	В	Мануїла мч.	Мануїла мч.	Павла

Григор'євська палата.

РОБОТИ В ЧЕРВНІ

Косити конюшину, як лише починає цвісти. Якщо зявиться на конюшині перстенець (повійка, капянка, кускута), то негайно треба накласти на те місце соломи та випалити її, а землю глибоко перекопати. Сапати, проривати та обгортати просапні рослини. Старанно нищити буряни по полях.

Як зацвітуть трави, треба братися до косовиці. Луки по косовиці зараз же приборонувати. Для осушення копати рови.

Дерева, що добре зародили, ще раз погноїти. Нищити гнізда гусениць. Скроплювати дерева бордоською 1% рідиною з домішкою паризької зелені.

Садити пізню розсаду буряків, помідорів і капусти. Виполювати буряни.

Стежити за гноївнею та в гарячі дні поливати гній водою, щоб не пересихав. Компостові купи очистити від бур'янів і як є вільний час — перекопати їх. Зібрати дощеву воду.

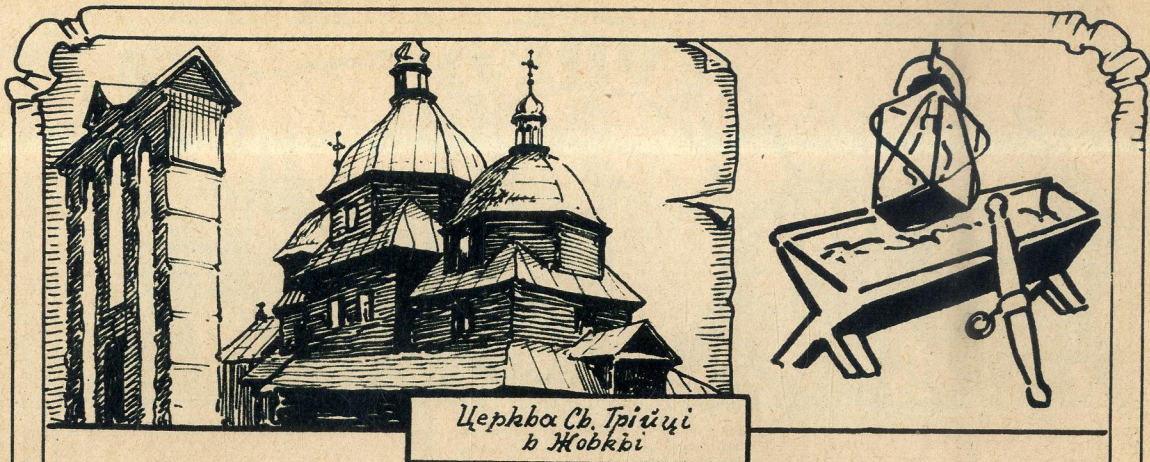
Вести боротьбу з комашнею та мухами, для цього вибідити стайню вапном з додатком галуна, якого мухи не люблять. Дійних корів та молодняк підгодовувати ситними пашами. Вистерігатися прищипі.

Заготовляти кропиву на зиму для годівлі курей. Консервувати яйця на зиму.

Записки :

Стиль		Дні	греко-католицькі	православні	латинські
новий	старий				
1	18	С	Леонтія мч.	Леонтія мч. Іпатія	Кр. Іс. Х.
2	19	Ч	Юди ап.	Юди ап. Паїсія	Пос. П. Д. М.
3	20	П	Методія еп.	Методія еп. Наума	Леона II пап.
4	21	С	Юліяна Тарс. мч.	Юліяна Т. мч. Терентія	Теодора
5	22	Н	6 По Зісл. св. Д.	6 По Зісл. св. Д.	6 По Зісл. св. Д.
6	23	П	Агрипини мч.	Агрипини мч. Урбана	Ізаяша
7	24	В	Різдво Ів. Хрест.	Різдво Ів. Хрест.	Кирила і Методія
8	25	С	Февронії мч.	Февронії мч. Прокопа	Єлисавети
9	26	Ч	Давида Сел. прп.	Давида Сел. прп.	Вероніки
10	27	П	Самсона прп.	Самсона прп. Йоанни	Братів м. м.
11	28	С	Пер. мощ. Кира і Ів.	Пер. мощ. Кира і Ів.	Пія I пап.
12	29	Н	7 Св. Петра і Павла ап.	7 Св. Петра і Павла ап.	7 По Зісл. св. Д.
13	30	П	Собор 12 апост.	Собор 12 апост.	Анаклети пап.
14	1	В	Косми і Дам'яна безср.	Косми і Дам'яна безср.	Бонавентури
15	2	С	Пол Ризи Пр. Бог.	Пол Ризи Пр. Бог.	Генрика
16	3	Ч	Якинта мч.	Якинта мч. Анатолія	Пр. Д. М.
17	4	Н	Андрея крит. археп.	Андрея кр. археп. Марти	Алексія
18	5	С	Кирила і Методія	Атаназія Ат. Анни	Симеона
19	6	Н	8 По Зісл. св. Д.	8 По Зісл. св. Д.	8 По Зісл. св. Д.
20	7	П	Томи прп. Акакія	Томи прп. Акакія	Чеслава
21	8	В	Прокопія вмч.	Прокопія вмч. Теофіля	Пракседи
22	9	С	Панкратія мч.	Панкратія мч.	Марії Магд.
23	10	Ч	Антонія Печ.	Антонія Печ.	Аполінарія
24	11	П	Ольги кн. Евхимії	Ольги кн. Евхимії	Кунегунди
25	12	С	Прокла і Ілявія мч.	Хведора і Івана	Якова ап.
26	13	Н	9 По Зісл. св. Д.	9 По Зісл. св. Д.	Анни М. Пр. Д.
27	14	П	Акили ап.	Акили ап. Анисима	Панталеона
28	15	В	Володимира кн. рів.	Володимира кн. рів.	Вікторія пап.
29	16	С	Атиногента св. мч. еп.	Атиногента Юлії діви	Марти Діви
30	17	Ч	Марини мч.	Марини мч.	Авдона і Сенни
31	18	П	Якинта, Омеляна	Якинта, Омеляна	Ігнатія Льой.

РОБОТИ В ЛИПНІ

Переорати конюшиниська під озимину. Зараз після збору збіжжя переорати стерню та засіяти ріпою стернянкою або стручковими рослинами на зелений гній, погноївши рілю перед тим потасовими та фосфоровими погноями.

Не допускати худоби на луки, призначені на отаву. На решту лук можна худобу пускати лише через два тижні по косовиці, щоби трава зміцнилася. Косити трави на насіння.

Очкувати грушки, яблуні, черешні. Нищити гнилі овочі, гнізда гусениць мшиць та муравлиська.

В початку місяця ще можна посіяти огірки, скоростиглий і цукровий горох. Якщо на капусті з'являться шкідники, скропити її бордоською рідиною або нафтовою емульсією.

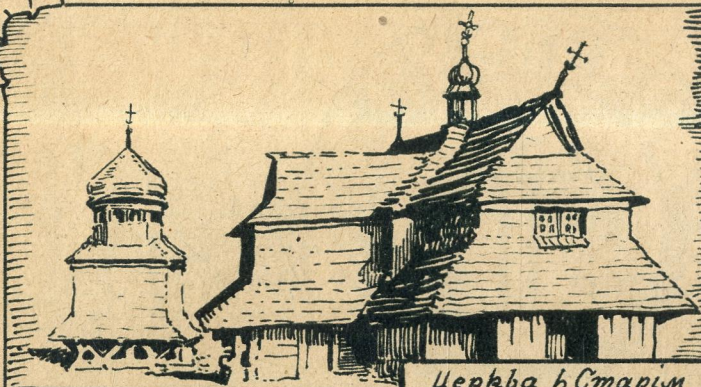
Вичистити стодолу, просіркувати комору і повинищувати вовчка та інших шкідників. Обірник держати в тіні. Корови охороняти від спеки. Обережно годувати худобу зеленою пашою.

Корита й відра для годівлі свиней тримати в чистоті. Курята годувати чотири рази денно. Складники: замінки, бараболя, буряки, мука, висівки, молоко. Суха пожива — просо, дерте зерно. До води дати кусок заліза, щоб не хорували на жовтачку.

Записки:

Стиль		Дні	греко-католицькі	православні	латинські
новий	старий				
1	19	С	Макрини прп.	Макрини прп.	Петра з оков.
2	20	Н	10 По Зісл. св. Д.	10 По Зісл. св. Д. Іллі	10 По Зісл. св. Д.
3	21	П	Симеона і Івана прп.	Симеона і Ів. пр. Єзикійла	Щепана
4	22	В	Марії Магд. мир.	Марії Магд. мир.	Домініка
5	23	С	Трофима, Теоф. мч.	Трофима, Теоф. мч.	М. Б. Сніж.
6	24	Ч	Бор. і Гліба Христ.	Бор. і Гліба, Христ.	Преобр. Госп.
7	25	П	Усп. св. Анни	Усп. св. Анни	Кастана
8	26	С	Єрмолая мч.	Єрмолая мч.	Киріяка
9	27	Н	11 По Зісл. св. Д.	11 По Зісл. св. Д.	11 По Зісл. св. Д.
10	28	П	Прохора, Никанора мч.	Прохора, Никанора ап.	Вавра
11	29	В	Калиніка мч.	Калин. мч. Серафими	Сузанни
12	30	С	Сили, Силуана	Сили, Силуана	Кляри
13	31	Ч	Євдокима правед.	Євдокима правед.	Івана Б.
14	1	П	В. Ч. Хр. Бр. Макавеїв	В. Ч. Хр. Бр. Макавеїв	Євзебія
15	2	С	Пер. мощ. Стефана	Пер. мощ. Стефана	Усп. Пр. Бог.
16	3	Н	12 По Зісл. св. Д.	12 По Зісл. св. Д.	12 По Зісл. св. Д.
17	4	П	7 муч. в Ефезі, Евдокії	7 муч. в Ефезі, Евдокії	Яцка
18	5	В	Евсигнія мч.	Евсигнія мч. Нонни	Олени ціє.
19	6	С	Преображення Госп.	Преображення Госп.	Івана з Ед.
20	7	Ч	Дометія мч.	Дометія мч. Созанта	Бернарда
21	8	П	Омеляна еп.	Омеляна еп. Григорія	Іванни
22	9	С	Матей ап.	Матей ап. Патрікія	Тимотея
23	10	Н	13 По Зісл. св. Д.	13 По Зісл. св. Д.	13 По Зісл. св. Д.
24	11	П	Евпла муч.	Евпла муч. Нифонта	Бартоломея
25	12	В	Фотія і Аникити мч.	Фотія і Аникити мч.	Людвика
26	13	С	Максима прп.	Максима прп. Евдокії	Зефірина
27	14	Ч	Міхея пр.	Міхея пр.	Йосифа Кал.
28	15	П	Успення Пр. Богор.	Успення Пр. Богор.	Августина
29	16	С	Пер. чуд. обр. Іс. Хр.	Пер. чуд. обр. Іс. Хр.	Успін. св. Івана
30	17	Н	14 По Зісл. св. Д.	14 По Зісл. св. Д.	14 По Зісл. св. Д.
31	18	П	Фльора і Лавра мч.	Фльора і Лав. мч. Уляни	Раймунда

Церква в Старім
Чорткові

РОБОТИ В СЕРПНІ

Звозити збіжжя з поля, якщо добре просохло. При кінці місяця висівати озиму вику, щоб забезпечитись пашею на слідуючу весну.

Закінчити збір трав на насіння. Косити отаву. Зрізувати купини та розрівняти кротовиння.

Виполоти бур'яни та просапати землю між деревами. Розсаджувати полуницю.

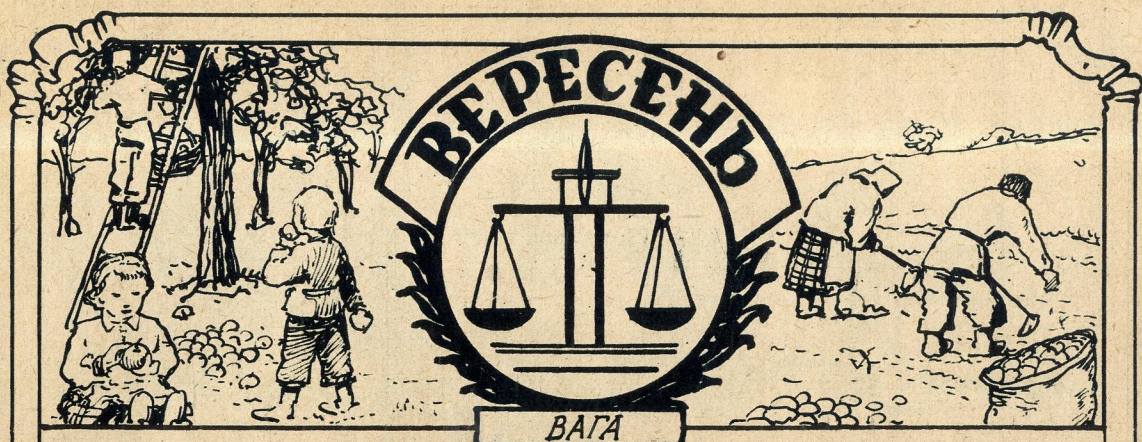
Коли цибуля, буряк і морква зле вяжуть корняки, то обірвати трохи листя або легенько привалкувати. Капусту полити гноївкою. Сіяти шпінат. Вибирати огірки для гуртової продажі.

Хто пам'ятає, що треба змінити насіння озимини, яке вироджується, має подбати про нове добре насіння. Квасити ситну пашу.

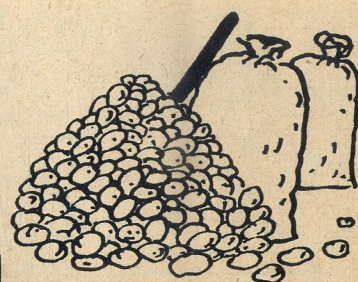
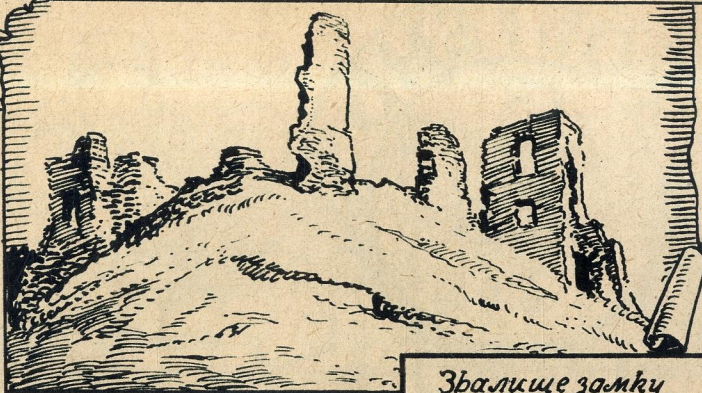
Покривати корів, щоб телилися в травні.

Консервувати на зиму яйця: 10 частин води та 1 частина водяного скла, вимішати добре і класти туди помазані смальцем свіжі яйця.

Записки:

Стиль		Дні	греко-католицькі	православні	латинські
новий	старий				
1	19	В	Андрея Страт.	Андрея Страт. Теклі	Бронислави
2	20	С	Самуїла пр.	Самуїла пр. Фотима	Стефана кр.
3	21	Ч	Тадєя ап. Васси мч.	Тадєя ап. Васси мч.	Симеона
4	22	П	Агатоніка мч.	Агатоніка мч. Анфуси	Розалії
5	23	С	Луца, Іринея	Луца, Іринея	Лаврентія
6	24	Н	15 По Зісл. св. Д.	15 По Зісл. св. Д.	Св. патр. Швед.
7	25	П	Зверн. м. Вартоломея ап.	Зверн. м. Вартоломея ап.	Регіни
8	26	В	Адріана і Наталії мч.	Адріана і Наталії мч.	Різд. Пр. Бог.
9	27	С	Пімена прп. Вел.	Пімена прп. Вел. Озії	Петра Клявер.
10	28	Ч	Мойсея, Мурина прп.	Мойсея, Мурина прп.	Петра і Гіяц.
11	29	П	Усїчн. гол. Ів. Хр.	Усїчн. гол. Ів. Хр.	Николая
12	30	С	Патр. Олекс., Ів. Павла	Патр. Олекс., Ів. Павла	Ім. Пр. Бог. Діви
13	31	Н	16 По Зісл. св. Д.	16 По Зісл. св. Д.	Пилипа
14	1	П	Симеона, Стовпн., Марти	Симеона, Стовпн., Марти	Воздв. Ч. Хр.
15	2	В	Маманта мч.	Маманта мч. Хведота	7 Б. Пр. Бог. Діви
16	3	С	Антима мч.	Антима мч. Домни	Сух. дні
17	4	Ч	Вавили, Мойсея пр.	Вавили, Мойсея пр.	Франца
18	0	П	Захарії пр. і Єлиса.	Захарії пр. і Єлис. Райзи	Сух. дні
19	6	С	Чудо Арх. Михайла	Чудо Арх. Мих. Архима	Сух. дні
20	7	Н	17 По Зісл. св. Д.	17 По Зісл. св. Д.	Аганіта пап.
21	8	П	Різдво Пр. Бог.	Різдво Пр. Бог.	Матея ап.
22	9	В	Іоакима і Анни	Іоакима і Анни	Томи
23	10	С	Мінодори муч. Мітр.	Мінодори муч. Мітр.	Теклі д.
24	11	Ч	Теодори прп.	Теодори прп. Евфрозима	Пр. Б. Д. од в. н.
25	12	П	Автонома мч.	Автонома мч. Данила	Володислава
26	13	С	Корнилія мч. сот.	Корнилія мч. сот.	Кипріяна
27	14	Н	18 Воздв. Ч. і Ж. Хр. Г.	18 Воздв. Ч. і Ж. Хр. Г.	Косми і Дам.
28	15	П	Никити мч.	Никити мч. Філофея	Вячеслава
29	16	В	Евфимії мч.	Евфимії мч. Виктора	Мих. Арх.
30	17	С	Софії, Віри, Над. Люб.	Софії, Віри, Над. Люб.	Броніма

Звалище замку
в Пушкові

РОБОТИ В ВЕРЕСНІ

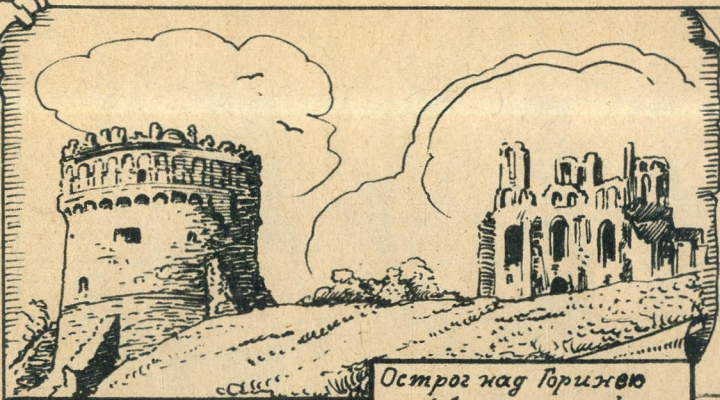
Сіяти озимину. Вивозити і приорювати гній під окопові. Квасити листя буряків, капусти, редьки, моркви та отаву в сілосах. Кукурудзу збирати на сіно або квашення. Копати бараболу та приорювати любін. Перед висівами озимин байцувати насіння „Зяріком“. „Абавітом“ або формаліною. Боронувати, рівномірно розділити гній, який залишила худоба. Розсіяти та заволочити кайніт і томасину. В погідні дні зривати овочі та сортувати їх відразу. Копати ями під нові дерева. Угноїти ягідні кущі. Відтинати поломані гіляки та лікувати рани. При кінці місяця садити ягідні кущі.

Стебла насінників зривати і дати їм просохнути. Приготовити грядки для озимого засіву городовини.

Записки:

Стиль		Дні	греко-католицькі	православні	латинські
старий	новий				
1	18	Ч	Евменія пр.	Евменія пр. Аріядни	Івана з Дуклі
2	19	П	Трофима, Савватія мч.	Трофима, Савватія, мч.	Ангелів Стор.
3	20	С	Евстахія мч.	Евстахія мч.	Тереси в д. Д. Іс.
4	21	Н	19 По Зісл. св. Д.	19 По Зісл. св. Д.	Франца з Ас.
5	22	П	Фоки св. мч., Йони прп.	Фоки св. мч., Йони прп.	Пляцида
6	23	В	Зачаття Ів. Предт.	Зачаття Ів. Предт.	Брунона
7	24	С	Теклі вмч.	Теклі вмч. Евгена	Пр. Бог. Дів. Пром.
8	25	Ч	Евфрозини прп.	Евфрозини прп.	Бриґди
9	26	П	Прест. ап. Івана Бог.	Прест. ап. Івана Бог.	Діон. Вінк.
10	27	С	Калістрата мч.	Калістрата мч. Марка	Франца Бор.
11	28	Н	20 По Зісл. св. Д.	20 По Зісл. св. Д.	Мат. Пр. Бог. Дів.
12	29	П	Киріяка прп.	Киріяка прп. Теофана	Максиміліяна
13	30	В	Григорія смч.	Григорія смч. Маріянини	Едварда
14	1	С	Покр. Пр. Б. Романа	Покр. Пр. Б. Романа	Калкста І п.
15	2	Ч	Кипріяна ап.	Кипріяна ап. Андрея	Тереси В.
16	3	П	Донізія смч. ар.	Донізія смч. ар.	Гедвіґи
17	4	С	Ерофтея смч.	Ерофтея смч. Віріней	Галля
18	5	Н	21 По Зісл. св. Д.	21 По Зісл. св. Д.	Луки еван.
19	6	П	Томи ап.	Томи ап. Пелягії	Петра з Альк.
20	7	В	Сергія і Вакха мч.	Сергія і Вакха мч.	Івана Кант.
21	8	Р	Пелягії і Таїсії прп.	Пелягії і Таїсії прп.	Уршулі
22	9	Ч	Якова ап.	Якова ап.	Кордула
23	10	П	Евлямпія і Евлямпії мч.	Евлямпія і Евлямпії мч.	Северина
24	11	С	Филипа ап.	Филипа ап. Теофана	Рафаїла Арх.
25	12	Н	22 По Зісл. св. Д.	22 По Зісл. св. Д.	Ісус Христ Король
26	13	П	Карпа і Папили мч.	Карпа і Папили мч.	Евариста пап.
27	14	В	Назарія, Параскеви мч.	Назарія Параскеви мч.	Сабини
28	15	С	Евтим я прп.	Евтимія пр., Савина пр.	Симона Юди
29	16	Ч	Лонгіна сот.	Лонг на сот.	Наркиза еп.
30	17	П	Осії пр. Андрея Кп.	Осії пр. Андрея Кп.	Клявдія
31	18	С	Луки ап. еван.	Луки ап. еван.	Антоніна

*Остроза над Гориною
(звалища замку)*

РОБОТИ В ЖОВТНІ

Виорати бараболисько, бурчанисько, але скородити не треба, щоби скиби затримали сніг. Вивозити гній та зараз приорювати. Переорати глибоко всі загои під ярі засіви. Кінчати сіяти пшеницю. Гноїти луки томасиною та каїнітом, а потім добре прискородити лучними боронами.

Всі рештки з городини та листя не залишати на городі, а спалити чи згодувати, бо в них часто багато шкідників.

Перекопати землю в саді. Садити нові дерева. Забезпечити дерева від зайців.

Упорядкувати всі забудовання на зиму. Вивезти гній та дати грубу верству свіжої підстилki, де худоба стоїть на гною.

Коням зменшити пайку вівса, а додавати соломі та буряки або моркву.

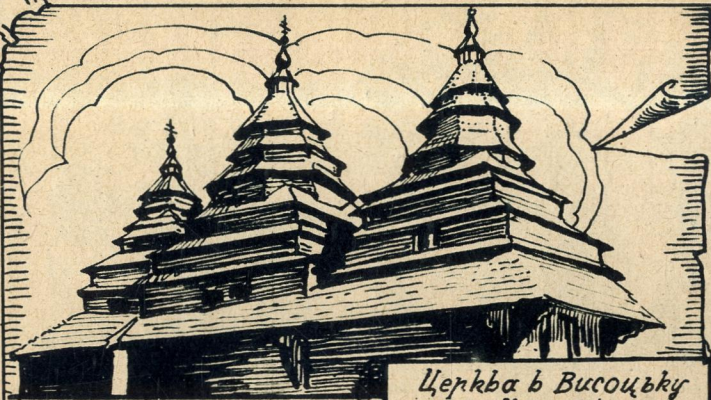
Худобу годувати сухою пашою та не переставати виганяти на пасовисько. Вирахувати кількість запасів паші та скласти план годування худоби й норми, як давати пашу худобі.

Записки:

СТРІЛЕЦЬ

Стиль		Дні	греко-католицькі	православні	латинські
новий	старий				
1	19	Н	23 По Зісл. св. Д.	23 По Зісл. св. Д.	Всіх Святих ☾
2	20	П	Артемія	Артемія, Матрони	День Задуш.
3	21	В	Іляріона Вел.	Іляріона Вел.	Губерта
4	22	С	Аверкія еп.	Аверкія еп., Олександра	Карла Бором.
5	23	Ч	Якова ап.	Якова ап.	Захарія
6	24	П	Арети мч.	Арети мч., Афаназія	Фелікса
7	25	С	Маркіяна і Мартирія	Маркіяна і Мартирія	Гірона
8	26	Н	24 Димитрія	24 По Зісл. св. Д.	Севера ☽
9	27	П	Нестора смч.	Нестора смч.	Теодора
10	28	В	Терентія і Неонілі	Терентія і Неонілі	Андрія
11	29	С	Анастасії пр. мч.	Анастасії пр. мч.	Мартина еп.
12	30	Ч	Зиновія і Зиновії мч.	Зиновія і Зиновії мч.	Венедикта
13	31	П	Стахія і Наркиза еп.	Стахія і Наркиза еп.	Станислава К.
14	1	С	Косми і Дамяна	Косми і Дамяна	Кунегунди
15	2	Н	25 По Зісл. св. Д.	25 По Зісл. св. Д.	Альберта В. ☾
16	3	П	Акиндина, Аїталя мч.	Акиндина, Аїталя мч.	Мати Бог. Остр.
17	4	В	Іоанікія Вел. мч.	Іоанікія Вел. мч.	Григорія чуд.
18	5	С	Галакціона і Епіст.	Галакціона і Епіст.	Романа
19	6	Ч	Павла еп.	Павла еп.	Єлисавети
20	7	П	Ерона і Лазарія	Ер. і Лаз., 33 мч. Мелитині	Фелікса з Valois
21	8	С	Соб. св. Михайла Ап.	Соб. св. Михайла Ап.	В. в хр. Пр. Б.
22	9	Н	26 По Зісл. св. Д.	26 По Зісл. св. Д.	Кекілії ☽
23	10	П	Ераста ап.	Ераста ап., Ореста	Климентія
24	11	В	Міни, Віктора. Вікентія	Міни, Віктора, Вікентія	Івана
25	12	С	Іосафата смч.	Івана	Катарини
26	13	Ч	Івана Золот.	Івана Золот.	Сильвестра
27	14	П	Филипа ап.	Филипа ап.	Валентія
28	15	С	Гурія, Самона	Гурія, Самона	Руфуса і Сост.
29	16	Н	27 По Зісл. св. Д.	27 По Зісл. св. Д.	Сатурнина
30	17	П	Григорія еп.	Григорія еп., Лазаря	Андрея

*Церква в Висоцьку
Нижнім*

РОБОТИ В ЛИСТОПАДІ

Приорати любін та сераделю. На полях поробити борозни та спустити воду. Кінчати глибоку оранку.

Гноїти пасовиська й луки каїнітом, томасиною, та скородити боронами.

Копати ями під овочеві дерева на весну. Розсіяти вапно, передусім коло кісткових дерев. Угноювати дерева стаєнним гноєм і перекопати кругом них землю.

Глибоко перекопати або переорати город; глиби не розбивати. Вивезти гній і прикопати його.

Як вже настають морози, то починати сіяти моркву, петрушку, пастернак на зиму.

Забезпечити пивниці від морозів. Приготовити дрова на зиму. Шуфлювати збіжжя, щоб не затухло. Корів годувати буряками, морквою, бараболею та гарбузами.

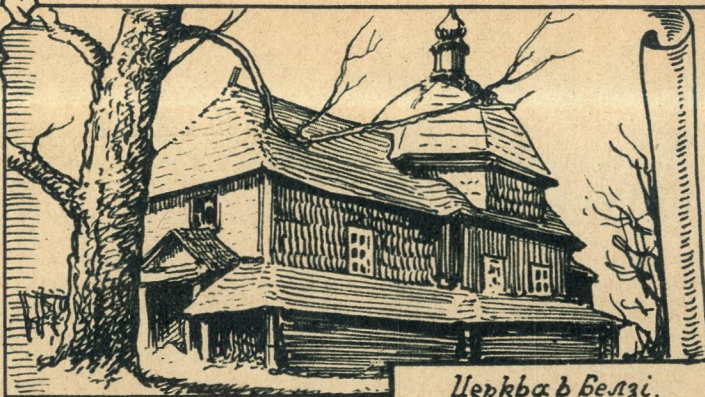
Покривати льохи, щоб мати ранні поросята у березні. Уважати, щоб курник був сухий і теплий. Приготовити гнізда для молодушок.

Записки:

КОЗЕЛ

Стиль		Дні	греко-католицькі	православні	латинські
новий	старий				
1	18	В	Плятона і Романа	Плятона і Романа	Елігія
2	19	С	Авдія пр.	Авдія пр, Варлаама	Бібіанни
3	20	Ч	Григорія, Декап.	Григорія, Декап. Прокла	Франца Ксав.
4	21	П	Введ в хр. Пр. Бог.	Введ в хр. Пр. Бог.	Варвари
5	22	С	Филимона ап.	Филимона ап. Калиста	Савви
6	23	Н	28 По Зісл. св. Д.	28 По Зісл. св. Д.	Миколая м.
7	24	П	Катарини в. мч.	Катар. в. мч. Меркурія	Атврозія
8	25	В	Климентія пап.	Климентія пап.	Н. Зая. Пр. Д.
9	26	С	Аліпія прп.	Аліпія прп. Якова	Петра
10	27	Ч	Якова Перс.	Якова П. Полядія, Ром.	М. Д. Льорет.
11	28	П	Стефана пр. мч.	Стеф. пр. мч. Іринарха	Дамазого
12	29	С	Парамона і Філюм.	Парамона і Філюм.	Епимаха
13	30	Н	29 По Зісл. св. Д. Андрія	29 По Зісл. св. Д. Андрія	Лукії
14	1	П	Найма пр.	Найма пр. Филарета	Спірідіона
15	2	В	Авакума пр.	Авакума пр. Афаназія	Валеріяна
16	3	С	Софонія пр.	Софонія пр. Теодула	Сух. дні
17	4	Ч	Варвари мч.	Варвари мч. Дамаскина	Лазаря
18	5	П	Сави освящ.	Сави освящ. Анастазія	Сух. дні
19	6	С	Миколая М. Л. Чуд.	Миколая М. Л. Чуд.	Сух. дні
20	7	Н	30 По Зісл. св. Д.	30 По Зісл. св. Д.	Теофілія
21	8	П	Потапія ап.	Потапія ап. Анфіси	Томи ап.
22	9	В	Неп. Зач. Пр. Бог.	Зач. св. Анни Софрона	Зенона
23	10	С	Міни і Єрм'ягена мч.	Міни і Ерм. мч. Хоми	Вікторії
24	11	Ч	Даниїла стовп.	Даниїла стовп. Луки	Адама і Еви
25	12	П	Спірідіона еп.	Спірід. еп. Олександра	Різдво Хр.
26	13	С	Євстратія м.	Євстратія м. Авксентія	Стефана
27	14	Н	31 По Зісл. св. Д.	31 По Зісл. св. Д.	Івана ап.
28	15	П	Елевтарія св. мч.	Елевтерія св. м. Созанни	Молодц в
29	16	В	Аггея пр.	Аггея пр. Теофанії	Томи
30	17	С	Даниїла пр.	Даниїла пр.	Евгенія
31	18	Ч	Севастіяна мч.	Севастіяна мч. Модеста	Сильвестра

Церква в Белзі.

РОБОТИ В ГРУДНІ

Вивозити гній і складати в великі купи, а з весною розвезти по полю і переорати.

Уважно стежити, щоби миші та зайці не ушкоджували дерев.

Молотити збіжжя і чистити на трірах. Переглянути кіпці з бараболею і зелениною та овочі в пивниці.

Доглядати тільних корів. Молоду худобу, що має вже рік, перевести на пашу, яку мають і дорослі. В погідні дні випускати на обору, поїти підогрілою водою.

Записки:

1943

СІЧЕНЬ

н. ст.	ст. ст.	дні н.	греко-католицькі	православні	н. ст.	ст. ст.	дні н.	греко-католицькі	православні
1	19	П	Груд. 1942. Боніфатія м.	Груд. 1941. Іллі, Боніф.	17	4	Н	Неділя перед Богоявлен.	Нед. пер. Богоя. Соб. 70 а
2	20	С	Ігнатія Богоя. сщмч.	Ігнатія Богоя. сщмч.	18	5	П	Навеч. Богояв. Теопем.	Навеч. Богояв. Теопем.
3	21	Н	Нед. пер. Р. Хр. Св. От.	Нед. пер. Р. Хр. Петра М	19	6	В	Богоявлення Господне	Богоявлення Господне
4	22	П	Анастасій влмч.	Анастасій влмч.	20	7	С	+ Собор св. Ів. Хрест.	+ Собор св. Ів. Хрест.
5	23	В	10 Мучеників з Крети	10 Мучеників з Крети	21	8	Ч	Юрія і Єміліяна	Юрія і Єміліяна
6	24	С	Навеч. Різ. Хр., Євгеній	Нав. Різ. Хр. (Баг. Кутя)	22	9	П	Полієвкта	Полієвкта муч.
7	25	Ч	РІЗДВО ХРИСТОВЕ	РІЗДВО ХРИСТОВЕ	23	10	С	Григорія	Григорія м., Маркіяна
8	26	П	Соб. Пр. Бог. і св. О. Йос.	Соб. Пр. Бог. і св. О. Йос.	24	11	Н	Нед. по Богояв., + Теод.	Нед. по Богояв., + Теод.
9	27	С	Св. Первомуч. Степана	Св. Первомуч. Степана	25	12	П	Татіянин мч.	Татіянин мч.
10	28	Н	Нед. по Р. Хр., 20 т. муч.	Нед. по Р. Хр., 20 т. муч.	26	13	В	Єрміло і Стратоніка мч.	Єрміло і Стратоніка мч.
11	29	П	40 т. муч. діт., Маркелія	40 т. муч. діт., Маркелія	27	14	С	Св. Отців зі Синаї	Св. Отців зі Синаї
12	30	В	Анізій мч.	Анізій мч., Філарета	28	15	Ч	Павла і Івана при.	Павла і Ів. при.
13	31	С	Меланій прп.	Меланій прп.,	29	16	П	Покл. вериг., св. ап. Ілер.	Покл. вериг. св. ап. Пет.
14	1	Ч	НОВИЙ РІК, Обр. Госп.	НОВИЙ РІК, Обр. Госп.	30	17	С	+ Антонія Вел.	+ Антонія Вел.
15	2	П	Сильвестра папи р.	Сильвестра папи п.	31	18	Н	Неділя 31 по Зісл. св. Д.	Неділя 31 по Зісл. св. Д.
16	3	С	Малахії прор.	Малахії прор., Гордія					

ЛЮТИЙ

н. ст.	ст. ст.	дні н.	греко-католицькі	православні	н. ст.	ст. ст.	дні н.	греко-католицькі	православні
1	19	П	Макарія Евфрозини	Макарія Евфрозини	15	2	П	Стрітення Господне	Стрітення Господне
2	20	В	+ Евтимія вел.	+ Евтимія вел.	16	3	В	Симеона і Анни прор.	Сим. і Анни пр., Уласа
3	21	С	Максима	Максима, Агній, Неоф.	17	4	С	Ізидора	Ізидора, Миколи
4	22	Ч	Тимотея ап. Анастасія	Тим. а. Анаст. і Мануїла	18	5	Ч	Агафії	Агафії, Теодулі
5	23	П	Климентя сщмч.	Блжм. свщмч., Агатанг.	19	6	П	Вукола	Вукола, Доротей
6	24	С	Кесені	Кесені, Агасія	20	7	С	Партенія	Партенія, Луки
7	25	Н	Неділя 32 по Зісл. Св. Д.	Неділя 32 по Зісл. Св. Д.	21	8	Н	Нед. о блуднім сині, Тео.	Нед. о блуднім сині, Тео.
8	26	П	Кеенофонта, Теодора С.	Бсенофонта, Теодора С.	22	9	П	Никифора	Никифора
9	27	В	Перенес. мощій св. Ів. З.	Пер. мощ. св. Ів. З., Тита	23	10	В	Харлампія	Харлампія, Прохора
10	28	С	Єфрема	Єфрема, Спр. п. Паладія	24	11	С	Власія	Власія, Хведори
11	29	Ч	Перенес. мощій с. Ігнат.	Перенес. мощій с. Ігнат.	25	12	Ч	Мелетія	Мелетія, Євгена
12	30	П	Трех Святих	Трех Святих	26	13	П	Мартиніяла	Мартиніяла, Євлогія
13	31	С	Кіра і Івана	Кіра і Івана	27	14	С	Авксентія	Авксентія
14	1	Н	Неділя, Митара і Фарис.	Неділя, Митара і Фарис.	28	15	Н	Нед. мясопустна, Опис.	Нед. мясо., Опис., Пафл.

БЕРЕЗЕНЬ

н. ст.	ст. ст.	дні н.	греко-католицькі	православні	н. ст.	ст. ст.	дні н.	греко-католицькі	православні
1	16	П	Памфілія	Памфілія	17	4	С	Герасима	Герасима, Якова пост.
2	17	В	Теодора	Теодора, Маріянин	18	5	Ч	Конона	Конона, Онисія
3	18	С	Льва папи р.	Льва папи р.	19	6	П	42 Мучеників	42 Мучеників
4	19	Ч	Архіпа ап.	Архіпа, Достеа	20	7	С	Василія прп.	Василія, Омеліяна
5	20	П	Льва	Льва, Агатана					
6	21	С	Тимотея	Тимотея, Евстахія пр.	21	8	Н	Нед. 2 посту, Теофіліякт.	Нед. 2 посту, Тео., Ерла
7	22	Н	Нед. сироп., Зпайд. мощ.	Нед. сироп., Зпайд. мощ.	22	9	П	40 Мучеників	40 Мучеників, Марії Ег.
8	23	П	Полікарпа	Полікарпа	23	10	В	Кондрата мч.	Кондрата, Анастасії
9	24	В	+ Пер. і др. зн. гол. Ів. Хр.	+ Пер. і др. зн. гол. Ів. Хр.	24	11	С	Софрона	Софрона, Понтія
10	25	Ч	Тараса	Тараса	25	12	Ч	Теофана	Теофана, Григор. п. р.
11	26	С	Порфіра	Порфіра, Севастіяна	26	13	П	Пер. мощ. св. Никифора	Пер. мощ. св. Никифора
12	27	П	Прокопа	Прокопа, Тита пр.	27	14	С	Венедикта	Венедикта
13	28	С	Василія прп.	Василія, Марини					
14	1	Н	Неділя 1 посту, Евдокії	Нед. 1 посту, Евд., Нест.	28	15	Н	Нед. 3 посту-крестопок.	Нед. 3 посту-крестопок.
15	2	П	Теодота	Теодота	29	16	П	Савина папи	Савина папи
16	3	В	Евтропія	Евтропія, Клеоника	30	17	В	Олексія чолов. Божого	Олексія ч. Б., Марина
					31	18	С	Кирила архієп. Єрусал.	Кирила а. Єр. Трофіма

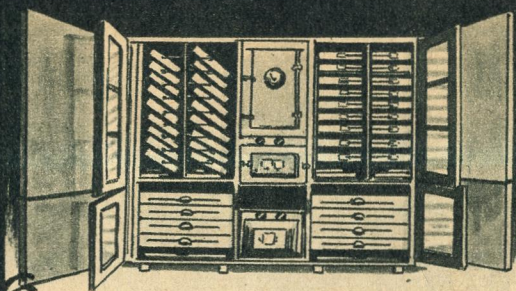

HETZ

ТРАКТОРОВІ ЛАНЦЮГИ ПРОТИСОВГОВІ
перемалюють всіякі теренові труднощі

FRITZ HETZ • KETTENFABRIK • ETTLINGEN/BADEN

ЕЛЕКТРИЧНІ ВИЛЯГАРНІ

ГАНСЕН'А

багато разів патентовані та принамі державними виляговими станціями, зовсім певні та вдатні, збудовані як:

Комбіновані вилягарні

Вилягарні з окремою передвиляговою камерою

та з камерою для виколювання

Самі передвилягові камери

Самі камери до виколювання,

як також

Спеціальні вилягові апарати для качок,

уживані у відомих годівних качок: Otto Geck-Bönningstedt (Holst.), L. Möhlenpape-Lemförde (Han.), v. Harder-Diedrichshagen b. Warnemünde, та в багатьох малих і великих вилягарнях. — Крім цього:

загальні вилягарні для фільтраркових та сілських господарств

Патентові відпильні влаштування, що відчищують Вилягарню „Гансен'а“ від пилу куряток та дає цим фабрикам першенство. — Проспекти та відписи похвал висилає безплатно

Wilhelm Hansen - фабрика апаратів Ahrensburg Hamburg Lindenhof tel. 4-81

SAATZUCHTWIRTSCHAFT

K.v.Kameke

Streckenthin

über Köslin in Pommern

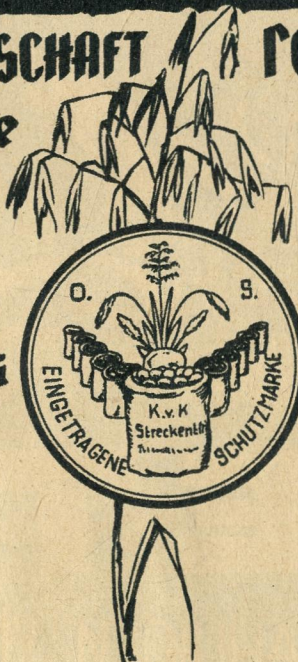
Оригінальні бараболі до садження

„Парнасса“

„Пено“

„Карнеа“

„Дянелья“

ГОДІВЛЯ НАСІННЯ

K.v.Kameke

Streckenthin

über Köslin in Pommern

Оригінальний білий обес

Streckenthin Nr. 9.

надається

на східні терени

Проспекти та ради безплатно за посередництвом бюро продажі

KÖSLIN, Schliessfach 156

Телефонічна адреса:

Kamstreck Köslin — Тел. 31-55

Хлібороби!

байцуйте
ваше зерно
приправою

АБАВІТ

Вживаючи приправи
АБАВІТ
матимеш подвійну
користь,

То АБАВІТі стаю
сильніший та міцніший

...а КОРБІН
хоронить мене
через птахами.

А це далші середники до нищення
хворіб та шкідників рослин:

КОРБІН

до охорони засіву перед
птахами. Дуже потрібний
для кукурудзи, гороху, ко-
нопель, пшениці, тощо.

РАПАНІТ

до нищення бур'янів в засі-
вах, а передусім лопухів та
вогніхи.

СІНАПІТ

специфік до нищення блохи
на льоні, хмілью, мшиць на
насінинах, медівки на ово-
чевих деревах тощо.

АНОКС

без запаху, незапальний та
невзбуховий, не затовщує
стіл ані долівки, не вимагає
ущільнення шпихлірів, сере-
дник до нищення збіжжєвого
хрущика.

КАРСАН

середник до охорони бара-
болі перед гниттям в ямах
та пивницях.

ЛЕПІТ

— зерно, Лепіт — порошок
та Лепіт — свічки на миші
та щурі.

Летючки, оповіщення, каталоги та

всякі інформації дає

Schering A. G.

Краків, вулиця Довга ч. 22

Телефон 215-63

Schering

Самочинно діюча машина
до гострення ножів, жниварок та
косарок D. R. G. M. Досі продано
понад 50.000 штук; машина різного
виконання та різної ціни; до обслу-
ги вимагає тільки одної людини

Машини до гострення
„Темпо“ одержали
в 1938 році вирішення
„Новість та гідна уваги“

Темпо

Lipfert, Bohn & Kittelmann
Фабрика машин Unterlemnitz (Thür.)

КОЖНИЙ
МОЖЕ
МАТИ
ВЛАСНУ

фабрику консерв

якщо стосує господарські
пушки до консерви
(пушки можна вживати знов)

та

LANICO машину до зачинання
й обтинання

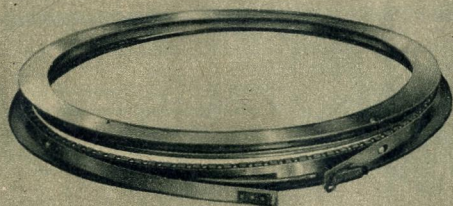
Сейчасно долучає
вказівки вживання
пушок та варення

Schlesisches Blechwarenstanwerk

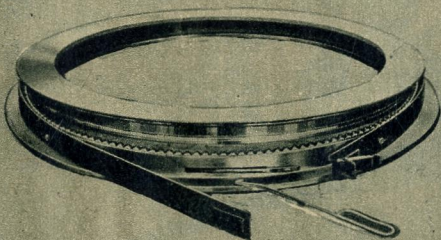
Albin Müller

BRESLAU 1
Brudersstrasse 67

Хлібороби!

Патентований на Німеччину й закордон сегментовий скру-
товий перстень „Rothe-Erde“, добрий для хліборобських
запрягових та механ. возів з найбільшою швидкістю 20 км.

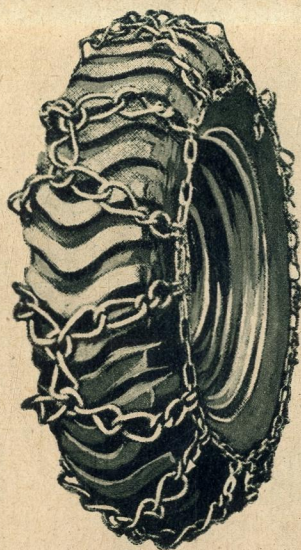
Патентований на Німеччину й закордон кульковий скру-
товий перстень „Rothe-Erde“ для самоходових та оми-
бусових причіпок і інших спеціальних возів

Веліть собі вбудувати у свої вози
ідеальні, на тисячах возів випрак-
товані як найкращі скрутові
улаштування „Rothe Erde“.

Поправляє прикмети їзди, облек-
шує працю та економить коштів
направ.

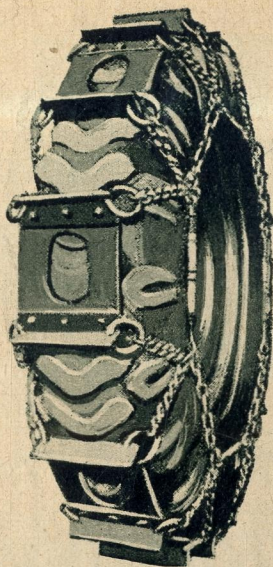
Ближчі інформації дають достав-
ники возів. Спеціальні проспекти
й урядові хліборобські оцінки ви-
силає на бажання

ЗАЛІЗНА ГУТА „ROTHERDE“ G. m. b. H. Dortmund

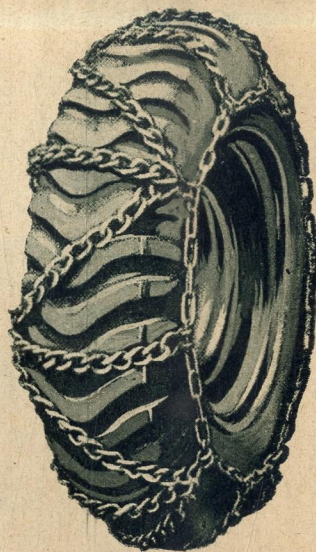
Төббіска хрестовий ланцюг

відповідний на
орні поля, пільні
дороги й великі
дугові терени. До-
брий при перевозі
великих тягарів
по мокрих ґрунтах

Төббіска лапковий ланцюг

Тракторовий ланцюг,
який відповідає най-
більшим вимогам ба-
гнистих ґрунтів, про-
сяклих дощем. Добрий
при оранках, для трак-
торів на тяжких до
перевозу теренах

Төббіска зигзаковий ланцюг

Добрий для трак-
тора і тягарових
возів на різних
ховських дорогах,
вкритих снігом і
ледом. — Запев-
нює найбільшу
безпеку їзди

3

роди протисовгових ланцюгів для тракторів

Збільшена тяглова сила трактора, менше спотребування бензини, отже ощадна й раціональна експлуатація — це користи, які запевнюють Вам ланцюги Төббіска. Певні навіть в найгірших ґрунтових умовах.

Про вибір найвідповіднішого ланцюга для Вашого трактора скаже найліпше наш новий каталог 3А, який дуже радо вишлемо Вам даром.

**Фабрика ланцюгів Max Többsicke
Letmathe (Westf.)**

Повітова Рільничо – Торговельна. Кооператива

Займається в кожній окрузі збиранням хліборобських контингентів і засобленням хлібороба потрібними йому в господарстві продуктами. Кооператива дає гарантію чесного й доброго купна.

Хлібороби!

Повітова Хліборобсько-Торговельна
Кооператива хоче бути Вашим
другом і дорадником

СПИС УКРАЇНСЬКИХ ОКРУЖНИХ І ПОВІТОВИХ РІЛЬНИЧО-ТОРГОВЕЛЬНИХ КООПЕРАТИВ ДИСТРИКТ КРАКІВ

1.	Окружна Рільничо-Торговельна Кооператива	Сянік
2.	" " "	Перемишль Півд.
3.	Українська Повітова Рільничо-Торгов. Кооператива	Ярослав
4.	" " " "	Добромилъ
5.	" " " "	Устрики Дол.
6.	" " " "	Лісько
7.	" " " "	Перемишль Півн.
8.	" " " "	Горлиці
9.	" " " "	Криниця

ДИСТРИКТ ЛЮБЛИН

1.	Українська Повітова Рільничо-Торгов. Кооператива	Володава
2.	" " " "	Белз
3.	" " " "	Біла Підляська
4.	" " " "	Грубешів
5.	" " " "	Томашів Люб.
6.	" " " "	Холм
7.	" " " "	Тарногород

СПИС УКРАЇНСЬКИХ ОКРУЖНИХ І ПОВІТОВИХ РІЛЬНИЧО-ТОРГОВЕЛЬНИХ КООПЕРАТИВ ДИСТРИКТ ГАЛИЧИНЯ

1.	Окружна Рільничо-Торговельна Кооператива	Бережани
2.	" " "	Городенка
3.	" " "	Городок
4.	" " "	Дрогобич
5.	" " "	Золочів
6.	" " "	Калущ
7.	" " "	Камінка Стр.
8.	" " "	Коломия
9.	" " "	Львів
10.	" " "	Рава Руська
11.	" " "	Самбір
12.	" " "	Станиславів
13.	" " "	Стрий
14.	" " "	Судова Вишня
15.	" " "	Тернопіль
16.	" " "	Чортків
17.	Українська Повітова Рільничо-Торгов. Кооператива	Бібрка
18.	" " " "	Борщів
19.	" " " "	Броди
20.	" " " "	Бусяк
21.	" " " "	Бучач
22.	" " " "	Галич
23.	" " " "	Деятин
24.	" " " "	Долина

СПИС УКРАЇНСЬКИХ ОКРУЖНИХ І ПОВІТОВИХ РІЛЬНИЧО-ТОРГОВЕЛЬНИХ КООПЕРАТИВ ДИСТРИКТ ГАЛИЧИННА

25.	Українська	Повітова	Рільничо-Торгов.	Кооператива	Жидачів
26.	"	"	"	"	Жовква
27.	"	"	"	"	Заліщики
28.	"	"	"	"	Збараж
29.	"	"	"	"	Зборів
30.	"	"	"	"	Копичинці
31.	"	"	"	"	Косів
32.	"	"	"	"	Любачів
33.	"	"	"	"	Мостиська
34.	"	"	"	"	Надвірна
35.	"	"	"	"	Перемішляни
36.	"	"	"	"	Підгайці
37.	"	"	"	"	Радеків
38.	"	"	"	"	Рогатин
39.	"	"	"	"	Рудки
40.	"	"	"	"	Скалат
41.	"	"	"	"	Снятин
42.	"	"	"	"	Сокаль
43.	"	"	"	"	Теребовля
44.	"	"	"	"	Товмач
45.	"	"	"	"	Турка
46.	"	"	"	"	Ходорів
47.	"	"	"	"	Ширець
48.	"	"	"	"	Яворів

VIEH-UND PFERDEHANDELS-GESELLSCHAFT M.B.H. ZENTRALBÜRO KRAKAU-KRAKIV

MARKUSGASSE (БУЛ. СВ. МАРКА 33) ТЕЛ. 206-04, 200-52
ТЕЛЕГР. АДРЕСА VIEHZENTRALE KRAKAU

Vieh- und Pferdehandels-Gesellschaft m. b. H.

Zentralbüro Krakau — Krakiv

Markusgasse (бул. св. Марка 33) тел. 206-4, 200-52

телегр. адреса Viehzentrale Krakau

Zweigniederlassungen:

ВІДДІЛИ: Краків, вул. Варшавська 4, телефон 175-72
Варшава, вул. Бартошевича 7, телефон 5-14-72
Люблин, вул. Дістріктштрассе 8, телефон 17-52
Львів, вул. 8-го Травня, телефон 224-48
Радам, Райхштрассе 33, телефон 19-72
Телегр. адреса відділів: „Viehhandel“

Товариство займається через свої відділи імпортом чи пак посередництвом в купні й продажі:

- 1) оґерів — кобил — тяглових коней — наварієнних коней
- 2) розплідників — корів — ялиць — волів
- 3) кнурів — льох — поросят
- 4) баранів — овець — агнят
- 5) кіз — криликів — дом. птиці

Товариство диспонує відповідним факсим. апаратом, діє в тісному контакті з відповідною годівельною владою й Хліборобським Палатами на терені Генерального Губернаторства. Крім цього переводить також акцію годівлі худоби й берів. Вся діяльність товариства служить автальнокравній годівлі і хліборобському господарству.

Всі інформації з діяння цієї торгівлі й помочі для хліборобства й межах повасоблювання його живим інвентарем дає товариство безплатно.

ГОДІВЛЯ Й СКЛАД НАСІННЯ
ГОРОДНИЧІ ЗАВЕДЕННЯ

EMIL FREEGE

КРАКІВ, вул. Любіч 36/38 - Суконниці 15/16

ГОРОДОВЕ, ПАШНЕ Й ХЛІБОРОВ-
СЬКЕ НАСІННЯ найкращої якості,
власної управи з найкращих закордонних
джерел **НОВІТНЄ ГОРОДНИЧЕ ПРИ-**
ЛАДДЯ, облежуюче працю в городі **О-**
ВОЧЕВІ ДЕРЕВА, прикрасні **КВІТОВІ**
й декоративні рослини. Цінники й офerti
висилаємо безплатно **КУПУЄМО** всяке
насіння конюшини, стручкових і т. д.

Складний склад Паперу

І. Александрович

КРАКІВ вул. Johann Hallerstrasse 1

Комісарський управитель В. Ф. К. Кісель

Власні склади і представництва

Л Ї В І В Р Я Ш І В
КАТОВИЦІ ПОЗНАНЬ
БИДГОЩ

СКЛАД ПАПЕРУ MICHAEL FLEISCHER

КРАКІВ, Райхштрассе ч. 6

Телефон 103-36 і 175-56

Л Ї В І В, Сікетуєштрассе ч. 23

Телефон 224-22

*Рослинно-охоронні засоби
Ізоляційні матеріали*

до захисту мурів, бетону, заліза (Інертол)
та імпрегнації і консервації дерева

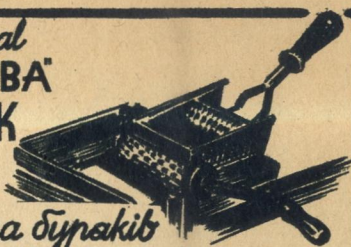
поруляє

Carbolineumfabrik
"AVENARIUS"

Dr. Wilhelm Stroh u. Co.
Teschen, Dammgasse 4

Original
"GEMÜBA"
МЛИНОК
до

костей та бураків

D. R. P. 707 (Allesmahler)

з ручною та моторовою обслугою;

ціна ручного млинка від 37 зл. — почавши,

аж до найбільших розмірів

Одинокий продуцент:

Georg Müller Wuppertal-B. Bartholomäusstr. 22

Господарко-споживча

**КООПЕРАТИВА
ВІДРОДЖЕННЯ**

З ВІДП. УДІЛ.

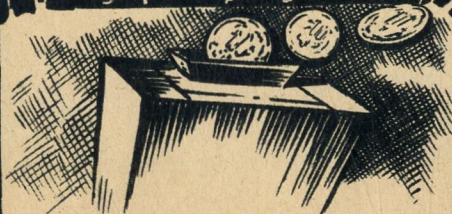
в Халмі

ТЕ·ВЕ·НА

*Фабрика папі
в Люблині
буль. Жовнірська 6.*

українців у Ген.

Банк

Губернаторські

Кооп. Рільничий Банк
УКРАЇНБАНК

Кооператив з відпов. уділами

в ЯРОСЛАВІ

вул. Залізнична 7, тел. 53

Відділ у КРАКОВІ

вул. Зелена 22, тел. 212-28

Відділ у ЛЮБЛИНІ

вул. Краківська 78, тел. 25-61

Полагаджє всі банкові орудки

*Чим більше зерна —
тим більше хліба!*

Від вислїду життя
залежить виживання
людей —

Передусім тепер
критичне є забезпечення
собі можливо найбіль-
ших зборів —

Найліпш заправить
Ваше насіння

Гермісан
*мокра або суха
байца насінна*

„Гермісан“ нищить хворобові заразки —
щадить насіння —
побільшує та поліпшує збори

ВОВНА-ШОВК
 ПІД КОМІСАРСЬКОЮ УПРАВОЮ
П. Мазика
ФІРМА
Й. Дреснер
 КРАКІВ
 Командантурштрассе 10
 Телефон 160-67

фабрика шовкових матеріалів
“VERITAS”
ЛЮБЛИН
 ВУЛ. СТАЩИЦА 4.22 АТЕЛ. 24-43

**Окружний Союз Українських Кооперативів
 в Ломашеві Люблинським**

ЦЕНТРАЛЯ: Томашів, вул. Львівська 57, Телефон ч. 10
СКЛАДНИЦІ: Замость, вул. 3-Мая 4, Телефон ч. 70
 Лаців, " " ч. 10
 Чесанів

ВЕДЕ ВІДДІЛИ: торговельний — Томашів, Замость
 промисловий — млин в Лацеві
 окуп абижся, пап. бараболь і т. п. в по-
 віті Томашів
 скуп зяць в повіті Замость і Томашів
 " меду " " "
 гуртвню соли в Томашеві
 підгуртвню тютюнову в Томашеві

Обслуговує торговельно і організаційно всі українські
 кооперативи повітів Замость і Томашів.

1 VII 1941

**РОЗПОЧАЛА
 СВОЮ
 ДІЯЛЬНІСТЬ**

**УКРАЇНСЬКА ХЛІБОРОБСЬКА
 ПОВІТОВА КООПЕРАТИВА**
 ВТАРНОГОРОДІ ПОВІТ БІЛГОРАЙ, ДІСТРІКТ ЛЮБЛИН

УКРАЇНСЬКА ФІРМА
„Dymitrius Sienkiewitsch”

**Транспортні самоходи
 Склади вугля
 вози (фірманки)**

Люблин
 Бюро: вул. Краківська 10
 Склад: вул. Крохмальна 6
 Тел. 13-29, 2741, 3772

Р І Й
**К Р А Є В А
 ПАСІЧНИЧА
 КООПЕРАТИВА**
 (з відпов. уділами)
В ХОЛМІ, ЛЮБЛИНЬСКА 28

КУПУЄ:
 МЕД, ВІСК, ОВОЧІ, НАСІННЯ

ПРОДАЄ:
 ОВОЧІ, ЦУКОР ДЛЯ БДЖІЛ,
 ВОЩИНУ, ПАСІЧНИЧЕ, САДІ-
 ВНИЧЕ, ГОСПОДАРСЬКЕ ПРИ-
 ЛАДЦЯ І НАСІННЯ ГОРОДОВИН

**ФІЛІЯ: ГРУБЕШІВ,
 Р И Н О К 46.**
КОНТО В УКРАЇНБАНКУ ЛЮБЛИН

Комісарська управа фірми
К Р І Щ Е Р
 КРАКІВ, Фльоріанська 9, тел. 177-82
 або Звєжинська 8, тел. 138-77

Грамофони	Р О В Е Р И
Радіоприймачі	М А Ш И Н И
Електротехнічне	до шиття
приладдя	Дитячі візки

Продажа складових Радіово-механічний
 частин варетат

ФЕРРУМ

Рік заснування 1915.
Відливня заліза і чавунка машин,

ЛЬВІВ, Жовківська 147 Телефони: 225-82, 225-88

обіймає такі відділи:

1. Відливню заліза і металів
2. Варстати механічні
3. Варстати слюсарско-конструкційні
4. Кітлярські
5. Пильникарські

Фабрика приймає всякого рода замовлення, які входять в обсяг продукції пов'язаних відділів. — Замовлення виконується скоро і солідно по цінах конкурентних

Союз Українських Кооперативів у Холмі

що об'єднує

112 Кооперативів Холмського і Красноставського Повіту

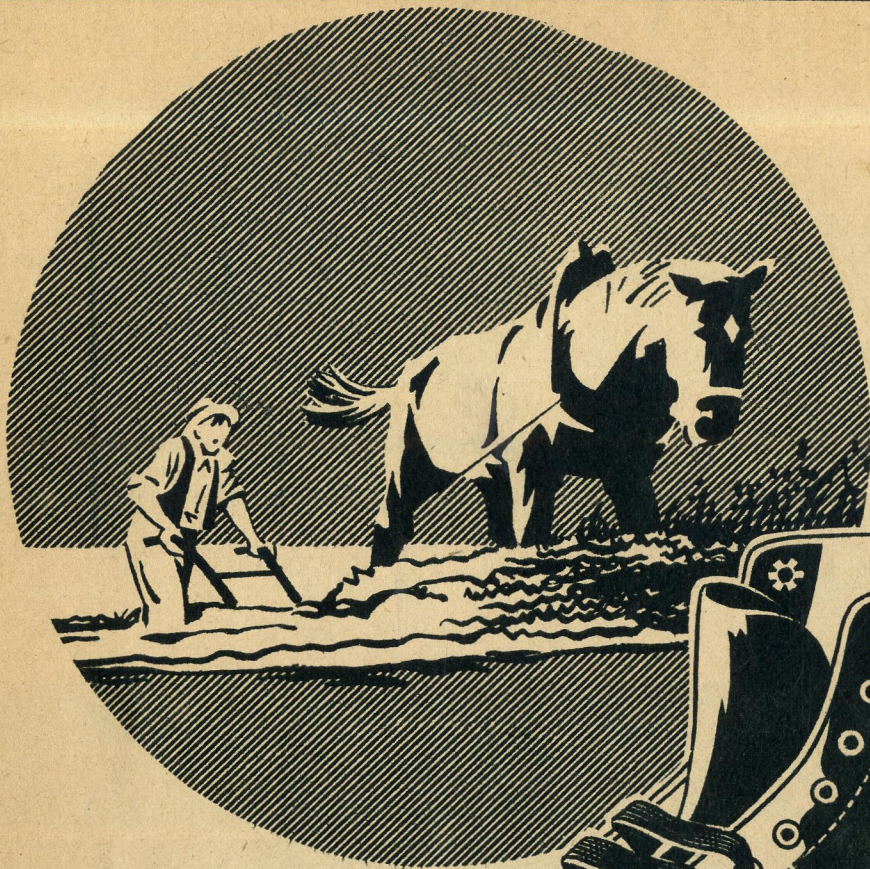
веде відділ

**товаровий, збіжєвий, яєчний, штучних
погноїв, будівельних матеріалів
та рілньничих машин**

**в ХОЛМІ,
при вулиці Люблинській ч. 1,
Грубешівській ч. 9, 27, 40
та при вулиці Почтовій ч. 42**

Alata

Schuh und Lederwerke A. G.

для Рільництва

ГУТА ЛЮДВИКІВ С.А. КІЛЬЦІ

виконує:

- ПЛУГИ** тяжкі, дворядові
ПЛУГИ легкі, двоскибові і троскибові
БОРОНИ легкі о 3, 4, 5 і 6 полях, від 36 до 72 зубів
СТВАЛКИ на 13, 15 і 19 рядів
ОБСИПНИКИ дворядові універсальні до долювання, вкривання, обсеиування та окуцування бараболі та буряків
СОРТОВНИКИ до бараболі
ПАРНИКИ до папіо місткоети 60, 100 і 200 літрів
БУБНИ до приправи насіння, білыпі та менші
ВІЗКИ під мотори для молотарок
КУХЛІ на молюко
МЕДАРКИ
ПІДКУРЯЧІ
ВЕДРА оцинковані в 3 величинах
КОЛЕСА до господарських возів

Продавці: Рільничі Центральні Дистрикти:

Краків, вул. Пилипа ч. 25

Варшава, вул. Монюшки ч. 10

Люблин, вул. Євангелістка ч. 8

Радом, вул. Райхштрассе ч. 31

Торговельний Дім Кірхмайр і Марчевський у Варшаві, вул. Коперника ч. 37

Торговельний Дім Спінівський і Якубовський в Краківі, вул. Миколайська ч. 4

Фірма Броніковський, Гродзкий і Василевський у Варшаві, вул. Єросалимська ч. 27

через Рільничі Кооперативи уоновнаженні місця продажі.

AZOT A.G.

Chemische Fabrik Jęworsko
Q/S

Поручає препарати
охорони рослин

Можна набутти в Відділах Landwirtschaftliche Zentralstelle,
Кооперативах і рільничо-торговельних крамницях

РЛ 6326_y